

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ การศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ - วัฒนธรรมที่มี
ความเหมาะสมต่อพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ ระยะที่ 1

โดย

นายเสน่ห์ จรเปลี่ยว และคณะ

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

RDG48S0021

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ การศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ - วัฒนธรรมที่มี
ความเหมาะสมต่อพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ ระยะที่ 1

โดย

นายเสน่ห์ จรเปลี่ยว และคณะ

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

ตลอดช่วงเวลาหลายปีที่ผ่านมา ตำบลเขาพระ อำเภอพิบูลย์เป็นที่รู้จักของคนทั่วไปว่าเป็นเมืองที่เกิดกรณีพิพาทครั้งยิ่งใหญ่ที่สุดครั้งหนึ่งของจังหวัดนครศรีธรรมราช แต่ในพื้นที่มีธรรมชาติที่สวยงามเป็นเมืองที่มีภูเขาล้อมรอบ รุนรวยด้วยศิลปวัฒนธรรม ประเพณีอันหลากหลาย เป็นเมืองที่มีชื่อเสียงเมืองหนึ่งของจังหวัดนครศรีธรรมราช ในปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาในเมืองนี้เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ

การขยายตัวของการท่องเที่ยวเป็นไปอย่างไร้ทิศทาง นำมาซึ่งปัญหาและผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม มีการรับอิทธิพลวัฒนธรรมทางตะวันตกเข้ามาในพื้นที่ ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ ชื่อเสียงที่ติดหูติดตาคนภายนอกว่าเป็นเมืองคอมมิวนิสต์ และที่สำคัญที่สุดก็คือไม่มีข้อมูลหรือคำตอบให้กับนักท่องเที่ยวในทิศทางเดียวกันได้

ปัญหาดังกล่าวนำไปสู่การตั้งคำถามและพยายามแสวงหาคำตอบผ่านกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม อันเป็นทางเลือกใหม่ของการแก้ปัญหาท้องถิ่น ด้วยการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพของบุคลากร และผู้นำชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำวิจัย ซึ่งจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่การเสริมสร้างความเข้มแข็ง การพึ่งพาตนเองและการจัดการทรัพยากรโดยชุมชนประกอบกับภารกิจและเป็นหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยตรง

การดำเนินการดังกล่าวนำเอาฐานทรัพยากรท่องเที่ยวธรรมชาติ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาและประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมาเป็นปัจจัย ในกระบวนการจัดการภายใต้แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ให้ความสำคัญอันดับต้นๆ ในเรื่องการรักษาของธรรมชาติ

โครงการ “การศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ วัฒนธรรมที่มีความเหมาะสมต่อพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ” เป็นกิจกรรมร่วมของ ผู้นำท้องถิ่น ตัวแทนจากกลุ่มองค์กรต่าง ๆ โดยมีตัวแทนผู้นำจากส่วนท้องถิ่นเป็นหลัก เป็นทั้งผู้วิจัยและผู้ถูกวิจัยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ที่เน้นคนเป็นศูนย์กลาง อันเป็นกระบวนการวิจัยเพื่อการพัฒนา อันจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสถานะบุคคล และสังคมผ่านกิจกรรมการรวมกลุ่ม ซึ่งเป็นการร่วมมือร่วมใจกันทำงานเพื่อชุมชน และนำมาซึ่งความรักความสามัคคีของคนในชุมชนด้วยวิธีการดังนี้

- 1). การวิจัยเปิดโอกาสให้สมาชิกชุมชนทุกสถานภาพ ความต่างทางเศรษฐกิจและสังคม อาทิ ชาวบ้าน ผู้อาวุโส ผู้นำชุมชน กลุ่มแม่บ้าน เข้ามามีส่วนร่วมและบทบาทอย่างจริงจัง มีตัวแทนจากส่วนต่าง ๆ ของพื้นที่เป็นนักวิจัยร่วมกัน ศึกษาปัญหาท้องถิ่นและร่วมกันแก้ไข รวมทั้งพัฒนาศักยภาพของผู้นำ ในเขตพื้นที่ของตำบลเขาพระ

2). จัดกลุ่มวิจัยทำหน้าที่เป็นทั้งผู้วิจัยและผู้ถูกวิจัย ให้ความสำคัญการรวมกลุ่มและทำงานเป็นทีม ในฐานะเพื่อนร่วมงาน ที่มีสถานภาพเท่าเทียมกัน แบ่งคณะนักวิจัยไปตามโซนของพื้นที่ และผู้รู้ในชุมชนร่วมกันทำงานอย่างใกล้ชิด พบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนทัศนคติความคิดเห็น เกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และร่วมมือร่วมใจกัน

3). ใช้กระบวนการกลุ่มดำเนินการสำรวจเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ เชิงคุณภาพ ชาวบ้านและนักวิจัยมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยและดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมโดยตรง

4). อภิปราย วิเคราะห์ แบบไม่ชี้นำเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและสมบูรณ์

5). การศึกษาดูงาน นอกสถานที่ ที่มีการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โชนแถบภาคเหนือ และภาคใต้บางพื้นที่ ที่มีพื้นที่ลักษณะคล้ายคลึงกัน เพื่อให้ผู้นำชุมชนของตำบลเขาพระ และนักวิจัยได้เกิดการเรียนรู้และมีประสบการณ์ เพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนามาใช้กับพื้นที่ของตนเอง

6). นำข้อสรุปที่ได้เป็นแนวทางจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดการพัฒนาในชุมชนท้องถิ่นตำบลเขาพระ ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและสิ่งแวดล้อม ที่ยั่งยืนต่อไป

7). การจัดกิจกรรมวางแผน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมในพื้นที่ของตำบลเขาพระ โดยนำทรัพยากรธรรมชาติ ประเพณีวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในพื้นที่เป็น จุดหลัก โดยคำนึงถึงการอนุรักษ์ รักษา และการรองรับของธรรมชาติที่มีอยู่รวมถึงผลกระทบระยะยาว

8). การจัดทำแผน การท่องเที่ยวของตำบลเขาพระ โดยมีตัวแทนจากกลุ่มองค์กรต่างๆ ของตำบลเขาพระ เข้ามามีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดความเหมาะสม กับสภาพพื้นที่ ประเพณี วัฒนธรรม เพื่อให้สอดคล้องกับธรรมชาติ โดยนำเอา วัน เวลา ฤดูกาล มาเป็นจุดกำหนด

9). นำเสนอผลการดำเนินงานร่วมกัน ต่อสาธารณะชน หลังจากที่ได้ระดมทรัพยากรบุคคล ในพื้นที่ ของตำบลเขาพระร่วมกันทำงาน ซึ่งผลจากการวิจัยพบว่า ศักยภาพของตำบลเขาพระมีมากมาย ทั้งด้านทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีความสวยงามและสมบูรณ์ สามารถเข้าไปศึกษาเรียนรู้ ด้านนิเวศวิทยา ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้นอกชั้นเรียนได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังมีองค์ความรู้ที่สำคัญของชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่มีการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ เกิดจากการเรียนรู้ในการประกอบอาชีพ ซึ่งในเขตพื้นที่ของตำบลเขาพระมีอยู่มากมาย สิ่งต่างๆเหล่านี้หลังจากที่ได้ดำเนินกิจกรรมผ่านขบวนการวิจัยเป็นเครื่องในการเก็บข้อมูล ทำให้ได้รับทราบข้อมูลที่แท้จริง ในการจัดการเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ ในเชิงอนุรักษ์ ให้อยู่กับชุมชนตำบลเขาพระแบบยั่งยืนตลอดไป

บทคัดย่อ

โครงการ “การศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ - วัฒนธรรมที่มีความเหมาะสมต่อพื้นที่
ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ”

เป็นการศึกษา ค้นหารูปแบบการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลเขาพระ ซึ่งเป็นพื้นที่ ที่มี
ประวัติศาสตร์ความเป็นมาอันยาวนาน และยังเป็นศูนย์รวมประเพณี วัฒนธรรม ที่สำคัญของ
อำเภอพิปูน นอกจากนี้ยังมีสภาพธรรมชาติที่สวยงาม และมีระบบนิเวศที่มีความสมบูรณ์เป็นอย่าง
มาก

จากสภาพของพื้นที่ ของตำบลเขาพระที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวอยู่หลายประการ ทำให้มี
ผู้คนจากต่างพื้นที่ เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น จากสภาพของทรัพยากร ของ
ธรรมชาติที่มีอยู่ในพื้นที่ ซึ่งเอื้อต่อการท่องเที่ยว แต่ในชุมชนยังมองไม่เห็นความสำคัญของ
ทรัพยากรที่มีอยู่ ประกอบกับชุมชนไม่มีประสบการณ์ ในเรื่องของการท่องเที่ยว

จากสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ของตำบลเขาพระ นำมาสู่ปัญหามากมายหลาย
ประการ อาทิเช่น การให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว ปัญหาเรื่อง
ขยะมูลฝอย และปัญหาต่างๆที่ตามมาอีกมากมาย

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ส่งผลให้องค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ ซึ่งมีภารกิจหน้าที่
จะต้องดูแลรักษา ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในพื้นที่ ร่วมกับชุมชนและภาคีต่างๆ นำไปสู่
ขบวนการศึกษา รูปแบบของการจัดการ โดยมีกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อค้นหา
รูปแบบความเหมาะสม กับชุมชนตำบลเขาพระโดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย มี 3 ประการ
ด้วยกัน คือ (1) เพื่อทำการศึกษาถึงสถานการณ์ของการท่องเที่ยวในปัจจุบันเป็นอย่างไร (2) เพื่อ
ทำการศึกษาข้อมูลองค์ความรู้ของท้องถิ่นที่สำคัญต่อการจัดการท่องเที่ยว (3) เพื่อศึกษารูปแบบและ
แนวทางในการจัดการท่องเที่ยวที่มีความเหมาะสมต่อชุมชนเขาพระ

การวิจัยครอบคลุมพื้นที่ทั้ง 12 หมู่บ้านในตำบลเขาพระโดยให้น้ำหนักความสำคัญแก่
หมู่บ้าน อันต้นๆได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านหน้าเขา หมู่ที่ 2 บ้านหนองบัว หมู่ที่ 3 บ้านทุ่งร้อน หมู่
ที่ 4 บ้านเหนือคลองระแนะ หมู่ที่ 5 บ้านห้วยโก หมู่ที่ 8 บ้านไสเจือ หมู่ที่ 9 บ้านห้วยใหม่
หมู่ที่ 10 บ้านห้วยท่อน หมู่ที่ 11 หมู่บ้านจุฬารักษ์พัฒนาฯ ระยะเวลาดำเนินการ 12 เดือน
เริ่มจากเดือนกันยายน 2548 ถึงเดือนสิงหาคม 2549 แต่มีอุปสรรคหลายประการ

เช่นการประสานงาน การเก็บข้อมูลทำเอกสารประกอบกับทีมวิจัย ส่วนใหญ่เป็นผู้นำ
ท้องถิ่นมีภารกิจมากมายหลายประการ เลยต้องขอขยายเวลาถึงเดือนมกราคม 2552

การศึกษาให้ความสำคัญในการทำงานร่วมกันระบบภาคีกลุ่มองค์กรต่าง ๆ โดยนักวิจัยมีทั้ง
ตัวแทนจากผู้นำท้องถิ่นตำบลเขาพระ ผู้นำชุมชน สมาชิกอปพร.ตำบลเขาพระ โดยมีผู้นำที่เป็น
ตัวแทนจากส่วนของท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระเป็นหลัก เพื่อหาแนวทางศึกษา
และรวบรวมทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้เป็นปัจจัยในการพัฒนา โดยสร้างกระบวนการแบบ
มีส่วนร่วม ให้ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เข้ามาร่วมมือกัน ในการทำงานเป็นการ
พัฒนาแบบองค์รวม มุ่งไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจกับการพัฒนาสังคม และการคุ้มครองทรัพยากร
สิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศให้ยั่งยืน

การเก็บรวบรวมข้อมูล มีการจัดกลุ่มนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ บนฐาน
แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ วัฒนธรรมและคุณภาพของระบบนิเวศ โดยคำนึงถึง
ความสามารถในการรองรับธรรมชาติ และการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนในลักษณะเป็นองค์กร
รวม ในการนี้มีการวิเคราะห์ภูมิปัญญาของท้องถิ่น ที่อยู่คู่กับการดำรงชีวิตของผู้คนในชุมชนมา
อย่างช้านาน ทำให้ผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรม ได้รับทราบข้อมูลที่สำคัญ ของชุมชนในตำบลเขาพระ
อาทิเช่น ประวัติความเป็นมาของชุมชนในเขตพื้นที่ตำบลเขาพระ ประเพณีวัฒนธรรมที่สำคัญเช่น
การทำบุญบริเวณเชิงภูเขาพระ การชักลากพระบกงอำเภอพิปูน ซึ่งมีการสืบทอดมาอย่างช้านาน
หากไม่มีการรวบรวมและดำเนินการต่อไปในอนาคตอาจมีการสูญหายไป ที่สำคัญในพื้นที่
ของตำบลเขาพระมีทรัพยากร ที่มีอยู่ตามธรรมชาติมากมาย ซึ่งมีคุณค่าทางการศึกษาและ
การนำมาใช้ประโยชน์ ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งพื้นที่ของตำบลเขาพระมีทั้ง เขต
อนุรักษ์พันธุ์สัตว์ เขตป่าสงวนแห่งชาติ เขตอุทยานแห่งชาติ

ในการศึกษามุ่งเน้นการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม ของกลุ่มพลังขององค์กรต่าง ๆ เช่น
สมาชิก อปพร. ตำบลเขาพระ ผู้อาวุโสซึ่งเป็นตัวแทนในพื้นที่ตำบลเขาพระ ผู้นำท้องถิ่นทุก
หมู่บ้านของตำบลเขาพระ ผู้นำท้องถิ่นของถิ่นของตำบลเขาพระ เพื่อเปิดโอกาสให้ตัวแทนจาก
ทุกระดับ เข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษา รูปแบบ และรับรู้ปัญหาจากผลกระทบจากการท่องเที่ยว
และมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา ในฐานะเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย พร้อมกันนี้ยังมุ่ง
เสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ผู้เข้าร่วมกระบวนการวิจัย เพื่อให้มีความเสมอภาคทัดเทียมกัน ทาง
สังคม และมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม ในพื้นที่ของ
ตนเอง

ผลจากการดำเนินกิจกรรมร่วมกันในระบบภาคี ก่อให้เกิดการเรียนรู้และเห็นความสำคัญ
ของทรัพยากรตามธรรมชาติ ประเพณีวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่มีอยู่ในเขตพื้นที่ของ

ตำบลเขาพระ ซึ่งสามารถจัดการและวางแผนในการใช้ประโยชน์ร่วมกัน ในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับพื้นที่ของตำบลเขาพระ โดยประชาชนในพื้นที่เข้ามา มีบทบาท และมีหน้าที่ในการดูแลผลประโยชน์ร่วมกัน

จากการลงพื้นที่ศึกษาและสำรวจข้อมูลต่างๆ ในเขตพื้นที่ของตำบลเขาพระ พบปัญหาอุปสรรคมากมายหลายประการที่ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวในภาพรวม อาทิเช่นการท่องเที่ยวอาจจะส่งผลกระทบต่อประเพณี วัฒนธรรมของชุมชนถ้าไม่มีข้อปฏิบัติ ข้อจำกัดของทรัพยากรที่มีอยู่ ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว เป็นต้น ปัญหาและอุปสรรคต่างๆเหล่านี้ หากชุมชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ของตำบลเขาพระไม่ร่วมมือกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น การจัดการในการท่องเที่ยวและกิจกรรมต่างๆก็ไม่สามารถที่จะเกิดขึ้นได้

ในเชิงปฏิบัติทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น ในเขตพื้นที่ของตำบลเขาพระเป็นของผู้คนในทุกระดับ สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม และเป็นการเตรียมความพร้อมของชุมชนในท้องถิ่น เพื่อให้ประชากรในชุมชนเกิดจิตสำนึกและเข้ามามีส่วนร่วมโดยตรงตั้งแต่คิดวางแผน ตัดสินใจ ดำเนินการ ประเมินผล และรับผลประโยชน์ทั้งในทางตรงและทางอ้อม โดยมีองค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็ง ที่สำคัญที่สุดองค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ ซึ่งมีหน้าที่ต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในการสงวน บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ นำไปสู่ขบวนการพัฒนาจากฐานรากที่มีความเหมาะสม กับบริบทของชุมชนอย่างแท้จริง ก่อให้เกิดการกระจายรายได้ มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตร่วมมือกันคุ้มครองดูแลและบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อม การดำเนินกิจกรรมเหล่านี้เป็นการส่งเสริมบทบาทของชุมชน ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมที่มีความเหมาะสม อันจะนำไปสู่การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนในพื้นที่ของตำบลเขาพระในอนาคตต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ช่วงระยะเวลาที่ร่วมกิจกรรมการวิจัยกับตัวแทนจากผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่น และตัวแทนจากชุมชนของตำบลเขาพระ อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช ข้าพเจ้าได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ โดยเฉพาะองค์ความรู้จากการปฏิบัติจริงในพื้นที่ศึกษาฐานความรู้ ภูมิปัญญาในท้องถิ่น และวัฒนธรรม ทั้งในด้านธรรมชาติ วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์

ตลอดช่วงระยะเวลาที่ทำงานในตำบลเขาพระ ข้าพเจ้าได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่งจากทรัพยากรตามธรรมชาติที่มีอยู่มากมายมารวบรวมเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอพิปูน อาจารย์เจริญ ไชยรัตน์ อาจารย์จำเริญ คินทร อาจารย์มาโนชญ์ ศรีมุกข์

ข้าพเจ้าขอขอบคุณผู้อาวุโสในเขตพื้นที่ของตำบลเขาพระ และพื้นที่ใกล้เคียงที่ทำให้ความรู้ ข้อมูลรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับประวัติ ความเป็นมาของพื้นที่ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และสถานที่สำคัญ จากอดีตมาจนถึงปัจจุบัน อันได้แก่ อาจารย์สันศักดิ์ จรจรัส คุณตาตลอด จรจรัส คุณตาเต็ม เพชรประพันธ์ อาจารย์ประคอง เศรษฐพงศ์ คุณตาเอี่ยม เพชรประพันธ์ คุณลุงบุญยืน หนูเพชร คุณลุงบวร บรรจาย คุณตาไพยม ปรีชา คุณตาพุ่ม สิทธิประการ นายไวยักษ์ ปรีชา และสมาชิกอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนของตำบลเขาพระ

พร้อมกันนี้ ขอขอบคุณชาวบ้านและทีมงานวิจัยทุกคนในตำบลเขาพระ ที่ร่วมแรงร่วมใจกันทำงานวิจัย เพื่อท้องถิ่นขึ้นนี้อย่างเต็มกำลัง และมีความสุขในการร่วมกันทำงาน ข้าพเจ้ารู้สึกอบอุ่นเปรียบเสมือนเป็นสมาชิกในครอบครัวเดียวกัน รู้สึกปลื้มปิติในน้ำใจไมตรีที่ทุกคนมีให้ อย่างสม่ำเสมอ บางครอบครัวหุงหาอาหารไว้คอยต้อนรับ และพร้อมที่จะร่วมกิจกรรมเสมอ

ที่สำคัญกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชาวบ้านและคณะนักวิจัยร่วมกันดำเนินงานและเรียนรู้ร่วมกัน ยังประโยชน์และเป็นฐานข้อมูลขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระที่นำเอาไปพัฒนาในเขตของตำบลเขาพระ ทั้งในทางตรงและทางอ้อม ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน สามารถช่วยกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนได้ด้วยตนเอง รวมทั้งปกป้องฐานทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ประเพณี และรากฐานทางวัฒนธรรมให้มีความยั่งยืน

สารบัญ

หน้า

รายชื่อคณะผู้วิจัย	(1)
บทสรุปผู้บริหาร	(2)
บทคัดย่อ	(4)
กิตติกรรมประกาศ	(7)
สารบัญ	(8)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์	4
1.3 คำถามวิจัย	4
1.4 ผลที่ได้รับ	4
1.5 ขอบเขตการวิจัย	4
1.6 งบที่ใช้ในการวิจัย	5
1.7 กรอบแนวคิดในการวิจัย	5
1.8 นิยามคำศัพท์	6
1.9 รูปแบบและวิธีการวิจัย	7
1.10 แผนการทำวิจัย	7
บทที่ 2 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	9
2.1 พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	9
2.2 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	10
2.3 หลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	11
2.4 หลักการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	11
2.5 นโยบายด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	12
2.6 กลยุทธ์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	13
2.7 การจำแนกระบบนิเวศ	14
2.8 รูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ได้มีการนำเสนอให้แก่นักท่องเที่ยว	15
2.9 แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตตำบลเขาพระและพื้นที่ใกล้เคียง	17

บทที่ 3 บริบทของพื้นที่ศึกษา	20
3.1 ประวัติศาสตร์ตำบลเขาพระ	20
3.2 เนื้อที่	23
3.3 ลักษณะทางภูมิประเทศ	24
3.4 ภูมิอากาศ	25
3.5 สภาพทางสังคมและวัฒนธรรม	26
3.6 การตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน	26
3.7 เส้นทางคมนาคม	27
3.8 การศึกษา	28
3.9 สาธารณสุข	29
3.10 วัฒนธรรมและประเพณี	30
3.11 ศาสนา ความเชื่อ และการเคารพนับถือ	33
3.12 การปกครองส่วนท้องถิ่นและภาวะผู้นำ	34
3.13 ทรัพยากรธรรมชาติ และการจัดการ	47
3.14 ป่าไม้และป่าชุมชน	49
3.15 สภาพทางเศรษฐกิจ	49
3.16 สภาพปัญหาของชุมชน	49
บทที่ 4 กระบวนการศึกษา	51
กิจกรรมที่ 1 ประชุมชี้แจงโครงการวิจัย	52
บทเรียนจากการดำเนินกิจกรรม	54
กิจกรรมที่ 2 การทบทวนเอกสารและค้นหาข้อมูล	55
บทเรียน จากการดำเนินกิจกรรม	57
กิจกรรมที่ 3 การสำรวจสถานการณ์สถานภาพการท่องเที่ยวของตำบลเขาพระ	58
บทเรียนจากการดำเนินกิจกรรม	60
กิจกรรมที่ 4 นำเสนอข้อมูลแก่ชุมชน	63
บทเรียนจากการดำเนินกิจกรรม	64
กิจกรรมที่ 5 ศึกษาดูงานนอกพื้นที่	67
5.1 จังหวัดเชียงราย จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดอุรุษยา	67
บทเรียนจากการดำเนินกิจกรรม	68

5.2 การศึกษาคุณงานนอกพื้นที่ พัทลุง สุราษฎร์ธานี	71
บทเรียนจากการดำเนินกิจกรรม	72
กิจกรรมที่ 6 การสรุปผลการคุณงาน / ระดมความคิด	74
บทเรียนจากการดำเนินกิจกรรม	76
กิจกรรมที่ 7 การวางแผนโดยชุมชนมีส่วนร่วม	78
บทเรียนจากการดำเนินกิจกรรม	79
กิจกรรมที่ 8 การทำแผนแม่บทการท่องเที่ยว	81
บทเรียนจากการดำเนินกิจกรรม	82
กิจกรรมที่ 9 การนำเสนอผลการดำเนินงาน	84
บทเรียนจากการดำเนินกิจกรรม	85
บทที่ 5 การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวของตำบลเขาพระ	88
5.1 การท่องเที่ยวทางธรรมชาติ	88
5.2 การท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม	92
5.3 บทบาท อบต. เขาพระกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	96
บทที่ 6 อภิปรายผล สรุป และข้อเสนอแนะ	99
6.1 อภิปรายผล	99
6.2 บทสรุป	105
6.3 ข้อเสนอแนะ	112
ภาคผนวก	116
พระพุทธสิหิงค์มิ่งมงคล	116
อ่างเก็บน้ำคลองดินแดง	118
บ่อน้ำร้อนบ้านหนองบัว	122
ประวัติวัดห้วยโก	124
ประวัติพ่อท่านทอง	125
การลากพระบก	129
พ่อท่านตาขาว	131
โรงงานเซรามิค	132
ประวัตินุมนบ้านห้วยตริศ	133
ภูมิปัญญาท้องถิ่น	134

การรักษาโรคด้วยยากลางบ้าน	135
หมอพื้นบ้าน	138
ภูมิปัญญาท้องถิ่นการถนอมอาหาร	143
ภาพน้ำตกหนานต้นไทร	154
ภาพวังหินदान คลองจันราก	154
น้ำตกแสนห้า คลองระแนะ	155
ภาพอ่างเก็บน้ำคลองดินแดง	155
ภาพน้ำหนานนกงู คลองห้วยคูณ	156
ภาพน้ำตกห้วยสูงใต้ คลองดินแดง	156
บรรณานุกรม	157
วารสาร – หนังสือ	157
สัมภาษณ์	157

บทที่ 1

1.1 ความสำคัญของปัญหา

ตำบลเขาพระ อำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช มีลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบสองฝั่งคลองดิน ซึ่งไหลผ่านตำบลจากด้านทิศเหนือของอุทยานแห่งชาติเขาหลวง ลงสู่ทางด้านทิศใต้ของตำบล ส่งผลให้พื้นที่ทางด้านทิศเหนือของตำบลเป็นที่ราบเชิงเขาที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติ และเป็นแหล่งกำเนิดของต้นน้ำลำธารหลายสาย ที่ไหลหล่อเลี้ยงคนในชุมชนเขาพระและชุมชนใกล้เคียง ทำให้ประชาชนในตำบลส่วนใหญ่เป็นชาวสวน ประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร โดยเฉพาะการทำสวนยางพารา และการทำสวนผลไม้ โดยมีพื้นที่ทำการเกษตรอยู่ติดกับอุทยานแห่งชาติเขาหลวง ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ และอาศัยร่วมกันมานาน มีความผูกพันแบบระบบเครือญาติ

ในปี พ.ศ. 2531 ตำบลเขาพระ ประสบอุทกภัยครั้งใหญ่ที่สุด มีการไหลบ่าของน้ำป่าและต้นไม้อย่างรุนแรง จนส่งผลให้เกิดความเสียหายทั้งต่อชีวิตและทรัพย์สิน ของประชาชนเป็นจำนวนมาก จากเหตุการณ์ในครั้งนั้น ส่งผลให้เกิดโครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำคลองดินแดง ตามกระแสพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในปัจจุบันอ่างเก็บน้ำได้เริ่มกักเก็บน้ำส่งผลให้ทัศนียภาพบริเวณอ่างเก็บน้ำคลองดินแดงมีความสวยงามเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้ในชุมชนยังมีสถานที่ทางธรรมชาติที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก เช่น บ่อน้ำร้อน ภูเขาพระ และน้ำตกแสนห้า เป็นต้น ที่ผ่านมามีนักท่องเที่ยวจากทั้งในและภายนอกพื้นที่เข้ามาท่องเที่ยวมากมาย บางครั้งในการท่องเที่ยวนี้ ได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่จนก่อให้เกิดความเสียหาย สำหรับคนในชุมชนส่วนใหญ่ ยังไม่ได้เห็นความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ จะนำมาใช้เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่คนในชุมชนเอง

ในช่วงสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นช่วงที่มีชาวจีนจากแผ่นดินใหญ่ ได้เข้ามาเป็นกสิกรในเมืองแร่บ้านห้วยท้อนเป็นจำนวนมาก ในปี พ.ศ. 2489 โดยประมาณ ได้นำเอาหัวรถจักรพลังไอน้ำมาใช้ในท่าเหมืองแร่ ส่วนมากจะเป็นแร่พลูมเฟรม หรือที่ชาวบ้านเรียกว่าแร่ตาย การทำเหมืองแร่ในเขตของตำบลเขาพระมีพื้นที่ที่สำคัญคือ บ้านห้วยท้อนและบ้านห้วยตรีด ในยุคการทำเหมืองแร่นี้เอง ทำให้คนจีนเข้ามาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่เป็นจำนวนมาก ต่อมาก็มีครอบครัวกับคนไทย จับจองพื้นที่ทำการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์

ด้วยบริเวณพื้นที่ของตำบลเขาพระ เป็นพื้นที่มีภูเขาสลับซับซ้อน ห่างไกลจากสายตาของเจ้าหน้าที่ของทางราชการ ทำให้พื้นที่ในเขตของตำบลพิบูลย์ และตำบลกะทูนในสมัยนั้น กลายเป็นที่หลบซ่อนของพวกมิชชันนารี และพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย นานปีเข้าก็พื้นฐานกำลังสำคัญของพรรคคอมมิวนิสต์ ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ก็ถูกชักชวนเข้าไปร่วมกับพรรค จนกลายเป็นพื้นที่

สีแดง และเป็นชุมกำลังที่สำคัญรองมาจากกรุงชิง นอกจากนี้ยังเป็นเส้นทางส่งเสบียงที่สำคัญ ทำให้ชื่อเสียงของพื้นที่ของอำเภอพิปูนติดหูคนภายนอกกว่าเมืองคอมมิวนิสต์

ในช่วงปี พ.ศ. 2514 – 2515 เป็นช่วงที่ทางราชการเข้ามาตั้งกิ่งอำเภอพิปูนใหม่ ซึ่งแยกออกมาจากอำเภอฉวาง ในช่วงนี้เองเป็นช่วงที่มีการต่อสู้กันอย่างรุนแรง มีเครื่องบินมาทิ้งระเบิด มีการตั้งกองกำลังของทหารและนำอาวุธหนักเข้ามาใช้ในพื้นที่ การทำมาหากินของชาวบ้านก็ลำบาก เนื่องจากในสมัยนั้นการจับจ่ายใช้สอยจะเป็นอาหารหรือยารักษาโรค ทางเจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องมีการตรวจสอบและควบคุมกันอย่างละเอียด จับกลุ่มพูดคุยกันเกิน 5 คนก็ไม่ได้ พอตตอนเย็นก็ต้องปิดไฟเข้านอน

ต่อมาทางราชการได้มีการตัดเส้นทางสายใหม่ จากพื้นที่กิ่งอำเภอนบพิตำ ผ่านกรุงชิง ยอดเหลือง ซึ่งเป็นฐานทัพของคอมมิวนิสต์ที่ใหญ่ที่สุดในภาคใต้ มาสู่อำเภอพิปูน คือ ถนนสาย 4189 ซึ่งเป็นเส้นทางยุทธศาสตร์ ความมั่นคงภายในของกองทัพภาคที่ 4 เป็นการสลายชุมกำลังของคอมมิวนิสต์ แต่ในสายตาของบุคคลภายนอกกลับมองว่าเมืองพิปูน เป็นเมืองคอมมิวนิสต์ ข้าราชการที่บรรจุมารับตำแหน่งใหม่ ถึงขนาดลาออก ภาพพจน์ต่าง ๆ ยังคงติดหูติดตา บุคคลภายนอกมาจนถึงทุกวันนี้

หลังจากนั้นมา ก็มีการสัมปทานป่าไม้ในพื้นที่เขตตำบลเขาพระ โดยบริษัท กิตติพานิช ได้นำเอาเครื่องจักรกลขนาดใหญ่เข้าไปใช้ในการทำป่าไม้ เกิดมีกำแพงความคิดของกลุ่มประชาชนที่ไม่เห็นด้วย เรื่องการตัดไม้ทำลายป่า แต่ในที่สุดก็ไม่สามารถต้านอำนาจรัฐได้ หลังจากบริษัทกิตติพานิชเข้าไปดำเนินการสัมปทานป่าไม้ ได้ไม่นานก็เกิดอุทกภัยครั้งใหญ่ กลายเป็นจุดปิดสัมปทานป่าไม้ทั่วประเทศมาจนถึงปัจจุบันนี้

ถึงอย่างไรก็ตาม แม้ว่าภาพพจน์ต่าง ๆ ที่เป็นข่าว กระจายออกสู่ภายนอก ในทางลบก็ตามแต่ บุคคลบางกลุ่มหรือข้าราชการที่เข้ามาอยู่อาศัยแล้ว บางท่านก็มาปักหลัก สร้างบ้านเรือนอาศัยอยู่ในพื้นที่ เพราะสภาพความเป็นอยู่ ที่แตกต่างไปจากข่าวลือโดยสิ้นเชิง ด้วยมนต์เสน่ห์ของพื้นที่ และทรัพยากรตามธรรมชาติที่สวยงาม บางคนกลับออกไปแล้วกลับมาเพื่อน ๆ มาพักผ่อนในช่วงวันหยุดอีกด้วย ด้วยความเป็นเอกลักษณ์ วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้านต่าง ๆ ของคนในตำบลเขาพระ ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะร่วมกับธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่น กลายเป็นความประทับใจของผู้มาเยือน

จากสภาพของปัญหาที่เป็นอยู่ของชุมชน ในชุมชนเองไม่สามารถที่มองปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้นได้ เนื่องจากไม่มีหน่วยงานหรือบุคลากรในเรื่องนี้ อีกทั้งสภาพเศรษฐกิจของตำบลเขาพระขึ้นอยู่กับการประกอบอาชีพทางการเกษตร การทำสวนยางพาราเป็นหลัก ทางองค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระมองเห็นถึงความสำคัญและจำเป็นเร่งด่วน ที่จะต้องจัดทำโครงการในการค้นหาข้อมูล ความต้องการของประชาชน และความรู้ที่จำเป็นต่อการจัดการท่องเที่ยว และบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่

ให้ยั่งยืนอยู่คู่กันไป และเอื้อต่อการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม ระหว่างประชาชนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับองค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ มีภารกิจที่จะต้องดูแลทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงประเพณีวัฒนธรรมที่มีอยู่ในพื้นที่ให้คงอยู่คู่กับชุมชน แบบยั่งยืนตลอดไป

จากสภาพการณ์ที่เป็นจริง จากปัญหาที่ชุมชนประสบอยู่ และตามบทบาทภาระหน้าที่ ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ ได้จัดทำโครงการวิจัยเพื่อศึกษารูปแบบในการจัดการท่องเที่ยวที่มีความเหมาะสมต่อสภาพพื้นที่ และมีความเหมาะสมต่อการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืนของชุมชนเขาพระ เพื่อมุ่งสู่การสร้างกระบวนการที่มีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

สรุปคือ การท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในปัจจัยที่อาจจะทำลายวัฒนธรรมที่ดีของท้องถิ่น ตามค่านิยมของคนต่างพื้นที่ ที่นำเข้ามา กล่าวได้ว่าการขยายตัวของการท่องเที่ยว ในเขตตำบลเขาพระและพื้นที่ใกล้เคียงเป็นการขยายตัวและเติบโตอย่างไร้ทิศทาง ก่อปัญหาผลกระทบทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และขาดการวางแผนการจัดการที่ดี ไม่มีแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว ให้ก้าวไปสู่ความยั่งยืนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ปัญหาเหล่านี้นำไปสู่การตั้งคำถาม และพยายามแสวงหาคำตอบด้วยการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ผ่านกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อเปลี่ยนแปลงไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีการนำทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม มาเป็นปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยวเอื้ออำนวยให้มีการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี และใช้ทรัพยากรท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติ ขณะเดียวกันมีการเสริมสร้าง ศักยภาพบุคลากรในชุมชน อันจะเป็นการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นให้สามารถพึ่งพาตนเองได้

ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และวัฒนธรรม ผู้วิจัยให้ความสำคัญอันดับต้น ๆ ในการพัฒนาขีดความสามารถ และการเสริมสร้างศักยภาพของบุคลากรในท้องถิ่น การระดมความคิด การฝึกอบรม เชื่อมโยงชุมชนเป็นเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการถ่ายทอดความรู้ ภูมิปัญญาของท้องถิ่น รวมทั้งการเสริมสร้างจริยธรรมการพัฒนาแนวนิเวศ ที่ยึดเอานิเวศวิทยาเป็นศูนย์กลาง คือ มุ่งเน้นให้มีการรักษาคุณภาพของระบบนิเวศ ศึกษาด้านอย่างเป็นระบบและคำนึงถึงอนาคต มองปัญหาสิ่งแวดล้อมในธรรมชาติรอบตัวด้วยมิติอันหลากหลาย อย่างเป็นองค์รวม

เพื่อให้ประชากรในชุมชนต่าง ๆ ของตำบลเขาพระ เกิดความตระหนักและเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมประเพณี มีการนำทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณีและประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมาเป็นปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และวัฒนธรรม อันก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม ซึ่งเป็นรูปแบบของการ

จัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของธรรมชาติ และการป้องกันมิให้เกิดผลกระทบ ทั้งในด้านลบ ในระยะสั้นและระยะยาว

1.2 วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อทำการศึกษาดังสถานการณ์ของการท่องเที่ยวในปัจจุบัน
- 2) เพื่อทำการศึกษาข้อมูล องค์ความรู้ของท้องถิ่นที่สำคัญต่อการจัดการท่องเที่ยว
- 3) เพื่อศึกษารูปแบบและแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวที่มีความเหมาะสมต่อชุมชน ตำบลเขาพระ

1.3 คำถามวิจัย

องค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ จะมีรูปแบบในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ – วัฒนธรรม โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน และมีความเหมาะสมกับบริบทกับชุมชนเขาพระได้อย่างไร

1.4 ผลที่ได้รับ

- 1) ได้รวบรวมเรื่องราวที่สำคัญของชุมชน และชุมชนได้รู้ถึงศักยภาพของทรัพยากรทางธรรมชาติและทรัพยากรทางวัฒนธรรมของชุมชน
- 2) ชุมชนได้สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมให้ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานโดยมุ่งไปสู่การจัดการทรัพยากรที่ยั่งยืนของชุมชน
- 3) ได้รูปแบบและแนวทางในการท่องเที่ยวที่มีความเหมาะสมกับพื้นที่และตรงกับความต้องการของชุมชน

1.5 ขอบเขตการวิจัย

1.5.1 ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ศึกษากำหนดไว้ที่ตำบลเขาพระ อำเภอพิบูลย์ จังหัดนครศรีธรรมราช ซึ่งมีพื้นที่ทั้งสิ้น 171 กว่าตารางกิโลเมตร ประกอบด้วย 12 หมู่บ้าน อันดับได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านหน้าเขา หมู่ที่ 2 บ้านหนองบัว หมู่ที่ 3 บ้านทุ่งร้อน หมู่ที่ 4 บ้านเหนือคลองระแนะ หมู่ที่ 5 บ้านห้วยโก หมู่ที่ 6 บ้านป่ากระแนะ หมู่ที่ 7 บ้านในไร่ หมู่ที่ 8 บ้านไสเจือ หมู่ที่ 9 บ้านห้วยใหม่ หมู่ที่ 10 บ้านห้วยท่อน หมู่ที่ 11 บ้านจุฬารักษ์พัฒนา หมู่ที่ 12 บ้านปลายร้อน พื้นที่ดังกล่าวห่างจากตัวอำเภอใกล้สุดคือ 300 เมตร (บ้านในไร่) ใกล้สุดคือ 10 กิโลเมตร (บ้านห้วยท่อน)

1.5.2 ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ศึกษามีการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม มีประชากรนับถือศาสนาพุทธร้อยละ 90 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งบางกลุ่มในสมัยก่อนเดินทางมาจากพัทลุงบ้าง ลี้ภัยการเมืองมาบ้าง หลบหนีเจ้าหน้าที่ของทางราชการมาบ้าง มาจากประเทศจีนแผ่นดินใหญ่ เข้ามาเป็นก๊อปปี้ในเหมืองแร่บ้าง

ประชากรเหล่านี้เข้ามาตั้งถิ่นฐาน อยู่ในพื้นที่ของเขตตำบลเขาพระอย่างช้านาน ปัจจุบันได้ผสมกลมกลืนไปกับประเพณีวัฒนธรรมของท้องถิ่นอย่างแยกไม่ออก ซึ่งประเพณีวัฒนธรรมบางอย่าง ก็มาจากศาสนาพราหมณ์แต่ก็สามารถนำมาผสมผสานยากที่จะมองออก

1.5.3 ขอบเขตด้านเนื้อหา

มุ่งศึกษาปัญหาผลกระทบการท่องเที่ยวที่มีต่อเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งประเด็นเกี่ยวข้องกับพัฒนาการด้านเศรษฐกิจ – สังคมของตำบลเขาพระ จนกระทั่งพัฒนาเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวในปัจจุบัน พร้อมกันนี้ศึกษาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และวัฒนธรรม โดยชุมชนนำเอาทรัพยากรท่องเที่ยว ที่ท้องถิ่นมีอยู่มาเป็นปัจจัยดำเนินการ

1.5.4 ขอบเขตด้านเวลา

การศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือช่วงที่ 1 มีระยะเวลา 6 เดือน ตั้งแต่กันยายน 2548 – กุมภาพันธ์ 2549 และช่วงที่ 2 มีระยะเวลา 6 เดือน มีนาคม – สิงหาคม 2549 แต่การประสานงานของโครงการมีอุปสรรคมากมาย จึงต้องขอขยายเวลาในการดำเนินงานใหม่เป็นเดือน มกราคม 2552

1.6 งบประมาณที่ใช้ในการวิจัย

งบประมาณที่ใช้ในการดำเนินโครงการวิจัย 134,500.- บาท แยกเป็นค่าตอบแทน 46,000.- บาท ค่าใช้สอย 83,500.- บาท ค่าวัสดุ 5,000.- บาท แยกเป็น 2 งวดคือ งวดที่ 1. 74,000.- บาท งวดที่ 2. 60,500.- บาท

1.7 กรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวคิดการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม แนวคิดการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม เป็นการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยว ที่นำเอาทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีอยู่ในระบบนิเวศย่อยของพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ในแต่ละท้องถิ่น อาทิ ป่าเขา ท้องทะเล แม่น้ำลำธาร สิ่งมีชีวิตทั้งพืชและสัตว์ รวมทั้งทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ได้แก่ ศิลปะพื้นบ้าน วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น วิธีการผลิต เป็นต้น มาใช้เป็นปัจจัยในการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม โดยคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของชาติ พร้อมกับพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเข้ากับการพัฒนาด้านสังคมและคุ้มครองสิ่งแวดล้อมในเชิงปฏิบัติมีแนวทางการจัดการ ดังนี้

1) เพิ่มศักยภาพชุมชนให้มีความรู้ความสามารถในการดำเนินการท่องเที่ยวทั้งด้านบริหารและด้านจัดการ ด้านการศึกษาเรียนรู้และการฝึกอบรมผ่านกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

2) องค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ ได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการคุ้มครองดูแลและบำรุงรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อม โดยมีการร่วมมือร่วมใจของชุมชนในการทำงาน และก่อให้เกิดความสมัครสมานสามัคคีกันในชุมชน

3) ชุมชนท้องถิ่นได้รับประโยชน์ในเชิงรายได้ และมีการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวไปอย่างทั่วถึงและยุติธรรม รวมถึงเป็นการสร้างงานให้กับบุคคล ในชุมชนที่ว่างงานอีกด้วย

4) เป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสงวนบำรุง รักษาและใช้ประโยชน์ จากทรัพยากรธรรมชาติ

5) การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว ต้องอาศัยองค์ความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่น นำไปสู่เวทีการพบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยนความรู้และเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เกิดความชื่นชมซึ่งกันและกัน และร่วมกัน แก้ไขปัญหา

6) กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม เป็นกระบวนการพัฒนาชุมชนที่คนในชุมชนร่วมมือ ร่วมใจกันดำเนินการ โดยมีองค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ เป็นตัวประสานในการพัฒนาที่มีความ ต่อเนื่อง และประสานความเข้าใจของคนชุมชนในพื้นที่

1.8 นิยามศัพท์เฉพาะ

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึง กิจกรรมการท่องเที่ยวที่นำเอาทรัพยากรท่องเที่ยวด้าน ธรรมชาติ ทรัพยากรท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์และทรัพยากรท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรม มาใช้เป็นปัจจัย ในการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม คำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติและ ความยั่งยืนของ ระบบนิเวศ มีการประสานการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเข้ากับการพัฒนาด้านสังคมและการคุ้มครอง สิ่งแวดล้อม

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง กิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบ ภายใต้การจัดการ ของชุมชนเพื่อให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ของคนต่างวัฒนธรรม นำเอาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะป่าเขา ท้องทะเล แม่น้ำลำธาร รวมทั้งวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และวัฒนธรรมประเพณีของผู้คน ในท้องถิ่น มาเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวที่สำคัญโดยคำนึงถึงความยั่งยืนของระบบนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง กิจกรรมการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ศิลปกรรม โบราณวัตถุ โบราณสถาน วิถีชีวิต วิธีการผลิตของผู้คนในท้องถิ่น โดยผู้รู้และชุมชนท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม หมายถึง กิจกรรมท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบ นำเอา ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศทั้งระบบ รวมทั้งศิลปวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ ศิลปกรรม โบราณวัตถุ โบราณสถาน วิถีชีวิตความเป็นอยู่ วิธีการผลิตของผู้คนในท้องถิ่น มาเป็น ทรัพยากรท่องเที่ยว เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้คุณค่าวัฒนธรรม ภายใต้การจัดการของชุมชนที่มี จิตสำนึกต่อสิ่งแวดล้อม และคำนึงถึงความยั่งยืนของระบบนิเวศ

นิเวศวัฒนธรรม หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างระบบนิเวศย่อยของพื้นที่ทางภูมิศาสตร์กับ วัฒนธรรมชุมชนในท้องถิ่น ที่ล้วนมีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตความเป็นอยู่ วิธีการผลิต สอดคล้องกับลักษณะกายภาพของพื้นที่และระบบนิเวศซึ่งเรียกได้ว่าเป็นนิเวศวัฒนธรรมลุ่มน้ำ นิเวศ วัฒนธรรมพื้นที่ดอน นิเวศวัฒนธรรมพื้นที่สูง นิเวศวัฒนธรรมป่าเขตร้อน

1.9 รูปแบบและวิธีการวิจัย

การวิจัยในหัวข้อ “การศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมที่มีความเหมาะสมต่อพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ” เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติ เพื่อมุ่งสู่การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย อันเป็นกระบวนการที่เน้นคนเป็นศูนย์กลาง มุ่งเสริมสร้างพลังอำนาจให้แก่ประชาชน ด้วยกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม ผ่านวิธีการวิจัยเพื่อให้มีการจัดการที่ยั่งยืน เอื้อต่อการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม และยกระดับคุณภาพชีวิตบุคคลรวมถึงการพัฒนาสังคม โดยมีวิธีการดังนี้

- 1) เปิดโอกาสให้ผู้นำชุมชนจากตัวแทนของท้องถิ่น ตัวแทนชุมชนร่วมกับผู้นำท้องถิ่น มาร่วมกันศึกษาปัญหาของท้องถิ่นและร่วมกันแก้ไขปัญหา
- 2) จัดกลุ่มวิจัยทำหน้าที่เป็นทั้งผู้วิจัยและผู้ถูกวิจัย ให้ความสำคัญในการรวมกลุ่มและทำงานเป็นทีม ในฐานะเพื่อนร่วมงานที่มีสถานภาพเท่าเทียมกัน
- 3) ให้กระบวนการแบ่งโซนพื้นที่ดำเนินการสำรวจ แล้วมารวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพ
- 4) อภิปรายวิเคราะห์แบบไม่ชี้นำเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องสมบูรณ์ และเชิงคุณภาพ
- 5) นำข้อสรุปที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติ เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และการพัฒนาตำบลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และยังคุ้มครอง ดูแล บำรุงรักษาสิ่งแวดล้อมอีกด้วย

1.10 แผนทำการวิจัย

1) การเตรียมนักวิจัย ทำความเข้าใจและวางแผนการทำงาน เพื่อแนะนำนักวิจัยซึ่งเป็นตัวแทนจากหน่วยงานและกลุ่มต่าง ๆ ให้รู้ถึงวิธีการ ขั้นตอนของกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติแบบมีส่วนร่วม ระบุบทบาทหน้าที่ของนักวิจัยท้องถิ่น การจัดการรูปแบบของผู้นำ การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและการสร้างมนุษยสัมพันธ์กับคนในชุมชน

2) การทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับชุมชน เพื่อรวบรวมและศึกษาเอกสารที่มีอยู่ในชุมชน ที่มีคนเข้ามาทำการศึกษาไว้ก่อน เพื่อเป็นแนวทางในค้นหาข้อมูลสำหรับนักวิจัยต่อไป

3) การสำรวจข้อมูลชุมชน เพื่อทำการสำรวจข้อมูลบริบทชุมชน องค์ความรู้ชุมชน สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ทางวัฒนธรรม สถานที่ ที่มีอยู่ตามธรรมชาติ โดยการพูดคุย การสัมภาษณ์ การสังเกต การประชุมกลุ่มย่อย การรวบรวมภาพถ่าย การทำแผนที่ชุมชน เพื่อเข้าถึงข้อมูลพื้นฐานของชุมชน

4) การจัดเวทีนำเสนอข้อมูลที่ชุมชนมีอยู่ เพื่อนำเสนอข้อมูลคืนสู่ชุมชน การจัดแสดงข้อมูลต่อสาธารณะชน ในรูปแบบของนิทรรศการภาพถ่าย นำเสนอด้วยโปรเจกเตอร์แล้วกระตุ้นให้มีการออกความคิดเห็น การแสดงออกซึ่งความรู้สึกของชาวบ้าน รวมทั้งทำที่ ปฏิกริยาของชุมชนเพื่อตรวจสอบและแก้ไขข้อผิดพลาดแล้วร่วมกันวิเคราะห์สรุปประเด็น ตลอดจนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานร่วมกับการศึกษาดูงาน เพื่อศึกษาชุมชนตัวอย่างที่มีการจัดการท่องเที่ยวมาก่อน ในลักษณะที่มีรูปแบบคล้ายกับ

โครงการที่กำลังวิจัยอยู่ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการและนำเอาข้อมูลที่เป็นข้อดีและข้อเสียมาวิเคราะห์ มาปรับปรุงใช้ในชุมชนของตนเอง ได้อย่างสมบูรณ์ในอนาคตต่อไป

6) การสรุปผลการดูงานและอบรมให้ความรู้เรื่องการท่องเที่ยว เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาจากไปศึกษา ดูงานของแต่ละพื้นที่ มาเป็นแบบอย่างที่ผ่านมากระบวนการวิเคราะห์ข้อดี ข้อเสีย แล้วมาปรับปรุงเพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับชุมชนของตนเอง และเป็นการนำองค์ความรู้ของการจัดการการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม กับองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้อง รัฐบาลทบทวนหน้าที่ของตนเอง และรูปแบบการประสานงานที่ดี

7) การวางแผนโดยชุมชน มีส่วนร่วมอบรมให้ความรู้แก่ตัวแทนของกลุ่มองค์กรต่าง ๆ เพื่อแสวงหาแนวทางการท่องเที่ยวที่พึงประสงค์ ร่วมกันกำหนดแนวทางใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ความรู้-ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมชุมชน กำหนดทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างเหมาะสมและมีความยั่งยืน โดยคำนึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติ

8) การจัดทำแผนแม่บทการท่องเที่ยวของตำบล เพื่อจัดทำแผนแม่บทด้านการท่องเที่ยวของตำบล เขาพระ โดยมีตัวแทนจากกลุ่มองค์กรต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมและกำหนดเส้นทางที่เหมาะสม ซึ่งกำหนดเอาวัน เวลา ของประเพณีของท้องถิ่นและฤดูกาล เป็นจุดสำคัญเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพธรรมชาติที่มีอยู่ในแต่ละโซนของพื้นที่

9) การนำเสนอผลการดำเนินงาน เพื่อนำเสนอผลงานที่ได้ระดมทรัพยากรบุคคลทั้งที่เป็นแกนนำของกลุ่มองค์กรต่าง ๆ จัดแสดงต่อสาธารณชนโดยมีภาพถ่ายและนำเสนอข้อต่าง ๆ ผ่านโปรเจกเตอร์ ทั้งในประวัติความเป็นมาของชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและประเพณีวัฒนธรรมของชุมชนในเขตของตำบลเขาพระ

บทที่ 2

2.1 พัฒนาการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ปัจจุบันการท่องเที่ยวถือเป็นอุตสาหกรรมบริการที่ทำรายได้ให้แก่ประเทศต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก รวมทั้งประเทศไทยด้วย และได้มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งวิธีการจัดการการท่องเที่ยวให้ขยายตัวมากขึ้นตามลำดับ ถึงแม้ว่าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจะให้ผลดีทางด้านเศรษฐกิจ แต่ก็ก่อให้เกิดผลกระทบในทางลบได้มากมี 2 ประการคือ

2.1.1 ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว

2.1.2 ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ชุมชนในท้องถิ่นที่มีแหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่ ความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวเกิดจากสาเหตุหลายประการ เช่น นักท่องเที่ยวไม่ช่วยกันระมัดระวังรักษาสิ่งแวดล้อม มีการทิ้งขยะเกลื่อนกลาดไม่เป็นที่เป็นทาง เต็ดหรือทำลายพืชพรรณไม้ จิตเจียนตามผนังถ้ำหรือโขดหินให้เกิดความสกปรก ทำลายปะการังใต้น้ำ ที่พักปล่อยน้ำเสียลงในแหล่งน้ำ รวมทั้งมีการปลูกสร้างอาคารที่ไม่กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม สกปรกรกรุงรัง หรือรुक้าที่สาธารณะ ความเดือดร้อนที่ชุมชนในท้องถิ่นอาจได้รับจากการท่องเที่ยว ได้แก่ ความไม่สะดวกต่าง ๆ อันเนื่องมาจากนักท่องเที่ยวเดินทางมาเป็นจำนวนมาก เช่น ปัญหาการจราจรติดขัด ปัญหาเสียงรบกวนและปัญหาค่าครองชีพในท้องถิ่นสูงขึ้น ได้มีแนวคิดที่จะพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้มีผลกระทบในทางลบน้อยที่สุด โดยให้นักท่องเที่ยวตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อม และช่วยกันอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวให้คงสภาพที่ดีต่อไปนาน ๆ ในขณะเดียวกันก็ให้ชุมชนในท้องถิ่น ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว ร่วมกับหน่วยงานทั้งของรัฐและของเอกชน เพื่อจะได้ดูแลทรัพยากรการท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตนอย่างเต็มที่ พร้อมทั้งได้รับผลประโยชน์ตอบแทนจากการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวในด้านต่าง ๆ ด้วย แนวคิดนี้ เป็นที่มาของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งได้เริ่มแพร่หลายไปในประเทศต่าง ๆ นับตั้งแต่ พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา และองค์การสหประชาชาติได้ประกาศให้ พ.ศ. 2545 (ค.ศ.2002) เป็นปีสากลแห่งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้วยหลักการสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมี 2 ประการ คือ ประการแรกต้องเป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และประการที่ 2 ต้องเป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีผลต่อเนื่องไปในระยะเวลายาวนาน มีจุดเน้นที่สำคัญคือ จะต้องดูแลทรัพยากรการท่องเที่ยวให้ใช้ประโยชน์ได้ต่อไปชั่วลูกชั่วหลาน มิใช่เพียงเพื่อคนในรุ่นปัจจุบันเท่านั้น และต้องให้มีการร่วมมือกันทุกระดับ ทั้งในระดับประเทศ ระดับภาค และระดับท้องถิ่น ในการวางแผนการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องให้ชุมชนในท้องถิ่นได้รับผลประโยชน์ตอบแทนจากทรัพยากรการท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตนอย่างเป็นธรรมด้วย ส่วนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป โดยการกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวช่วยกันรักษาสีเขียวและตระหนักในคุณค่าของมรดกทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมในท้องถิ่น ร่วมกับชุมชนในท้องถิ่น จากหลักการสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 2 ประการดังกล่าว เชื่อว่าเป็นแนวทางที่จะพัฒนา

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้เจริญเติบโตต่อไปได้ในอนาคต โดยลดผลกระทบในทางลบให้เหลือน้อยลง ปัจจุบันได้มีรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศปรากฏให้เห็นแล้วในหลายพื้นที่ของประเทศไทย และคงจะขยายตัวมากยิ่งขึ้นในระยะเวลาต่อไป

2.2 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

คำว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นศัพท์บัญญัติที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) นำมาใช้อย่างเป็นทางการใน พ.ศ. 2541 โดยให้ความหมายตรงกับคำว่า Ecotourism ในภาษาอังกฤษ ศัพท์บัญญัตินี้ ได้รับความเห็นชอบจากราชบัณฑิตยสถาน ซึ่งเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบัญญัติศัพท์แล้ว co tourism เป็นคำที่เกิดใหม่ในวงการ อุตสาหกรรมท่องเที่ยว โดยนำคำ 2 คำมารวมกัน ได้แก่ eco และ tourism จึงแปลว่า การท่องเที่ยวเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย หมายความว่า การท่องเที่ยวที่เน้นในด้านสิ่งแวดล้อมอันเป็นที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ทั้งพืช สัตว์ และมนุษย์

ส่วนคำว่า นิเวศ ซึ่งเป็นคำภาษาสันสกฤตที่นำมาใช้ในภาษาไทย ก็แปลว่า บ้านหรือที่อยู่อาศัย เช่นกัน (คูพจนานุกรมฉบับบัณฑิตยสถาน) ฉะนั้น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเป็นศัพท์บัญญัติที่มีความหมายตรงกับคำในภาษาอังกฤษอย่างเหมาะสมนอกจากคำว่า ecotourism แล้ว ยังมีคำอื่น ๆ ที่มีความหมายใกล้เคียงหรือเกี่ยวข้อง กันอีกหลายคำ ได้แก่ green tourism แปลว่า การท่องเที่ยวสีเขียว หมายถึง การท่องเที่ยวสถานที่ทางธรรมชาติ โดยสีเขียวเป็นสัญลักษณ์ของความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติ biotourism แปลว่า การท่องเที่ยวเชิงชีวภาพ ซึ่งหมายถึง การท่องเที่ยวที่เน้นการศึกษาสิ่งมีชีวิตตามธรรมชาติ และ agrotourism แปลว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นในด้านเกษตรกรรม เพื่อให้เรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติของพืชผลไร่ นา และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกร เพื่อขยายความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้ชัดเจนยิ่งขึ้น จะขอกกล่าวถึงคำนิยามที่นักวิชาการได้ให้ไว้ในที่ต่าง ๆ ดังนี้

1) องค์การสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Environment Programme - UNEP) สมาคมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism Society) และองค์การ การท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization) ให้คำนิยามว่า “การท่องเที่ยวที่ไม่เป็นการรบกวนลักษณะทางธรรมชาติ มุ่งหวังในด้านการศึกษา มีความพอใจต่อทัศนียภาพ พืชพรรณ และสัตว์ตามธรรมชาติ มีความเข้าใจต่อวัฒนธรรม ประวัติความเป็นมาของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ โดยไม่เป็นการรบกวนต่อระบบนิเวศ ในขณะเดียวกัน ก็สร้างโอกาสทางเศรษฐกิจ ที่จะทำให้เกิดการอนุรักษ์ต่อทรัพยากรของประชากรในท้องถิ่น” (สุมาลี เทพสุวรรณ, 2544 : หน้า 39)

2) ดร. ราล์ฟ บักลีย์ (Dr. Ralph Buckley) ศาสตราจารย์ผู้อำนวยการศูนย์วิจัย การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มหาวิทยาลัยกรีฟฟิท ประเทศออสเตรเลีย ให้คำนิยามสั้น ๆ ว่า “การท่องเที่ยวที่อาศัยผลิตผลทางธรรมชาติ การจัดการที่ยั่งยืน และองค์ประกอบทางการศึกษา ซึ่งมีส่วนก่อให้เกิดการอนุรักษ์” (Buckley, Ralph 1995 : p. 3)

3) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ให้คำนิยามว่า “การเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใดแห่งหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อการศึกษา ชื่นชมและเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพธรรมชาติ สภาพสังคม วัฒนธรรม และชีวิตของคนในท้องถิ่น บนพื้นฐานความรู้และความรับผิดชอบต่อระบบนิเวศ” (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 2539 : หน้า 10)

2.3 หลักการของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (sustainable tourism) มีหลักการที่สอดคล้องกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน (sustainable development) ซึ่งเป็นกระแสความคิดหลักของโลกในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมา และได้รับความสนับสนุนจากคณะกรรมการว่าด้วยการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Commission on Sustainable Development) ขององค์การสหประชาชาติ ซึ่งหลักการโดยทั่วไปของการพัฒนาอย่างยั่งยืนคือ จะต้องมีการอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรอย่างพอดี เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์ต่อไปได้ในระยะเวลายาวนาน และมีการกระจายผลประโยชน์ให้แก่คนส่วนใหญ่ รวมทั้งมีการร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้ส่วนเสีย เมื่อนำหลักการนี้มาปรับใช้กับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จึงมีจุดเน้นที่สำคัญดังนี้

- 1) จะต้องดูแลทรัพยากรการท่องเที่ยว ให้สามารถใช้ประโยชน์ต่อไปได้ในระยะเวลายาวนาน จนถึงชั่วลูกชั่วหลาน มิใช่เพียงเพื่อคนรุ่นปัจจุบันเท่านั้น
- 2) ลดการใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง และลดปริมาณของเสียที่จะเป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม
- 3) มีการกระจายรายได้และผลประโยชน์ให้แก่คนในท้องถิ่นที่มีแหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่ เปิดโอกาสให้ชุมชนในท้องถิ่นได้เข้าร่วมในการจัดการ และการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว
- 4) มีการประชุมปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง ผู้ประกอบการกิจการท่องเที่ยว และชุมชนในท้องถิ่น เพื่อการวางแผนงาน การจัดสรรงบประมาณ และการจัดการทรัพยากรอย่างเหมาะสม
- 5) มีการสร้างเครือข่ายเพื่อเผยแพร่แนวคิด การศึกษาวิจัย และความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ออกไปในหมู่ประชาชน ทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศอย่างกว้างขวาง

2.4 หลักการของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (conservation tourism) มีหลักการที่สำคัญคือ

- 1) จะต้องมีการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ หรือทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ให้คงสภาพเดิมไว้ให้มากที่สุดไม่ถูกทำลายไป
- 2) กระตุ้นจิตสำนึกของคนในท้องถิ่นให้พยายามดูแลรักษาและปกป้องทรัพยากรการท่องเที่ยวเหล่านั้น โดยไม่กระทำการใด ๆ ที่เป็นผลเสียต่อทรัพยากรการท่องเที่ยว เพียงเพื่อหวังผลประโยชน์ส่วนตน

3) ให้ความรู้ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยว เพื่อตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวที่ตนเดินทางเข้าไปเยือน และให้ความร่วมมือแก่ชุมชนในท้องถิ่นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อันเป็นมรดกตกทอดของคนในท้องถิ่นนั้น ๆ ให้คงสภาพที่ดีต่อไปนาน ๆ

2.5 นโยบายด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

เมื่อ พ.ศ.2538 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ว่าจ้างสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทยให้ทำการศึกษาโครงการดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบาย การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และสถาบันดังกล่าวได้ทำรายงานชิ้นสุดท้ายเสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เมื่อ พ.ศ. 2540 ในรายงานได้มีการเสนอแนะนโยบายและกลยุทธ์ในการพัฒนา เพื่อเป็นแนวทางให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทยเสนอไว้ในรายงานมีดังนี้

- 1) ต้องมีการควบคุม ดูแล รักษา และจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวให้คงสภาพเดิมแท้ไว้ให้มากที่สุด หลีกเลี่ยงหรือลดเว้นการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่อ่อนไหวง่ายต่อการถูกรบกวน หรือพื้นตัวได้ยาก
- 2) ต้องคำนึงถึงศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่ มีการจัดกิจกรรมที่เหมาะสม และปรับให้เกิดความสมดุลกับรูปแบบและกิจกรรมที่มีอยู่แต่เดิม
- 3) ต้องคำนึงถึงการพัฒนาด้านการให้การศึกษา สร้างจิตสำนึกที่ดีในการรักษาระบบนิเวศร่วมกันมากกว่าการมุ่งเน้นความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ และการมีรายได้แต่เพียงอย่างเดียว
- 4) ต้องให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนและองค์กรในท้องถิ่น ในการจัดการทรัพยากรการบริหาร การแลกเปลี่ยนความรู้และวัฒนธรรมของชุมชนในกระบวนการท่องเที่ยว รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนา หรือการให้ประชาชนมีตัวแทนเป็นคณะกรรมการร่วมในทุกระดับ
- 5) ให้องค์กรต่าง ๆ กำหนดบทบาทที่ชัดเจนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยมีการจัดสรรงบประมาณ บุคลากรและกำหนดวิธีการจัดการที่เหมาะสม
- 6) นำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเข้าสู่แผนพัฒนาระดับต่าง ๆ อย่างมีความสำคัญ ได้แก่ แผนพัฒนาท้องถิ่น แผนพัฒนาจังหวัด และแผนพัฒนาภาค พร้อมทั้งให้มีการจัดสรรและกระจายงบประมาณอย่างทั่วถึง และเพียงพอ
- 7) สนับสนุนการศึกษาวิจัย และประเมินผลการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างรอบด้าน เพื่อกำหนดแนวทางการจัดการ การแก้ไขปัญหา และการปรับปรุงแผนอย่างเป็นขั้นตอน
- 8) มีการใช้กฎหมายในการควบคุมดูแลและรักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวอย่างเคร่งครัด โดยเน้นการแนะนำตักเตือน และการสร้างวินัยการท่องเที่ยวควบคู่ไปด้วย
- 9) จัดทำแนวทางปฏิบัติ หรือคู่มือการจัดการ ให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อย่างถูกต้อง
- 10) จัดให้มีเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้งในทางแนวตั้งและแนวนอน โดยให้มีการประสานงานด้านข้อมูลข่าวสารและการจัดการร่วมกันในทุกระดับ

2.6 กลยุทธ์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย ได้เสนอกลยุทธ์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ควบคู่ไปกับนโยบายด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อให้เป็นแนวทางที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย นำไปพิจารณาคำเนินการด้วยเช่นกัน โดยแบ่งกลยุทธ์ออกเป็น 6 ด้าน ดังนี้

2.6.1. กลยุทธ์ด้านการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วยวิธีการที่สำคัญ คือ

- การสงวนรักษา ฟื้นฟู ควบคุมดูแลทรัพยากรในระบบนิเวศให้คงสภาพไว้ เพื่อสามารถนำมาเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวได้นานที่สุด หรือตลอดไป

- ทรัพยากรการท่องเที่ยว จำเป็นต้องได้รับการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปด้วย โดยป้องกันและลดสาเหตุที่อาจทำให้เกิดปัญหามลพิษ

- เจ้าของพื้นที่และผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ได้แก่ ผู้ประกอบการ นักท่องเที่ยว สถาบันต่าง ๆ ในสังคม องค์กรประชาชนและประชาชนในท้องถิ่น ต้องร่วมมือกันในการอนุรักษ์ รักษาสภาพไม่ทำลายหรือสร้างความเสียหายแก่ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

2.6.2. กลยุทธ์ด้านการจัดการโครงสร้างพื้นฐานและบริการการท่องเที่ยว มีวิธีการที่สำคัญ คือ

- ความเข้มงวดในการรักษาสิ่งแวดล้อม ทั้งทางธรรมชาติและทางสังคม โดยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการบริการการท่องเที่ยว นั้น จะต้องไม่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม และมีความกลมกลืนกับสิ่งแวดล้อม ได้แก่ เส้นทางคมนาคมเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว เส้นทางศึกษาธรรมชาติ การบริการที่พัก การบริการอาหารและเครื่องดื่ม

2.6.3. กลยุทธ์ด้านการศึกษาและสื่อความหมายธรรมชาติ ประกอบด้วยวิธีการที่สำคัญ คือ

- เป็นสื่อกลางทางการศึกษาและการเรียนรู้ด้านระบบนิเวศของนักท่องเที่ยว เพื่อที่จะสร้างจิตสำนึกที่ดีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

- มีการให้ข้อมูลก่อนการท่องเที่ยว การศึกษาระหว่างการท่องเที่ยว รวมทั้งการให้การศึกษาเพิ่มเติมในภายหลังด้วย

- ให้เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงด้วยตนเอง และได้มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ นั้น ๆ เช่น การสื่อความหมายธรรมชาติ การฝึกอบรม การเรียนรู้จากการปฏิบัติงานจริง ภูมิศึกษา การเล่นเกม บทบาทสมมติ การอภิปราย

2.6.4. กลยุทธ์ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น ประกอบด้วยวิธีการที่สำคัญ คือ

- ให้ความสำคัญแก่ประชาชนในท้องถิ่น ในด้านที่จะมีบทบาทในการกำกับดูแลและควบคุมการท่องเที่ยวได้มากขึ้น และสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรี

- ส่งเสริมให้ชุมชนพัฒนาตนเองเป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานของรัฐกับชุมชน และระหว่างชุมชนกับเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น ร่วมพัฒนาจุดขายต่าง ๆ ได้แก่ ที่พักอาศัย ภัตตาคาร การนำเสนอลูกค้านักเดินทางวัฒนธรรม ศิลปะและประเพณีต่าง ๆ ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว

2.6.5. กลยุทธ์ด้านการส่งเสริมการตลาดและบริการนำเที่ยว ประกอบด้วยวิธีการที่สำคัญ คือ

- จัดให้เกิดความสมดุลระหว่างความสามารถในการรองรับของพื้นที่ กับปริมาณนักท่องเที่ยว เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นทรัพยากรที่มีความอ่อนไหวอาจได้รับผลกระทบได้ง่ายหากมีนักท่องเที่ยวมากเกินไป

- มุ่งส่งเสริมให้พัฒนาเป็นตลาดที่มีคุณภาพ ไม่ใช่พยายามเพิ่มปริมาณของนักท่องเที่ยวแต่เพียงอย่างเดียว

- ให้มีการจัดบริการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ โดยให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว และควบคุมพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวให้อยู่ในกรอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2.6.6. กลยุทธ์ด้านการส่งเสริมการลงทุน มีวิธีการที่สำคัญ คือ

- รัฐบาลกลางและหน่วยงานของรัฐจะต้องมีส่วนสนับสนุนอย่างแข็งขัน ในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการบริการ โดยคำนึงถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิดการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นมากขึ้น

2.7 การจำแนกระบบนิเวศ

เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับลักษณะทางธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ จึงขออธิบายถึงวิธีการจำแนกระบบนิเวศออกเป็นระบบใหญ่ ๆ โดยแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแต่ละแห่งอาจจัดอยู่ในระบบนิเวศอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

2.7.1. ระบบนิเวศทางบก (land ecosystem) หมายถึง ระบบนิเวศที่ปรากฏอยู่บนพื้นแผ่นดิน ซึ่งเป็นภูเขา ที่ราบสูง ที่ราบ หุบเขา ในบริเวณดังกล่าวถ้าหากปล่อยให้เป็นไปตามธรรมชาติ โดยมนุษย์ไม่เข้าไปตัดแปลงหรือทำลาย ก็จะมีพืชพรรณธรรมชาติและสัตว์ป่าอาศัยอยู่ในประเทศไทย ระบบนิเวศทางบกที่ยังคงสภาพตามธรรมชาติดั้งเดิม ส่วนใหญ่พบอยู่ตามบริเวณป่าเขา ซึ่งได้รับการอนุรักษ์ไว้ตามกฎหมาย เช่น อุทยานแห่งชาติ วนอุทยาน ป่าสงวนแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า

2.7.2. ระบบนิเวศทางทะเล (marine ecosystem) หมายถึง ระบบนิเวศที่ปรากฏอยู่ตามบริเวณชายฝั่งทะเล และในท้องทะเล ได้แก่ เกาะ สันดอนและสันทรายชายฝั่ง หาดปะการัง ปะการังใต้น้ำ ในประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศทางทะเลอยู่เป็นจำนวนมาก ทั้งทางด้านอ่าวไทยและทางด้านทะเลอันดามัน เป็นตัวอย่างของระบบนิเวศทางทะเลในเขตภูมิอากาศร้อน ซึ่งยังคงมีความอุดมสมบูรณ์และความงดงามตามธรรมชาติอยู่มาก เป็นที่รู้จักและชื่นชอบของนักท่องเที่ยวทั่วโลก

2.7.3. ระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำ (wetland ecosystem) ระบบนี้ได้รับการกำหนดขึ้นใหม่ต่างหากจากระบบนิเวศทางบกและระบบนิเวศทางทะเล เมื่อมีการประชุมระหว่างประเทศใน พ.ศ.2514 ที่เมืองแรมซาร์ ประเทศอิหร่าน รับรองข้อตกลงระหว่างประเทศที่เข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิก เรียกว่า อนุสัญญาแรมซาร์ (Ramsar Convention) เมื่อแรกบังคับใช้อนุสัญญา มีประเทศต่าง ๆ เข้าร่วมเป็นภาคี 7 ประเทศ หลังจากนั้นจำนวนภาคีได้เพิ่มขึ้นตามลำดับ จนถึงจำนวน 123 ประเทศ เมื่อสิ้น พ.ศ.2543 ประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคีใน พ.ศ.2541 เป็นลำดับที่ 110

คำจำกัดความของพื้นที่ชุ่มน้ำตามอนุสัญญาแรมซาร์ คือ “ที่ลุ่ม ที่ราบลุ่ม ที่ลุ่มชื้นแฉะ พรุ แหล่งน้ำทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น ทั้งที่มีน้ำขังหรือท่วมอยู่ถาวร และชั่วคราว ทั้งที่เป็นแหล่งน้ำนิ่งและน้ำไหล ทั้งที่เป็นน้ำจืด น้ำกร่อย และน้ำเค็ม รวมไปถึงที่ชายฝั่งทะเล และในที่ในทะเล ในบริเวณซึ่งเมื่อน้ำลดลงต่ำสุดมีความลึกของระดับน้ำไม่เกิน 6 เมตร” (สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม, 2544)

ในประเทศไทย พื้นที่ชุ่มน้ำประกอบด้วยป่าชายเลน ป่าพรุ หนอง บึง ทะเลสาบ แม่น้ำ ลำคลอง อ่างเก็บน้ำ ฯลฯ ในบริเวณดังกล่าวมีพืชพรรณและสัตว์นานาชนิดอาศัยอยู่ ทั้งที่เป็นสัตว์บก สัตว์น้ำ สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ และนก ฉะนั้นระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำจึงมีความหลากหลายทางด้านธรรมชาติอยู่มาก ตามอนุสัญญาแรมซาร์จะกำหนดให้พื้นที่ชุ่มน้ำที่สำคัญในประเทศต่าง ๆ เป็นพื้นที่อนุรักษ์ที่ได้รับการรับรอง ในกรณีของประเทศไทยได้เสนอพื้นที่ชุ่มน้ำและได้รับการรับรองเป็นแห่งแรกพร้อมกับการเข้าเป็นภาคีสมาชิกใน พ.ศ.2541 คือ พรุควนจี้เสียน ในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง ซึ่งเป็นบริเวณที่มีนกน้ำอาศัยอยู่มากที่สุดในประเทศไทย คือ ไม่น้อยกว่า 150 ชนิด

2.8 รูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ได้มีการนำเสนอให้นักท่องเที่ยว

1) การเดินเส้นทางธรรมชาติ เส้นทางธรรมชาติ (nature trail) หมายถึง เส้นทางที่กำหนดไว้ หรือแนะนำให้นักท่องเที่ยวเดินชมสภาพธรรมชาติของพื้นที่แห่งหนึ่งแห่งใด เช่น บริเวณป่าไม้ในอุทยานแห่งชาติ วนอุทยาน สวนพฤกษศาสตร์ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ป่าชายเลน ป่าพรุ ทั้งนี้เพื่อมิให้นักท่องเที่ยวหลงทางหรือเดินสะเปะสะปะไปเหยียบย่ำทำลายพืชพรรณไม้ หรือได้รับอันตรายจากอุบัติเหตุ ตามเส้นทางเดินจะมีเครื่องหมายบอกทาง รวมทั้งมีป้ายแนะนำชื่อพรรณไม้ต่าง ๆ และสิ่งที่นักท่องเที่ยวควรทราบในสถานที่นั้น มีการทำเส้นทางให้เดินได้อย่างสะดวกสบายพอสมควร และไม่เกิดอันตราย

2) การส่งสัตว์ / ดูนก เป็นการท่องเที่ยวเพื่อศึกษาพฤติกรรมของสัตว์ป่าและนกชนิดต่าง ๆ ในแหล่งที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติของมัน โดยการมองจากกล้องส่องทางไกล การส่งไฟฉายในช่วงเวลากลางคืน และการถ่ายภาพบริเวณพื้นที่ซึ่งเหมาะสมสำหรับการท่องเที่ยวในรูปแบบนี้ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า สวนสัตว์เปิดและอุทยานนกน้ำ รวมทั้งสถานที่บางแห่งซึ่งมีนกย้ายถิ่นตามฤดูกาลบินมาเกาะอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก

3) การสำรวจถ้ำ / น้ำตก เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่นิยมกันมาก เนื่องจากมีแหล่งท่องเที่ยวประเภทนี้เป็นจำนวนมากในประเทศไทย ส่วนใหญ่ได้รับการพัฒนาให้เดินทางเข้าถึงได้ไม่ยากนัก ถ้าเป็นลักษณะภูมิประเทศที่พบมากในบริเวณภูเขาหินปูน หากเกิดตามบริเวณชายฝั่งทะเลเรียกว่า ถ้ำทะเล ภายในถ้ำมักมีหินงอกหินย้อยสวยงาม หากเป็นถ้ำขนาดใหญ่อาจมีความยาวหลายร้อยเมตร ภายในถ้ำก็ได้อากาศดี และเป็นจุดดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวที่ต้องการ การเข้าไปสำรวจ หรือดูความงดงามของหินงอกหินย้อยภายในถ้ำ

4) การปีนเขา / ไต่เขา เป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่คนไทยส่วนใหญ่ยังไม่เคยชิน และเพิ่งจะเริ่มนำเข้ามาเผยแพร่โดยนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเมื่อไม่นานมานี้ ปัจจุบันกิจกรรมการท่องเที่ยวประเภทนี้มีทำกันบ้างตามหน้าผาชันบริเวณชายฝั่งทะเลบางแห่งในภาคใต้ของประเทศ

5) การล่องแก่ง ลำน้ำบางสายที่มีแก่งหินพาดผ่านกลางลำน้ำ ทำให้น้ำไหลเชี่ยวมากเป็นพิเศษ หรืออาจมีโขดหินโผล่พ้นพื้นน้ำ กั้นขวางทางเป็นตอน ๆ ลักษณะเช่นนี้ทำให้เหมาะสำหรับการท่องเที่ยวแบบผจญภัยที่เรียกว่า การล่องแก่ง (rapids shooting) โดยนักท่องเที่ยวนั่งในเรือยางขนาดเล็กหรือบนแพไม้ไผ่ ล่องไปตามลำน้ำที่น้ำไหลเชี่ยวกรากและพยายามหลบหลีกโขดหินต่าง ๆ ที่กั้นขวางอยู่ในลำน้ำ

6) การนั่งเรือ / แพชมภูมิประเทศ เป็นการท่องเที่ยวแบบพักผ่อนสบาย ๆ ซึ่งเหมาะสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทยที่มีแม่น้ำลำคลองเป็นจำนวนมาก นักท่องเที่ยวได้ชมภูมิประเทศตามสองฝั่งลำน้ำ และสัมผัสวิถีความเป็นอยู่ของผู้คน ตลอดจนศิลปวัฒนธรรมของสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ในท้องถิ่นนั้น ๆ การนั่งเรือชมภูมิประเทศยังครอบคลุมไปถึงการท่องเที่ยวในบริเวณอ่างเก็บน้ำ ทะเลสาบ และในท้องทะเลด้วย

7) การพายเรือแคนู / เรือคายัก เรือแคนู (canoe) และเรือคายัก (kayak) เป็นรูปแบบของเรือพายที่นำมาจากต่างประเทศ เพื่อนำมาใช้ในการท่องเที่ยวตามลำน้ำ เป็นเรือพายขนาดเล็ก นั่งได้ 1 – 3 คน ตัวเรือใช้วัสดุที่คงทนแต่น้ำหนักเบา ไม่ลมน้ำได้ง่าย และพายได้คล่องตัว คำว่า แคนู เป็นชื่อเรือ-พายของชนพื้นเมืองแถบทะเลแคริบเบียนในอเมริกากลาง ส่วนคายัก เป็นชื่อเรือพายของชาวเอสกิโมในทวีปอเมริกาเหนือ การพายเรือแคนูและเรือคายักเป็นกิจกรรมที่ได้รับความนิยมอย่างมากในขณะนี้ มีทั้งการล่องและการพายเรือชมทัศนียภาพตามชายฝั่งทะเล

8) การขี่ม้า / นั่งช้าง การขี่ม้าหรือนั่งช้างเป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่สร้างความสนุกสนานตื่นเต้นให้แก่นักท่องเที่ยวที่เข้าไปชมสถานที่ท่องเที่ยวตามธรรมชาติ โดยเฉพาะการนั่งช้างซึ่งเหมาะสำหรับการเข้าไปในบริเวณป่า อันเป็นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติของสัตว์ชนิดนี้

9) การขี่รถจักรยานชมภูมิประเทศ การขี่จักรยานชมภูมิประเทศให้ทั้งความเพลิดเพลินในการชมภูมิประเทศสองข้างทาง และการออกกำลังกาย จึงเป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมค่อนข้างมาก โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวในวัยหนุ่มสาว ปัจจุบันมีรถจักรยานที่ออกแบบให้ขับขี่ได้คล่องแคล่วและเบาแรง เหมาะสำหรับการเดินทางระยะไกล และการเดินทางขึ้นลงตามลาดเขา เรียกชื่อรถจักรยานดังกล่าวว่า รถจักรยานเสือภูเขา

10) การกางเต็นท์นอนพักแรม การกางเต็นท์นอนพักแรมเป็นกิจกรรมที่นิยมทำกันในบริเวณอุทยานแห่งชาติหรือในสถานที่ซึ่งจัดสิ่งอำนวยความสะดวกไว้ให้โดยเฉพาะอย่างยิ่งในตอนกลางคืนอาจมีกิจกรรมอื่น ๆ ประกอบด้วย เช่น การส่องสัตว์ การสังสรรค์รอบกองไฟหรือการเล่นแคมป์ไฟ (campfire) การดูดาว

11) การดำน้ำในทะเล การดำน้ำในทะเลเพื่อดูปะการัง ฟิชชิ่ง และปลาสวยงามใต้น้ำ เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมอย่างมากในขณะนี้ แบ่งออกเป็น 2 อย่าง คือ “การดำน้ำในน้ำตื้น”

ใช้เครื่องมือช่วยการหายใจที่เรียกว่า ท่อหายใจ (snorkel) เพื่อให้ผู้ดำน้ำสามารถดำน้ำได้ในระดับผิวน้ำ ที่ลึกไม่เกินความยาวของท่อหายใจและ “การดำน้ำในน้ำลึก” อาศัยเครื่องมือช่วยการหายใจเป็นถึง ออกซิเจนขนาดเล็กผูกติดไว้กับผู้ดำน้ำ เป็นวิธีการดำน้ำที่เรียกชื่อเป็นภาษาอังกฤษว่า scuba diving

2.9 แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตตำบลเขาพระ และพื้นที่ใกล้เคียง

ในปัจจุบัน พื้นที่ตำบลเขาพระ ซึ่งมีระบบนิเวศทางบกที่สวยงามในปัจจุบัน มีผู้คนเดินทางเข้ามาเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะบริเวณอ่างเก็บน้ำคลองดินแดง ซึ่งเป็นพื้นที่ ที่มีทัศนียภาพที่สวยงาม แต่พื้นที่บางจุด ที่มีความสำคัญสำคัญ ผู้คนที่เดินทางเข้ามานั้น ยังไม่ค่อยรู้จักมากนัก เนื่องจากขาดการประชาสัมพันธ์ บางพื้นที่เส้นทางยังไม่สะดวก ในการเดินทางเข้าไปเยี่ยมชม จากการสอบถามของผู้คนที่เดินทางเข้ามาในพื้นที่ เมื่อก่อนบุคคลภายนอกไม่กล้าเข้ามา เพราะกลัวเรื่องความปลอดภัย เลยทำให้ภาพลักษณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายนอกไม่ดีนัก แต่จริงๆ แล้วในเขตพื้นที่ของอำเภอพิปูน มีสถานที่ ที่สวยงามตามธรรมชาติไม่แพ้ที่อื่น อาทิเช่น น้ำตกกระแนะ ซึ่งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเขาหลวง เป็นน้ำตกที่มีความสวยงาม เส้นทางที่เดินทางเข้าไปชมน้ำตก มีระบบนิเวศที่สวยงาม มีพืชพรรณที่ขึ้นอยู่ตามธรรมชาติ ยังคงสภาพที่สมบูรณ์มากที่สุด น้ำตกกระแนะมีความสูงประมาณ 70-80 เมตร

นอกจากนี้ พื้นที่ของตำบลเขาพระ ยังมีระบบนิเวศที่มีอยู่ตามธรรมชาติ อีกหลายจุด อาทิเช่น อุทยานแห่งชาติคลองดินแดง ซึ่งเป็นอีกพื้นที่หนึ่ง ที่มีทัศนียภาพที่สวยงาม แต่พื้นที่บางจุด ผู้คนที่เดินทางเข้ามาเยี่ยมชมในเขตพื้นที่ ตำบลเขาพระนั้น ยังไม่ค่อยรู้จักมากนักอย่างเช่น เขาเจดีย์ ซึ่งมีระบบนิเวศที่สวยงามมาก มีทั้งพันธุ์พืชหลากหลาย อีกทั้งสัตว์ป่านานาชนิด สามารถพบเห็นได้ระหว่างการเดินทาง

น้ำตกเหนือฟ้า เป็นน้ำตกตามธรรมชาติ ที่เกิดจากอุทยานแห่งชาติเขาหลวง และยังมีปลาที่อาศัยอยู่ตามลำคลองโดยการอนุรักษ์ของชุมชน นอกจากนี้ยังมีอ่างเก็บคลองกะทูน เป็นอีกสถานที่หนึ่ง ที่มีธรรมชาติสวยงาม อยู่ติดกับถนนสายพิปูน- ห้วยปรือ ในช่วงเทศกาลจะมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาชม สถานที่พัก เรือรับรองถูกจองเต็มไปหมด จะเห็นได้ว่าการจัดการร่วมกันเป็นระบบภาคี จะก่อให้เกิดการวางแผนเพื่อพัฒนาเป็นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในอนาคตต่อไป

พื้นที่ใกล้เคียงที่มีการจัดการท่องเที่ยวได้แก่

อุทยานแห่งชาติเขาหลวง

มีอาณาเขตรอบคลุมพื้นที่ของอำเภอเมือง อำเภอพิปูน อำเภอพรหมคีรี อำเภอลานสกา อำเภอฉวาง กิ่งอำเภอช้างกลาง และกิ่งอำเภอนบพิตำ มีเนื้อที่ประมาณ 597 ตร.กม. ได้ประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติเมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2517 ประกอบด้วยเทือกเขาที่สลับซับซ้อน มียอดเขาหลวงสูงสุด 1,835 เมตรจากระดับน้ำทะเล ซึ่งสูงที่สุดในภาคใต้เป็นแหล่งของต้นน้ำลำธารและคลองต่าง ๆ กว่า 15 สาย สภาพป่าเขาเป็นแบบป่าดงดิบชื้นและป่าดิบเขา ที่มีพรรณไม้และสัตว์ที่หายากอยู่มากมาย ความสวยงามและสมบูรณ์ของอุทยานแห่งชาติเขาหลวง ที่มีสภาพแวดล้อมที่น่าสนใจและชุมชนโดยรอบ ตลอดจนนักท่องเที่ยวเข้าใจความสำคัญของธรรมชาติและสามารถจัดระบบรองรับนักท่องเที่ยวที่ดี ทำให้อุทยานฯ

แห่งนี้ได้รับรางวัลยอดเยี่ยม (ไทยแลนด์ ทัวริสซึม อวอร์ด) ประจำปี 2541 รางวัลยอดเยี่ยม ประเภทแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ

ยอดเขาหลวง มีกิจกรรมเดินป่า ศึกษาธรรมชาติตามเส้นทาง จากบ้านคีรีวง - ยอดเขาหลวง มีความสูง 1,835 เมตร ใช้เวลาในการเดินท่องเที่ยวศึกษา 3 วัน 2 คืน ขออนุญาตการเดินป่าผ่านอุทยานแห่งชาติเขาหลวง และ อบต.กำโลน เพื่ออำนวยความสะดวก ในการเดินทางและบริการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวนคณะครั้งละ 10 คน ช่วงเดือนที่เหมาะสมต่อการเดินป่ายอดเขาหลวง คือ เดือนมกราคม - เดือน มิถุนายน

บ้านคีรีวง

เป็นชุมชนเก่าแก่ที่อพยพไปอาศัยอยู่เชิงเขาหลวง ตำบลกำโลน อันเป็นเส้นทางเดินขึ้นสู่ยอดเขาหลวง ชาวบ้านคีรีวงมีวิถีชีวิตที่สงบสังคมแบบเครือญาติ อาชีพหลักทำสวนผลไม้ผสมเรียกว่า “สวนสมรม” เช่น มังคุด เงาะทุเรียน สะตอ เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน 2531 ได้เกิดมหาอุทกภัยพิบัติภัยหมู่บ้านถูกน้ำพัดหายไปนับ 100 หลัง ซึ่งวัดและชาวคีรีวง ได้รักษาพระอุโบสถ และบ้านที่ประสพภัยไว้เป็นอนุสรณ์สถาน ชุมชนคีรีวงได้เป็นชุมชนต้นแบบในการจัดการธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้รับรางวัลยอดเยี่ยมอุตสาหกรรมท่องเที่ยว (ไทยแลนด์ ทัวริสซึม อวอร์ด) ประจำปี 2541 ประเภทเมืองและชุมชน

เนื่องจากเป็นชุมชนที่มีวิถีชีวิตแบบชาวสวนอยู่กับธรรมชาติ และได้พัฒนาบริการนักท่องเที่ยวขึ้นมาเป็นธุรกิจใหม่ของชุมชน ประกอบด้วยการนำทางเดินป่า ลูกรหาบ การจัดที่พักแบบโฮมสเตย์ โดยการจัดตั้งชมรมการท่องเที่ยวอนุรักษ์ เป็นองค์กรกลางของชาวชุมชน จัดแบ่งหน้าที่ไปยังกลุ่มต่าง ๆ ให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างทั่วถึง นอกจากนี้การเดินป่าขึ้นสู่ยอดเขาหลวงก็ต้องเริ่มต้นที่หมู่บ้านคีรีวงเช่นกัน การเดินทางไปบ้านคีรีวง สามารถขึ้นรถสองแถวจากตลาดยาว มีรถออก ตั้งแต่เวลา 07.00 - 16.00 น. ราคา 17 บาท หรือโดยทางรถยนต์จากอำเภอเมือง-ลานสกา ประมาณ 26 กม. ป้ายชี้ทางเข้าหมู่บ้านคีรีวงอยู่ทางขวาที่กม.ที่ 20 ติดต่อ อบต. กำโลน โทร. (075) 309010

น้ำตกกรุงชิง

เป็นน้ำตกที่สวยงามและสำคัญของอุทยานแห่งชาติเขาหลวง ที่ตั้งอยู่ในตำบลกรุงชิงชื่อ "กรุงชิง" มาจากคำว่า "ต้นชิง" ซึ่งเป็นพันธุ์ไม้ตระกูลปาล์มชนิดหนึ่ง ที่มีอยู่มากในเขตนี้ น้ำตกกรุงชิงมีอยู่หลายชั้น เช่น หานนมัดแพ หานนฝ่นแสนห้า หานนปลิวหานนจน หานนโจร หานนต้นตอ หานนวังเรือบินชั้นที่สวยงามที่สุด ได้แก่ "หานนฝ่นแสนห้า" เพราะน้ำตกจากหน้าผาสูงชันประมาณ 100 เมตร กระแสน้ำแผ่เป็นฝืนกว้างกระจายออกเป็นละอองเหมือนม่านฝ่น จึง

ระยะทาง 3.8 กม. บริเวณน้ำตกกรุงชิงมีที่พักและ สถานที่สำหรับเล่นแคมป์ไฟ มีร้านค้าและร้านอาหารตั้งอยู่เชิงเขา การเดินทางจากตัวเมือง ใช้เส้นทางหลวง สายนครศรีธรรมราช-พรหมคีรี (ทางหลวงหมายเลข 4016) ถึงสามแยกนาแหรง เลี้ยวซ้ายไปถึง กิ่งอำเภอหนองปีด้าแล้วเลี้ยวขวา (ทางหลวงหมายเลข 4186) ระยะทาง 70 กม.

ล่องแก่งคลองกลาย

กิจกรรมล่องแก่งด้วยเรือยาง จัดโดย อบต.กรุงชิง อยู่หมู่ที่ 3 ตำบลกรุงชิงใกล้ กับน้ำตกกรุงชิงมีเส้นทาง ในการล่องแก่ง 2 ระยะ คือ ปากคลองพิต้า-ลานหิน ดาน ระยะทาง 2.5 กม. ใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง ปากคลองพิต้า-บ้านทุ่งใน ระยะทาง 6 กม. ใช้เวลาประมาณ 3 ชั่วโมง ค่าบริการ 250-350 บาท /คน ติดต่อ การใช้บริการ โทร. (075) 309004 และ 01-677-3112

บทที่ 3

บริบททั่วไปของพื้นที่ศึกษา

3.1 ประวัติศาสตร์ตำบลเขาพระ

เขาพระเป็น 1 ใน 5 ตำบลของอำเภอพิปูนที่มีประวัติความเป็นมาช้านาน พิปูนเป็นอำเภอขนาดเล็ก ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของจังหวัดนครศรีธรรมราช มีเนื้อที่ประมาณ 247,500 ไร่ หรือประมาณ 365 ตร.กม. ห่างจากศาลากลางจังหวัดประมาณ 93 กม. อำเภอพิปูน มีข้อสันนิษฐานเป็นสามแนวทางด้วยกัน คือ

แนวที่ 1 สันนิษฐานว่าจากคำว่า พุงปูน หรือที่ปูน ซึ่งหมายถึง พุงที่ทำปูนขาว โดยนำหินปูนจากภูเขาพระมาเผาไฟจนสุกเมื่อเย็นลงก็ได้ปูนขาวไปใช้ในงานก่อสร้าง

แนวที่ 2 สันนิษฐานว่า มาจากพิบูล ซึ่งแปลว่า สมบูรณ์หรือไพบูลย์แต่มาช่วงหลังมีการใช้อักษรคลาดเคลื่อนไปจนกลายเป็นพิปูนในที่สุด

แนวที่ 3 สันนิษฐานว่ามาจากการปูนบำเหน็จความดี ความชอบ แก่แม่ทัพ นายกองที่ชนะศึกสงครามกับพม่า ในสมัยก่อน

ในทำเนียบข้าราชการนครศรีธรรมราช ร.ศ.1173 (พ.ศ.2354) สมัยรัชกาลที่ 2 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้กล่าวถึง ตำแหน่งนายที่พิปูนว่ามีขุนไชยธานี นายที่พิปูน นา 600 ฝ่ายขวามีช้างพลาย 1 ช้าง จำลอง 1 ชงทวน 2 หมวก 2 แหวน 2 นวม 3 ปืนกลับหลังข้าง 1 กระจบอกระสุนนิ้วกึ่งบรรดาศักดิ์ 1 กระจบอ ปืนนกสับบรรดาศักดิ์ 4 กระจบอ เลื่อ 4 หมวก 4 หอก เชน 10 ทวน เท้า 4 เลื่อพล 10 หอก สำหรับหลังช้าง นอกจากนี้ยังมีตำแหน่งอื่น ๆ ดังนี้

หมื่นณรงค์บุรี รองที่พิปูน	นา 300
หมื่นกะเชนบุรี สมุห้บัญชี	นา 200
หมื่นสารวัตร เป็นสารวัตร	นา 200
ขุนไกรธานี นายที่วัดถ้ำนรา	นา 400 ฝ่ายขวา
หมื่นเดชบุรี รองที่นำถ้ำนรา	นา 300
หมื่นสุรินทรบุรี สมุห้บัญชี	นา 200
หมื่นชำนาญบุรี สมุห้บัญชี	นา 200

ต่อมาในปี พ.ศ.2363 สมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวได้โปรดเกล้าให้เจ้าพระยานครศรีธรรมราช (น้อย) ปรับปรุงหัวเมืองนครศรีธรรมราชเสียใหม่ โดยเฉพาะในท้องที่รับผิดชอบกรมช่างกลางให้ปรับปรุงการปกครอง เป็น 4 หัวเมือง ประกอบด้วย

1. หัวเมืองพิปูน
2. หัวเมืองกะเปียด
3. หัวเมืองละอาย

4. หัวเมืองหลักข้าง

ในปี พ.ศ.2440 ในสมัยรัชกาลที่ 5 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้จัดระเบียบการปกครองท้องที่เมืองนครศรีธรรมราชเสียใหม่ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ ร.ศ.116 โดยแบ่งการปกครองเป็น 9 อำเภอ ประกอบด้วย

อำเภอกวางเมือง

อำเภอกวาง คือ อำเภอท่าศาลา ในปัจจุบัน

อำเภอร่อนพิบูลย์

อำเภอลำพูน

อำเภอสิชล

อำเภอทุ่งสง

อำเภอเบ็ญชะด คือ อำเภอปากพนัง ในปัจจุบัน

อำเภอเขาพังไกร คือ อำเภอหัวไทร ในปัจจุบัน

อำเภอฉวาง

อำเภอฉวาง ประกอบด้วย 4 ตำบลด้วยกัน คือ

ตำบลกะเปียด

ตำบลละอาย

ตำบลข้างกลาง

ตำบลพิปูน

ในเขตพื้นที่พิปูนเดิมมีด้วยกันสองแขวง คือ แขวงกะทูนและแขวงพิปูน มีหัวหน้าปกครองเรียกว่านายแขวง เป็นหัวหน้าปกครองดูแลรับผิดชอบแต่ละแขวงเท่าที่สืบทราบ มีดังนี้ คือแขวงกะทูนได้แก่

ขุนเทพอักษร เป็นนายแขวง (ต้นตระกูลลาชโรจน์)

นายกล่อม (บุตรขุนเทพอักษร)

แขวงพิปูน ได้แก่

ขุนราษฎร์ธานีเวศน์

ขุนไชยธานี

ต่อมาทางราชการได้เปลี่ยนแปลงและยกเลิก คำว่า “แขวง” มาใช้คำว่า “ตำบล” แทนคือตำบลกะทูนและตำบลพิปูน และเปลี่ยนตำแหน่งคำว่า “นายแขวง” มาใช้คำว่า “กำนัน” แทนตำบลกะทูนจากอดีตจนถึงปัจจุบันมี

นายกลาง ลาชโรจน์

นายรับ ลาชโรจน์

นายหนู เสนาสวัสดิ์

หมื่นพงศ์ เพียรกิจ (กุ่ม วุฒิพงศ์)

ขุนประสาทสุขนิกร (รุ่น โสตทิพย์)

นายหืด เพชรชนะ

นายนุช ลาชโรจน์

นายแสง รียาพันธ์

นายบุญยืน บุญประดิษฐ์

นายเมธี บุญประดิษฐ์

ตำบลพิปูน จากอดีตจนถึงปัจจุบันมีกำนันรวมทั้งสิ้น คือ

ขุนไชยธานี

ขุนพิปูนเปรมประดิษฐ์ (เมือง จงจิตร)

นายแมน จงจิตร

นายเอี่ยม ปรีชา

นายเข็ม บำเพ็ญ

นายทวี ปรีชา

นายทวี อินทรฤทธิ์

นายพันธ์ เพชรประพันธ์

นายอ้วน ฤทธิ์ชัย

นายมนตรี ราชรักษ์

นายวิวัฒน์ ศรีสว่าง

ในสมัยก่อนนั้นกล่าวกันว่า ชาวพิปูนเดิมมีน้อยมาก ประกอบอาชีพไปตามสภาพภูมิศาสตร์ ทำการเกษตรแบบดั้งเดิม แต่ในระยะหลังได้มีชาวจีนจากแผ่นดินใหญ่ ลี้ภัยการเมืองประกอบกับในสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ไปว่าจ้างแรงงานจากประเทศจีน มาสร้างทางรถไฟสายใต้ เมื่อเสร็จจากสร้างทางรถไฟก็ตามหาญาติที่ทำเหมืองแร่บ้างมีครอบครัวกับคนไทยบ้าง ในเขตของอำเภอพิปูนที่ปรากฏอยู่จนถึงปัจจุบันคือบริเวณต้นน้ำสองแห่งด้วยกันคือ ต้นน้ำคลองกะทูน ในเขตพื้นที่ หมู่ที่ 1,7 และหมู่ที่ 8 (ก่อนอุทกภัย) ต้นน้ำคลองดินแดงในเขตพื้นที่ หมู่ที่ 10 ต.เขาพระ

ในบริเวณต้นน้ำทั้งสองแห่งในสมัยก่อนนั้น มีการทำเหมืองแร่ ชาวจีนส่วนมากจะมาเป็นกูดิในเหมือง จนมีความรู้ความชำนาญในเขตพื้นที่ของตำบลเขาพระในสมัยก่อนนั้นขึ้นอยู่กับตำบลกะทูน การประสานงานติดต่อขอราชการนั้นลำบาก ตลอดจนประชากรในพื้นที่ก็เพิ่มมากขึ้นแต่การไปติดต่อราชการที่อำเภอนั้นลำบากมาก ซึ่งในสมัยก่อนต้องเดินเท้าไปที่สถานีรถไฟห้วยปรือ และโดยสารรถไฟไปที่สถานีฉวาง อีกเส้นทางหนึ่งก็คือทางน้ำ ล่องเรือไปทางลำน้ำก็ใช้เวลาเป็นวัน ทางราชการมองเห็นว่าเขตของตำบลพิปูนและตำบลเขากระทูนมีประชากรมาก และพื้นที่ก็กว้างสมควรที่จะยกฐานะเป็นกิ่งอำเภอ

อีก 75 ปีต่อมา คือ ในปี พ.ศ. 2515 ตามทางราชการได้พิจารณาเห็นว่า ท้องที่ตำบลพิปูนคริวเรือนราษฎรมากขึ้น เห็นสมควรยกฐานะเป็นกิ่งอำเภอ เพื่อความสะดวกแก่การปกครองดูแลและบริการราษฎร ในที่สุดกระทรวงมหาดไทยจึงประกาศยกฐานะเป็น “กิ่งอำเภอพิปูน” จัดตั้งที่ว่าการอำเภอชั่วคราวที่หอฉันท์ ของวัดมิ่งคลาราม (วัดท้ายสำเภา) หมู่ที่ 10 ตำบลพิปูน เมื่อวันที่ 1 กันยายน 2515 โดยมี ร.อ.จำลอง โอพาร เป็นปลัดอำเภอฉวาง ในขณะนั้นผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอพิปูนคนแรก ต่อมาเมื่อวันที่ 8 กันยายน 2519 กระทรวงมหาดไทยได้ยกฐานะขึ้นเป็นอำเภอพิปูน โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษาฉบับพิเศษ เล่มที่ 93 ตอนที่ 109 เมื่อวันที่ 8 กันยายน 2519 มีนายอำเภอสมพงษ์ ศรียะพันธุ์ เป็นนายอำเภอคนแรก แบ่งการปกครองท้องที่ ออกเป็น 5 ตำบล ด้วยกัน คือ

ตำบลพิปูน

ตำบลเขาพระ

ตำบลยางค่อม

ตำบลกะทูน

ตำบลควนกลาง

ตำบลเขาพระมีกำนันตั้งแต่ยกฐานะเป็นกิ่งอำเภอจนถึงปัจจุบันด้วยกัน 3 ท่าน คือ

1. นายถ้วน บ้าง
2. นายสมพร สมทรัพย์
3. นายเสนอ ราชพิบูลย์ คนปัจจุบัน

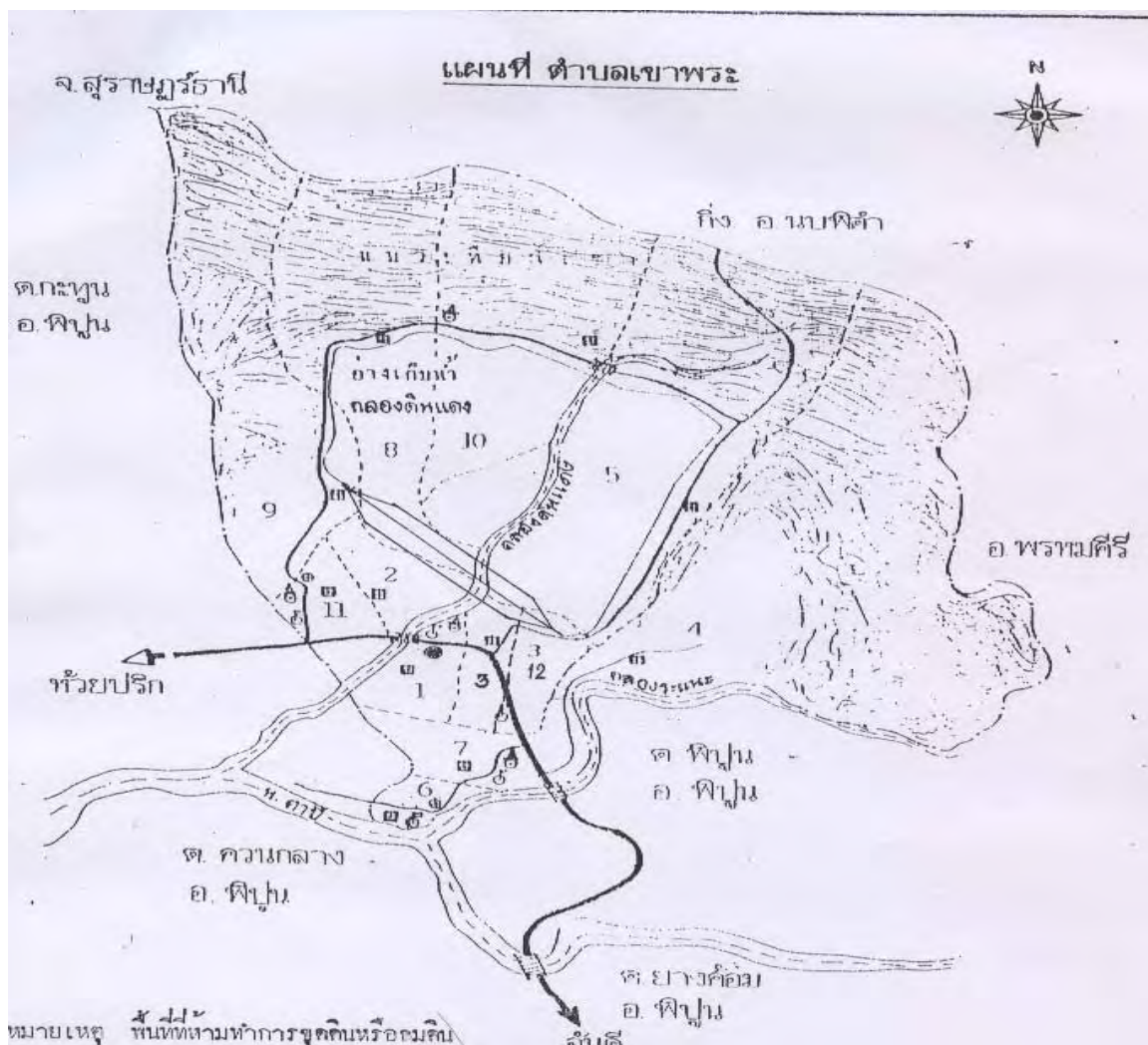
ที่ตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ

ตั้งอยู่เลขที่ 199 หมู่ที่ 1 ตำบลเขาพระ อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช - ตัดถนนทางหลวงสาย 4224 พิปูน – ห้วยปรึก ห่างจากที่ว่าการอำเภอพิปูน ประมาณ 4 กิโลเมตร

3.2. เนื้อที่

มีเนื้อที่ประมาณ 171 กว่า ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	จดตำบลนบพิตา กิ่งอำเภอนบพิตา จังหวัดนครศรีธรรมราช
ทิศใต้	จดตำบลพิปูน ตำบลยางค่อม ตำบลควนกลาง อำเภอพิปูน
ทิศตะวันออก	จดอำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช
ทิศตะวันตก	จดตำบลกะทูน อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช

3.3 ลักษณะทางภูมิประเทศ

ตำบลเขาพระ มีลักษณะพื้นที่ราบสองฝั่งลำคลองดินแดง ซึ่งมีแม่น้ำไหลผ่านตำบลเขาพระ และเป็นทีลาดชันภูเขาทางตอนเหนือและทางตะวันออกเป็นแนวภูเขาสูง และสลับซับซ้อนที่เรียกว่า เขาหลวง ทำให้มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ เป็นแหล่งกำเนิดของต้นน้ำลำคลอง ลำห้วยต่าง ๆ หลายสาย อาทิ เช่น ห้วยตริต หมู่ที่ 11 ห้วยใหม่ หมู่ที่ 9 คลองพวน ห้วยโก คลองห้วยคูน คลองระแนะ คลองจันราก คลองคันเถน คลองดินแดง และลำห้วยต่าง ๆ อีกหลายสาย ซึ่งส่วนหนึ่ง ไหลรวมที่อ่างเก็บน้ำคลองดินแดง ก่อนที่จะไหลระบายสู่คลองดินแดง และส่วนหนึ่งไหลสู่ลำคลองระแนะ เป็นลำคลองที่เกิดจากภูเขาบรรทัดหรือภูเขาหลวง ไหลผ่านระหว่างตำบลพิปูนกับตำบลเขาพระไหลไปรวมกับคลองตาปีหรือคลองใหญ่ ที่บ้านป่ากระแนะ หมู่ที่ 6 ตำบลเขาพระ และไหลรวมตัวกับคลองดินแดงบริเวณบ้านนายูง หมู่ที่ 3 ตำบลกะทูน แล้วไหลไปรวมกับคลองกะทูนที่บ้านปากคลองกะทูน หมู่ที่ 6 ตำบลกะทูน รวมกันเป็นแม่น้ำตาปีไหลผ่านตำบลควนกลาง กะทูน นาแว กะเปียด ทานพอ ฉวาง ถ้ำพรรณรา ทุ่งใหญ่ เข้าสู่เขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี ในอำเภอพระแสง อำเภอ

บ้านนาสาร ไปรวมตัวกับแม่น้ำคีรีรัฐนิคม (แม่น้ำพุมดวง) ที่อำเภอพุนพิน แล้วไหลลงสู่อ่าวบ้านดอน รวมความยาวประมาณ 200 กว่ากิโลเมตร นับเป็นแม่น้ำสายยาวที่สุดของภาคใต้

3.4 ภูมิอากาศ

ตำบลเขาพระ อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งมีที่ตั้งอยู่ในแถบศูนย์สูตรมีทะเลขนานอยู่ทั้งสองด้าน คือ ด้านตะวันออกมีทะเลจีนใต้และด้านตะวันตก มีทะเลอันดามันจึงได้รับอิทธิพลต่าง ๆ จากทะเลทั้งสองสลับกัน ทำให้เกิดฤดูกาลเพียง 2 ฤดูกาล คือ

ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือน พฤษภาคม – ธันวาคม ในบางปีอาจจะถึงเดือน มกราคม

ฤดูแล้ง เริ่มตั้งแต่เดือนมกราคม – เมษายน ฤดูแล้งที่ระยะสั้นจะมีเวลา ประมาณ 4 เดือน แต่ก็จะไม่ถึงกับร้อนจัดเกินไป

ส่วนฤดูหนาวไม่มี

ลมมรสุม ตะวันตกเฉียงใต้พัดผ่านมหาสมุทรอินเดียและทะเลอันดามันเข้ามาในช่วงเดือน พฤษภาคม – กันยายน ทุกปี ทำให้เกิดฝนตกชุก ในภาคใต้ฝั่งตะวันตกส่วนเขตพื้นที่อำเภอพิปูน มีเทือกเขากั้นอยู่จึงทำให้ฝนตกในพื้นที่ไม่มากนัก ซึ่งชาวบ้านโดยมากเรียกฝนนี้ว่า “ฝนปลัด” ลมมรสุม ตะวันออกเฉียงเหนือพัดผ่านมหาสมุทรแปซิฟิกและทะเลจีนใต้เข้ามาในช่วงปลายเดือนตุลาคม – มกราคม ของทุกปี ทำให้เกิดฝนตกชุก ในพื้นที่ภาคใต้โดยเฉพาะในพื้นที่เขตเทือกเขาและพื้นที่เขตที่ราบ ตะวันออก ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า “ฝนออก” พายุหมุนเขตร้อนเป็นลมที่เกิดจากความกดอากาศต่ำที่เส้นศูนย์สูตรกลางที่บริเวณไม่ต่ำกว่า 2 องศา ละติจูดก่อตัวขึ้นเหนือบนน้ำในเขตค่อนระหว่างละติจูด 9 – 20 องศาเหนือมีลักษณะเป็น พายุดีเปรสชัน พายุโซนร้อน และพายุไต้ฝุ่น พื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นพื้นที่หนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากลมพายุดังกล่าว ในช่วงเดือนตุลาคม – มกราคม เป็นบางปี

- จากสถิติอุตุนิยมวิทยา ช่วง พ.ศ.2492 – 2539 พบว่า มีพายุเคลื่อนจากอ่าวมาขึ้นฝั่งในเขตพื้นที่ของอำเภอพิปูน และอำเภอต่าง ๆ ในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราชหลายครั้งส่วนใหญ่มีกำลังแรงเป็นพายุดีเปรสชัน ซึ่งเป็นพายุหมุนเขตร้อนที่มีความเร็วลมสูงสุด ใกล้ศูนย์กลางที่พื้นยังไม่เกิน 34 นอต พายุนี้เคลื่อนตัวจากทะเลจีนใต้ เข้ามาก่อนทำให้เกิดฝนตกชุกติดต่อกันหลายวัน ในช่วงเดือนตุลาคม – มกราคม ของทุกปี เป็นเหตุให้เกิดน้ำท่วมฉับพลัน และน้ำป่าไหลหลาก ในพื้นที่เขตเทือกเขาและพื้นที่ราบ ตะวันออก

- ส่วนพายุโซนร้อน เป็นพายุหมุนเขตร้อน ที่มีความเร็วลมสูงสุด ใกล้ศูนย์กลางที่พื้นผิวดินระหว่าง 34 – 63 นอต (63 – 117 กิโลเมตร / ชั่วโมง) พายุนี้เคลื่อนตัวจากทะเลจีนใต้เข้าและมีความเร็วเพิ่มขึ้นจนกลายเป็นพายุโซนร้อน ที่สร้างความเสียหายแก่ชีวิต และทรัพย์สินผู้คนในพื้นที่ ครั้งสำคัญได้แก่

- พายุโซนร้อน (พ.ศ.2492) ประมาณเดือนธันวาคม 2492 เกิดอุทกภัย ครั้งใหญ่

- พายุโซนร้อน แอเรียล พัดเข้าสู่พื้นที่ เมื่อวันที่ 25 – 26 ตุลาคม พ.ศ.2505 ทำให้เกิดวาตภัย ครั้งร้ายแรง และสร้างความเสียหายแก่ชีวิต และทรัพย์สินมากมาย

- พายุโซนร้อนแอนเจลา เมื่อ 22 พฤศจิกายน 2531 ก่อให้เกิดอุทกภัยครั้งร้ายแรงที่สุดในเขตตำบลเขาพระ ยังความเสียหายแก่ชีวิต และทรัพย์สิน และเรือสวนไร่นา ไม่สามารถที่จะคำนวณได้
- พายุโซนร้อน ฟอเรสต์ เมื่อ 15 พฤศจิกายน 2535 เกิดวาตภัยขึ้นอีกครั้ง แต่นี้ไม่ร้ายแรงเหมือน ปี พ.ศ. 2505

3.5 สภาพทางสังคมและวัฒนธรรม

3.5.1 ประชากร

ในตำบลเขาพระ ในสมัยก่อนนั้น ชาวบ้านดั้งเดิมมีน้อยมาก มาจากพื้หล่งบ้าง หนีภัยทางการเมืองมาบ้าง มาสร้างอาชีพใหม่บ้าง เห็นสภาพพื้นที่แล้วไม่กลับ ในสมัยก่อนประมาณ 100 กว่าปีมาแล้ว ในเขตของตำบลเขาพระ จะมีการทำเหมืองแร่ โดยมีบริษัทของพวกฝรั่ง จะมีคนจีนเป็นกู่ตี ในเหมืองเสียเป็นส่วนใหญ่ เมื่อมาทำงานอยู่นานเข้า ก็มีครอบครัวกับคนไทย จับจองพื้นที่ในการสร้างบ้านเรือน และที่ทำการอีกสายหนึ่งเข้ามาในสมัยรัชกาลที่ 5 ในการสร้างทางรถไฟมาสู่ภาคใต้ ในสมัยนั้น คนงานมีน้อยไม่เพียงพอ จึงไปจ้างแรงงานจากประเทศจีน มาสร้างทางรถไฟจากกรุงเทพฯสู่ภาคใต้ เมื่อสร้างทางรถไฟเสร็จ บางส่วนก็กลับประเทศ แต่ก็ยังเป็นจำนวนน้อยมาก เพราะสถานการณ์ภายในประเทศจีนในสมัยนั้น มีความลำบากมาก ประชาชนซึ่งได้รับผลกระทบจากสงคราม ที่ประเทศญี่ปุ่นบุกเข้าไปทำสงครามในประเทศจีน เพื่อต้องการขยายอำนาจ หลังจากสงครามภายในประเทศแล้ว ทำให้ประชาชนลำบาก ครั้งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ไปว่าจ้างแรงงานจากประเทศจีนมาทำทางรถไฟ เมื่อเสร็จแล้วบางคนก็ตามหาญาติที่มาทำงานอยู่ในเหมืองเก่าบ้าง บางคนก็เพื่อนชักชวนให้ไปทำเหมืองแร่ด้วยกัน บางกลุ่มก็เห็นสภาพความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ ก็เล่นเรือทวนน้ำ มาหักร้างถางพง ในการประกอบอาชีพ และมีครอบครัวในเขตพื้นที่ของตำบลเขาพระ ในสมัยก่อนมีตระกูลแซ่มามากมาย เช่น แซ่ฮับ แซ่เฮ่า แซ่บ่าง แซ่ลิ้ม เป็นต้น ต่อมาก็เปลี่ยนนามสกุลเดิมบ้าง ตัดแซ่ออกบ้าง ในปัจจุบันจะสังเกตได้จนถึงวันตรุษจีน ในเขตของพื้นที่ตำบลเขาพระ จะมีลูกหลานชาวจีนอยู่เป็นจำนวนมาก

3.6 การตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน

ในสมัยก่อนการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน ส่วนมากเลือกพื้นที่ ที่เป็นที่ราบและใกล้แหล่งน้ำตั้งอยู่ห่าง ๆ กันพอสมควร พื้นที่ที่ใช้ในการเพาะปลูกจะมีมาก ส่วนการสร้างบ้านอาศัยจะเป็นเรือนไม้ยกสูงจากพื้นดินพอสมควร เพื่อป้องกันอันตราย วัสดุที่นำมาใช้ในการสร้างบ้านในสมัยนั้นจะเป็นวัสดุในพื้นที่ ซึ่งนำวัสดุที่มีอยู่ตามธรรมชาติ และเป็นไปตามฐานะของเจ้าของบ้าน ถ้าเป็นเรือนไม้หลังคาใช้สังกะสี ถือว่าเจ้าของบ้านมีฐานะ พอมีพอกิน ถ้าเป็นชนาที่ใช้ไม้ไผ่ทั้งหลัง หลังคาใช้ใบสาคุ ใบทัง ใบจากจำบ้างก็เป็นไปตามฐานะของเจ้าของบ้าน หลังจาก พ.ศ. 2531 มีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นอย่างมาก พื้นที่ที่ใช้ในการสร้างบ้าน จะต้องคำนึงถึงความปลอดภัยจากภัยธรรมชาติ และวัสดุที่นำมาใช้ก่อสร้างบ้านเรือนก็เปลี่ยนไป รวมถึงการขยายตัวของชุมชน และการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรที่อาศัยอยู่ใน

พื้นที่ บ้านเรือนที่สร้างใหม่จึงอยู่ใกล้ ๆ กันเป็นชุมชน วัสดุที่นำมาใช้ก็เปลี่ยนไปเกือบสิ้นเชิง จากบ้านไม้ เปลี่ยนมาเป็นคอนกรีตเกือบทั้งหมด ประกอบกับไม่ต้องซื้อมาจากต่างท้องที่ ซึ่งราคาจะแพง จะมีแต่โครงสร้างบางส่วน ที่คงไว้สภาพเดิม

3.7 เส้นทางคมนาคม

ในสมัยก่อนเส้นทางการคมนาคมติดต่อกับต่างพื้นที่มี 2 เส้นทางด้วยกัน คือ

3.7.1. ทางบก ในสมัยในก่อนการเดินทางที่สำคัญและเร่งด่วนที่สุด เห็นจะไม่พ้นการใช้ม้าซึ่งถือว่าเป็นสัตว์ที่มีความสำคัญ ในการติดต่อและเดินทางในระยะไกล ๆ ในเขตตำบลเขาพระเมื่อก่อนเส้นทางที่สำคัญ คือ ห้วยปรึก – เขาสำโรง ซึ่งผ่านตำบลกะทูน การเดินเท้าต้องมีศาลาพักค้างคืน ซึ่งถือว่าเป็นเส้นทางสำคัญมาก เนื่องจากการนำหัตถจักรพลังไอน้ำมาใช้ ในการทำเหมืองแร่ที่บ้านห้วยท่อน เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2489 โดยใช้กำลังคนเดินเท้าและช้างในการลำเลียง อีกเส้นทางหนึ่งก็คือบ้านห้วยโก-นบพิดำ ในสมัยนั้นการติดต่อกันตำบลนบพิดำ ชาวบ้านเรียกว่าบ้านเขาออก เป็นเส้นอีกสายหนึ่งที่เดินทางจากบ้านห้วยโก ผ่านต้นน้ำคลองดินแดง ขึ้นทางเขาสำโรง เป็นเส้นทางที่นำเข้ามาของมาแลกเปลี่ยนกันสมัยนั้น ซึ่งบางกลุ่มก็ต้องไปอนค้างคืนระหว่างทาง ชาวบ้านเรียกว่า **ทับ** เส้นทางสายนี้ ดูตามเส้นทางเดินเท้าแล้ว บางพื้นที่เป็นร่องลึกมาก ขนาดช้างทั้งตัวเดินผ่านเกือบจะมองไม่เห็นเส้นทางที่สำคัญในสมัยก่อนนั้น ที่สำคัญส่วนมากจะเป็นที่แลกเปลี่ยนข้าวของเครื่องใช้ หรือไม้ที่เป็นสถานีรถไฟ ในการติดต่อกับโลกภายนอก ที่สำคัญ ได้แก่

- สถานีรถไฟห้วยปรึก
- สถานีรถไฟทานพอ
- สถานีรถไฟคลองจันดี
- สถานีรถไฟฉวาง

ในเวลาต่อมา ก็ได้พัฒนาจากเส้นทางเดินเท้า มาเป็นเส้นทางที่ใช้ยานพาหนะ ล้อจรถไปมา จากถนนลูกรังมาเป็นถนนลาดยาง เส้นทางที่สำคัญคือ

- สาย 4224 จากสามแยกบ้านทุ่งร้อน - ห้วยปรึก
- สาย 4194 จากสี่แยกบ้านควนสงสาร – สามแยกบ้านทุ่งร้อน
- สาย 4189 สามแยกบ้านทุ่งร้อน – นบพิดำ เส้นทางสายนี้ ระยะทางยาวประมาณ 42

กิโลเมตร เป็นถนนโครงการความมั่นคงภายใน พื้นที่กองทัพภาคที่ 4 หลังจากเกิดอุทกภัยภาคใต้ พ.ศ.2531 ไม่สามารถใช้ยานพาหนะผ่านสายนี้ได้ เส้นทางถูกตัดขาดหลายช่วง ไม่มีการซ่อมแซม เนื่องจากการก่อสร้างถนนสายนี้ ผ่านป่าไม้ในเขตอุทยานแห่งชาติเขาหลวง ทำให้ป่าไม้ถูกทำลายเป็นอย่างมาก ทางเจ้าหน้าที่ของป่าไม้ จึงไม่เห็นด้วยในการซ่อมแซมถนนนี้

3.7.2. ทางน้ำ ในสมัยก่อนนั้น ทางน้ำถือว่าเป็นเส้นทางที่สำคัญ ในการติดต่อกับโลกภายนอก โดยเฉพาะแม่น้ำคลองดินแดง ในยุคนั้นถือว่าเป็นหัวใจหลัก ที่ใช้เป็นเส้นทางในการเดินทางออกสู่โลกภายนอก และลำเลียงผลผลิตทางด้านเกษตร โดยใช้เรืออ้อ ด้วยแรงคน เมื่อประมาณปี พ.ศ.2477

การถ่อเรือ จากพื้นที่ตำบลเขาพระ ไปตลาดทานพอ ซึ่งถือว่าเป็นศูนย์การค้า ที่สำคัญในสมัยนั้น จะมีเรือกัญญา เป็นพาหนะที่สำคัญ ในการบรรทุกสินค้าต่าง ๆ จากพื้นที่ล่องสู่ตลาดทานพอ โดยใช้เวลาประมาณ 1 วัน ซึ่งเจ้าของเรือ จะจ้างแรงงานในพื้นที่ 2 คน เป็นผู้ถ่อเรือ ซึ่งจะอยู่ที่หัวเรือ 1 คน และท้ายเรือ 1 คน โดยใช้ไม้ไผ่ เป็นไม้ถ่อไปตามลำน้ำ มีค่าแรงงาน คลองละ 1 บาท 50 สตางค์

คำว่า คลองหนึ่ง ก็คือเดินทางไปกลับ ในสมัยก่อนนั้น เรือกัญญาสามารถรับผู้โดยสารได้เกือบ 20 คน ต่อหนึ่งลำ ในตอนกลับขึ้นจากตลาดทานพอ ซึ่งเป็นการถ่อเรือทวนกระแสน้ำ มีความยากลำบาก และต้องใช้เวลามากขึ้น ต้องพักแรม ค้างคืนตามชายหาดริมคลอง เรือถ่อกัญญาในสมัยนั้น จะมีกระแซงปกคลุมอยู่ด้านบน คล้ายหลังเพื่อป้องกันแดดและฝนตก

ในเวลาต่อมาก็ได้มีการนำเรือยนต์ มาใช้ และพัฒนามาเป็นเรือหางยาว ที่มีความคล่องตัวสูง ที่ใช้บรรทุกสินค้า และรับส่งผู้โดยสาร ติดต่อกับศูนย์การค้าตลาดทานพอ ตำบลไม้เรียง อำเภอฉวาง การพัฒนาถนนหนทางก็ดีขึ้นตามลำดับ จนสามารถใช้ได้ทุกฤดูกาล การคมนาคมทางน้ำ จึงถูกยกเลิกไป เนื่องจากลำน้ำประกอบกับลำคลองตื้นเขิน น้ำในลำคลองก็น้อยประกอบกับทางการจราจรทางบกรวดเร็วกว่า การใช้เรือในการคมนาคมจึงถูกยกเลิกมาหลายปี

3.8 การศึกษา

3.8.1 การศึกษาในระบบ เขตตำบลเขาพระมีดังต่อไปนี้ คือ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนวัยเรียน มี 2 แห่ง คือ

1) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนวัยเรียนบ้านทุ่งร้อน ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 ตำบลเขาพระ อำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวนเด็ก 60 คน มีครูผู้ดูแลเด็ก 3 คน

2) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนวัยเรียนหมู่บ้านจุฬารักษ์พัฒนา 2 ตั้งอยู่หมู่ที่ 11 หมู่บ้านจุฬารักษ์พัฒนา 2 (บ้านห้วยตริต) จำนวนเด็ก 60 คน มีครูผู้ดูแลเด็ก 3 คน

ศูนย์ทั้งสองแห่งนี้ เมื่อก่อนอยู่ในความดูแลของพัฒนาชุมชนของอำเภอพิบูลย์ ต่อมาได้ถ่ายโอน มาอยู่ในความดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ

โรงเรียนประถมศึกษา มี 4 แห่งด้วยกัน คือ

1) โรงเรียนบ้านป่ากระแนะ ตั้งอยู่หมู่ที่ 6 ตำบลเขาพระ อำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

2) โรงเรียนวัดในไร่ ตั้งเมื่อวันที่ 11 มิถุนายน 2482 ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตกของวัดในไร่ ในพื้นที่หมู่ที่ 7 ตำบลเขาพระ อำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

3) โรงเรียนจุฬารักษ์พิชญาคาร หรือโรงเรียนวัดห้วยโกในอดีต ตั้งเมื่อ พ.ศ. 2482 ในพื้นที่ หมู่ที่ 5 ตำบลเขาพระ หลังจากเกิดอุทกภัย ในปี พ.ศ. 2531 ได้ย้ายมาสร้างใหม่ในพื้นที่ของบ้านห้วยตริต เมื่อ พ.ศ. 2535 และเปลี่ยนชื่อจากโรงเรียนวัดห้วยโก มาเป็นโรงเรียนจุฬารักษ์พิชญาคาร จนถึงปัจจุบันนี้

4) โรงเรียนวัดหน้าเขา ตั้งเมื่อปี พ.ศ.2461 ในพื้นที่หมู่ที่ 1 ตำบลเขาพระ ติดกับ ถนน 4224 พิปูน – ห้วยปรึก ตรงข้ามกับที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ

- มัธยมศึกษา มี 1 แห่ง คือ โรงเรียนพิปูนสังฆรักษ์ประชาอุทิศ ตั้งเมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2516 ในเขตพื้นที่ บ้านทุ่งร้อน หมู่ที่ 3 ตำบลเขาพระ อำเภอพิปูน จังหวัด นครศรีธรรมราช ติดกับถนนลาดยางสาย 4194 ห่างจากองค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ ประมาณ กิโลเมตรกว่า ๆ ซึ่งเป็นโรงเรียนรัฐบาลสังกัดกรมสามัญศึกษา ที่ใหญ่ที่สุดของอำเภอพิปูน

3.8.2 การศึกษานอกระบบ

การศึกษานอกระบบ เมื่อก่อนมีนักเรียนศึกษาผู้ใหญ่นอกเวลาเรียน ต่อมาก็เปลี่ยนมาเป็นระบบ ซึ่งอยู่ในความดูแลของการศึกษานอกโรงเรียน มีศูนย์ประสานงานอยู่ที่ ห้องสมุดประชาชนของ อำเภอพิปูน โดยมีองค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ ให้การสนับสนุนในด้านงบประมาณ ในการ ส่งเสริมการทำกิจกรรม และกลุ่มอาชีพในพื้นที่ ในเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเป็นอาชีพ เพื่อการแก้ไขปัญหาของชุมชนแบบยั่งยืน เช่น กลุ่มปุยหมักชีวภาพ ตั้งอยู่หมู่ที่ 9 บริเวณบ้านห้วยใหม่ มีสมาชิกประมาณ 100 คน กลุ่มเพาะเห็ดนางฟ้า หมู่ที่ 12 บ้านปลายร้อน ตำบลเขาพระ กลุ่มผลิตภัณฑ์ ชุมชนของแม่บ้าน เพื่อนำวัสดุในพื้นที่ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ และเป็นกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ในเขตพื้นที่ของตำบลเขาพระ ในปัจจุบันแต่ละหมู่บ้าน จะมีหนังสือพิมพ์อ่าน เพื่อต้องการให้ประชาชน ได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างฉับไว

3.9 สาธารณสุข

ในเขตตำบลเขาพระมีสถานอนามัย 2 แห่งด้วยกัน คือ

3.9.1. สถานอนามัยจุฬารักษ์พัฒนา 2 เป็นสถานอนามัยซึ่งอยู่ในเขตของหมู่บ้านจุฬารักษ์พัฒนา 2 มีพื้นที่รับผิดชอบด้วยกัน 9 หมู่บ้าน คือ

1) บ้านหน้าเขา	หมู่ที่ 1 ตำบลเขาพระ
2) บ้านหนองบัว	หมู่ที่ 2 ตำบลเขาพระ
3) บ้านทุ่งร้อน	หมู่ที่ 3 ตำบลเขาพระ
4) บ้านห้วยโก	หมู่ที่ 5 ตำบลเขาพระ
5) บ้านไผ่เชื้อ	หมู่ที่ 8 ตำบลเขาพระ
6) บ้านห้วยใหม่	หมู่ที่ 9 ตำบลเขาพระ
7) บ้านห้วยท่อน	หมู่ที่ 10 ตำบลเขาพระ
8) บ้านห้วยตรีค	หมู่ที่ 11 ตำบลเขาพระ
9) บ้านปลายร้อน	หมู่ที่ 12 ตำบลเขาพระ

มีจำนวน 1,323 ครัวเรือน จำนวนประชากรทั้งสิ้น 4,715 คน

3.9.2. สถานีอนามัยบ้านป่ากระแนะ ตั้งอยู่บ้านป่ากระแนะ หมู่ที่ 6 ตำบลเขาพระ มีพื้นที่รับผิดชอบด้วยกัน 3 หมู่บ้าน คือ

- 1) บ้านเหนือคลองกระแนะ หมู่ที่ 4 ตำบลเขาพระ
- 2) บ้านป่ากระแนะ หมู่ที่ 6 ตำบลเขาพระ
- 3) บ้านในไร่ หมู่ที่ 7 ตำบลเขาพระ

มีจำนวน 397 ครัวเรือน มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 1,368 คน

ในเขตตำบลเขาพระ มีศูนย์ ศส.มช 12 แห่ง มีอาสาสมัครสาธารณสุขทุกหมู่บ้าน เพื่อช่วยเหลือชาวบ้านในชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ซึ่งในปัจจุบันทางองค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ จะสนับสนุนงบประมาณในการป้องกันโรคติดต่อ และในการทำกิจกรรม เพื่อส่งเสริมประชาชนในพื้นที่ให้มีสุขภาพแข็งแรง และมีบัตรประกันสุขภาพทุกคน ตามนโยบายของรัฐบาล

3.10 วัฒนธรรมและประเพณี

ในพื้นที่ตำบลเขาพระมีประเพณีต่าง ๆ มากมาย เช่น การทำบุญสงกรานต์ พิธีไหว้เจ้าที่เจ้าทาง การทำบุญปีใหม่ การเวียนเทียน ทำบุญเดือนสิบ การลากพระบวก รำวงเวียนครก ทำบุญฉลองเจดีย์ทราย ฯลฯ ในเขตพื้นที่ตำบลเขาพระ จะมีการจัดงานอนุรักษ์ ประเพณีและวัฒนธรรมที่เก่าแก่มาช้านานและที่สำคัญ ภูเขาพระเป็นศูนย์วัฒนธรรมของอำเภอพิปูนอีกด้วย ซึ่งมีประเพณีที่สำคัญ คือ

3.10.1. การลากพระบวกของอำเภอพิปูน

ประเพณีลากพระบวกจะมีในช่วงฤดูแล้ง ตรงกับเดือน 5 แรม 1 ค่ำ ประเพณีนี้มีมาช้านาน ในสมัยก่อนมีอยู่ 2 วัด คือ วัดยางค่อมและวัดหน้าเขา (วัดทองท่า) ลากพระบวกไปที่

ปากคลองห้วยหมาก และพักค้างคืนที่นั่น 1 คืน ต่อมาเมื่อยกฐานะเป็นอำเภอ มีนายสมพงษ์ ศรียะพันธ์ุ ทรบาทว่ามีประเพณีอันดีงาม ก็ได้ฟื้นฟูประเพณีการลากพระบก โดยได้รับอนุญาตจากพระสังฆาธิการ และเจ้าอาวาสวัดต่าง ๆ ร่วมกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตศรมิของวัดได้จัดเรือพระ ในสมัยก่อนนั้น ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ใกล้บริเวณวัดที่ไหน ก็ไปช่วยตักต่างเรือพระที่วัดนั้น ซึ่งใช้เวลาหลายวันที่เดียว เพื่อให้เรือพระ ที่จะลากนั้นให้สวยงามที่สุด ซึ่งนำวัสดุในพื้นที่มาตกแต่ง ในสมัยก่อนนั้นชาวบ้านมีความศรัทธาและพร้อมใจกันมาก ไม่มีเงินทองสนับสนุนจากหน่วยงานใด ๆ ทั้งสิ้น เมื่อถึงวันที่กำหนด คือ วันแรม 15 ค่ำ เดือน 4 ชาวบ้านก็จะพร้อมใจกันลากเรือพระของวัดที่อยู่บริเวณใกล้บ้านมากที่สุด โดยเริ่มออกจากวัดตั้งแต่ตอนเช้าตรู่ บางวัดก็ต้องลากเป็นระยะทางเกือบ 10 กิโลเมตร เส้นทางในสมัยนั้นยังไม่มีถนนลาดยางมีแต่ถนนลูกรัง แต่ด้วยความศรัทธาของชาวบ้านในสมัยนั้น หากได้มีความลำบากไม่ การลากเรือพระจะมีขบวนกลองยาวนำหน้า ซึ่งจะมีการร้องรำทำเพลง ในสมัยก่อนเพิ่มความสุขให้กับ ชาวบ้านที่อยู่ในขบวน ในตอนกลางคืนก็จะมีพิธีทางศาสนา และมหรสพหลายอย่างจน วันรุ่งขึ้นซึ่งเป็น วันเดือน 5 ขึ้น 1 ค่ำ หลังเที่ยงวันเป็นอันเสร็จพิธี

ซึ่งในปัจจุบันการลากพระบก ทางองค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระและองค์การบริหารส่วน จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้มองเห็นความสำคัญของประเพณีเก่าแก่ ของแต่ละพื้นที่ ที่สมควรจะอนุรักษ์ เอาไว้ โดยตั้งงบประมาณสนับสนุน การตกแต่งเรือพระของแต่ละวัด รวมถึงการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ใน พื้นที่บริเวณเชิงภูเขาพระไว้เป็นประจำทุกปี ในปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนวันและเวลามาเป็นวันแรม 1 ค่ำ เดือน 5

3.10.2 การทำบุญบริเวณเชิงภูเขาพระ

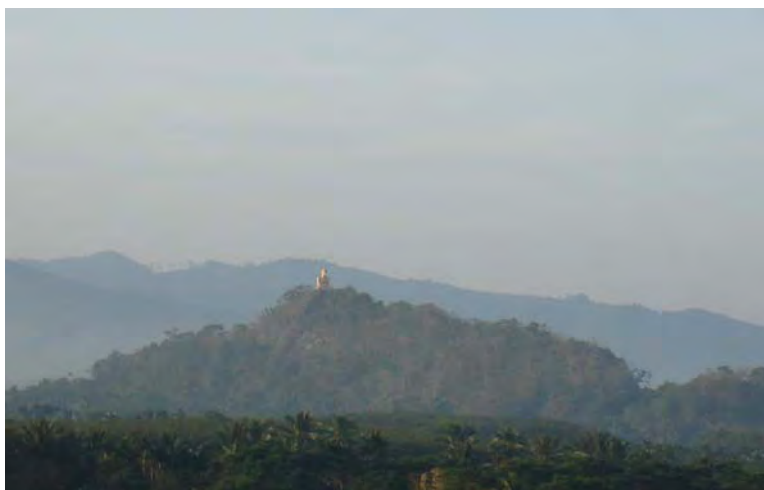
ในการทำบุญบริเวณเชิงภูเขาพระ ถือว่าเป็นเรื่องที่สำคัญมาก ประเพณีนี้ทำมาหลายปี ในสมัย พระครูสังฆรักษ์(ทอง) ก่อนที่จะถึงวันทำบุญบริเวณเชิงภูเขาพระนั้น ท่านจะนำพระภิกษุสงฆ์ที่บวชอยู่ ในวัดหน้าเขาไปตั้งทัพ (ที่พักชั่วคราว) เพื่อที่จะพัฒนาพื้นที่บริเวณเชิงภูเขาพระ ซึ่งไม่น้อยกว่า 15 วัน

พร้อมกับชาวบ้านที่อยู่บริเวณใกล้เคียง เพื่อเตรียมที่จะรับงานทำบุญในเดือน 4 แรม 15 ค่ำ และเดือน 5 ขึ้น 1 ค่ำ โดยชาวบ้านจะขนทรายจากคลองดินแดง มากองเป็นเจดีย์ทราย บ้านละหนึ่งกองและเขียนชื่อ ปักไว้ที่กองทรายของตัวเอง จะมีทรายกองใหญ่หนึ่งกองอยู่จุดกลาง มีเสาธงทำมาจากไม้ไผ่และมีธงขาว ติดอยู่บนยอดเสา ในตอนกลางคืนของเดือน 4 แรม 15 ค่ำ นั้น จะมีจัดมหรสพ เช่น ภาพยนตร์ กลางแปลง วงดนตรีของ ปจว .บ้าง และมีการออกร้านในบริเวณงาน เมื่อถึงตอนเช้าในเดือน 5 ขึ้น 1 ค่ำ ชาวบ้านจะมาร่วมกันทำบุญโดยไม่ต้องนัดหมาย จะนำอาหารใส่ปิ่นโตมาถวายพระ ในบางปี บริเวณที่คณะกรรมการจัดไว้ สำหรับรองรับปิ่นโตของชาวบ้าน ไม่เพียงพอ ชาวบ้านในบริเวณใกล้เคียง ถือว่าเป็นการทำบุญที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของชาวตำบลเขาพระ

ในการฉลองเจดีย์ทรายนั้นชาวบ้านจะนำรูปเทียน ดอกไม้ ไปปักที่กองทรายของตัวเองจากนั้นก็จะมีสายมงคลลากผ่านกองทราย ที่อยู่ในบริเวณนั้น ไปที่รูปท่านดาชีฟ้าขาวและไปที่พระสงฆ์ทำพิธี ชาวบ้านถือว่าเป็นพิธีที่ศักดิ์สิทธิ์มาก ผู้ใดที่ได้เข้าร่วมในพิธี ถือว่าเป็นการสร้างบุญบารมีให้กับตัวเอง ในเวลาต่อมาประมาณ ปี 2530 ทางราชการโดยหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ 57 กรป.กลาง ได้ส่งเครื่องจักรกล มาทำการบุกเบิกและปรับพื้นที่ พร้อมกันนั้นได้ส่งวัสดุมาช่วยในการก่อสร้าง ได้แก่ ปูนซีเมนต์ประมาณ 60 กระสอบ เพื่อพัฒนาพื้นที่ดังกล่าว ให้เป็นศูนย์วัฒนธรรมประจำอำเภอ และเป็นค่ายลูกเสือของอำเภอพิบูล โดยขยายพื้นที่ ที่ใช้ในการประกอบพิธีทางศาสนาให้กว้างขึ้น ซึ่งบริเวณดังกล่าวเมื่อก่อนเป็นถ้ำ เคยมีพระพุทธรูปมากมาย ทางด้านทิศใต้ของพื้นที่ ก็จะเป็นบริเวณพื้นที่จัดมหรสพต่าง ๆ

ในปี พ.ศ.2531 ได้เกิดอุทกภัยธรรมชาติ ทำให้ประชาชนขาดที่อยู่อาศัย จึงจำเป็นที่จะต้องให้ประชาชน เข้าไปอยู่บริเวณนั้นซึ่งมีจำนวนหลายครอบครัวด้วยกัน

จากการทำบุญเชิงภูเขาพระ ด้วยความคิดและจิตศรัทธาของผู้นำชุมชน ในสมัยท่านนายอำเภอพิบูลอีกท่านหนึ่งก็คือ นายราช คำสมาน ร่วมกับผู้นำท้องที่และผู้นำท้องถิ่นได้คิดสร้างพระใหญ่บนภูเขาพระขึ้น เพื่อความเป็นสิริมงคลกับคนพื้นที่ ในการทำบุญเชิงภูเขาพระจึงเพิ่มสีสันขึ้นในวันทำบุญ โดยมีการนมัสการพระใหญ่บนภูเขาด้วย ซึ่งประดิษฐานอยู่บนยอดสูงสุดของภูเขาพระตั้งเด่นเป็นสง่าแก่ผู้ที่ผ่านสัญจรไป – มา บนถนนสาย 4224 พิบูล – ห้วยปรก

3.11 ศาสนา ความเชื่อ และการเคารพนับถือ

ประชาชนในเขตตำบลเขาพระนับถือศาสนาพุทธร้อยละ 90 การเคารพนับถือพุทธศาสนานั้น เชื่อว่า จะส่งเสริมวิถีชีวิตของคนที่ดีขึ้น เชื่อในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ละเว้นจากการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต ในวันขึ้น 8 ค่ำ วันขึ้น 15 ค่ำ วันแรม 8 ค่ำ และวันแรม 15 ค่ำ ซึ่งถือว่าเป็นวันพระจะนำภัตตาหารไปถวายพระภิกษุสงฆ์ที่วัด และเป็นการทำบุญอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลที่ตนได้กระทำในวันนั้นให้แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว ในเขตพื้นที่ตำบลเขาพระ มีวัด / สำนักสงฆ์ รวม 4 แห่ง

วัดทองท่า (วัดหน้าเขา)

วัดห้วยโก หรือวัดห้วยตรีคใหม่

วัดมัทธิมาวาส (วัดในไร่)

สำนักสงฆ์ห้วยโกเหนือ

แต่ละวัดมีประวัตินานมาในเรื่องปฎิหารย์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ รวมถึงงานประเพณีต่าง ๆ ของท้องถิ่น นอกเหนือจากเรื่องของศาสนาพุทธเข้ามาเกี่ยวข้องแล้ว ยังมีเรื่องของพราหมณ์เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย มีความเชื่อว่าพื้นที่แต่ละแห่งนั้น จะมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครองปกป้องรักษาพื้นที่นั้นอยู่

ความเชื่อเป็นพื้นฐานของชาวบ้านทั่วไป ส่วนใหญ่เห็นพ้องกัน กับความเชื่อของชาวไทยถิ่นอื่น ๆ คือ เชื่อว่ามีอำนาจเหนือธรรมชาติ และเชื่อว่าธรรมชาติบางอย่างมีวิญญาณ สิ่งเร้นลับเหล่านี้มีส่วนสำคัญต่อการกำหนดและควบคุมชะตากรรมของตน อาจให้คุณและโทษแก่คนได้นานา ถ้านุคคลใดปฏิบัติชอบดีช่วยคุ้มครองหรือให้คุณ และถ้าผู้ใดมุ่งน้อมจิตเข้าหา ก็อาจจะติดต่อดสื่อสารกับวิญญาณลึกลับเหล่านั้นได้ ถ้าบำเพ็ญเพียรเก่งกล้าพอ และทำถูกวิธียังสามารถบังคับวิญญาณเร้นลับที่แรงบุญด้อยกว่าให้อยู่ได้อำนาจได้อีกด้วย อำนาจเร้นลับต่าง ๆ อาจกำบังกายหรือปรากฏกายในลักษณะต่าง ๆ ได้ตามเจตนามักเรียกชื่อจิตวิญญาณเหล่านั้นต่างกันไป ซึ่งในเขตตำบลเขาพระมีหลายสถานที่ด้วยกันอาทิ เช่น

- ท่านตาซีฟ้าขาว ที่สถิตย์อยู่บริเวณเชิงภูเขาพระ เชื่อว่ามีความศักดิ์สิทธิ์สามารถคลั่งบันดาลให้ได้ตามความประสงค์

- พ่อท่านพลอย อโนโม เมื่อตอนที่ท่านยังมีชีวิตอยู่กล่าวกันว่า ท่านมีกุมารพรกับกุมารชาย คอยปกป้องรักษาคุ้มครองพื้นที่ ชาวบ้านและลูกศิษย์ลูกหากล่าวกันมาก็คือ เมื่อก่อนวัดห้วยโกมีกุฏิ 3 ชั้น ชั้นบนสุดจะมีหน้าต่างประมาณ 9 บาน เมื่อไหร่ที่หน้าต่างทั้งหมดถูกปิดในตอนเย็น ในตอนเช้าของอีกวันหนึ่งหน้าต่างจะถูกเปิดออกเกือบทุกบาน ซึ่งในตอนกลางคืนจะไม่มีใครขึ้นไปเลย ชาวบ้านเชื่อว่าชั้นบนสุดของกุฏิ 3 ชั้น นั้นเป็นที่สถิตของกุมารพร กุมารชาย

- ทวดบองหลา เป็นความเชื่อของชาวบ้าน เกี่ยวกับบุงบองหลา (งูจงอาง) งูนี้บางตัวมีลักษณะพิเศษ คือ มีขนาดใหญ่มาก ถ้าตัวมีสีขาว บางตัวมีหงอน งอกออกมาจากหัว มีอายุยืนเชื่อว่าเป็นงูที่ไม่ทำร้ายใคร เป็นงูศักดิ์สิทธิ์เรียกกันว่า ทวดบองหลา ปรากฏขึ้นที่ใดชาวบ้านจะไม่ทำร้าย ในสมัยก่อนจะ

พบมากบริเวณหนองน้ำ บึง ป่าพรุ เชื่อว่าเป็นภูเจ้าที่ มาปกป้องรักษาชาวบ้าน ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ หรือทำมาหากินในพื้นที่นั้น จะต้องมีการเซ่นไหว้ทุกปี แล้วแต่ขนานเอาไว้ พื้นที่ดังกล่าวที่เคยมีชาวบ้านเจอบงของหลา ในบริเวณเขตตำบลเขาพระนั้นมิด้วยกันหลายพื้นที่ อาทิ เช่น หนองห้วยแห้ง หมู่ที่ 9 หนองเกลือตรง หนองลำไย หมู่ที่ 6 ช่องไหม หมู่ที่ 10 เป็นต้น

3.12 การปกครองส่วนท้องถิ่นและภาวะผู้นำ

ตำบลเขาพระ เมื่อแยกออกมาจากอำเภอฉวาง มาเป็นกิ่งอำเภอพิบูลย์เป็นตำบลที่มีขนาดใหญ่มีฐานะเป็นสภาตำบล เมื่อก่อนมีผู้ทรงคุณวุฒิในสภาตำบลร่วมกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการบริหารท้องถิ่น ซึ่งมีกำนัน ในพื้นที่เป็นประธาน ตำบลเขาพระมีกำนันมาจนถึงปัจจุบันด้วยกัน 3 ท่าน คือ

- นายถ้วน บ้าง คนแรก (ยังมีชีวิตอยู่) 2516 - 2529
- นายสมพร สมทรัพย์ (เสียชีวิตแล้ว) 2530 - 2537
- นายเสนอ ราชพิบูลย์ คนปัจจุบัน 2538 - ปัจจุบัน

กระทรวงมหาดไทยได้ประกาศยกฐานะสภาตำบลเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระในราชกิจจานุเสกษา ลงวันที่ 29 มีนาคม 2539 เป็นองค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระเป็น อบต. ชั้น 5 มีอาณาเขตครอบคลุมพื้นที่ 171 ตารางกิโลเมตรในปัจจุบันประกอบด้วย 12 หมู่บ้าน คือ

1. บ้านหน้าเขา

บ้านหน้าเขา เป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของภูเขาพระ พื้นที่บางส่วน เป็นที่ธรณีสงฆ์ มีวัดและโรงเรียนตั้งอยู่ ในสมัยก่อนพื้นที่บริเวณบ้านหน้าเขานั้น เป็นป่ารกทึบมีต้นไม้ใหญ่ ชาวบ้านนิยมฟันเรือแล้วนำไปขาย ที่ตลาดทานพอบ้าง นำไปขายที่ตลาดบ้านคอนบ้าง บางกลุ่มก็นำเรือที่ฟันจากพื้นที่บ้านหน้าเขา ล่องไปตามลำน้ำตาปี ไปสู่บ้านปากพั้งโดยออกสู่ทะเลที่อ่าวบ้านคอน โดยเลียบชายฝั่งทะเลไปจนถึงบริเวณบ้านปากพั้ง ในช่วงเวลาต่อมาได้มีการสร้างวัดและโรงเรียน ทำให้บริเวณพื้นที่ดังกล่าวกลายเป็นชุมชนและเป็นศูนย์กลางทางการค้าขาย และเป็นท่าเรือที่ใช้สำหรับสัญจรไป-มา จากชุมชนขนาดเล็ก ๆ กลายเป็นชุมชนขนาดใหญ่ มีกลุ่มคนเชื้อสายชาวจีนกลุ่มหนึ่งมา ตั้งถิ่นฐานอยู่ บริเวณพื้นที่ดังกล่าว นอกจากนี้ยังเป็นศูนย์กลางของความบันเทิงอีกด้วย ซึ่งมีโรงละครและโรงภาพยนตร์ ความเจริญรุ่งเรืองของชุมชนดังกล่าวต้องมาสลายตัวเมื่อปี พ.ศ. 2531 ซึ่งทำให้บ้านเรือนและสิ่งปลูกสร้างในบริเวณดังกล่าว ต้องสูญหายและพังทลายไปกับสายน้ำ จากชุมชนที่เกิดความเจริญที่สุดก็ต้องกลายเป็นชุมชนที่เจียบที่สุด บางกลุ่มได้ย้ายออกนอกพื้นที่ เพราะความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินจากธรรมชาติ ประกอบกับการตัดเส้นทางสายใหม่ ทำให้ชุมชนย้ายพื้นที่อยู่อาศัยและรวมตัวกันในบริเวณพื้นที่ของศูนย์วัฒนธรรม บริเวณเชิงภูเขาพระเป็นที่อยู่อาศัยหลังจากน้ำท่วมบ้านหน้าเขา มีพื้นที่สำคัญ คือ ภูเขาพระ ซึ่งเป็นภูเขาหินปูนตั้งอยู่เด่นเป็นสง่า ผู้คนที่อาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่บ้านหน้าเขาและบริเวณใกล้เคียงเชื่อกันว่าภูเขาพระลูกนี้เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งในบริเวณภูเขาพระลูกนี้ มีผู้คนเคยพบพระพุทธรูปปางต่าง ๆ มีมาตั้งแต่สมัยไหนไม่มีใครทราบข้อมูลที่แท้จริง

แต่เชื่อว่าเป็นสถานที่สถิตของท่านดาชีฟ้าขาว ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของคนทั่วไป ในสมัยก่อนภูเขาหินปูนลูกนี้ยังเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์นานาชนิด ครั้งในเวลาต่อมามีผู้คนเขามาอาศัยมากขึ้น ทำให้สัตว์ต่าง ๆ ที่เคยอาศัยอยู่ต้องอพยพย้ายถิ่นที่อยู่ ในปัจจุบันพื้นที่ทางด้านทิศตะวันตกของภูเขา ได้มีการพัฒนาเป็นศูนย์วัฒนธรรมของอำเภอพิบูลย์ หมู่ที่ 1 บ้านหน้าเขา เป็นชุมชนที่มีความเจริญมาก ในสมัยก่อนเป็นศูนย์กลางทางการค้า และการเดินทางไปสู่พื้นที่ต่าง ๆ บ้านหน้าเขามีสถานที่สำคัญในพื้นที่คือ

- ภูเขาพระ
- โรงเรียนวัดหน้าเขา
- วัดหน้าเขา

มีประชากรทั้งหมด 415 คน จำนวน 120 ครัวเรือน จากข้อมูล จปฐ. ปี 2551

ประชากรที่อาศัยอยู่จริง* ณ วันสำรวจแยกตามช่วงอายุ
จากผลการจัดเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (จปฐ.2) พ.ศ. 2551

บ้านหน้าเขา หมู่ที่ 01 ตำบลเขาพระ อำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

ช่วงอายุประชากร	จำนวนเพศชาย (คน)	จำนวนเพศหญิง (คน)	จำนวนรวม (คน)
น้อยกว่า 1 ปี เต็ม	1	2	3
1 ปีเต็ม – 2 ปี	2	7	9
3 ปีเต็ม – 5 ปี	4	7	11
6 ปีเต็ม – 11 ปี	14	15	29
12 ปีเต็ม – 14 ปี	6	6	12
15 ปีเต็ม – 17 ปี	4	9	13
18 ปีเต็ม – 49 ปี	96	111	207
50 ปีเต็ม – 60 ปีเต็ม	21	40	61
มากกว่า 60 ปีเต็มขึ้นไป	36	34	70
รวมทั้งหมด	184	231	415

2. บ้านหนองบัว

บ้านหนองบัว หมู่ที่ 2 เป็นชุมชนที่เก่าแก่อีกชุมชนหนึ่ง พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม มีหนองบัวขนาดใหญ่ อยู่ในพื้นที่ติดกับถนนสาย 4224 ผ่านหน้าอบต.เขาพระ ข้ามสะพานคลองดินแดงไปประมาณ 400 เมตร ซ้ายมือเมื่อก่อนมีหนองน้ำขนาดใหญ่มีบัวหลวงขึ้นอยู่เต็มหนองน้ำ ชาวบ้านทั่วไปเรียกว่าบ้านหนองบัว เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2531 ได้เกิดอุทกภัยครั้งใหญ่ทำให้พื้นที่บริเวณดังกล่าวถูกทับถมกลายเป็นที่ราบ ในปัจจุบัน ชาวบ้านใช้เป็นพื้นที่เกษตรกรรม บ้านหนองบัว มีสถานที่สำคัญ คือ บ่อน้ำร้อนที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ

จำนวนประชากรที่อาศัยอยู่จริง* ณ วันสำรวจแยกตามช่วงอายุจากผลการจัดเก็บข้อมูล ความจำเป็นพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (จปฐ.2) พ.ศ.2551

บ้านหนองบัว หมู่ที่ 02 ตำบลเขาพระ อำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

ช่วงอายุประชากร	จำนวนเพศชาย (คน)	จำนวนเพศหญิง (คน)	จำนวนรวม (คน)
น้อยกว่า 1 ปี เต็ม	1	-	1
1 ปีเต็ม – 2 ปี	6	3	9
3 ปีเต็ม – 5 ปี	13	8	21
6 ปีเต็ม – 11 ปี	21	13	34
12 ปีเต็ม – 14 ปี	11	13	24
15 ปีเต็ม – 17 ปี	8	14	22
18 ปีเต็ม – 49 ปี	127	123	250
50 ปีเต็ม – 60 ปีเต็ม	28	24	52
มากกว่า 60 ปีเต็มขึ้นไป	26	35	61
รวมทั้งหมด	241	233	474

3. บ้านทุ่งร้อน

บ้านทุ่งร้อน หมู่ที่ 3 เมื่อก่อนส่วนมากเป็นที่ราบเหมาะแก่การทำนา ในบริเวณดังกล่าวจะมีลำคลองไหลผ่านบ้านเรือนของประชาชนก็มีน้อย คำว่า ทุ่งร้อน เมื่อก่อนจากคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ในพื้นที่เล่าให้ฟังว่า มาจากคำว่า “กระดังร้อน” สาเหตุเล่ากันว่าบริเวณพื้นที่ดังกล่าวในเดือน 4 เดือน 5 หรือประมาณเดือน มีนาคม และเมษายน จะมีลมหมุนพัดผ่านเป็นประจำ ชาวบ้านทั่วไปเรียกว่า “ลมหัวควัน” ในบริเวณพื้นที่ดังกล่าวหลังจากเก็บเกี่ยว ชาวบ้านก็จะนำข้าวเปลือกใส่ในกระดัง ไปตากแดด ลมหมุนที่พัดผ่านมาทำให้กระดังที่ตากข้าว ลอยขึ้นบนท้องฟ้าตามความแรงของลม ทำให้กระดัง

ร้อนไปตามลักษณะของลมหมุน ชาวบ้านในพื้นที่ดังกล่าวก็เรียกกันว่า บ้านกระดังร้อน ต่อมาคำว่า
 ดังร้อน ได้เพี้ยนมาเป็นทุ่งร้อนจนทุกวันนี้ ในปัจจุบันสภาพพื้นที่หลังจาก พ.ศ. 2531 ได้เปลี่ยนสภาพ
 จากทุ่งนามาเป็นที่อยู่อาศัยของชุมชน จากทุ่งนาเปลี่ยนมาเป็นพื้นที่ทำสวนยางแทน ปัจจุบันบ้านทุ่งร้อน
 มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 464 คน มี 134 ครัวเรือน

จำนวนประชากรที่อาศัยอยู่จริง* ณ วันสำรวจแยกตามช่วงอายุ
จากผลการจัดเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (จปฐ.2)พ.ศ.2551

บ้านทุ่งร้อน หมู่ที่ 03 ตำบลเขาพระ อำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

ช่วงอายุประชากร	จำนวนเพศชาย (คน)	จำนวนเพศหญิง (คน)	จำนวนรวม (คน)
น้อยกว่า 1 ปี เต็ม	2	-	2
1 ปีเต็ม - 2 ปี	6	5	11
3 ปีเต็ม - 5 ปี	6	5	11
6 ปีเต็ม - 11 ปี	18	9	27
12 ปีเต็ม - 14 ปี	10	10	20
15 ปีเต็ม - 17 ปี	14	12	26
18 ปีเต็ม - 49 ปี	139	110	249
50 ปีเต็ม - 60 ปีเต็ม	33	27	60
มากกว่า 60 ปีเต็มขึ้นไป	25	33	58
รวมทั้งหมด	253	211	464

4. บ้านเหนือคลองระแนะ

บ้านเหนือคลองระแนะ หมู่ที่ 4 เป็นชุมชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณต้นน้ำลำธารของคลอง
 ระแนะ ซึ่งเป็นลำคลองที่กั้นระหว่างพื้นที่ตำบลพิบูลย์ กับพื้นที่ตำบลเขาพระพื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ติดกับ
 อุทยานและเขตป่าสงวน ซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่สำคัญ และมีน้ำตกที่เกิดจากธรรมชาติที่สวยงาม
 คือน้ำตกระแนะ ซึ่งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเขาหลวง

ปัจจุบันหมู่ที่ 4 บ้านเหนือคลองระแนะ มีจำนวนประชากรที่อาศัยอยู่จริงตามการสำรวจ
 ข้อมูล จปฐ. มีจำนวน 193 คน จำนวน 57 ครัวเรือน

จำนวนประชากรที่อาศัยอยู่จริง* ณ วันสำรวจแยกตามช่วงอายุ
จากผลการจัดเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (จปฐ.2) พ.ศ.2551

บ้านเหนือคลอง หมู่ที่ 04 ตำบลเขาพระ อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช

ช่วงอายุประชากร	จำนวนเพศชาย (คน)	จำนวนเพศหญิง (คน)	จำนวนรวม (คน)
น้อยกว่า 1 ปี เต็ม	1	-	1
1 ปีเต็ม – 2 ปี	2	1	3
3 ปีเต็ม – 5 ปี	1	2	3
6 ปีเต็ม – 11 ปี	7	6	13
12 ปีเต็ม – 14 ปี	2	8	10
15 ปีเต็ม – 17 ปี	1	7	8
18 ปีเต็ม – 49 ปี	55	45	100
50 ปีเต็ม – 60 ปีเต็ม	3	4	7
มากกว่า 60 ปีเต็มขึ้นไป	11	12	23
รวมทั้งหมด	83	85	168

5. บ้านห้วยโก

บ้านห้วยโก หมู่ที่ 5 ในสมัยก่อนการตั้งชื่อพื้นที่ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นห้วย, หนอง, คลอง, บึง ซึ่งจะเป็นจุดเด่นและจำได้ง่ายในสมัยนั้น คำว่า ห้วยโก มาจากลำห้วยสายหนึ่ง ที่มีน้ำไหลมาบรรจบกับ คลองดินแดง ซึ่งบริเวณที่มีน้ำไหลมาบรรจบกับคลองดินแดง พื้นที่บริเวณดังกล่าวมีต้นตะโกนา ขึ้นอยู่หลายต้น ต่อมาในพื้นที่แห่งนี้ได้มีการ สร้างโรงเรียน สร้างวัด และเป็นที่สร้างบ้านเรือนของประชาชน จนมีความเจริญกลายเป็นชุมชน และตลาดขนาดใหญ่ มีโรงพยาบาลนคร ชาวบ้านทั่วไปเรียกบริเวณพื้นที่นี้ว่า บ้านห้วยโก ติดปากกันมาตลอด ปัจจุบันบ้านห้วยโกหมู่ที่ 5 มีจำนวนประชากร 221 คน มี 69 ครัวเรือน

**จำนวนประชากรที่อาศัยอยู่จริง* ณ วันสำรวจแยกตามช่วงอายุ
จากผลการจัดเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (จปฐ.2) พ.ศ.2551**

บ้านห้วยโก หมู่ที่ 05 ตำบลเขาพระ อำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

ช่วงอายุประชากร	จำนวนเพศชาย (คน)	จำนวนเพศหญิง (คน)	จำนวนรวม (คน)
น้อยกว่า 1 ปี เต็ม	-	1	1
1 ปีเต็ม – 2 ปี	-	-	-
3 ปีเต็ม – 5 ปี	3	4	7
6 ปีเต็ม – 11 ปี	10	10	20
12 ปีเต็ม – 14 ปี	7	7	14
15 ปีเต็ม – 17 ปี	3	7	10
18 ปีเต็ม – 49 ปี	62	56	118
50 ปีเต็ม – 60 ปีเต็ม	16	10	26
มากกว่า 60 ปีเต็มขึ้นไป	9	16	25
รวมทั้งหมด	110	111	221

6. บ้านปากกระแจะ

บ้านปากกระแจะ หมู่ที่ 6 ตำบลเขาพระ เป็นหมู่ที่อยู่ติดกับลำคลองกระแจะ และเป็นจุดที่คลองกระแจะกับคลองใหญ่มาบรรจบกันเลขทำให้ชาวบ้านในสมัยก่อนเรียกกันว่าปากคลองกระแจะ แต่ต่อมาชาวบ้านในสมัย ปัจจุบันมักจะใช้คำสั้น ๆ และมีความหมาย ซึ่งสามารถเข้าใจได้ง่ายตามนิสัยของชาวบ้านในภาคใต้ มาเป็น บ้านปากแจะ เสียเป็นส่วนใหญ่ บ้านปากกระแจะมีสถานที่สำคัญ คือ

- โรงเรียนบ้านปากกระแจะ ซึ่งเป็นโรงเรียนประถมศึกษา
- อนามัยบ้านปากกระแจะ เป็นอนามัยที่ตั้งขึ้นหลังจากอุทกภัย ในปี พ.ศ. 2531

นอกจากนี้บ้านปากกระแจะ ยังมีหนองน้ำที่สำคัญก็ คือ หนองน้ำเกลือตรง และหนองน้ำลำใน ในสมัยก่อนผู้เฒ่า ผู้แก่ในพื้นที่เล่าให้ฟังว่า หนองน้ำทั้ง 2 แห่งนี้ จะมีงูบองหลาขนาดใหญ่มาก มักจะพบในวันพระ ซึ่งจะปรากฏให้เห็นเป็นประจำ ชาวบ้านทั่วไปในบริเวณนี้เรียกกันว่า เทวดาหนองเกลือตรง ปัจจุบันบ้านปากกระแจะ หมู่ที่ 6 ตำบลเขาพระ มีจำนวนประชากร 447 คน มี 134 ครัวเรือน

จำนวนประชากรที่อาศัยอยู่จริง* ณ วันสำรวจแยกตามช่วงอายุ
จากผลการจัดเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (จปฐ.2) พ.ศ.2551

บ้านป่ากระแนะ หมู่ที่ 06 ตำบลเขาพระ อำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

ช่วงอายุประชากร	จำนวนเพศชาย (คน)	จำนวนเพศหญิง (คน)	จำนวนรวม (คน)
น้อยกว่า 1 ปี เต็ม	-	1	1
1 ปีเต็ม – 2 ปี	1	1	2
3 ปีเต็ม – 5 ปี	5	11	16
6 ปีเต็ม – 11 ปี	16	17	33
12 ปีเต็ม – 14 ปี	12	12	24
15 ปีเต็ม – 17 ปี	15	15	30
18 ปีเต็ม – 49 ปี	114	79	198
50 ปีเต็ม – 60 ปีเต็ม	24	33	57
มากกว่า 60 ปีเต็มขึ้นไป	42	49	91
รวมทั้งหมด	229	218	447

7. บ้านในไร่

บ้านในไร่ หมู่ที่ 7 ตำบลเขาพระ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบเหมาะแก่การเพาะปลูก ในสมัยก่อน การเพาะปลูกพืชไร่ นิยมทำกันมากหลังจากหักร้างดางพง และจุดไฟเผา เพื่อเคลียร์พื้นที่ จากนั้นก็จะนำพืช ผักไปปลูกในพื้นที่ เชื่อกันว่าจุดไหนที่มีการเผาไหม้มาก การปลูกพืชจะงอกงามดี พื้นที่บริเวณแถบนี้มีการทำไร่กันเยอะมาก เลยทำให้ชาวบ้านทั่วไปเรียกพื้นที่นี้ว่าบ้านในไร่ สถานที่สำคัญของบ้านในไร่ก็คือ

- วัดมัชฌิมาวาส หรือว่าวัดบ้านในไร่ เป็นวัดหนึ่งที่อยู่ในเขตตำบลเขาพระ ซึ่งชุมชนในบริเวณใกล้เคียงจะใช้เป็นสถานที่ประกอบพิธีทางศาสนาในวันสำคัญ

- โรงเรียนวัดบ้านในไร่ ซึ่งตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของวัดเป็นโรงเรียนประถมศึกษาอีกแห่งหนึ่งของตำบลเขาพระ ปัจจุบันบ้านในไร่ หมู่ที่ 7 ตำบลเขาพระ มีประชากร 729 คน มี 206 ครัวเรือน

จำนวนประชากรที่อาศัยอยู่จริง* ณ วันสำรวจแยกตามช่วงอายุ
จากผลการจัดเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (จปฐ.2)พ.ศ.2551

บ้านในไร่ หมู่ที่ 07 ตำบลเขาพระ อำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

ช่วงอายุประชากร	จำนวนเพศชาย (คน)	จำนวนเพศหญิง (คน)	จำนวนรวม (คน)
น้อยกว่า 1 ปี เต็ม	1	3	4
1 ปีเต็ม – 2 ปี	4	4	8
3 ปีเต็ม – 5 ปี	9	8	17
6 ปีเต็ม – 11 ปี	33	30	63
12 ปีเต็ม – 14 ปี	15	19	34
15 ปีเต็ม – 17 ปี	19	11	30
18 ปีเต็ม – 49 ปี	193	183	376
50 ปีเต็ม – 60 ปีเต็ม	37	43	80
มากกว่า 60 ปีเต็มขึ้นไป	52	65	117
รวมทั้งหมด	363	366	729

8. บ้านใสเชื้อ

บ้านใสเชื้อ หมู่ที่ 8 พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบติดกับลำคลองดินแดง ในสมัยก่อนพื้นที่บริเวณดังกล่าว จะมีมะเขื่อนมขึ้นเยอะมาก ชาวบ้านในพื้นที่นำผลของมะเขื่อนมที่ยังอ่อน ๆ มาต้มเป็นผักในการประกอบอาหาร เลยทำให้ชาวบ้านทั่วไปเรียกบริเวณนี้ว่า **ทุ่งใสเชื้อ** ในปัจจุบันนี้พื้นที่ดังกล่าวอยู่ในบริเวณอ่างเก็บน้ำคลองดินแดง ชาวบ้านบางส่วนที่เหลืออยู่ในพื้นที่ ที่ไม่พอพยกออกนอกพื้นที่จะตั้งบ้านเรือนอยู่ทางด้านทิศตะวันตก ของอ่างเก็บน้ำคลองดินแดงสถานที่สำคัญที่มีอยู่ตามธรรมชาติก็คือ คลองผวนซึ่งเป็นเขตแดนกั้นเขตหมู่บ้านระหว่างหมู่ที่ 9 พื้นที่บริเวณคลองผวนเป็นเขตต้นน้ำลำธาร ในสมัยก่อนนั้นมี **นายสร ทินกร** ได้เป็นผู้อนุรักษ์ และเป็นแกนนำชาวบ้านในการปกป้องป่าบริเวณนี้ เพื่อสงวนไว้ให้กับอนุชนในรุ่นหลังต่อไป บริเวณต้นน้ำลำธารมีธรรมชาติที่สวยงามอยู่ในพื้นที่ คือ น้ำตกหนานต้นไทร และหนาน ๆ ต่างอีกมากมายไปจนถึง น้ำตกช่องเขา

ในปัจจุบันบ้านใสเชื้อ หมู่ที่ 8 มีจำนวนประชากร 116 คน มี 33 ครัวเรือน

จำนวนประชากรที่อาศัยอยู่จริง* ณ วันสำรวจแยกตามช่วงอายุ
จากผลการจัดเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (จปฐ.2)

พ.ศ.2551

บ้านไสเชื้อ หมู่ที่ 08 ตำบลเขาพระ อำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

ช่วงอายุประชากร	จำนวนเพศชาย (คน)	จำนวนเพศหญิง (คน)	จำนวนรวม (คน)
น้อยกว่า 1 ปี เต็ม	2	-	2
1 ปีเต็ม – 2 ปี	-	-	-
3 ปีเต็ม – 5 ปี	3	2	5
6 ปีเต็ม – 11 ปี	2	2	4
12 ปีเต็ม – 14 ปี	1	1	2
15 ปีเต็ม – 17 ปี	3	5	8
18 ปีเต็ม – 49 ปี	34	27	61
50 ปีเต็ม – 60 ปีเต็ม	13	11	24
มากกว่า 60 ปีเต็มขึ้นไป	6	4	10
รวมทั้งหมด	64	52	116

9. บ้านห้วยใหม่

บ้านห้วยใหม่ หมู่ที่ 9 เป็นชื่อที่เพิ่งตั้งขึ้นมา หลังจากแยกการปกครองมาจากอำเภอฉวาง ซึ่งในบริเวณพื้นที่ดังกล่าว มีชื่อลำห้วยต่าง ๆ ที่ชาวบ้านในชุมชนมีการตั้งชื่อและเรียกกันมาช้านาน แต่เมื่อแยกหมู่บ้านใหม่ ซึ่งมีลำห้วยสายหนึ่งผ่านพื้นที่ของหมู่บ้านเลยทำให้เรียกกันว่า บ้านห้วยใหม่ ในบริเวณพื้นที่ หมู่ที่ 9 บ้านห้วยใหม่ มีหนองน้ำขนาดใหญ่เรียกว่า หนองห้วยแห้ง ซึ่งในสมัยก่อนนั้น ชาวบ้าน มักจะพบเห็นงูใหญ่เป็นประจำ เชื่อว่าเป็นงูที่พิทักษ์รักษาพื้นที่หนองน้ำแห่งนี้ ชาวบ้านในพื้นที่และบริเวณใกล้เคียง เคยประสบกับเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดมาก่อนหลายครั้ง และคลบับดาลให้เกิดในสิ่งที่มนุษย์ไม่สามารถกระทำได้เลย เรียกกันว่า เทวดาหนองห้วยแห้ง ในปัจจุบันหนองน้ำบริเวณดังกล่าวได้มีการขุดและปรับปรุงให้เป็นสระน้ำ เป็นสถานที่เพาะเลี้ยงปลาน้ำจืด บ้านห้วยใหม่ หมู่ที่ 9 ปัจจุบันมีประชากร 444 คน มี 121 ครัวเรือน

จำนวนประชากรที่อาศัยอยู่จริง* ณ วันสำรวจแยกตามช่วงอายุ
จากผลการจัดเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (จปฐ.2)

พ.ศ.2551

บ้านห้วยใหม่ หมู่ที่ 09 ตำบลเขาพระ อำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

ช่วงอายุประชากร	จำนวนเพศชาย (คน)	จำนวนเพศหญิง (คน)	จำนวนรวม (คน)
น้อยกว่า 1 ปี เต็ม	2	1	3
1 ปีเต็ม – 2 ปี	5	4	9
3 ปีเต็ม – 5 ปี	4	16	20
6 ปีเต็ม – 11 ปี	18	16	34
12 ปีเต็ม – 14 ปี	12	8	20
15 ปีเต็ม – 17 ปี	15	9	24
18 ปีเต็ม – 49 ปี	125	113	238
50 ปีเต็ม – 60 ปีเต็ม	12	27	39
มากกว่า 60 ปีเต็มขึ้นไป	30	27	57
รวมทั้งหมด	223	221	444

10. บ้านห้วยทอน

บ้านห้วยทอน หมู่ที่ 10 เป็นชุมชนที่มีประวัติความเป็นมาช้านาน ซึ่งในสมัยก่อนนั้นพื้นที่ดังกล่าวสองข้างคลองมีดินกระทอนมาก เลยทำให้ชาวบ้านเรียกพื้นที่นี้ตามจุดเด่น ตามที่ต้นกระทอนขึ้นอยู่มาก ว่าบ้านห้วยทอน

ในสมัยก่อนเป็นร้อยกว่าปีผ่านมาแล้ว บ้านห้วยทอนเป็นพื้นที่สำคัญในการเข้ามาของคนจีน ที่เข้ามาเป็นกู่ลิในเมืองแร่ครั้งแรก แล้วก็จับจองพื้นที่ในการทำมาหากินและสร้างครอบครัว การทำเหมืองแร่บ้านห้วยทอน มีประวัติความเป็นมาหลายชั่วอายุคน จากคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ในพื้นที่เล่าให้ฟังว่า ในบริเวณเขตพื้นที่ของตำบลเขาพระในสมัยก่อนนั้น ชาวบ้านไม่ค่อยจะมีรายได้ ส่วนใหญ่จะมีอาชีพเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ แต่เมื่อมีการทำเหมืองแร่ ชาวบ้านก็เลยไปทำงานที่เหมืองแร่กันเป็นจำนวนมาก บางคนก็หาแร่ แล้วก็ไปขายที่นั่น

เมื่อประมาณ ปี พ.ศ. 2489 ได้มีการนำหัวรถจักรพลังไอน้ำมาใช้ ในการทำเหมืองแร่ โดยใช้กู่ลิในเมือง ไปนำมาจากสถานีรถไฟห้วยปรือมาใช้ในเมืองแร่แห่งนี้ การทำเหมืองแร่ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง ในการลำเลียงแร่ออกสู่ภายนอก ต้องใช้วัวลากเกวียนนำไปสู่ท่าเรือที่อยู่ใกล้ ๆ แล้วขนส่งโดยทางเรือไปสู่ตลาดทานพอ เพื่อขึ้นไปที่สถานีรถไฟ

การทำเหมืองแร่ที่บ้านห้วยท้อน เมื่อมาถึงระยะหนึ่งก็ได้นำตัวรถจักรกลับไป โดยนำเรือัญญา สองลำมาเทียบห่างกันพอประมาณ แล้วเอาแผ่นกระดานมาเรียบเพื่อทำเป็นแพ ให้หัวรถจักรลงบนแพ แล้วล่องลงไปตามแม่น้ำลำคลองสู่ตลาดทานพอ หลังจากนั้นมา การทำเหมืองแร่ที่บ้านห้วยท้อนก็หยุด การดำเนินการ เมื่อปี พ.ศ. 2531 พื้นที่บริเวณดังกล่าว ได้รับความเสียหายบางส่วน หลังจากนั้นมีการ ปิดอ่างเก็บน้ำในพื้นที่ เหลือพื้นที่บางส่วนอยู่กลายเป็นที่อยู่ของชุมชน

ในปัจจุบันบ้านห้วยท้อน หมู่ที่ 10 มีประชากรอาศัยอยู่ 656 มี 205 ครัวเรือน ตามข้อมูล จปฐ. ปี 2551

**จำนวนประชากรที่อาศัยอยู่จริง* ณ วันสำรวจแยกตามช่วงอายุ
จากผลการจัดเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (จปฐ.2) พ.ศ.2551**

บ้านห้วยท้อน หมู่ที่ 10 ตำบลเขาพระ อำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

ช่วงอายุประชากร	จำนวนเพศชาย (คน)	จำนวนเพศหญิง (คน)	จำนวนรวม (คน)
น้อยกว่า 1 ปี เต็ม	3	9	12
1 ปีเต็ม – 2 ปี	6	3	9
3 ปีเต็ม – 5 ปี	17	12	29
6 ปีเต็ม – 11 ปี	32	34	66
12 ปีเต็ม – 14 ปี	25	24	49
15 ปีเต็ม – 17 ปี	20	15	35
18 ปีเต็ม – 49 ปี	161	163	324
50 ปีเต็ม – 60 ปีเต็ม	38	31	69
มากกว่า 60 ปีเต็มขึ้นไป	27	36	63
รวมทั้งหมด	329	327	656

11. **บ้านจุฬารักษ์พัฒนา 2 (บ้านห้วยตริค)** หมู่ที่ 11 เป็นชุมชนที่ตั้งขึ้นเพื่อฟื้นฟู สภาพแวดล้อมและชีวิตความเป็นอยู่ของราษฎรผู้ประสบอุทกภัย เมื่อวันที่ 21 - 22 พฤศจิกายน 2531 โดยองค์ประธานสถาบันวิจัยจุฬารักษ์ ศ.ดร.สมเด็จเจ้าฟ้าจุฬารักษ์วลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ชุมชนบ้านจุฬารักษ์พัฒนา 2 เดิมอยู่ในเขตการปกครองของหมู่ที่ 1 ตำบลเขาพระ อำเภอพิบูลย์ จังหวัด นครศรีธรรมราช ได้แบ่งเขตการปกครองเป็นหมู่ที่ 11 ตำบลเขาพระ อำเภอพิบูลย์ จังหวัด นครศรีธรรมราช เมื่อ พ.ศ.2534 ในปัจจุบันมีประชากรอาศัยอยู่ 1,394 คน มี 278 ครัวเรือน ตาม ข้อมูล จปฐ. ปี 2551

จำนวนประชากรที่อาศัยอยู่จริง* ณ วันสำรวจแยกตามช่วงอายุ
จากผลการจัดเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (จปฐ.2)

พ.ศ.2551

บ้านห้วยศรีด หมู่ที่ 11 ตำบลเขาพระ อำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

ช่วงอายุประชากร	จำนวนเพศชาย (คน)	จำนวนเพศหญิง (คน)	จำนวนรวม (คน)
น้อยกว่า 1 ปี เต็ม	6	2	8
1 ปีเต็ม – 2 ปี	25	27	52
3 ปีเต็ม – 5 ปี	20	36	56
6 ปีเต็ม – 11 ปี	63	42	105
12 ปีเต็ม – 14 ปี	34	33	67
15 ปีเต็ม – 17 ปี	38	17	55
18 ปีเต็ม – 49 ปี	384	370	754
50 ปีเต็ม – 60 ปีเต็ม	68	84	152
มากกว่า 60 ปีเต็มขึ้นไป	59	86	145
รวมทั้งหมด	697	697	1394

12. บ้านปลายร้อน

บ้านปลายร้อน หมู่ที่ 12 คำว่า “ปลายร้อน” เป็นลำห้วยสายหนึ่งซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่ หมู่ที่ 3 ของตำบลเขาพระ แต่ต่อมาทางผู้นำท้องถิ่นเห็นว่าพื้นที่ของหมู่ที่ 3 มีประชากรมาก และพื้นที่ ก็กว้างยากแก่การดูแล ได้อย่างทั่วถึง จึงแบ่งออกเป็นหมู่ที่ 12 เมื่อ 10 กันยายน 2546

ปัจจุบันบ้านปลายร้อนมีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 724 คน จำนวน 229 ครัวเรือน

จำนวนประชากรที่อาศัยอยู่จริง* ณ วันสำรวจแยกตามช่วงอายุ
จากผลการจัดเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (จปฐ.2)

พ.ศ.2551

บ้านปลายร้อน หมู่ที่ 12 ตำบลเขาพระ อำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

ช่วงอายุประชากร	จำนวนเพศชาย (คน)	จำนวนเพศหญิง (คน)	จำนวนรวม (คน)
น้อยกว่า 1 ปี เต็ม	2	3	5
1 ปีเต็ม – 2 ปี	12	13	25
3 ปีเต็ม – 5 ปี	16	8	24
6 ปีเต็ม – 11 ปี	31	29	60
12 ปีเต็ม – 14 ปี	17	11	28
15 ปีเต็ม – 17 ปี	13	12	25
18 ปีเต็ม – 49 ปี	175	173	348
50 ปีเต็ม – 60 ปีเต็ม	46	50	96
มากกว่า 60 ปีเต็มขึ้นไป	50	63	113
รวมทั้งหมด	362	362	724

ตำบลเขาพระเมื่อยกฐานะแยกเป็นตำบล ก็ใช้สภาตำบลซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณ โรงเรียนวัดหน้าเขามีกำนัน 3 ท่านด้วยกัน คือ

- นายถ้วน บ้าง
- นายสมพร สมทรัพย์
- นายเสนอ ราชพิบูลย์

จากสภาตำบลยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล เมื่อวันที่ 29 มีนาคม 2539 ตามระเบียบของกระทรวงมหาดไทย ในการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น โดยมีผู้ใหญ่บ้านและสมาชิกที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนในพื้นที่ ใช้พื้นที่ของธรณีสงฆ์ ซึ่งอยู่ในความดูแลของวัดทองท่า (วัดหน้าเขา) สร้างเป็นสำนักงานขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ โดยมีประธานฝ่ายบริหารตามลำดับดังต่อไปนี้คือ

- นายเสนอ ราชพิบูลย์ โดยตำแหน่ง
- นายวุฒิชัย ถวาย มาจากเลือกของสมาชิก
- นายชวลิต สิทธิฤทธิ์ มาจากการเลือกของประชาชน เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2547 ถึง 24 กรกฎาคม 2551
- นายพยุง สมทรัพย์ 21 ตุลาคม 2551

ในปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ มี 12 หมู่บ้าน มีสมาชิกสภาองค์การบริหารทั้งหมด 24 คน โดยแต่ละหมู่บ้านมีประธานประชาคม และคณะกรรมการเป็นผู้พิจารณาและทำแผนในแต่ละหมู่บ้าน ตลอดจนเรียงลำดับความสำคัญของโครงการ ก่อนที่จะส่งให้องค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดทำแผนพัฒนาต่อไป

3.12.1 ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน

ในเขตพื้นที่ของตำบลเขาพระ ถึงแม้ว่าพื้นที่ที่จะมีมากแต่การสร้างบ้านเรือน ยังอยู่ในระบบเครือญาติ มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในสมัยก่อนนั้นการช่วยเหลือซึ่งกันและกันถือว่าเป็นจุดสำคัญที่สุดประชากรก็มีน้อย จึงมีความรักใคร่กันมาก หลังจากปี 2531 ทำให้สภาพพื้นที่เปลี่ยนไป ความโลภและการเห็นแก่ตัวมีมาก การขยายตัวของชุมชนก็มีมากขึ้น

ปัญหาความขัดแย้งและการช่วยเหลือ การขยายตัวของชุมชนและความเจริญทางเทคโนโลยี ทำให้เกิดการเห็นแก่ตัว ไม่มีจิตใจอ้อมอ้อมเหมือนอย่างสมัยก่อน ตลอดจนถึงบางกรณีมีปัญหาระหว่างญาติพี่น้องด้วยกัน ที่สำคัญที่สุดก็คือ ระหว่างภาครัฐกับประชาชน

ระเบียบ ข้อปฏิบัติ มีการออกกฎระเบียบ เพื่อใช้ร่วมกัน ในการดูแลทรัพยากรพื้นที่ทำกินในเขตอุทยานแห่งชาติ เขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า เขตป่าสงวนแห่งชาติ ปัญหาการรวมกลุ่มที่คณะกรรมการไม่มีความโปร่งใสก่อให้เกิดความขัดแย้งและแตกแยกในชุมชนร่วมกัน อาทิเช่น ห้ามเลี้ยงปลาในกระชัง บริเวณอ่างเก็บน้ำคลองดินแดง การดูแลทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ให้เกิดความยั่งยืนและนำมาใช้ในเชิงอนุรักษ์ เช่น การปลูกป่าบริเวณคลองพวน เมื่อวันที่ 13 มิถุนายน 2549 โดยชาวบ้านและผู้นำชุมชน ช่วยกันอนุรักษ์ป่าสองฝั่งลำคลองและห้ามตัดไม้ตลอดแนว

การจัดการความขัดแย้ง ในอดีตความขัดแย้งไม่ค่อยจะมีสักเท่าไร แต่เมื่อความเจริญเข้ามาแทนที่เพิ่มความสะดวก สบายมากขึ้น การพัฒนาจิตใจไม่เหมือนเทคโนโลยีกลับสวนทางกันในชุมชนปัจจุบันมีมากขึ้น แต่ในระดับหมู่บ้าน ก็มีคณะกรรมการของหมู่บ้านเป็นผู้พิจารณาในขั้นต้นและผ่านกำนัน แล้วรายงานทางอำเภอเป็นลำดับ ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องสำคัญที่สุดในการปกครอง

3.13 ทรัพยากรธรรมชาติและจัดการ

3.13.1 พื้นดิน แบ่งออกเป็น 2 ประเภท เช่น

- พื้นที่ป่าเขา ลักษณะเป็นดินร่วนปนทราย หน้าดินลึก มีความอุดมสมบูรณ์ของดินมากเหมาะแก่การปลูกยางพารา ไม้ผล และพืชเศรษฐกิจ อื่น ๆ
- พื้นที่ราบ ลักษณะดินเป็นดินร่วนปนทราย ดินล่างเป็นดินร่วนปนดินเหนียว การระบายน้ำ และความอุดมสมบูรณ์ของดินต่ำ เหมาะแก่การทำนา ปลูกพืชไร่ และปลูกผลไม้
- ความเสื่อมโทรม สาเหตุมาจากการใช้ปุ๋ยเคมีและยาปราบวัชพืช แต่ในปัจจุบัน มีการณรงค์ให้ใช้ปุ๋ยหมักชีวภาพ ตามโครงการเศรษฐกิจพอเพียง

- การถือครองสิทธิ์ในพื้นที่ พื้นที่ราบส่วนใหญ่ จะมีเอกสารสิทธิ์ที่ทางราชการออกให้ถูกต้องตามกฎหมาย แต่ที่เป็นพื้นที่ป่าเขานั้น มีการจับจองมาตั้งแต่บรรพบุรุษ และเป็นมรดกตกทอดมายังลูกหลาน พื้นที่ประเภทนี้ไม่มีเอกสารสิทธิ์ที่ทางราชการออกให้ การถือครองสิทธิ์จะเป็นคนในพื้นที่เสียเป็นส่วนใหญ่

3.13.2 พื้นน้ำ

- แหล่งน้ำ ในพื้นที่ที่มีอยู่ตามธรรมชาติ มีมากมายเพราะพื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติ และเป็นต้นกำเนิดต้นน้ำตาปีแต่การจัดการ ในการนำมาใช้ประโยชน์ยังไม่เป็นระบบ และดำเนินการอย่างจริงจัง แหล่งน้ำที่มีตามพื้นที่ราบมีอยู่ด้วยกันหลายแหล่งอาทิ เช่น

- อ่างเก็บน้ำคลองดินแดง เป็นอ่างเก็บน้ำที่สร้างขึ้นตามโครงการพระราชดำริ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวหลังจากเกิดอุทกภัย เมื่อปลายเดือนพฤศจิกายน 2531 ในเขตพื้นที่ของตำบลเขาพระ ทำให้ราษฎรจำนวนมากต้องเสียชีวิตและได้รับบาดเจ็บล้มป่วยอีกทั้งทรัพย์สิน บ้านเรือน และพื้นที่เพาะปลูกของราษฎร รวมหลายหมู่บ้านได้รับความเสียหายอย่างหนัก ซึ่งหน่วยงานราชการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และรับผิดชอบในการช่วยเหลือได้ระดมกำลังเข้าช่วยเหลืออย่างเร่งด่วน และวางแผนแก้ไขปัญหามหาอุทกภัยลักษณะดังกล่าว มิให้เกิดขึ้นในอนาคตอีก โดยการสร้างอ่างเก็บน้ำคลองดินแดง ในปัจจุบันอ่างเก็บน้ำแห่งนี้ยังเป็นแหล่งเพาะเลี้ยงปลาน้ำจืดขนาดใหญ่ เมื่อเดือนมิถุนายน 2549 มีการปล่อยปลาบึก ประมาณ 900 กว่าตัว

- ผลกระทบและการเปลี่ยนแปลง เป็นการตัดวงจรชีวิตของปลาน้ำจืดที่มีอยู่ตามธรรมชาติ ซึ่งไม่สามารถผ่านประตูน้ำที่มีความสูงชัน และความแรงของน้ำมาก ทำให้ปลาน้ำจืดบางชนิดสูญพันธุ์ไปแล้วประกอบกรขยายตัวของชุมชนที่เพิ่มขึ้น

- ในบางพื้นที่ก็นำน้ำที่มีอยู่ตามธรรมชาติมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ในการอุปโภคบริโภค และใช้ในการเกษตรกรรม นอกจากนี้บางพื้นที่ยังมีสระน้ำที่ขุดพื้นที่ของสาธารณะประโยชน์ ซึ่งอยู่ในการควบคุมดูแลของคณะกรรมการหมู่บ้าน ไว้เป็นที่กักเก็บน้ำไว้ใช้ในฤดูแล้งและเพาะเลี้ยงปลาอาทิ เช่น

- สระน้ำพุดเถียะ	หมู่ที่ 3 บ้านทุ่งร้อน
- สระน้ำเกี๋ยตรงลำใน	หมู่ที่ 6 บ้านป่ากระแนะ
- สระน้ำหนองใหญ่	หมู่ที่ 2 บ้านหนองบัว
- สระน้ำหนองห้วยใหม่	หมู่ที่ 9 บ้านห้วยใหม่
- สระน้ำบ้านห้วยตริค	หมู่ที่ 11 หมู่บ้านจุฬากรณ์พัฒนา ฯ 2.
- สระน้ำหนองใหญ่	หมู่ที่ 7 บ้านไร่

ในปัจจุบันจะมีการอนุรักษ์ เพื่อใช้ในการเพาะเลี้ยงปลาน้ำจืดและกักเก็บน้ำไว้ใช้ในฤดูแล้ง

3.14 ป่าไม้และป่าชุมชน

ขอบเขตพื้นที่

ในตำบลเขาพระพื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในเขตป่าสงวนเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าและเขตอุทยานแห่งชาติเขาหลวง ซึ่งเป็นป่าที่มีทรัพยากรธรรมชาติอยู่อย่างมากมาย และมีคุณค่าทางระบบนิเวศเป็นอย่างมาก ในสมัยก่อนการนำของปามาใช้ประโยชน์นั้นมีมาก ซึ่งเป็นแหล่งสมุนไพรที่มีคุณค่าอ่อนนืด รวมถึงเป็นแหล่งหารายได้เสริม คือ การหาสะตอ, น้ำผึ้ง และของป่า ในแต่ละปี จะมีชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในบริเวณรอบเขาหลวง นิยมนำน้ำผึ้งรวงกันเป็นจำนวนมาก เพราะถือน้ำผึ้งเป็นน้ำหวานที่มีส่วนผสมของ 108 เภสัช ซึ่งมีคุณค่ายิ่งในส่วนผสมของยารักษาโรค และเป็นของฝากสำหรับผู้มาเยือน

ในปัจจุบันทางเจ้าหน้าที่ของรัฐได้เข้ามาดูแล และควบคุมอย่างจริงจังในการดูแลพื้นที่ของป่าที่มีความสมบูรณ์อยู่ตามธรรมชาติ พันธุ์ไม้บางชนิดเป็นพันธุ์ไม้ที่หายาก ก็กำลังที่จะสูญพันธุ์ไปจากน้ำมือของมนุษย์ซึ่งรู้เท่าไม่ถึงการณ์

3.15. สภาพทางเศรษฐกิจ

3.15.1 การประกอบอาชีพ

ในเขตพื้นที่ตำบลเขาพระประชากรส่วนใหญ่ประกอบด้วย

- อาชีพทางเกษตรกรรม ประมาณร้อยละ 70
- อาชีพรับจ้าง ประมาณร้อยละ 15
- อาชีพค้าขาย ประมาณร้อยละ 8
- อาชีพรับราชการ ประมาณร้อยละ 2
- อาชีพอื่น ๆ ประมาณร้อยละ 5

อาชีพเกษตรกรรมถือว่าเป็นอาชีพหลัก มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ ส่วนใหญ่มีการปลูกยางพารา รองลงมาคือ ผลไม้ ในปัจจุบันยางพาราถือว่าเป็นพืชทางเศรษฐกิจที่มีความสำคัญมากที่สุดเขตตำบลเขาพระ มีโรงงานยางรมควัน โดยการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสวนยาง 1 แห่ง มีการจัดการในรูปแบบของสหกรณ์ เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ ได้นำวัตถุดิบของตัวเองมาแปรรูป โดยการรวมกลุ่ม ซึ่งมีคณะกรรมการที่มาจากกรรมการเลือกของสมาชิก เป็นผู้บริหารจัดการ ส่วนของผลไม้ยังไม่มียุทธวิธีในการจัดการที่ชัดเจน ต้องพึ่งพิงปัจจัยจากภายนอก ในการนำผลผลิตออกสู่ตลาดภายนอก

3.16 สภาพปัญหาของชุมชน

3.16.1 ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ในสภาพโดยทั่วไป รวมถึงความไม่มีเสถียรภาพ ทางด้านการเมืองส่งผลให้เศรษฐกิจในพื้นที่มีปัญหาพอสมควร ทำให้ประชากรได้รับผลกระทบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และไม่มี ความมั่นคงในการประกอบอาชีพ บางครั้งต้องพึ่งพิงปัจจัยภายนอก ซึ่งเป็นหน่วยงานของเอกชนเข้ามาดำเนินการ

3.16.2 ปัญหาทางด้านสังคม และวัฒนธรรม

ปัจจัยภายนอกรวมถึงการขยายตัวของชุมชน มีผลกระทบเป็นอย่างมาก ต่อการนำเอา ค่านิยมและวัฒนธรรมทางโลกตะวันตก เข้ามาสู่พื้นที่โดยไม่คำนึงถึงประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงาม ที่มีมาแต่สมัยโบราณ ซึ่งบางอย่างได้สูญหายไปโดยไม่สามารถฟื้นฟูกลับมาได้ และบางอย่างกำลังจะ สูญหายไปตามกาลเวลา ไม่มีหน่วยงานหรือองค์กรใดที่เข้ามาดูแลรับผิดชอบอย่างแท้จริง

3.16.3 ปัญหาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

การนำทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในพื้นที่ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในเชิงอนุรักษ์นั้น มีน้อยมาก ทรัพยากรบางอย่างมีอยู่ในพื้นที่ แต่การนำไปใช้ประโยชน์ยังมีน้อยอยู่ บางอย่างนำมาไปใช้ แล้วก่อให้เกิดมลพิษ ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมทางอ้อม เป็นปัญหาที่ตามมาในอนาคต และยาก แก่การแก้ไขถ้าไม่มีการจัดการไว้ก่อน

บทที่ 4

กระบวนการศึกษา

การวิจัย “การศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ - วัฒนธรรม ที่มีความเหมาะสมต่อพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ” คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการให้ยังเกิดผลในเชิงปฏิบัติด้วยการจัดกิจกรรมให้ประชากรในชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมทั้งผู้เกี่ยวข้องมามีส่วนร่วมโดยตรงให้มากที่สุด เพื่อให้มีบทบาทสำคัญในการนำทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในท้องถิ่น มาใช้เป็นการลงทุนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมอันเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

เมื่อพิจารณาถึงศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวของตำบลเขาพระ อำเภอพิบูลย์ พบว่ามีศักยภาพสูงมากคือ มีทั้งทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านธรรมชาติ ทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์ และทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรม

ทรัพยากรท่องเที่ยวด้านธรรมชาติ พื้นที่ทางด้านทิศเหนือและทิศตะวันออกของตำบลเขาพระ เป็นเขตป่าสงวนและอุทยานแห่งชาติคลองดินแดง ซึ่งเป็นเทือกเขาหลวงที่มีความอุดมสมบูรณ์มาก บริเวณตะเข็บรอยต่อของเทือกเขา เป็นผืนป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์และมีความหลากหลาย ทางชีวภาพ ทั้งพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่สำคัญ คือเป็นแหล่งต้นกำเนิดของแม่น้ำตาปีและลำธารอีกหลายสาย อาทิ คลองระแนง คลองห้วยคุณ คลองดินแดง คลองจันระ คลองกันเลน คลองพวน ฯลฯ บริเวณต้นน้ำลำธารดังกล่าวมีน้ำตกที่สวยงาม

นอกจากนี้ยังมีทรัพยากรท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์ ในบริเวณพื้นราบมีการทำเหมืองแร่ เช่น บ้านห้วยทอน หมู่ที่ 10 บ้านห้วยตริต หมู่ที่ 11 และยังมีโบราณสถานทางพุทธศาสนา ที่บริเวณภูเขาพระ ซึ่งเป็นศูนย์วัฒนธรรมของอำเภอพิบูลย์อีกด้วย จากสภาพของพื้นที่ ที่เอื้ออำนวยต่อการมาพักผ่อน สำหรับผู้ที่สัญจรไปมา จนกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยว จากการบอกกล่าวของผู้คน ต่อๆ กันไป

การท่องเที่ยวในพื้นที่เติบโตอย่างไร้ทิศทาง มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเพิ่มมากขึ้น หลังจากการสร้างอ่างเก็บน้ำคลองดินแดงและโรงงานเซรามิคเสร็จ ในพื้นที่ของหมู่บ้านจุฬารักษ์พัฒนา 2 เคนเครื่องผลิตชิ้นงานออกมา การนำเสนอข้อมูลข่าวสารเพื่อให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามา ยังไม่สามารถให้ข้อมูลไปในทิศทางเดียวกันได้

ทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ และกลุ่มองค์กรต่างๆในพื้นที่ ได้มองเห็นถึงความสำคัญของโครงการวิจัยการศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ - วัฒนธรรม ที่มีความเหมาะสมต่อพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการศึกษาการวิจัย และได้ดำเนินกิจกรรมดังต่อไปนี้ คือ

1) การเตรียมนักวิจัย และวางแผนการทำงาน ตลอดกระบวนการวิจัย เชิงปฏิบัติแบบมีส่วนร่วม โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และท้องถิ่นของตำบลเขาพระเป็นหลัก

2) การทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับชุมชน ที่มีคนศึกษามาก่อน เพื่อรวบรวม และเป็นแนวทางในการค้นหาข้อมูลต่อไป

- 3) การสำรวจข้อมูลชุมชน องค์ความรู้ชุมชน สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ทางวัฒนธรรม สถานที่สำคัญ ที่มีอยู่ตามธรรมชาติ
- 4) การจัดเวทีนำเสนอข้อที่ชุมชนมีอยู่ เพื่อให้ชุมชนได้ตรวจสอบ แก้ไขข้อผิดพลาดและร่วมกันวิเคราะห์
- 5) การศึกษาดูงาน ของชุมชนตัวอย่างที่มีการจัดการท่องเที่ยวมาก่อน เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลเขาพระต่อไป
- 6) สรุปผลการศึกษาดูงาน และอบรมให้ความรู้เรื่องการท่องเที่ยว แล้วนำมาประยุกต์ให้เหมาะสมกับพื้นที่แบบมีส่วนร่วม
- 7) วางแผนโดยชุมชนมีส่วนร่วม เพื่อแสวงหาการท่องเที่ยว ที่พึงประสงค์ โดยร่วมกันกำหนดแนวทาง ใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมของชุมชน
- 8) การจัดทำแผนแม่บทการท่องเที่ยวของตำบลเขาพระ โดยมีตัวแทนจากกลุ่ม องค์กร ต่างๆ เข้ามามี ส่วนร่วมและกำหนดเส้นทางที่เหมาะสม
- 9) การนำเสนอผลการดำเนินงาน เพื่อนำผลการศึกษาวิจัย ที่ได้จากการระดมทรัพยากรบุคคล จัดแสดงต่อสาธารณชน

กิจกรรมที่ 1 ประชุมชี้แจงโครงการวิจัย

ความคาดหวังเป้าหมายและวัตถุประสงค์

เพื่อต้องการชี้แจงสร้างเข้าใจ กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องข้องในงานวิจัย เพื่อท้องถิ่นในเขตพื้นที่ของตำบลเขาพระ ซึ่งเป็นตัวแทนจากกลุ่มองค์กรต่าง ๆ เพื่อเตรียมนักวิจัย ทำความเข้าใจและวางแผนการทำงานเพื่อนำนักวิจัย ให้รู้ถึงวิธีการขั้นตอนของกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติแบบมีส่วนร่วม

สถานที่ ช่วงเวลา

จัดที่ห้องประชุมขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ ในกลางเดือนตุลาคม 2548

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม/บุคคล/กลุ่มคน

ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มบุคคล ผู้นำท้องถิ่น ท้องถิ่น ในเขตตำบลเขาพระซึ่งเป็นตัวแทนจากกลุ่มองค์กรต่าง ๆ อาทิ เช่น สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ ตัวแทนจากท้องที่ กลุ่มสตรีเยาวชน ประมาณ 60 คน

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม/เตรียมการ

ปรึกษาหารือกับตัวแทนของ สกว. ซึ่งเป็นผู้ประสานงานในพื้นที่ถึงการวางแผนจัดกิจกรรม เพื่อประเมินแนวทาง และกำหนดวัน เวลา สถานที่ของการจัดกิจกรรม กลุ่มบุคคล เป้าหมายที่จะต้องเชิญเข้ามาในครั้งแรก โดยออกหนังสือเชิญเข้าร่วมประชุมจากองค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ เมื่อถึง

วันเวลาที่ได้ให้ผู้ประสานของ สกว. ได้ชี้แจงอธิบายรายละเอียดเรื่องการเข้าร่วมกับงานวิจัย ให้ทุกคนได้มองเห็นถึงความสำคัญ และคัดเลือกตัวแทนจากกลุ่มบุคคล องค์กรต่างเพื่อเป็นตัวแทนเข้าไปนักวิจัยให้ทุกคนที่มาร่วมประชุมได้ช่วยกันเสนอชื่อ จากนั้นก็ได้ชี้แจงเรื่องความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของตำบลเขาพระ ซึ่งในอนาคตต้องนำมาใช้ประโยชน์ แต่ต้องมีข้อมูลที่ชัดเจน และเป็นทิศทางเดียวกัน จากนั้นให้ทุกคนปรึกษาหารือ เพื่อเลือกตัวแทนที่สมัครใจ เข้ามาเป็นนักวิจัย ดังมีรายชื่อต่อไปนี้

1. นายสง่า	บ้าง	ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ
2. นายเสน่ห์	จรเปลี่ยว	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ
3. นายจเร	ยับ	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ
4. นายสุธิ	ละม้าย	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ
5. นายโสภา	หนูเพชร	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ
6. นายโอภาส	มัญญาพันธ์	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ
7. นายสถิต	สุกชเดช	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ
8. นางสุภาพร	วันดอกไม้	สารวัตรกำนัน
9. นายสุภจินต์	สุขมี	ตัวแทนเยาวชน
10. นายนอบ	สุกชเดช	ตัวแทนชุมชน
11. นายบุญส่ง	เพชรกรณ์	ตัวแทนชุมชน

เครื่องมือและวิธีการที่นำมาใช้

- 1) ออกหนังสือเชิญตัวแทนจากส่วนต่าง ๆ เข้าร่วมประชุม ที่ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ
- 2) ให้ผู้ประสานงานนำกระดาษชาร์ต เขียนอธิบายแต่ละหัวข้อเพื่อทำความเข้าใจกับผู้เข้าร่วมประชุม
- 3) อธิบาย และยกตัวอย่างส่วนที่สำคัญของตำบลพระว่ามีทรัพยากรมากมาย แต่ขาดการรวบรวม
- 4) เลือกตัวแทนที่มีความเหมาะสมเพื่อเป็นตัวแทนในการทำงาน

เนื้อหาในการจัดกิจกรรม

ส่วนมากเป็นการชี้แจงเรื่องการจัดการวิจัยไม่ใช่เป็นเรื่องของนักวิชาการ แต่ทุกคนสามารถกระทำได้ คล้าย ๆ กับการตามหาข้อมูล ที่เป็นจริงในชุมชนแต่เป็นอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งในตำบลเขาพระของเรา มีเรื่องต่าง ๆ มากมาย สามารถทำได้ โดยนำเอาจุดเด่นในพื้นที่มารวบรวมให้เป็นรูปธรรม แต่ที่สำคัญนั้นก็คือการให้ความร่วมมือจากกลุ่ม องค์กรต่าง ๆ ในพื้นที่มาร่วมกัน โดยมีผู้ประสานงานของ สกว.เป็นที่ปรึกษา และครูอาจารย์ในพื้นที่ เข้ามาช่วยเหลือให้คำแนะนำ

บทสรุปของแผนงานต่อเนื่อง

มีสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ เข้าใจเรื่องการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ตัวแทนจากกลุ่มองค์กรต่าง ๆ เข้าใจ และได้รับความรู้ของการวิจัย ได้ตัวแทนของกลุ่มต่าง ๆ เข้าไปเป็นนักวิจัยและเป็นครั้งแรก ที่มีงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเข้ามาในพื้นที่ของตำบลเขาพระ และมีการดำเนินงานโดยกำหนดแผนงานดังต่อไปนี้คือ

1. เปิดตัวนักวิจัยของโครงการวิจัยของตำบลเขาพระ
2. ประชุมวางแผนในการทำงานของแต่ละพื้นที่
3. กำหนดเวลาและการทำงานของทีมงานวิจัย จะประชุมในครั้งต่อไป

ปัญหาอุปสรรคจากการดำเนินงานที่เจอ

ตัวแทนชุมชนบางกลุ่มยังไม่เข้าใจและให้ความสำคัญในการเข้าร่วมประชุม ยังไม่มองเห็นความสำคัญจากการวิจัย รวมถึงไม่เข้าใจคำว่าวิจัยคืออะไร มองว่าการวิจัยเหมือนจะไม่เกี่ยวข้องกับเรา เวลาที่นัดไว้ต้องเลื่อนไปเพราะไม่เป็นไปตามกำหนด เนื่องจากการประชุมแต่ละครั้งต้องเป็นปกติของชุมชนกว่าจะพร้อมกันและมีเวลาจำกัดในการรับฟังเพราะพิจารณากิจการงาน

บทเรียนจากการดำเนินกิจกรรม

ความคาดหวังต่อวัตถุประสงค์และเป้าหมาย

เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางเอาไว้ ได้รับความร่วมมือจากสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นอย่างดี และได้รับความร่วมมือจากกลุ่มองค์กรต่าง ๆ เป็นอย่างดี มีตัวแทนจากกลุ่มต่าง ๆ เข้าร่วมเป็นนักวิจัยและมีความเข้าใจคำว่าวิจัยท้องถิ่น มีการวางแผนการประสานงาน สร้างความสัมพันธ์กันในระบบผู้นำของแต่ละกลุ่มองค์กร

สถานที่/เวลา

ใช้ห้องประชุมสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ ซึ่งสามารถบรรจุคนได้ประมาณ 60 คน และสามารถอำนวยความสะดวกแก่ผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรม เวลาในการอธิบายให้สมาชิกและผู้เข้าร่วมกิจกรรมนั้นมีน้อยไปนิดหนึ่ง เพราะตอนเย็น เป็นเวลาที่ทุกคนต้องทำภารกิจส่วนตัว

กลุ่มคนที่เข้าร่วมกิจกรรม

เป็นไปตามที่คาดหวังเอาไว้ โดยมีสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ และผู้นำท้องที่แต่ละหมู่บ้านเข้าร่วม ผู้อาวุโสที่เชิญเข้าร่วมทุกท่าน กลุ่มเยาวชนรอบอ่าง กลุ่มสตรีในเขตตำบลเขาพระ

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

มีการวางแผนที่จะให้กลุ่มคนต่าง ๆ ที่เดินทางมาได้ลงชื่อ และรวมกลุ่มกันเสนอแนวคิดให้เป็นบรรยากาศ ที่ทุกคนมีส่วนร่วมหรือตัวแทนของเรา ให้ความสำคัญกับการเสนอแนะ แบ่งออกเป็นกลุ่ม องค์กร เพื่อให้ความสำคัญเสมอกัน

แผนงานต่อเนื่องบทบาทหน้าที่ข้อตกลง

เพื่อต้องการศึกษาค้นหาข้อมูลของตำบลเขาพระจากอดีตมาจนถึงปัจจุบัน จากหมู่บ้านต่าง ๆ มารวบรวมเป็นเล่มอย่างมีกระบวนการในการจัดเก็บ และเพิ่มศักยภาพของผู้นำในพื้นที่ ให้มีความสามารถในการศึกษาเรียนรู้จากงานวิจัย เพื่อเป็นเครื่องมือที่จะนำไปใช้ในการพัฒนาพื้นที่ และเกิดความร่วมมือขึ้น เป็นตัวอย่างที่ดีของเยาวชน ตลอดจนจะได้ทราบถึงทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่ ประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามที่มีอยู่ ให้อยู่คู่กับชุมชนตลอดไป

ความร่วมมือ/ความขัดแย้ง

เกิดความร่วมมือขึ้นในพื้นที่ เพื่อต้องทราบประวัติความเป็นมาของชุมชนต่าง ๆ แต่บางกลุ่มก็ยังไม่เข้าใจและมองดูเหมือนว่าไม่เป็นประโยชน์สักเท่าไร แต่ไม่กล้าแสดงออกเก็บไว้ในใจ เนื่องจากเกรงใจผู้ที่เข้าร่วมประชุม แต่ก็มีจำนวนน้อย ความขัดแย้งด้านความคิดย่อมเกิดขึ้นเป็นธรรมดากับครั้งแรกของงาน ที่ไม่เคยพบและไม่เคยทำมาก่อน

ปฏิบัติการสังคม/สร้างจิตสำนึก

จากการประชุมพูดคุยและตั้งคณະนักวิจัย ชี้แจงวัตถุประสงค์ทำให้ทุกคน เกิดจิตสำนึกรักบ้านเกิด ซึ่งของดีในชุมชนมีมากมาย แต่การที่จะนำมาเผยแพร่ นั้น ต้องมีคนดำเนินการเป็นรูปธรรม ซึ่งเป็นหน้าที่ของทุกคนในเขตพื้นที่ ไม่ใช่ว่าเป็นหน้าที่ของคนหนึ่งคนใด สิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ในพื้นที่ มีคุณค่ามหาศาล หากแต่ไม่มีการจัดการร่วมกันและศึกษาหาข้อมูลที และยังไม่รู้คุณค่าประโยชน์ที่แท้จริง เมื่อทุกคนได้รับทราบ ก็จะเกิดความรักและหวงแหนบ้านของตนเอง

กิจกรรมที่ 2. การทบทวนเอกสารและค้นหาข้อมูล

ความคาดหวังเป้าหมาย / วัตถุประสงค์

การจัดเวทีประชาคมสร้างองค์ความรู้ และค้นหาของดีชุมชนเพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนเขาพระในอดีตจนถึงปัจจุบัน ตลอดจนความต้องการของชุมชน

สถานที่ เวลา

จัดที่ห้องประชุมขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ เมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2548
มีผู้เข้าร่วมกิจกรรม 63 คน

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม / กลุ่มบุคคล

ส่วนมากเป็นผู้นำท้องที่และท้องถิ่น ซึ่งเป็นตัวแทนทุกหมู่บ้าน ในเขตตำบลเขาพระ และตัวแทนแผนแม่บทชุมชน รวมถึงผู้อาวุโสในพื้นที่

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

เชิญตัวแทนของผู้อาวุโส และผู้นำชุมชนในเขตพื้นที่ตำบลเขาพระเข้าร่วมเวที เมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2548 หลังจากนั้นก็นำเสนอถึงวัตถุประสงค์ที่จัดกิจกรรมนี้ขึ้นมา เพื่อจะรวบรวมข้อมูลของตำบลเขาพระในอดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเชิงท่องเที่ยวและเป็นข้อมูลสำหรับอนุชนในรุ่นต่อไป จากนั้นได้มอบหมายให้แต่ละกลุ่มไปสำรวจและเก็บข้อมูล โดยมีคณะทำงานของทีมวิจัยที่ได้แบ่งงานตามที่ได้รับมอบหมายลงพื้นที่ของแต่ละจุด เพื่อรวบรวมข้อมูลและนำเสนอในเวทีต่อไป คือ ประมาณเดือนมิถุนายน 2549

เครื่องมือและวิธีการที่นำมาใช้

ส่วนใหญ่เป็นการระดมความคิดแบบมีส่วนร่วม โดยมีการวางแผนในการทำงานเพื่อที่จะหาข้อมูลสร้างขบวนการให้ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมมากที่สุด เพื่อรวบรวมข้อมูลในการเสนอในเวทีต่อไป

เนื้อหาในการจัดกิจกรรม

เพื่อต้องการตอบคำถาม ดังนี้

- ประวัติความเป็นมาของพื้นที่ ตำบลเขาพระในอดีตมาจนถึงปัจจุบัน (รายละเอียดในบทที่3)
- พื้นที่สำคัญ ๆ ในเขตตำบลเขาพระ อาทิ เช่น อ่างเก็บน้ำคลองดินแดง
- หมู่บ้านจุฬารัตน์ ๑ 2 โรงงานเซรามิก เกิดขึ้นหลังอุทกภัย ปี2351(รายละเอียดในบทที่ 3)
- ประเพณีที่สำคัญในพื้นที่มี การลากพระบก การทำบุญฉลองเจดีย์ทราย
- ถ้าจะพัฒนาแบบมีส่วนร่วมจะต้องมีการประชุมวางแผน โดยมีชุมชนเจ้าของ

ทรัพยากรธรรมชาติ

- จะร่วมมือกับภาคีอื่น ๆ อาทิเช่น หน่วยงานของรัฐ ภาคเอกชนในเขตพื้นที่ของอำเภอพิบูล
- รูปแบบการจัดการในอนาคตจะต้องเข้าจัดการร่วมกัน จากสภาพภูมิประเทศของตำบลเขาพระ

ที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาและนำประเพณี วัฒนธรรมในพื้นที่มาผสมผสานและกำหนดแนวทางในการพัฒนา โดยมีการร่วมมือระหว่างผู้นำของตำบลเขาพระ ประชาชน มาร่วมกันกำหนด และหาแนวทางในการจัดการรูปแบบของการท่องเที่ยว โดยนำจุดเด่นของแต่ละพื้นที่ มาวางแผนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวในรูปแบบของภาคี ทั้งประชาชนในพื้นที่ของตำบลเขาพระและพื้นที่ใกล้เคียง

บทสรุปของแผนงานต่อเนื่อง

แต่ละกลุ่มจะต้องออกไปสืบหาข้อมูล และสัมภาษณ์ผู้อาวุโสในพื้นที่ เพื่อที่จะรวบรวมข้อมูลให้ได้มากที่สุด ก่อนที่จะนำไปวิเคราะห์ แล้วนำมาเป็นข้อมูลบทสรุปในเวทีต่อไป

ปัญหาและอุปสรรคจากการดำเนินกิจกรรม

ชาวบ้านบางคนยังไม่ค่อยเข้าใจในการจัดกิจกรรมและดูเหมือนไม่มีประโยชน์สักเท่าไร รวมถึงภารกิจของหน้าที่ อบรมมีมาก เวลาออกเก็บไปข้อมูลบางครั้งไม่สามารถกำหนดได้

บทเรียนจากการดำเนินกิจกรรม

ความคาดหวังต่อวัตถุประสงค์และเป้าหมาย

เป็นไปตามความคาดหวัง และวัตถุประสงค์ที่ตั้งเอาไว้ตั้งแต่ต้น โดยสังเกตจากเวลาที่กำหนดเชิญเข้าร่วมกิจกรรมที่กำหนดเอาไว้ เมื่อถึงเวลาบุคคลที่เป็นแกนนำในท้องถิ่นจะมาตรงเวลา ให้ความสำคัญและสนใจในกิจกรรมที่จัดขึ้น

สถานที่ ช่วงเวลา ในการจัดกิจกรรม

มีความเหมาะสมทุกอย่าง พื้นที่ที่ใช้เป็นอาคารประชุมสามารถบรรจุคนให้พอเหมาะ พอดี และเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสม หลังจากเสร็จสิ้นภารกิจประจำวันของแต่ละบุคคล

กลุ่มคนที่เข้าร่วมกิจกรรม

เป็นไปตามที่คาดเอาไว้ส่วนใหญ่ เป็นตัวแทนของชุมชนในเขตตำบลเขาพระและผู้อาวุโส

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

มีความเหมาะสม เพราะผู้ที่เข้าร่วมสัมมนาส่วนใหญ่ คาดหวังเอาไว้ว่าในอนาคตจะมีรูปแบบการจัดการที่เป็นรูป เป็นร่าง เรื่องราวต่าง ๆ ของพื้นที่เพื่อเก็บเป็นข้อมูล โดยการมีส่วนร่วมในการค้นหาข้อมูลและมารวบรวมให้เป็นปัจจุบัน

วิธีการเครื่องมือ / ที่นำมาใช้

มีความเหมาะสม เพราะเน้นกระบวนการให้ผู้เข้าร่วมสัมมนามีส่วนร่วมและแสดงความคิดเห็นของวิธีการนำเสนอ และข้อมูลต่าง ๆ

เนื้อหาและข้อมูลที่นำมาใช้

มีความเหมาะสมมาก เพราะได้นำข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นประเด็นสำคัญของพื้นที่ มาเป็นหัวข้อหลัก ๆ ในการนำเสนอ เพื่อต้องการให้ทุกคนที่เข้าร่วมสัมมนาได้เกิดความรัก ความหวงแหน ต่อสถานที่สำคัญในพื้นที่ของตนเองมากที่สุด

เนื้อหาที่ได้เพิ่มเติม

ทำให้ได้รู้ประวัติ สถานที่สำคัญต่างๆของพื้นที่ ตลอดจนทรัพยากรที่สำคัญที่มีอยู่ทางธรรมชาติ จากข้อมูลเหล่านั้นได้ส่งผลชุมชนมีจิตสำนึกในการหวงแหนต่อทรัพยากรของชุมชนมากขึ้น และ

ก่อให้เกิดการระมัดระวัง ในการนำทรัพยากรต่าง ๆ มาใช้ ตลอดถึงความร่วมมือในลักษณะของเครือข่าย ภายในตำบล

ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นและข้อเสนอแนะ

เวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมนั้นน้อยเกินไปครั้งต่อไปจะต้องเพิ่มระยะเวลาให้มากขึ้น

ความร่วมมือ / ความขัดแย้งในการจัดกิจกรรม

เกิดความร่วมมือที่ดีมาก และให้ความสนใจในการดำเนินกิจกรรม

บรรยากาศในการดำเนินกิจกรรม

จากการสอบถามและเสียงสะท้อน หลังจากจัดกิจกรรมเกิดขึ้น อยากให้จัดการเป็นรูปธรรม และประชาชนต้องการสิ่งที่ดีมีประโยชน์ในพื้นที่ได้มีการจัดดูแล รวบรวมข้อมูล และส่วนหนึ่งเป็นการ กระตุ้นให้เกิดความรู้สึก อยากเห็น ผู้นำชุมชน มีความบทบาทในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น และ ทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้น

ความสามารถของผู้นำ การพัฒนาศักยภาพของผู้นำ

นับว่าประสบความสำเร็จมากที่สุดทีเดียว คือ

- ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้อ่าน ฟัง คิด แล้วนำเสนอ ซึ่งมีส่วนร่วมในการนำเสนอทำให้เกิด กระบวนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมมากขึ้น

- เป็นมติใหม่ของผู้นำชุมชนที่ได้รับเอากระบวนการของงานวิจัยนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในพื้นที่เป็นการเพิ่มทักษะมากยิ่งขึ้น

ปฏิบัติการทางสังคม และสร้างจิตสำนึกร่วมกัน

หลังจากการจัดสัมมนา และสัมภาษณ์ผู้อาวุโส รวมถึงการใช้สื่อทางวิทยุชุมชน ในการ ประชาสัมพันธ์ของโครงการทำให้ชุมชนเกิดความรักความหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในพื้นที่ และทำให้เกิดกฎระเบียบของชุมชนเป็นข้อปฏิบัติต่อบุคคลที่เข้ามาใช้ทรัพยากรธรรมชาติและมีการรื้อฟื้น ประเพณีวัฒนธรรม ตลอดจนถึงเรื่องราวซึ่งเป็นสิ่งที่ดีงามของชุมชน ภูมิปัญญาของท้องถิ่น ในอดีต กลับมาเพื่ออนุรักษ์ไว้คู่กับชุมชนตลอดไป

ชื่อกิจกรรม 3 การสำรวจสถานการณ์สถานภาพการท่องเที่ยวของตำบลเขาพระ

ทบทวนความคาดหวังเป้าหมายและวัตถุประสงค์

เพื่อต้องการศึกษาถึงสถานการณ์ของการท่องเที่ยวในปัจจุบันและศึกษาข้อมูล องค์ความรู้ของ ท้องถิ่นที่สำคัญต่อการท่องเที่ยว เพื่อสร้างกระบวนการให้เกิดความร่วมมือของประชาชนและหน่วยงาน

ที่เกี่ยวข้อง โดยจัดรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีความเหมาะสมต่อชุมชนอย่างไร และได้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวยังไงบ้าง ตลอดจนถึงความต้องการและข้อเสนอแนะของชุมชน

สถานที่ ช่วงเวลา

ส่วนใหญ่ทำงานสำรวจในเขตตำบลเขาพระและในจังหวัดนครศรีธรรมราชช่วงเวลาบางครั้งไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่คาดเอาไว้ บางพื้นที่ที่เป็นธรรมชาติไม่สามารถเข้าไปเก็บข้อมูลได้อย่างทั่วถึง เพราะสภาพอากาศและช่วงเวลาทำให้ไม่เอื้ออำนวยในการเข้าไปเก็บข้อมูล

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม บุคคล กลุ่มคน

ส่วนใหญ่ในครั้งแรกเป็นผู้นำของท้องถิ่นและผู้นำท้องที่ ผู้อาวุโส กลุ่มผู้ที่สนใจ ตัวแทนของเยาวชน ผู้นำของกลุ่ม และองค์กรต่าง ๆ โดยมีจำนวนมากเข้าร่วมกิจกรรม ในการให้ข้อมูลดังกล่าว

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมตั้งแต่การเตรียมการ

ประชุมปรึกษาหารือของคณะทำงานและที่ปรึกษา เพื่อหาแนวทางในการวางแผนในการทำงานและแบ่งโซนกันรับผิดชอบกันแต่ละพื้นที่ โดยเชิญผู้นำชุมชนในพื้นที่เข้าร่วมกิจกรรม เพื่อที่จะชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทำงานของโครงการและหลักการของโครงการให้ชุมชนได้ทราบ โดยการศึกษาข้อมูลมือสองที่มีอยู่ และสัมภาษณ์ผู้อาวุโส โดยการบันทึกข้อความบ้าง บันทึกเทปบ้าง และนำเอาข้อมูลจากวารสารต่าง ๆ ที่มีบทความอ้างอิงถึงชุมชน รวมถึงประวัติความเป็นมาจากห้องสมุดแห่งชาติของจังหวัดนครศรีธรรมราช ห้องสมุดประชาชนในพื้นที่ออกสำรวจสถานที่สำคัญทางธรรมชาติในพื้นที่ โดยมีผู้ชำนาญเส้นทางและมีความรู้ในเรื่องการดำรงชีวิตตามธรรมชาติ ซึ่งได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษและนำไปใช้ประโยชน์ได้จนถึงปัจจุบัน เพื่อเก็บรวบรวมเป็นข้อมูลหลักฐานต่าง ๆ แล้วนำเสนอต่อผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมในการจัดเวทีเพื่อแลกเปลี่ยน และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาจากการสำรวจและการบันทึกมารวบรวมและสรุปข้อมูลเพื่อเป็นประโยชน์ ในการดำเนินการในครั้งต่อไปซึ่งได้รับความร่วมมือจากผู้อาวุโสเป็นอย่างดี และบางอย่างเป็นข้อมูลที่ไม่เคยปรากฏและเปิดเผยให้ชุมชนได้รับทราบมาก่อน ซึ่งถือว่าเป็นคุณประโยชน์ในการศึกษาและค้นหาข้อมูลเป็นอย่างมาก

เครื่องมือ และวิธีขณะที่น่ามาใช้

- 1) สำรวจสุ่มตัวอย่างของชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ที่มีความคิดเห็นอย่างไรกับทรัพยากรธรรมชาติและประเพณีวัฒนธรรมที่มีอยู่ในพื้นที่
- 2) เครื่องบันทึกเสียง เป็นการเก็บข้อมูลที่สัมภาษณ์ผู้อาวุโสเพื่อนำมาถอดข้อความลงในแผ่นกระดาษ และเรียบเรียงข้อมูลเสียใหม่
- 3) การบันทึกภาพเป็นเรื่องที่สำคัญนำไปสู่การนำเสนอกิจกรรม ซึ่งถือว่าเป็นหลักฐานที่สำคัญที่สุดของส่วนประกอบในการจัดกิจกรรม เพื่อดึงดูดให้คนสนใจ และชวนติดตามกิจกรรมที่น่าเสนอ

เนื้อหาในการจัดกิจกรรมมีเนื้อหาอะไรบ้าง

ส่วนมากเนื้อหาที่สำคัญเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชุมชน ว่ามาจากไหนประวัติความเป็นมาของตำบลเขาพระ จากบันทึกที่พบและจากการค้นคว้าในห้องสมุด จากสารเมืองนครศรีธรรมราชฉบับต่าง ๆ ประวัติความเป็นมาของสถานที่สำคัญ และชื่อของชุมชนแต่ละพื้นที่ว่าเป็นมาอย่างไรที่มีอยู่ในปัจจุบันและสูญหายไปกับธรรมชาติ ตลอดจนพื้นที่สำคัญในอดีตที่มีความเจริญรวมถึงภูมิปัญญาของท้องถิ่นที่มีในอดีต และสถานที่สำคัญทางธรรมชาติในพื้นที่

บทสรุปของแผนงานต่อเนื่อง

ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์มากมาย และบางอย่างเป็นข้อมูลที่ชุมชนไม่เคยรู้มาก่อน รวมถึงสถานที่สำคัญทางธรรมชาติที่มีอยู่ในพื้นที่ บางพื้นที่ไม่เคยมีคนรู้จัก ไม่สนใจที่จะนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ แต่เมื่อนำบริบทของชุมชนและมีการรวบรวมข้อมูล ทำให้รู้จักชุมชนและบทบาทมากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นข้อมูลในการเตรียมการของโครงการช่วงที่ 2 ต่อไป

ปัญหาอุปสรรคจากการดำเนินการที่เจอ

ไม่เป็นตามเป้าหมายอย่างที่วางแผนเอาไว้ เพราะไม่สามารถกำหนดเวลาได้ ด้วยภารกิจและหน้าที่ของ อบต. ที่มีหลายประการ ซึ่งสามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา เลยทำให้งานล่าช้ากว่าที่กำหนด และเครื่องมือในการเก็บข้อมูลไม่พร้อม ซึ่งทำให้งานเก็บข้อมูลไม่สมบูรณ์ และไม่เป็นอย่างที่คิด เสียเวลากับการย้อนกลับในการบันทึกข้อมูลอีกครั้ง

บทเรียนจากการดำเนินกิจกรรม

ความหวังต่อวัตถุประสงค์และเป้าหมาย

เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางเอาไว้เพราะได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่งจากผู้อาวุโส และกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ ซึ่งอยากให้เห็นการทำงานเป็นรูปร่างและคาดหวังว่าข้อมูลต่าง ๆ ของชุมชนเมื่อนำมารวมกันจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อชุมชน ในอนาคตต่อไปที่ผ่านมายังไม่เคยมีใคร คิดจะทำเรื่องนี้มาก่อน ถ้าปล่อยไว้นานข้อมูลต่าง ๆ อาจจะไม่สามารถรวบรวมได้

สถานที่ช่วงเวลา งบประมาณในการจัดกิจกรรม

สถานที่มีความเหมาะสม แต่ช่วงเวลาในการนำเสนอและเปิดข้อมูลน้อยมาก เนื่องจากบทสรุปข้อมูลบางอย่างต้องใช้เวลาพอสมควร จึงจะทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้มีความเข้าใจ และชวนติดตามโครงการและการจัดให้ชุมชนเสนอแนะอาจจะน้อยไปสักนิด เพื่อที่ต่อจากจะให้ชุมชนมีส่วนร่วมและเกิดความสำคัญในตัวของเขา ส่วนงบประมาณถ้าได้มีการวางแผนในการดำเนินการของกิจกรรมให้ชัดเจนจะมีความเหมาะสมมากขึ้น บางส่วนสามารถใช้ในส่วนขององค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งจะได้ว่างบประมาณบางกิจกรรมจะใช้น้อยมาก

กลุ่มคนที่เข้าร่วมกิจกรรมเป็นไปตามคาดหรือไม่

เป็นไปตามที่คาดหวังเอาไว้ คือ ผู้นำของท้องถิ่นและท้องถิ่น ในเขตพื้นที่ของตำบลเขาพระผู้อานุโส และกลุ่มผู้ที่สนใจ ที่เป็นผู้นำชุมชนต่าง ๆ ซึ่งเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ที่ดีและเกิดประโยชน์ต่อชุมชนในอนาคต ในส่วนของกลุ่มเยาวชน เวลาในการจัดกิจกรรมถือเป็นเรื่องสำคัญมาก ส่วนใหญ่จะตรงกับวันเวลาของทางราชการ เลยทำให้กลุ่มเยาวชนเข้าร่วมน้อย ยกเว้นกลุ่มเยาวชนที่อยู่ในช่วงการเรียน การศึกษานอกระบบ

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมมีความเหมาะสมหรือไม่

มีความเหมาะสมในการดำเนินกิจกรรมได้เปลี่ยนบรรยากาศ และเป็นจุดเด่นสามารถชมทิวทัศน์ความเป็นจริงของพื้นที่ได้ชัดเจน รวมถึงความสะดวกสบายของสถานที่ ในการจัดกิจกรรมทำให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมมาก และให้ความสนใจต่อกิจกรรม

วิธีการเครื่องมือมีความเหมาะสมหรือไม่

มีความเหมาะสมเพราะนำเอาเทคนิคใหม่ ๆ มาใช้เพื่อไม่ให้ผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมเกิดความเบื่อหน่าย ซึ่งจะทำให้ผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมชวนติดตามข้อมูลที่นำเสนอ เพราะบางตอนได้นำเอาข้อมูลสมัยเก่า ๆ มีภาพประกอบ ซึ่งเป็นข้อมูลที่หายากในส่วนของเยาวชนที่มีอายุน้อยกว่า 20 ปี ไม่มีโอกาสได้เห็นมาก่อน

เนื้อหา (ข้อมูลความรู้) ที่นำมาใช้

มีความเหมาะสมเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นข้อมูลที่นำมาใช้ในการบรรยาย ซึ่งมีทั้งข้อมูลจากผู้อาวุโสในชุมชน และข้อมูลจากเอกสารจากห้องสมุดในพื้นที่และห้องสมุดที่จังหวัดนครศรีธรรมราช รวมถึงข้อมูลที่เป็นเอกสารที่ผู้ทรงคุณวุฒินำมาให้ และมารวบรวมเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์และถูกต้องมากที่สุด ซึ่งเป็นความต้องการของชุมชนที่อยากให้เห็นและมีการรวบรวมเป็นรูป เป็นร่างและถูกต้อง

เนื้อหาที่ได้เพิ่มจากการศึกษา

ส่วนใหญ่ได้รับรู้ประวัติความเป็นมาในสมัยก่อน ซึ่งมีการเล่ามาจากบรรพบุรุษ และถ่ายทอดกันมาเรื่อย ๆ ในเรื่องของสถานที่สำคัญในพื้นที่ รวมถึงการประกอบอาชีพและภูมิปัญญาชาวบ้านโดยเรียนรู้มาจากขบวนการทางธรรมชาติ และการสังเกตซึ่งบางอย่างก่อให้เกิดความคิดและสร้างจิตสำนึกในการรักบ้านเกิดเมืองนอนมากขึ้น แต่บางกลุ่มก็ยังไม่เห็นคุณค่าความสำคัญ ในการจัดเก็บข้อมูล ถ้าหากปล่อยให้เข้าไป คงไม่มีโอกาสพบในสิ่งที่ดีมีประโยชน์

แผนงานต่อเนื่องบทบาทหน้าที่และข้อตกลงร่วม

เป็นไปตามที่คาดหวังทุกประการ เพื่อต้องการที่จะเปิดศักยภาพของตำบล ซึ่งมีทุนทางสังคม และทางธรรมชาติอยู่แล้ว แต่ขาดผู้ดำเนินการประกออบกับภารกิจและบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งมีหน้าที่ที่จะต้องอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ดึงมาให้คงอยู่ตลอดไป

ปัญหาและอุปสรรค

ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญที่สุดขององค์การบริหารส่วนตำบลก็คือ เวลาในการออกไปสำรวจข้อมูล ซึ่งไม่เป็นไปตามข้อกำหนดเพราะภารกิจและหน้าที่ของ อบต.ที่กระทำอยู่รวมถึงบางครั้งแทบไม่มีเวลาเข้ามาดำเนินการ และอีกอย่างก็คือ เป็นกระบวนการใหม่ๆ ที่ไม่เคยทำมาก่อนหาจุดเริ่มต้น และจุดจบไม่ค่อยจะถูกต้องสักเท่าไร

ความสนใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรม และการมีส่วนร่วม

ส่วนใหญ่ให้ความสนใจในกิจกรรมเพราะนำเทคนิคมาใช้เพื่อไม่ให้ผู้ที่เข้าร่วมเกิดความเบื่อหน่ายตลอดจนทักษะของวิทยากรกระบวนการ ของวิทยากรในการนำเสนอ เพื่อให้ทุกคนตื่นเต้นและชวนติดตามเนื้อหาสาระ ตลอดจนการสร้างบรรยากาศ ในการนำเสนอซึ่งเป็นข้อมูลที่น่าสนใจและไม่เคยเปิดเผยจากที่ไหนมาก่อน ซึ่งนับว่าประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี

ความร่วมมือ / ความขัดแย้งและข้อสรุประหว่างการดำเนินกิจกรรม

ที่ผ่านมาในตอนแรกไม่เข้าใจว่าทำไปเพื่ออะไร แต่เมื่อการดำเนินกิจกรรมมาเรื่อย ๆ ก็ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี เลยทำให้งานรุกหน้าไปอย่างมาก ประกอบกับเป็นภารกิจหน้าที่ของ อบต. ที่ต้องกระทำ เลยได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี และก่อให้เกิดการมีส่วนร่วม เป็นแบบอย่างของพื้นที่ใกล้เคียงในการทำงานด้านวิจัยต่อไป

บรรยากาศในการดำเนินกิจกรรม

ก่อให้เกิดความประทับใจ และความร่วมมือของผู้นำชุมชน ที่ฝันอยากเห็นกระบวนการใหม่ๆ ที่นำมาพัฒนาพื้นที่ของตัวเอง ในบางพื้นที่เมื่อรู้ข่าวก็ยินดีและพร้อมที่จะให้ความร่วมมือทุกอย่างที่ทีมวิจัยออกไปดำเนินการ ตลอดจนบางสิ่งเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการศึกษา ในศึกษาทางโบราณคดีก็ยังมีของมีค่าออกมาให้ทีมงานได้ชม ถือว่าเป็นบุญตาของทีมงานเป็นอย่างดี และยังนำเอาเอกสารที่เก็บเอาไว้มามอบให้กับทีมงาน เพื่อเก็บเป็นข้อมูลเพื่อเรียบเรียงและเป็นข้อมูลทางด้านการศึกษา

ความสามารถของผู้นำการพัฒนาศักยภาพผู้นำในด้านทักษะต่าง ๆ

ได้นำขบวนการของงานวิจัยมาใช้ ซึ่งก่อให้เกิดความรู้เพื่อเป็นแนวทาง ในการนำข้อมูลมาวิเคราะห์ก่อนนำไปใช้ในการพัฒนา ซึ่งสามารถนำกระบวนการวิจัยไปใช้ในงานด้านต่างๆ ได้เป็นอย่างดี มีประสิทธิภาพและเกิดผลอย่างแท้จริง ตลอดจนก่อให้เกิดการเรียนรู้ของชุมชน และกลุ่มเยาวชนใน

การนำไปสู่กระบวนการ รวบรวมภูมิปัญญาของท้องถิ่นที่กำลังจะสูญหายไปกลับคืนมาอีกครั้งหนึ่ง และเป็นการยกระดับของชุมชนเข้าสู่กระบวนการที่ดี ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนในอนาคตต่อไป

ปฏิบัติการสังคมและการสร้างจิตสำนึก

ส่วนใหญ่จากการไปสำรวจพูดคุยกับชาวบ้าน ทำให้ทุกฝ่ายเกิดความตระหนัก และมองเห็นความสำคัญ ตลอดจนรู้ถึงคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ ที่ชาวบ้านในชุมชนได้ยึดถือ และปฏิบัติติดต่อกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ เช่น ประเพณี วัฒนธรรม การละเล่นพื้นบ้าน ประวัติและตำนาน รวมถึงสถานที่สำคัญของชุมชน กฎกติกาในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนแบบสมัยเก่า ๆ ซึ่งมีการเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน สิ่งเหล่านี้เป็นจุดเด่นของชุมชน เพียงแต่ยังไม่มีการรวบรวมข้อมูลและนำมาพูดคุย เพื่อขยายผลสร้างให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชน ทำให้เห็นคุณค่าและก่อให้เกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ และหวงแหนทรัพยากรที่มีอยู่ตามธรรมชาติ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อนำไปใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนในอนาคตต่อไป

กิจกรรมที่ 4 นำเสนอข้อมูลแก่ชุมชน

ความคาดหวังเป้าหมาย / วัตถุประสงค์

การจัดเวทีเครือข่ายองค์กรชุมชนรอบเขาหลวง คั้นข้อมูลให้ชุมชน เพื่อให้ชุมชนได้รับทราบ และตรวจสอบข้อมูลช่วยกันวิเคราะห์ ให้เกิดความสมบูรณ์ และเกิดความที่เป็นจริงมากที่สุด เพื่อจะได้ข้อมูล ที่ถูกต้องจากการช่วยกันสังเคราะห์ของชุมชน

สถานที่ ช่วงเวลา

- จัดที่ ศาลาชลประชา่วมใจ หมู่ที่ 5 ต.เขาพระ อ.พิปูน จ.นครศรีธรรมราช เมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 2549 ซึ่งเป็นสถานที่ ที่สะดวกสบาย ใกล้เคียงกับน้ำคลองดินแดง มีความเหมาะสมและบรรจุคนได้มาก สถานที่จอดรถสะดวกสบาย

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม กลุ่ม / บุคคล

ส่วนมากเป็นตัวแทนจากทุกหมู่บ้าน ของตำบลเขาพระ มีทั้ง กลุ่มสตรีในตำบลเขาพระ กลุ่มเยาวชน เจ้าหน้าที่ ของอบต.เขาพระ ผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่นในตำบลเขาพระ ผู้อาวุโสในพื้นที่ตำบลเขาพระ กลุ่มเครือข่ายองค์กรรอบเขาหลวง ตัวแทนจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้ประสานงานของ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย นักศึกษาจาก กศน. ของอำเภอพิปูน

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

เริ่มจากการติดต่อเชิญตัวแทนของแต่ละหมู่บ้านและประสานงานกับเจ้าหน้าที่ในพื้นที่รวมถึงผู้ประสานงานของเครือข่ายองค์กรรอบเขาหลวง เพื่อกำหนดวันวันและเวลาในการจัดกิจกรรม โดยกำหนดเอา วันที่ 26 มิถุนายน 2549 และกำหนดการเวลา สถานที่ เพื่อแจ้งให้กลุ่ม องค์กรต่าง ๆ

ที่มีความประสงค์จะเข้าร่วมกิจกรรมได้รับทราบ มีการนำเสนอความก้าวหน้าของโครงการต่าง ๆ ใน
 เครื่องมือของค้กรรรมชนรอบเขาหลวง ให้ผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมได้รับทราบ ข้อมูลและช่วยกันวิเคราะห์
 ข้อมูลที่นำเสนอแต่ละโครงการ เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์และถูกต้องมากที่สุด

เครื่องมือและวิธีการนำมาใช้

นำเสนอด้วยการนำเอาภาพและวิดีโอบางส่วนที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ประกอบ
 กับรูปภาพในอดีตก่อนที่นำเสนอด้วย power point เพื่อให้ผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมได้เกิดความสนใจ
 และชวนติดตาม

เนื้อหาในการจัดกิจกรรม

- ประวัติความเป็นมาของชุมชน
- สถานที่สำคัญในอดีต
- สถานที่สำคัญในปัจจุบัน
- ประเพณีที่สำคัญในชุมชน
- ทรัพยากรธรรมชาติในเขตพื้นที่
- การนำเอาจุดจุดเด่นและทรัพยากรธรรมชาติ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ในเชิงอนุรักษ์
- เพื่อให้เกิดจิตสำนึกและเป็นวิทยาทานแก่อนุชนต่อไป

บทสรุปงานต่อเนื่อง

เพื่อให้ประชาชนแต่ละพื้นที่ได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวและมีการจัดตั้ง
 เครื่องข่ายในระดับตำบล ในการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป เพื่อเป็นแนวทางนำไปสู่การมีส่วนร่วมของแต่ละ
 กลุ่มองค์กร ในการจัดการ ทำแผนช่วงที่ 2 ต่อไป

ปัญหาและอุปสรรคจากการดำเนินกิจกรรม

ยังขาดเครื่องมือที่นำมาใช้ในการจัดกิจกรรมและก่อนถึงเวลามีฝนตกลงเล็กน้อย การนำเสนอ
 ข้อมูลมีเวลาน้อย ขาดการประชาสัมพันธ์ บางกลุ่มยังมองไม่เห็นถึงความสำคัญมากเท่าไร

บทเรียนจากการดำเนินการกิจกรรม

ความคาดหวังต่อวัตถุประสงค์และเป้าหมาย

ผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่ให้ความสนใจ ในกิจกรรมที่จัดขึ้นเป็นอย่างดี

สถานที่ ช่วงเวลา

มีความเหมาะสม เพราะสถานที่ที่จัดริมอ่างเก็บน้ำคลองดินแดง สะดวกสบาย ในระหว่างดำเนิน
 กิจกรรม มีฝนตกพอสมควร แต่ก็ไม่เป็นอุปสรรค งบประมาณที่ใช้ก็พอเหมาะ

กลุ่มคนที่เข้าร่วมกิจกรรม

เป็นตามคาด ส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่ทางทีมงาน ได้ทำหนังสือเชิญเข้าร่วมกิจกรรมและกลุ่มบุคคลที่มีความสนใจ ยกเว้นกลุ่มเยาวชนที่ติดกิจกรรมของโรงเรียนหรือไม่สามารถเข้าร่วมได้

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

มีความเหมาะสม เพราะเป็นกิจกรรมที่เน้นการมีส่วนร่วมของกลุ่มบุคคลต่างๆ รวมถึงเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ด้วย และแต่ละกลุ่มที่ทำงานวิจัยในเครือข่ายรอบเขาหลวง ได้นำเสนอผลการดำเนินกิจกรรมที่ผ่านมา ให้ทางผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้รับทราบ และให้ทางเจ้าหน้าที่ของ สกว. ได้ร่วมกันชี้จุดอ่อนที่จะต้องนำไปปรับปรุงแก้ไข ในการทำกิจกรรมต่อไป

วิธีการ เครื่องมือ ที่นำมาใช้

มีความเหมาะสมมาก เพราะนำเอาสภาพมาประกอบในการบรรยาย เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมติดตามและไม่เกิดความเบื่อหน่าย ซึ่งเป็นไปตามความคาดหวัง

เนื้อหา ที่นำมาใช้

เหมาะสมดี ส่วนใหญ่เป็นข้อมูลที่ยังไม่เคยปรากฏมาก่อน ของแต่ละชุมชน เลยกลายเป็นความต้องการของชุมชน ที่อยากจะทำให้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลเอาไว้ เพราะเป็นข้อมูลที่มีความสำคัญต่อชุมชนในพื้นที่ ซึ่งยังไม่เคยมีใครคิดทำมาก่อน

เนื้อหาที่ได้จากการศึกษาและแลกเปลี่ยนพูดคุยกัน

ทำให้ผู้เข้าร่วมได้มีโอกาสรู้จักของดีแต่ละพื้นที่ ซึ่งที่ผ่านมามีอาจจะไม่รู้และถ้ามองในภาพรวม ทำให้เห็นถึงศักยภาพของตำบล ซึ่งมีอยู่สูงมาก เช่น แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ ประเพณีวัฒนธรรมตลอดถึงวิถีชีวิตการเป็นอยู่ของชาวบ้าน ก่อให้เกิดจิตสำนึกในคุณค่าของดีที่มีอยู่ในพื้นที่และต้องช่วยกันอนุรักษ์

แผนงานต่อเนื่องและข้อตกลงร่วมกัน

โดยแต่ละพื้นที่จะต้องมีกลุ่ม / องค์กร เข้าร่วมจัดการและศึกษา ช่วยกันพัฒนาในรูปแบบการบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วม ในการจัดการเรื่องทรัพยากรตามธรรมชาติ ในพื้นที่ของตนเองที่มีอยู่ เพื่อนำมาจัดการในการใช้ประโยชน์ ตลอดจนถึงการวางแผนงานเครือข่ายในระดับตำบล ในการจัดสัมมนาให้ความรู้กับองค์กรในเขตพื้นที่ของตำบล เพื่อให้เกิดแผนในช่วงที่ 2 ต่อไป

ปัญหาและอุปสรรค

ที่เกิดขึ้นก็คือ เวลาในการนำเสนอบนเวทีมีน้อยเกินไป ซึ่งข้อมูลที่เปิดเผยให้กับชุมชนในนำเสนอกิจกรรม ไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร บางกลุ่มยังไม่มีความพร้อม และไม่เข้าใจในคำบรรยาย

ทำให้เกิดความเบื่อหน่าย ในกิจกรรมที่จัดขึ้น เพราะที่ผ่านมายังไม่มีโอกาสได้สัมผัสกับการร่วมกิจกรรม ภายนอกเลย

ความสนใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ส่วนใหญ่ให้ความสนใจ ในกิจกรรมที่จัดขึ้น เพราะเป็นการนำเสนอข้อมูล ที่ไม่เคยมีมาก่อน ในชุมชน ซึ่งได้รับความร่วมมือจากผู้อาวุโส และผู้นำชุมชนในพื้นที่ช่วยกัน รวบรวมข้อมูลก่อน ก่อนที่จะนำเสนอ

ความร่วมมือ / ความขัดแย้งในการจัดกิจกรรม

ทำให้เกิดความร่วมมือเป็นอย่างดี ยังไม่มีความขัดแย้งปรากฏให้เห็น ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนา องค์กรต่อไป เพราะส่วนใหญ่ ยังขาดความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แต่บางชุมชนพยายามที่ พยายามที่จะคิดรูปแบบการท่องเที่ยวเป็นของตัวเอง ซึ่งก่อให้เกิดความร่วมมือขึ้นในชุมชน ในรูปแบบ การจัดการ

ความสามารถของผู้นำ / การพัฒนาศักยภาพของผู้นำ

ส่วนใหญ่กลุ่มคนที่เข้าร่วมเป็นผู้นำ ทางท้องถิ่นและผู้นำทางท่องเที่ยว จึงสามารถระดมความคิดเห็นและช่วยกันวางแผนระดมความคิดการเก็บข้อมูลวิเคราะห์ และหาแนวทางร่วมกันในการ พัฒนาพื้นที่ในอนาคตต่อไป

ปฏิบัติการทางสังคมและการสร้างจิตสำนึก

การทำกิจกรรมที่ร่วมกันทำให้เกิดจิตสำนึก จากการทำที่ได้มีโอกาสรับรู้ถึงประวัติศาสตร์ สถานภาพ และสถานการณ์ การพัฒนาของตำบล ผู้คนที่เข้าร่วมทุกคนได้ตระหนักและเล็งเห็นคุณค่า ของตำบลมากขึ้น ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในสิ่งที่มีอยู่ จนกลายเป็นจุดที่จะร่วมมือในการพัฒนา นำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ตามธรรมชาติ มาจัดการในการท่องเที่ยวแลใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ตลอดจนถึง การแสวงหาความร่วมมือจากองค์กรภาคีต่างๆ ให้มองเห็นความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีอยู่ ในพื้นที่และสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นมา นำมาใช้ประโยชน์อย่างมีคุณค่าและอนุรักษ์ไว้ให้อยู่คู่กับพื้นที่ ยาวนานที่สุด ซึ่งเป็นข้อมูลสำหรับการศึกษาของอนุชนคนรุ่นต่อไป

กิจกรรมที่ 5 ศึกษาฐานนอกพื้นที่

5.1 จังหวัดเชียงราย จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดอุษย

ความคาดหวัง และเป้าหมาย

เป็นการค้นหารูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่ และการมีส่วนร่วมระหว่างองค์กรบริหารส่วนตำบลกับชุมชนเพื่อนำกลับมาพัฒนาชุมชนในพื้นที่ของตนเอง

สถานที่ช่วงเวลา

ดูงานในแถบภาคเหนือตอนบน คือ เชียงราย, เชียงใหม่, ลำปาง และอุษย ในระหว่างวันที่ 14-19 มีนาคม 2549

ผู้เข้าจัดกิจกรรม บุคคล กลุ่มคน

เริ่มจากการเตรียมการเลือกสถานที่ดูงานที่ตรงกับความต้องการและวัตถุประสงค์ที่วางเอาไว้ ติดต่อประสานงานล่วงหน้าทั้งสถานที่ดูงาน วัน เวลา ที่พัก รถ ทีมงานที่ศึกษาดูงานมีสมาชิกของอบต. ผู้ใหญ่บ้านในเขตพื้นที่ของตำบลเขาพระ และผู้นำชุมชน รวม 50 คน

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

เริ่มจากการเชิญตัวแทนของชุมชนในเขตตำบลเขาพระ มาประชุมเพื่อปรึกษาหารือ ที่จะกำหนดในการศึกษาดูงาน กำหนดวัน เวลา สถานที่ จุดสำคัญ ที่สามารถนำมาปรับใช้กับบ้านของตนเอง ตลอดจนเส้นทางที่ผ่าน จุดแรกคือพื้นที่อะไร ซึ่งเป็นพื้นที่ ที่มีการนำเอาจุดเด่น และประเพณีวัฒนธรรม สภาพพื้นที่ ที่เป็นธรรมชาติมาร่วมกันเพื่อหาข้อสรุปในการจัดรูปแบบการท่องเที่ยว และนำเอาจุดแข็งในพื้นที่มาเป็นจุดขาย เพื่อเสริมรายได้ให้กับประชาชน ตลอดจนวิธีการจัดการ การบริหาร การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ รวมถึงพื้นที่ที่มีการนำภูมิปัญญาในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์

เครื่องมือ และวิธีการนำมาใช้

การรับฟังบรรยายสรุป การสอบถาม ความเป็นมาของพื้นที่ และการนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ภาวะเบียบของชุมชนที่นำมาใช้ในการรักษาประเพณีวัฒนธรรม หลังจากนั้นก็มาสรุปผลของการศึกษาจากการดูงานแต่ละพื้นที่บนรถระหว่างการเดินทาง เพื่อให้ทุกคนได้ชี้ถึงข้อดีข้อเสีย

เนื้อหาในการจัดกิจกรรมมี

- แต่ละพื้นที่รูปแบบในการจัดการอย่างไร
- การติดต่อประสานงาน การให้บริการ การต้อนรับอย่างไร
- การนำชมหรือบรรยายสรุปทำกันแบบไหน

- การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้นำชุมชนและทีมบริหารที่ อบต. แม่ฟ้าหลวง และการฟังบรรยายสรุป ตลอดจนภาพกิจกรรมประวัติความเป็นมาของพระตำหนักคอยตุง รูปแบบการนำเสนอโดยการนำเอาของดีในพื้นที่ มาจัดให้เป็นระบบ และวางรูปแบบ ในการจัดการเพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้มีอาชีพเสริม เพิ่มรายได้ภายในครัวเรือน และนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน ประเพณี วัฒนธรรม ของแต่ละท้องถิ่นมาเป็นกิจกรรมทางการท่องเที่ยว

บทสรุปของแผนงานต่อเนื่อง

หลังจากการดูงานที่ใช้วิธีการบรรยายสรุประหว่างการเดินทาง ตลอดจนมีการชี้จุดค้อยของแต่ละพื้นที่มาให้เห็น เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขในส่วนของพื้นที่ตนเอง ซึ่งแต่ละพื้นที่ ที่ศึกษาดูงานจะมีจุดเด่นไม่เหมือนกัน

ปัญหาและอุปสรรคที่เจอ

บางพื้นที่ระยะเวลาในการดูงานมีเวลาน้อยจุดที่สำคัญไม่ได้เก็บข้อมูล เพื่อนำมาวิเคราะห์และปรับปรุงเพื่อนำมาพัฒนาในพื้นที่ของตัวเอง และที่สำคัญที่สุดก็คือ กลุ่มคนจำนวนมากถ้าไม่ถูกระเบียบและกำหนดเวลาที่ชัดเจน ย่อมทำให้แผนงานที่วางเอาไว้เกิดความผิดพลาด โดยเฉพาะเรื่องเวลา

บทเรียนจากการดำเนินการกิจกรรม

ความคาดหวังต่อเป้าหมายเป็นไปตามคาดหรือไม่

เป็นไปตามความคาดหวังทุกประการ บางจุดในช่วงพอเหมาะกับสภาพอากาศ และเป็นโอกาสดีสำหรับผู้นำชุมชนทุกท่านที่ได้เก็บเกี่ยวประสบการณ์ นำเพื่อพัฒนาบ้านเกิดเมืองนอนของตนเอง

สถานที่ / ช่วงเวลา

สถานที่ที่มีความเหมาะสมมาก แต่ช่วงเวลาน้อยไปหน่อย งบประมาณก็มีความพอดี

กลุ่มคนที่เข้าร่วมกิจกรรม

เป็นไปตามคาด เพราะส่วนมากเป็นไปตามที่กำหนดเอาไว้ คือ ผู้นำท้องถิ่นและผู้นำท้องถิ่นของตำบลเขาพระ เจ้าหน้าที และหัวหน้าส่วนราชการที่มีบทบาทในการพัฒนาของพื้นที่ตำบลเขาพระ

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

เนื้อหาการจัดกิจกรรม มีความเหมาะสม เป็นไปตามความต้องการ สถานที่ที่ไปศึกษาดูงานมีความเหมาะสมต่องบประมาณที่ตั้งไว้ และตรงตามวัตถุประสงค์ที่วางเอาไว้

วิธีการ / เครื่องมือ เหมาะสมหรือไม่

มีความเหมาะสมมาก โดยแต่ละกลุ่มพยายามจะเก็บเอาจุดประทับใจของแต่ละพื้นที่เอาไว้ โดยการบันทึกภาพและนำเอาเอกสารของแต่ละพื้นที่มาประกอบในการเก็บข้อมูล โดยขั้นตอนสุดท้ายก็นำข้อมูลมารวบรวมแล้วนำความรู้ที่ตนเองมีอยู่มาพูดคุยให้คนอื่นได้ฟัง

เนื้อหาที่นำมาใช้เหมาะสมหรือไม่

มีความเหมาะสมเพราะมีการนำแนวคิดใหม่ ๆ นำมาจัดการที่เป็นระบบซึ่งนำไปสู่ความสำเร็จของชุมชน ซึ่งแต่ละชุมชนก็นำเอาจุดเด่น ทางด้านวัฒนธรรม ประเพณีความเป็นอยู่ มาจัดการเป็นระบบ และมีภาควิธีร่วมกัน

เนื้อหาที่ได้จากการแลกเปลี่ยนพูดคุย

พื้นที่ต่าง ๆ ที่ไปดูงาน เป็นพื้นที่ ที่เป็นธรรมชาติที่มีการอนุรักษ์ ซึ่งเป็นทุนอยู่ในพื้นที่ของตนเองอยู่แล้ว แต่นำรูปแบบการจัดการมาทำให้เป็นระบบ และใช้ประโยชน์ในเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน ซึ่งทั้งหมดอยู่ที่วิธีการจัดการ โดยมีการประสานงานและนำเอาภูมิปัญญาของท้องถิ่นที่สะสม โดยการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในเชิงธุรกิจ

แผนงานต่อเนื่องเป็นไปตามคาดหรือไม่

เป็นไปตามแผนงานทุกอย่างเพียงแต่บางสถานที่เวลาน้อยไป ซึ่งนับว่าคุ้มค่ากับงบประมาณที่ใช้ไปทำให้ผู้นำชุมชนได้มีโอกาสพบสิ่งใหม่ ๆ และเกิดความคิดที่จะอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ของตนเองมากขึ้นเมื่อกลับมาแล้ว จะได้นำเอาประสบการณ์ที่ได้พบเห็นมา บอกกล่าวแก่ผู้คนในชุมชน

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น

บางสถานที่มีเวลาน้อย ในการเก็บข้อมูลไม่เป็นไปตามที่คาดเอาไว้

ความสนใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรม

นับว่าดีมากเพราะทุกคนพยายามสนใจกับการดำรงชีวิตที่ต้องพึ่งพาธรรมชาติ ซึ่งไม่เหมือนกับทางภาคใต้ที่มีความอุดมสมบูรณ์ และเขาสามารถนำเอาวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาของท้องถิ่นมาเป็นจุดขายของผู้มาเยือนได้เป็นอย่างดี นำเอาจุดเด่นที่มีอยู่ตามธรรมชาติมาเป็นจุดขาย ทำให้ผู้ที่เดินทางเข้าร่วมกิจกรรมเกิดจิตสำนึกและข้อคิดต่างๆ และต้องให้ความร่วมมือในการทำงาน

ความร่วมมือหรือความขัดแย้งในการดำเนินกิจกรรม

ไม่มีความขัดแย้ง มีแต่ความต้องการที่จะพัฒนาชุมชนของตัวเอง โดยให้คณะร่วมมือในการทำกิจกรรมและนำเอาจุดข้อสรุปสำคัญของแต่ละพื้นที่ มาปรับปรุงและอนุรักษ์รักษาทรัพยากรบ้านเกิดเมืองนอนของตนเอง

บรรยากาศในการจัดกิจกรรมจากการสะท้อนของคนที่ร่วม

ทุกคนประทับใจกับสถานที่ ซึ่งบางพื้นที่ ในชีวิตยังไม่เคยสัมผัสมาก่อน และเป็นสถานที่สำคัญระดับประเทศ นอกจากเกิดความประทับใจแล้วทุกคน ได้มองเห็นวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของแต่ละชุมชนนั้นๆ ว่ามีความลำบากกว่าพื้นที่ของตำบลเขาพระมากมาย แต่เขาก็สามารถจะนำเอาจุดเด่นของแต่ละชุมชนมาจัดการร่วมกัน ในการดำรงชีวิตได้อย่างสบาย

ความสามารถของผู้นำ การฝึกทักษะต่าง ๆ

สิ่งที่เห็นได้ชัดก็คือ การกล้าแสดงออกและบางโอกาสแสดงความเป็นผู้นำของชุมชนออกมาอย่างชัดเจน โดยไม่คำนึงถึงความเหน็ดเหนื่อย ตลอดจนมีการค้นหาและการบันทึกข้อมูลพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดและประสบการณ์ของแต่ละคน

ปฏิบัติการทางสังคมและจิตสำนึกร่วมของผู้ไปดูงาน

หลังจากการจัดกิจกรรมไปศึกษาดูงานจบลงแล้ว สิ่งที่เกิดขึ้นในหมู่คนที่เข้าร่วมกิจกรรม คือ การเกิดความรัก ความหวงแหน และเห็นคุณค่าของสิ่งในชุมชนมากขึ้น ได้เห็นต่อสู้เพื่อเอาชีวิตรอดจากความลำบากในการดำรงชีวิต แต่ก็สามารถจะนำเอาประเพณีวัฒนธรรมและภูมิปัญญาในท้องถิ่นมารวมกลุ่มกันเพื่อให้เกิดประโยชน์นำไปสู่กระบวนการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยบางพื้นที่ได้รับการช่วยเหลือในการประกอบอาชีพจากโครงหลวง ซึ่งพยายามค้นหาจุดสำคัญและนำไปสู่กระบวนการพัฒนาแบบถาวร โดยมีการจัดระบบนำเอาวัตถุดิบในพื้นที่มาแปรรูป เพื่อเป็นสินค้าของตัวเองและเป็นของฝากแก่ผู้ที่มาเยี่ยมเยือน

สิ่งเหล่านี้ได้ก่อให้เกิดจิตสำนึกร่วมกันว่าเมื่อกลับไปทุกคนจะต้องกลับมาถ่ายทอดให้กับคนในชุมชนได้รับรู้สิ่งต่าง ๆ ที่ประสบการณ์มาและนำเอาความคิดที่ได้ไปพบเห็นมาเล่าสู่กับฟังเพื่อเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง และจะต้องช่วยกันรักษาทุนทางสังคมที่มีอยู่ในพื้นที่ของตัวเองเอาไว้ โดยเฉพาะในเขตตำบลเขาพระมีทุนเหล่านี้อยู่แล้ว คือ

- ทุนทางระบบนิเวศ
- ทุนทางสังคม วัฒนธรรม ประเพณี
- ทุนทรัพยากรมนุษย์
- ทุนทางเศรษฐกิจ

ซึ่งทุนทุกอย่างที่มีอยู่แล้วนั้นทุกคนจะต้องตระหนัก และรักษาเอาไว้อย่างเข้มแข็ง และนำมาใช้ประโยชน์ให้ยั่งยืนโดยมีการวางแผน การบริหาร การป้องกันให้เป็นระบบ ดังตัวอย่างบางพื้นที่ที่ไปดูงาน บางสิ่งสูญหายไปอย่างไม่มีวันนำกลับคืนมาได้ โดยการรู้เท่าไม่ถึงการ เพราะฉะนั้นสิ่งเหล่านี้ เป็น

ถึงเดือนใจที่จะทำให้ทุกคน นำประสบการณ์มาปรับใช้กับพื้นที่ แบบมีส่วนร่วมของชุมชน และให้ปลูกจิตสำนึกให้กับชุมชนมองเห็นคุณค่า เพื่อนำไปสู่การอนุรักษ์แบบยั่งยืนในอนาคตต่อไป

5.2 การศึกษาดูงานนอกพื้นที่พัทลุง สุราษฎร์ธานี

ความคาดหวัง / และเป้าหมาย

เป็นการค้นหารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อนำกลับมาใช้กับชุมชน ซึ่งแต่ละพื้นที่นั้นไม่เหมือนกัน รูปแบบการจัดการของการท่องเที่ยว เป็นไปตามศักยภาพของแต่ละพื้นที่ บางพื้นที่ของมีการจัดการโดยชุมชน แต่บางพื้นที่มีหน่วยงานทางราชการเข้ามาเกี่ยวข้องในการวางกฎระเบียบ เพื่อให้เกิดความปลอดภัย

สถานที่ช่วงเวลา

ดูงานที่ทะเลน้อย ในจังหวัดพัทลุง และเขื่อนรัชชประภา สุราษฎร์ธานี ในวันที่ 11 , 12 พฤศจิกายน 2550 เดินทางไปศึกษา แต่ละพื้นที่และกำหนดเวลา

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม และบุคคลเข้าร่วม

เริ่มจากการเลือกสถานที่ ดูงานและติดตามประสานงานกับเจ้าหน้าที่ ที่ดูแลการจัดการท่องเที่ยวของแต่ละพื้นที่ เพื่อนำทีมงานศึกษาดูงาน ซึ่งมีทีมนักวิจัย ของโครงการ จำนวน 10 คน

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

ติดต่อเจ้าหน้าที่และไกด์นำเที่ยว บรรยายสรุป ซึ่งนำเอาจุดเด่นของแต่ละพื้นที่ ที่เป็นธรรมชาติ มาจัดรูปแบบการท่องเที่ยวในพื้นที่ตอนแรก การจัดกิจกรรมของพื้นที่ทำกันอย่างไรและนำผลิตภัณฑ์ชุมชนมาเป็นจุดขายเสริม ตลอดจนมีวิธีการจัดการต่อบุคคลในพื้นที่ ให้เกิดความรักความสามัคคี

เครื่องมือ และวิธีการนำไปใช้

ฟังการบรรยายสรุป การพูดคุย ความเป็นมาของพื้นที่ การนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกฎระเบียบของชุมชนที่นำมาใช้ โดยวิธีการจับเข้าคุยกัน

เนื้อหาในการจัดกิจกรรม

- แต่ละพื้นที่มีรูปแบบในการจัดการอะไรบ้าง
- การติดต่อประสาน การให้บริการ การต้อนรับอย่างไร
- การนำชมหรือบรรยายสรุปทำกันอย่างไร
- การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นำเอาจุดแข็งของแต่ละพื้นที่มาเป็นจุดขายเพื่อให้ประชาชน ในพื้นที่มีอาชีพเสริม เพิ่มรายได้ภายในครัวเรือนและนำเอาภูมิปัญญาในท้องถิ่นมาเป็นจุดเสริม

บทสรุปของแผนงานต่อเนื่อง

หลังจากดูงาน ก็บรรยายสรุประหว่างการเดินทาง ตลอดจนให้แต่ละคนชี้จุดค้อย ของแต่ละจุด เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข ให้เหมาะสมกับพื้นที่ของตนเอง ซึ่งผลจากการศึกษาดูงานต้องนำไปสรุปและวางแผนเพื่อนำมาใช้ในพื้นที่ของตำบลเขาพระต่อไป

บทเรียนจากการดำเนินการกิจกรรม

คาดหวังต่อเป้าหมาย / วัตถุประสงค์

เป็นไปตามคาดหวังทุกประการ ซึ่งเป็นช่วงที่เหมาะสมกับการเก็บข้อมูล ได้พบกับเจ้าหน้าที่ และได้ชี้แจงรายละเอียด ของแต่ละจุดของบริเวณเขื่อนรัชชประภา ยังมีสภาพป่าที่สมบูรณ์ และยังมีสัตว์มากมาย ซึ่งมีเจ้าหน้าที่คอยดูแล ส่วนในทะเลน้อยมีการอนุรักษ์ และมีบ้านพักรับรองซึ่งเป็นตัวอย่างที่ดี ถ้าหากในพื้นที่ มีสถานที่พักรับรองในการประกอบการ

สถานที่ ช่วงเวลา

สถานที่ที่มีความเหมาะสมมาก เวลานั้นน้อยไปนิด จุดแรกที่เดินทางก็คือเขื่อนรัชชประภา เป็นช่วงที่เวลาอากาศเปิด มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามา แต่ไม่มากเนื่องจากเป็นช่วงฤดูฝน แต่สภาพที่มีอยู่ตามธรรมชาติ สามารถพบเห็นได้ดังคำกล่าวคือ ในส่วนของทะเลน้อย จะมีนักท่องเที่ยวแวะเวียนมาชมตลอดฤดูกาล ซึ่งเป็นพื้นที่ ที่เหมาะแก่การพักผ่อน

กลุ่มคนที่เข้าร่วมกิจกรรม

เป็นไปตามคาด เพราะส่วนมากเป็นทีมงานนักวิจัย ของโครงการ เพื่อที่จะให้ทุกคน ได้ศึกษาเรียนรู้ และดูรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวแบบภาคี ที่มีการจัดการระหว่างชุมชน หน่วยงานของรัฐ และผู้ประกอบการที่มีการประสานงานกันอย่างลงตัว

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

มีความเหมาะสม เพราะพื้นที่บางส่วนคล้ายกับสถานที่ทำการวิจัย ซึ่งมีธรรมชาติที่สมบูรณ์ และเป็นไปตามวัตถุประสงค์

วิธีการ / เครื่องมือ เหมาะสมหรือไม่

มีความเหมาะสมมาก แต่ละคนพยายามเก็บข้อมูลและจุดประทับใจของพื้นที่ และนำเอาเอกสารประกอบของแต่ละพื้นที่มาประกอบแล้วรวบรวมข้อมูล มาเพื่อถ่ายทอดให้คนอื่น ปรับมาใช้กับพื้นที่

เนื้อหาที่นำมาใช้เหมาะสมหรือไม่

มีความเหมาะสมเพราะมีการนำแนวคิดใหม่ๆ นำมาจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จของชุมชน

เนื้อหาที่ได้จากการแลกเปลี่ยนพูดคุย

พื้นที่ต่างๆ ที่ได้ไปดูงานส่วนมากมาจากธรรมชาติที่มีการอนุรักษ์ซึ่งเป็นทุนอยู่ในพื้นที่ เพียงแต่นำรูปแบบการจัดทำให้เกิดประโยชน์ ในเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน ซึ่งทั้งหมดอยู่ที่วิธีการจัดการโดยการประสานงาน การรวมกลุ่ม กำหนดพื้นที่ ในการรวมกลุ่มเพื่อนำเอาจุดเด่นและภูมิปัญญาในท้องถิ่นมาเป็นจุดขาย

ความสนใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ทุกคนพยายามจับเอาจุดสำคัญของสถานที่ ซึ่งเป็นจุดเด่นของพื้นที่ บางกลุ่มอาศัยการประกอบอาชีพทางด้านการประมง การบริการทางด้านการท่องเที่ยว โดยมีการพึ่งพาอาศัย ซึ่งกันและกัน ในการประกอบอาชีพและร่วมมือกันปรับปรุง ดูแลพื้นที่กับเจ้าหน้าที่ของอุทยานแห่งชาติที่ดูแลพื้นที่อยู่

ปฏิบัติการทางสังคม และจิตสำนึกของผู้ไปดูงาน

หลังจากการจัดกิจกรรมไปศึกษาดูงานจบลงแล้ว สิ่งที่เกิดขึ้นในหมู่คณะที่ร่วมกิจกรรม คือ การเห็นคุณค่าของสิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติ ในชุมชนสามารถนำมาใช้ประโยชน์ โดยการจัดการของชุมชนอย่างมีส่วนร่วม ซึ่งบางสถานที่ที่มีคุณค่าทางด้านการศึกษา แต่คนในพื้นที่กลับมองไม่เห็นความสำคัญ บางสิ่งบางอย่าง เป็นประเพณีที่ควรแก่การอนุรักษ์ รักษาสืบทอดให้อยู่จนถึงปัจจุบัน บางประเพณีกำลังจะสูญหายไป ในขณะที่พื้นที่มีจุดเด่นมากมาย ทั้งที่มีอยู่ตามธรรมชาติและมนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งทุกคนต้องตระหนักและสร้างจิตสำนึก ให้กับบ้านเกิดเมืองนอนของตนเองเพราะสิ่งเหล่านี้ ในเขตของตำบลเขาพระมีทุนอยู่แล้ว เช่น

- ทุนทางธรรมชาติ
- ทุนทางสังคม วัฒนธรรม ประเพณี
- ทุนทางทรัพยากรมนุษย์
- ทุนทางภูมิปัญญาทางท้องถิ่น

ทุนทุกอย่างที่มีอยู่แล้วนั้นทุกคนจะต้องตระหนัก และต้องรักษาเอาไว้ เพื่อนำมาใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน โดยมีการวางแผน การบริหาร การป้องกัน ซึ่งบางสิ่งสูญหายไปแล้ว ไม่สามารถที่จะนำกลับคืนมาได้ เพราะฉะนั้นสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งเตือนใจ ที่จะทำให้ทุกคนนำประสบการณ์มาปรับใช้กับพื้นที่แบบการมีส่วนร่วมของชุมชน และปลูกจิตสำนึกให้ชุมชนมองเห็นคุณค่า เพื่อนำไปสู่ขบวนการอนุรักษ์อย่างยั่งยืนต่อไป

กิจกรรมที่ 6 การสรุปผลการดูงาน/ระดมความคิด

ความคาดหวังเป้าหมาย/วัตถุประสงค์

การสรุปผลการดูงานและอบรมให้ความรู้เรื่องการท่องเที่ยว เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาจากการไปศึกษาดูงานของแต่ละพื้นที่มาเป็นแบบอย่าง ผ่านกระบวนการวิเคราะห์ข้อดีข้อเสีย แล้วมาปรับปรุงเพื่อการนำมาประยุกต์ให้เหมาะกับชุมชนของตัวเอง และเป็นการนำองค์ความรู้ของการจัดการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมกับองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้อง รัฐบาลททหน้าที่ของตัวเองและรูปแบบการประสานงานที่ดี

สถานที่ ช่วงเวลา

ใช้ห้องประชุมขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ ซึ่งเป็นสถานที่ที่เหมาะสม สามารถนำข้อมูลมาแสดงในแผ่นชาร์ตได้ และช่วงเวลาที่เหมาะสมพอดีหลังจากการศึกษาดูงานมาหลายพื้นที่

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ส่วนมากเป็นผู้นำท้องถิ่น ท้องที่ และทีมงานของผู้วิจัยเป็นหลักที่เดินทางไปดูงานแต่ละพื้นที่เยาวชนและกลุ่มผู้ที่สนใจ

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

ประชุมปรึกษาหารือกับคณะทำงานทีมวิจัย เพื่อที่จะกำหนดเวลาสถานที่ และผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรม เพื่อที่จะชี้แจงวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม ให้ทุกคนได้มีความเข้าใจในทิศทางเดียวกัน ตลอดจนได้เตรียมข้อมูลของแต่ละพื้นที่ ที่ตนเองกับคณะได้เดินทางไปศึกษาดูงาน นำเอาข้อดี ข้อเสียของแต่ละจุดมาช่วยกันวิเคราะห์นำมาประยุกต์ ใช้ให้เหมาะสมกับพื้นที่ตำบลเขาพระ ซึ่งแต่ละพื้นที่จะไม่เหมือนกันทั้งสภาพความเป็นอยู่ของชุมชน และรูปแบบการจัดการท่องเที่ยว เมื่อถึงวันที่กำหนดก็ให้แต่ละคนชี้ข้อดีข้อเสียของแต่ละพื้นที่ โดยแยกเป็นจุด ๆ แล้วมารวบรวมเป็นข้อมูลในภาพรวม

จากนั้น ก็นำข้อมูลมาวิเคราะห์ร่วมกัน เพื่อให้มีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ของตำบลเขาพระ โดยคำนึงถึงทรัพยากรที่มีอยู่เป็นสำคัญ และการนำไปใช้ประโยชน์เพื่อให้เกิดผลยาวนานที่สุดในเชิงอนุรักษ์ทั้งด้านสังคม วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ ทั้งสรุปผลกระทบทที่จะเกิดขึ้นมาเป็นข้อ ๆ ที่ส่งผลต่อพื้นที่ของตำบลเขาพระ

เครื่องมือและวิธีการที่นำมาใช้

นำเอาภาพของแต่ละจุดที่ไปศึกษาดูงาน เพื่อเป็นการช่วยเตือนความทรงจำในการวิเคราะห์ให้ทุกคนใช้กระดาษปากกา เขียนวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็งของแต่ละพื้นที่โดยมีสมาธิ รวบรวมข้อมูลจากสมาชิก ขึ้นกระดาษชาร์ตใหญ่เพื่อให้ทุกคนได้มองเห็นภาพโดยรวม สรุปปัญหา และข้อดีที่สามารถจะนำมาใช้กับพื้นที่ของตนเอง

เนื้อหาในการจัดกิจกรรม

เป็นเรื่องของการศึกษาคูงานตั้งแต่ อบต. จัดทัศนศึกษาคูงานที่ภาคเหนือในเขตพื้นที่ ของ จังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ และอุรขยา ตลอดจนความแตกต่าง ระหว่างการจัดการโดยองค์กร ของรัฐ และเอกชน ความเป็นอยู่ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ซึ่งมีผลต่อการจัดการ ที่สำคัญที่สุด คือ บุคลากรในชุมชนต้องมีความเข้าใจและต้องปลูกจิตสำนึกให้มองเห็น ถึงความสำคัญในการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ตามธรรมชาติ มาใช้ประโยชน์ร่วมกัน แต่ละพื้นที่นั้น ภาพปัญหาไม่เหมือนกัน บางพื้นที่ประชาชนไม่มีความรู้ ในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เคยชินกับการหาเลี้ยงชีพมาจากบรรพบุรุษ แต่เป็นการทำลายธรรมชาติ อาทิเช่น การเผาป่า เพื่อหาเห็ดเมื่อฝนตก หรือไม้สักจะมีลายสวยงามจากการเผาโคนต้นอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง ซึ่งในแต่ละพื้นที่จะมีปัญหาและข้อดีไม่เหมือนกัน บางพื้นที่ในเขตของภาคใต้อย่างสุราษฎร์ธานี พัทลุง สภาพปัญหาที่แตกต่างกันไป การจัดการก็มีรูปแบบอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งต้องมองถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินเป็นหลัก และปัญหาที่สำคัญนั้นก็คือ การนำเอาทรัพยากรที่มีตามธรรมชาติมาเป็นของตนเอง โดยว่าจ้างบุคคลในท้องถิ่นนั้น ๆ ให้นำออกมา ซึ่งมองในภาพรวมพอจะสรุปได้ดังนี้ คือ

- ปัญหาด้านสังคม
- ปัญหาด้านศิลปะและวัฒนธรรม
- ปัญหาด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่น
- ปัญหาด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น
- ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม
- ปัญหาด้านเศรษฐกิจ

จากปัญหาที่เกิดขึ้นนั้น จากการศึกษาของของแต่ละพื้นที่ นำมาเป็นข้อมูลที่ทุกคนในห้องประชุมต้องช่วยกันระดมความคิด เพื่อแก้ปัญหาาร่วมกันและหาแนวทางในการวางแผนออกกฎระเบียบนำมาเพื่อใช้กับพื้นที่ของตำบลเขาพระในอนาคต่อไป

บทสรุปของแผนงานต่อเนื่อง

ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ สามารถนำมากำหนดทิศทางในการวางแผนและให้ความรู้แก่ผู้นำในพื้นที่ของตำบลเขาพระ เพื่อที่จะนำเป็นข้อกำหนดทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมกับองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้อง รัฐบาลทบาทหน้าที่ เกิดรูปแบบการประสานที่ดี มีการระดมความคิดจากกลุ่มองค์กรในพื้นที่ เพื่อหาแนวทางในการรักษาทรัพยากรร่วมกันต่อไป

บทเรียนจากการดำเนินกิจกรรม

ความคาดหวังต่อวัตถุประสงค์และเป้าหมาย

ผู้นำในพื้นที่เชิญเข้าร่วมประชุมได้ช่วยกันวิเคราะห์ข้อดี ข้อเสียของสถานที่ที่ไปศึกษา ดูงาน แต่ละจุด เพื่อให้เกิดความเหมาะสมและให้ทุกคนที่เดินทางมาร่วมประชุม เข้าร่วมกิจกรรมได้แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ ซึ่งแต่ละจุดของการศึกษาดูงานนั้นมีความแตกต่าง ๆ กัน บางจุดในโซนของทางภาคเหนือ เขาได้กำหนดและมีการวางแผนร่วมกัน ในลักษณะของภาคี นำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่มาประดิษฐ์เป็นสิ่งของ มาช่วยกันวิเคราะห์แบบไม่ชี้นำ ทำให้ผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมได้ความรู้เพิ่มขึ้น จากการนำข้อมูลมาสรุปมองเห็นทิศทางที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

กลุ่มบุคคลที่เข้าร่วมกิจกรรม

เป็นผู้นำในพื้นที่เดินทางไปดูงานที่ อบต. จัดไปทัศนศึกษาดูงานในจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ และอยุธยา นอกจากนั้นก็เป็นที่งานวิจัย ของพื้นที่ที่มีโอกาสเดินทางไปดูงานในหลายพื้นที่กลุ่มเยาวชนที่มีความสนใจส่วนหนึ่งมาจาก กศน.

เนื้อหา (ข้อมูลความรู้) ที่นำมาใช้

เป็นข้อมูลจากการไปศึกษาดูงานของแต่ละพื้นที่นำมาเป็นข้อมูล ซึ่งมาจากแต่ละคนที่ เข้าร่วมกิจกรรม ช่วยกันแสดงความคิดเห็นแล้วนำมาวิเคราะห์ออกมาเป็นข้อ ๆ มีทั้งข้อดีและข้อเสีย และได้ผลสรุปเป็นข้อมูลนำมาให้เห็นการวางรูปแบบของการจัดการในพื้นที่ของตนเอง

เนื้อหาที่ได้เพิ่มจากการจัดกิจกรรม

ได้รับรู้ถึงข้อดี ข้อเสีย และสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นมารวบรวมเป็นข้อ ๆ ไป ส่วนจุดดีก็มีการรวบรวมและต้องนำข้อมูลที่ได้เหล่านี้ อาทิเช่น การนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็นจุดคิดประดิษฐ์เป็นสิ่งของที่ระลึก โดยนำวัสดุที่มีอยู่ในพื้นที่หรือสิ่งที่เหลือใช้มาทำให้เกิดประโยชน์ เป็นของฝากจากผู้ที่มาเยือน การจัดการท่องเที่ยวร่วมกัน โดยมีการวางแผนงานเพื่อให้สอดคล้องตั้งแต่สถานที่ เวลา จุดพักผ่อน มากำหนดให้เหมาะสม เพื่อให้เกิดความประทับใจสำหรับผู้มาเยือน การให้บริการที่เกิดความประทับใจสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ สามารถทำให้เกิดขึ้นได้ในชุมชน ที่สำคัญที่สุดก็คือการให้ข้อมูลต้องเป็นทิศทางเดียวกัน มีความถูกต้อง ทุกคนมีความเข้าใจและรู้หน้าที่ของตนเอง ผลจากการจัดกิจกรรมสามารถสรุปออกมาเป็นข้อดี ข้อเสีย ดังนี้

- ข้อเสียในด้านสังคม
- ปัญหาเรื่องยาเสพติด มีการแพร่ระบาดเพิ่มมากขึ้น มีการขนย้ายยาเสพติดไปในคราบ

ของนักท่องเที่ยว

- ปัญหาเรื่องความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ซึ่งไม่สามารถแยกออกมาได้ระหว่างนักท่องเที่ยวที่แท้จริงหรือกับพวกมิจฉาชีพ

- คุณภาพชีวิตของคนในชุมชนไม่ดีพอ ยังมีความลำบากเกี่ยวกับการเป็นเครื่องมือของพวกกระทำผิดกฎหมาย

- ขาดความมีระเบียบวินัยและขาดจิตสำนึกในการรักษาประเพณีที่ปฏิบัติกลับมาให้เห็นแก่รายได้ส่วนตัวไม่มองอนาคตข้างหน้า

ข้อเสียด้านสิ่งแวดล้อม

- มีการนำเอาวัสดุสารเคมีไปใช้ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศและธรรมชาติสิ่งแวดล้อมก่อให้เกิดมลพิษ

- มีการขยายพื้นที่ในการประกอบอาชีพส่งผลกระทบต่อการรักษาระบบที่บรรพบุรุษรักษาไว้

- ขาดจิตสำนึกในการดูแลและรักษาทรัพยากรธรรมชาติ

ข้อดีด้านสังคม

- รู้จักนำประวัติศาสตร์ของชุมชนที่มีการบอกเล่ามาถ่ายทอดให้ลูกหลานได้รับฟังและรวบรวมเป็นเอกสารเพื่อเป็นหลักฐานต่อไป

- นำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีการถ่ายทอดมาผลิตเป็นของที่ระลึกของฝากแก่ผู้ที่มาเยี่ยมชมสถานที่ อาทิ ยาสมุนไพร เครื่องมือ เครื่องใช้ ซึ่งทำมาจากวัสดุเหลือใช้ ก่อให้เกิดรายได้

- นำทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในพื้นที่มารวมกันจัดระบบและดูแลรวมกันในระบบองค์กรภาคี

- ในหมู่บ้านมีบุคลากรที่มีความรู้ จากการศึกษาและเรียนรู้ร่วมกันก่อให้เกิดจิตสำนึกผูกพันในการที่จะรักษา ขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมและธรรมชาติของตนเอง

ด้านเศรษฐกิจ

- มีรายรับเพิ่มขึ้นภายในครอบครัว มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

- สามารถผลิตสิ่งของและผลผลิตทางการเกษตรจำหน่ายโดยไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง

- ในชุมชนเกิดกลุ่มผลิตเกิดความสามัคคีและเกื้อหนุนเป็นระบบ

ปฏิบัติการทางสังคมและการสร้างจิตสำนึก

หลังจากมีการประชุมระดมความคิดทำให้ผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมเกิดความคิดในสิ่งที่ดี มองเห็นภาพในการที่ต้องร่วมกันจัดระบบและวางแผนในการทำงาน โดยนำเอาประสบการณ์จากการเรียนรู้ร่วมกันมาเป็นข้อกำหนด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการรักษา ดูแลทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียมประเพณีในท้องถิ่น และมีการป้องกันการทำลายโดยมีการวางกฎระเบียบแก่ผู้ที่เดินทางมาเยี่ยมชมเยือนพื้นที่ ให้รู้คุณค่าของทรัพยากรของชุมชนที่เข้าเยี่ยมชม

กิจกรรมที่ 7 การวางแผนโดยชุมชนมีส่วนร่วม

บททวนความคาดหวังเป้าหมาย/วัตถุประสงค์

เพื่อต้องการวางแผนโดยชุมชนอย่างมีส่วนร่วม อบรมให้ความรู้แก่ตัวแทนของกลุ่มองค์กรต่าง ๆ เพื่อแสวงหาแนวทางการท่องเที่ยวที่พึงประสงค์ร่วมกัน กำหนดแนวทางใช้ ทรัพยากรธรรมชาติ ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมชุมชน กำหนดทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างเหมาะสมและมีความยั่งยืน โดยคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติ

สถานที่ช่วงเวลา

ใช้ห้องประชุมขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ ซึ่งสามารถอำนวยความสะดวกแก่ผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งเป็นช่วงเวลาหลังจากจัดกิจกรรมที่ 6 ไม่นานเพื่อให้เกิดความเหมาะสมและข้อมูลที่ใช้จะได้เป็นการต่อเนื่องกัน

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม/กลุ่ม/บุคคล

สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ เจ้าหน้าที่ ผู้นำท้องที่ ผู้อาวุโส ผู้ประกอบการที่พักร้านอาหาร สมาชิก อปพร.ตำบลเขาพระ กลุ่มผู้สนใจและตัวแทนเยาวชนในเขตพื้นที่ตำบลเขาพระ และผู้ที่มีประสบการณ์จากการเดินทางท่องเที่ยวมาช่วยในการทำความเข้าใจให้กับผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรม

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

ประชุมปรึกษาหารือกับคณะทำงานวิจัย เพื่อที่จะกำหนดวันเวลา สถานที่ กลุ่มบุคคลที่เข้าร่วมกิจกรรมว่ามีกลุ่มไหนบ้างที่มีความสำคัญต่อการวางแผนเพื่อรวบรวมเอาข้อมูลที่สำคัญของแต่ละพื้นที่ เพื่อมาช่วยกันในการดำเนินการในการกำหนดแนวทาง และนำเอาผลการศึกษาคำถามกิจกรรมที่ผ่านมาและข้อเสนอแนะความคิดเห็นของชาวบ้าน กลุ่มบุคคลในพื้นที่มาเป็นแนวคิดที่จะให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้รับทราบและเป็นแนวทางในการตัดสินใจในการวางแผน

เครื่องมือ และวิธีการที่นำมาใช้

- นำเอาเอกสารตัวอย่างของการท่องเที่ยวแต่ละพื้นที่มาให้ทุกคนที่เข้าร่วมกิจกรรมได้อ่านเพื่อเป็นแนวทางในการระดมความคิดที่ปรับมาใช้ในบ้านของตนเอง
- นำเอาภาพมาประกอบให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้มองเห็นเพื่อเป็นแนวทางในการตัดสินใจร่วมกัน
- ชี้แนะข้อดี ข้อเสียของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในพื้นที่ที่ไปศึกษาดูงาน ตั้งแต่ภาคเหนือ และ โชนของพื้นที่ใกล้เคียงเพื่อเป็นแนวทางในการประกอบการวางแผนจัดการร่วมกัน
- ให้ความสำคัญกับกลุ่มองค์กรที่เข้าร่วมกิจกรรม โดยให้ทุกคนมีข้อเสนอแนะ และนำเสนอต่อผู้เข้าร่วมกิจกรรม
- นำตัวอย่างของการจัดการท่องเที่ยวของแต่ละจุด เพื่อให้ทุกคนได้ชมก่อนที่จะตัดสินใจในการวางรอบบ้านตนเอง

เนื้อหาในการจัดกิจกรรม

เป็นการนำเอาข้อมูลที่ได้มาจากการจัดกิจกรรมที่ 6 มารวบรวมและข้อมูลที่ชุมชนมีอยู่มาจัดการ รวมถึงข้อมูลที่มีในชุมชนตำบลเขาพระ ทั้งด้านประวัติศาสตร์ การเดินศึกษาป่าต้นน้ำ แต่ละพื้นที่ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเพณีวัฒนธรรมความหลากหลายทางชีวภาพของระบบนิเวศ ในเขตของตำบลเขาพระ มารวบรวมประกอบการตัดสินใจซึ่งต้องคำนึงถึงความเหมาะสมหลายอย่างมาประกอบเข้าด้วยกัน อาทิเช่น ฤดูกาล ระยะเวลา ที่จะกำหนดเพื่อให้เกิดความเหมาะสมมากที่สุด ในการนำเอาสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้มาเพื่อกำหนดทิศทางในอนาคต

บทสรุปของแผนงานต่อเนื่อง

ได้ข้อมูลซึ่งเป็นบทสรุปของตัวแทนชุมชนที่เข้าร่วมกิจกรรม เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดทิศทางในการพัฒนาของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ และวัฒนธรรมของตำบลเขาพระ ซึ่งเป็นความต้องการของชุมชนและองค์กรต่าง ๆ ในพื้นที่ ลักษณะของภาคีที่จะร่วมกันจัดการให้เกิดประโยชน์ของทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่อย่างมากมาย นำมาผสมผสานเข้าด้วยกัน โดยมีองค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ ซึ่งมีหน้าที่โดยตรงที่จะต้องอนุรักษ์ร่วมกับชุมชนในพื้นที่ โดยมีการจัดทำแผนรูปแบบแม่บทของด้านการท่องเที่ยว โดยมีข้อกำหนด ในการจัดการร่วมกัน เพื่อเป็นแผนงานที่ต้องนำไปจัดทำแผนและกำหนดเส้นทาง เพื่อให้สอดคล้องกับพื้นที่ของตำบลเขาพระต่อไป

บทเรียนจากการดำเนินกิจกรรม

ความคาดหวังต่อวัตถุประสงค์และเป้าหมาย

ผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมได้รับความรู้เรื่องการท่องเที่ยว ซึ่งสามารถกำหนดทิศทางความเหมาะสมที่จะนำเอาทรัพยากรธรรมชาติมาจัดการให้ผสมกลมกลืนกันได้ โดยคำนึงถึงขีดความสามารถของชุมชน และทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในพื้นที่มาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างมีส่วนร่วมซึ่งพื้นที่ของตำบลเขาพระมีความหลากหลายทางชีวภาพ ทำให้มีข้อมูลในการประกอบการกำหนดทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์และวัฒนธรรมของตำบลเขาพระอันพึงประสงค์ของชุมชนได้เป็นอย่างดี

กลุ่มบุคคลที่เข้าร่วมกิจกรรม

เป็นผู้นำของท้องถิ่นและท้องที่ในเขตพื้นที่ตำบลเขาพระ กรรมการหมู่บ้านผู้ที่มีประสบการณ์สมาชิก อปพร. ผู้นำชุมชนต่าง ๆ ในโซนบ้านห้วยโก บ้านห้วยท้อน บ้านไสเชื้อ บ้านหนองบัว บ้านหน้าเขา ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งจะนำมาจัดการในการท่องเที่ยวได้เป็นผู้กำหนดทิศทางเพื่อความเหมาะสมของชุมชนด้วยตนเอง

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

ได้รับความร่วมมือจากคณะทำงานและบุคคลที่เชิญเข้าร่วมกิจกรรมในพื้นที่ของตำบล โดยเฉพาะบริเวณของพื้นที่ที่เป็นเป้าหมายของการนำทรัพยากรธรรมชาติมาจัดการ และกลุ่มคนที่มีความรู้ทางด้านการท่องเที่ยวมาช่วย เพื่อเป็นแนวทางของการวางแผนที่ดำเนินการโดยนำเอาผลการศึกษา

และกิจกรรมที่ผ่านมา รวมทั้งข้อเสนอแนะของชาวบ้านที่เข้าร่วมกิจกรรม โดยใช้หลักแบบชาวบ้าน ให้ความสำคัญแก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรม เป็นผู้ตัดสินใจ แล้วนำมาเป็นข้อมูลในการวางแผน ทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกคนเกิดความประทับใจ

เนื้อหาที่นำมาจัดกิจกรรม

มีความเหมาะสม ซึ่งข้อมูลที่รวบรวมมาจากการจัดกิจกรรมและข้อมูลที่มีอยู่ รวมถึงข้อมูลที่ได้จากการศึกษา มาประกอบทำให้ผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรม สามารถมองเห็นและกำหนดทิศทางที่เหมาะสมในการตัดสินใจในการวางแผนจัดการได้เป็นอย่างดี

เนื้อหาที่ได้เพิ่มเติมจากการจัดกิจกรรม

ผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมได้ร่วมกันแสดงทัศนะความคิดเห็นในการกำหนดแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมของตำบลเขาพระ ซึ่งเป็นความต้องการของชุมชนและมีข้อกำหนดได้แก่

- 1) การดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยว ต้องไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อธรรมชาติ เช่น ไม่ควรสร้างถนนเข้าไปยังผืนป่าต้นน้ำเพราะอาจส่งผลในการขยายพื้นที่ทำกินของชาวบ้าน
- 2) ต้องมีผู้ชำนาญเส้นทางและมีความรู้เรื่องป่าเป็นอย่างดี
- 3) จัดทำเอกสาร แผ่นพับ ชีแจง “ข้อปฏิบัติ ข้อละเว้น” ในการเข้าไปท่องเที่ยวในพื้นที่
- 4) การอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวในบริเวณน้ำตก
- 5) การท่องเที่ยวมีประโยชน์ต่อชุมชน แต่ต้องระวังเรื่องผลกระทบที่จะมีต่อเยาวชน เนื่องจากนักท่องเที่ยวบางรายแต่งกายไม่เหมาะสม
- 6) ควรมุ่งเน้นการพัฒนาเยาวชนให้เรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีเข้ามามีบทบาทในการอนุรักษ์
- 7) นักท่องเที่ยวควรเคารพแบบแผนวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น การแต่งกายไม่เรียบร้อย
- 8) การดื่มสุราของมีนเมาในสถานที่ไม่สมควรส่งผลกระทบต่อประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น
- 9) พื้นฟูภูมิปัญญาดั้งเดิมของท้องถิ่นมาเป็นจุดขายและเป็นการอนุรักษ์ไว้ให้อนุชนคนรุ่นต่อไป

อีกด้วย

- 10) ตั้งศูนย์ประสานงานระดับตำบลเพื่อรวบรวมข้อมูลข่าวสารของตำบล

บทสรุป / แผนงานต่อเนื่อง

จากการจัดกิจกรรม ทำให้มีข้อมูลและข้อกำหนดในการจัดทำแผนแม่บทการท่องเที่ยว ของตำบล รูปแบบการจัดการและกำหนดช่วงเวลาสถานที่ ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมของตำบลเขาพระให้เหมาะสมกับกาลเวลาสถานที่ งานประเพณีวัฒนธรรม ภูมิปัญญาของท้องถิ่นมารวบรวมเข้าด้วยกันในรูปแบบของกระบวนการค้นคว้า โดยใช้การวิจัยเข้าดำเนินการ เพื่อให้เกิดผลประโยชน์สูงสุด ซึ่งจะนำไปจัดกิจกรรม เพื่อให้เกิดความสอดคล้องในการวางแผนกิจกรรมต่อไป

บทที่ 8 กิจกรรมทำแผนแม่บทการท่องเที่ยว

ความคาดหวังเป้าหมาย / วัตถุประสงค์

การจัดเวทีทำแผนแม่บทการท่องเที่ยวของตำบลเขาพระ เพื่อจัดทำแผนแม่บทด้านการท่องเที่ยวของตำบลเขาพระ โดยมีตัวแทนจากกลุ่มองค์กรต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วม และกำหนดทิศทางเพื่อความเหมาะสม ซึ่งกำหนดเอาวันเวลา ฤดูกาล ของประเพณีของท้องถิ่น เพื่อให้สอดคล้อง กับสภาพของธรรมชาติและจุดสำคัญของพื้นที่

สถานที่ ช่วงเวลา

จัดเวทีที่ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ ซึ่งเป็นสถานที่ ที่มีความเหมาะสมและเป็นศูนย์กลาง สามารถอำนวยความสะดวกแก่ผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรม มีผู้เข้ากิจกรรมทั้งหมด 30 คน

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม กลุ่ม/บุคคล

ผู้เข้าร่วมกิจกรรมส่วนมากเป็นตัวแทนจากหมู่บ้านต่างๆ ที่ตั้งเป้าหมายเอาไว้ที่มีพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวของตำบลเขาพระ ได้แก่ บ้านหน้าเขา บ้านหนองบัว บ้านเหนือคลอง บ้านห้วยโก บ้านไสเจือ บ้านห้วยใหม่ บ้านห้วยท่อน และหมู่บ้านจุฬาภรณ์พัฒนา 2

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

เริ่มต้นจากการเชิญตัวแทนของหมู่บ้านเข้าร่วมเวที วันที่ 25 – 26 พฤศจิกายน 2550 หลังจากนั้นก็แจ้งวัตถุประสงค์ของการทำแผน โดยยกจุดเด่นที่มีอยู่ในพื้นที่ ที่เป็นจุดเด่นขึ้นมา โดยให้ผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมได้ช่วยกันสำรวจจุดเด่นในพื้นที่ของตนเอง แล้วนำเสนอ

เครื่องมือและวิธีการที่นำมาใช้

ส่วนใหญ่เป็นการระดมความคิด แบบมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน โดยเสนอจุดเด่นของแต่ละพื้นที่ และเวลาที่เหมาะสมตามฤดูกาล เขียนลงในแผ่นกระดาษ แล้วนำมารวบรวมสรุปเป็นภาพรวมของตำบลเขาพระ

เนื้อหาที่ใช้ในการจัดกิจกรรม

เพื่อทำในการจัดกิจกรรม

- ในหมู่บ้านมีของดีอะไร
- ในหมู่บ้านมีจุดเด่นอะไรบ้าง
- ถ้าพัฒนามาเป็นจุดขายจะทำได้อย่างไร
- การจะนำภาคีมามีส่วนร่วมจะต้องทำอย่างไร

บทสรุปของแผนงาน

แต่ละหมู่บ้านที่เข้าร่วมได้เสนอจุดเด่นในพื้นที่ โดยการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นแกนนำ และหลังจากนั้นมีการตั้งเครือข่ายระดับตำบลเขาพระ โดยมีองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นศูนย์กลางในการติดต่อประสานงานและศูนย์กลางทางด้านข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ

ปัญหาและอุปสรรคจากการดำเนินกิจกรรม

ในช่วงการจัดกิจกรรม บางหมู่บ้านมีผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมน้อยเนื่องจากติดภารกิจส่วนตัวและส่วนใหญ่ยังไม่ค่อยกล้าแสดงความคิดเห็นออกมา กลัวว่าตัวเองเสนอแล้ว ผู้อื่นไม่เห็นด้วยและยังขาดความมั่นใจ ปล่อยให้ไปทำตามข้อเสนอของผู้อื่น

บทเรียนจากการดำเนินกิจกรรม

ความคาดหวังต่อเป้าหมายและวัตถุประสงค์

เป็นไปตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ ทุกคนที่เชิญมาร่วมประชุมให้ความสนใจเป็นอย่างมาก ซึ่งบุคคลที่เชิญไปแต่ละกลุ่มก็พยายาม จะเข้าร่วมกิจกรรม มาเป็นตัวแทนของหมู่บ้าน ที่เป็นกลุ่มหลักก็คือเจ้าหน้าที่และทีมนักวิจัย

สถานที่ ช่วงเวลา เหมาะสมหรือไม่

มีความเหมาะสม เพราะสถานที่การประชุมมีความพร้อมในการต้อนรับผู้เข้าร่วมประชุม และเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสม หลังจากเดินทางไปดูงานจากสถานที่ต่าง ๆ กับผู้ที่เข้าร่วมการประชุมวางแผน

กลุ่มคนที่เข้าร่วมกิจกรรมเป็นไปตามคาดหรือไม่

ส่วนใหญ่เป็นตามคาด ยกเว้นบางหมู่บ้านที่ผู้นำติดภารกิจส่วนตัวไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ เพราะการเข้าร่วมกิจกรรม ติดต่อกันหลายชั่วโมง แต่ละคนมีภารกิจส่วนตัว ที่จะต้องกระทำในวันที่ 2 เลยทำให้ผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมมีน้อยไปนิดหนึ่ง

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

มีความเหมาะสม เพราะเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยนำข้อมูลของชุมชนแต่ละจุดมารวบรวมและกำหนดในการวางแผนเพื่อให้เกิดความเหมาะสมทั้งสถานที่และช่วงเวลา

วิธีการ เครื่องมือ มีความเหมาะสมหรือไม่

มีความเหมาะสม เพราะใช้วิธีการแบบชาวบ้าน ทำให้เข้าใจง่ายโดยมีกระดาษ ปากกา ในการเขียน แผนที่ และข้อความแสดงความคิดเห็น จนได้ข้อมูลจากผู้เข้าร่วมเป็นไปตามคาดหวัง

เนื้อหาที่ได้มาจากแลกเปลี่ยน พูดคุย

ทำให้ผู้เข้าร่วมได้มีโอกาสรู้จักของดีแต่ละหมู่บ้าน ซึ่งที่ผ่านมายังอาจไม่รู้ และถ้ามองในภาพรวมเป็นศักยภาพของตำบลเขาพระ ซึ่งมีอยู่มากมาย เช่น แหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ ประเพณีวัฒนธรรม ตลอดจนถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน ซึ่งมีสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติเข้ามาเกี่ยวข้อง และให้มีการสรุปข้อมูล ของแต่ละพื้นที่มาเป็นข้อมูลในการวางแผนเส้นทางในการท่องเที่ยวของตำบลเขาพระ ดังนี้

* เดือนมกราคม, เดือนกุมภาพันธ์ เป็นช่วยปลายฝนต้นหนาว มีการปั่นจักรยาน รอบอ่างเก็บน้ำคลองดินแดง ในตอนเช้าชมวิถีชีวิตการเป็นอยู่ของชุมชนตามชุมชนต่าง ๆ และธรรมชาติบริเวณรอบอ่างเก็บน้ำซึ่งมีลำคลอง ต่าง ๆ ที่ไหลมาสู่อ่างเก็บน้ำคลองดินแดง ชมหมู่บ้านห้วยท่อน ซึ่งเคยเป็นสถานที่ผลิตแร่ดีบุกขนาดใหญ่ ของอำเภอพิปูน ผ่านบ่อน้ำร้อนตามธรรมชาติสู่ศูนย์วัฒนธรรมบริเวณภูเขาพระ นมัสการพ่อตาปะขาว, พระพุทธรูปหิ้งค์มิ่งมงคล ชมทิวทัศน์ของตำบลเขาพระจากยอดภูเขาพระ จากนั้นก็ไปชมโครงการวิจัยของหมู่บ้านจุฬารัตน์พัฒนาฯ 2 โรงงานเซรามิก

* ปลายเดือนกุมภาพันธ์ – เดือนมีนาคม เดินชมธรรมชาติบนภูเขาหลวงบริเวณปลายคลองจันระ, คลองคันเถร, คลองดินแดง, ชมกล้วยไม้ป่านานาชนิด ชมน้ำตกหนานต้นไทร, น้ำตกถ้ำลอด, น้ำตกหนานปลาตาย, เขาเจดีย์, หนานห้วยสูงใต้ ค้างคิงบนยอดภูเขา ชมทิวทัศน์เมือง พิปูนในยามค่ำคืน โอกาสนี้อาจได้พบกับโขลงช้างป่า ซึ่งหากินลงมาบริเวณปลายคลองจันระทุกปี ซึ่งเป็นวงจรของช้างป่าในการดำรงชีวิต

* ปลายเดือนมีนาคม – กลางเดือนเมษายน งานลากพระบก จากทุกวัดในเขตอำเภอพิปูน ไปร่วมกันที่บริเวณภูเขาพระ ซึ่งมีการตกแต่งเรือพระ โดยกำหนดเอาวันแรม 1 ค่ำ เดือน 5 ของทุกปี ซึ่งถือว่าเป็นประเพณีสำคัญของคนในอำเภอพิปูน ในการทำบุญและตกแต่งเรือพระ และไปกราบพ่อตาปะขาว, พระพุทธรูปหิ้งค์ เพื่อความเป็นมงคลแก่ตัวเอง ตอนสายจึงรถชมอ่างเก็บน้ำคลองดินแดง ชมทิวทัศน์และความเป็นอยู่ของชุมชนรอบอ่างเก็บน้ำคลองดินแดง ตอนบ่ายลงตรงไปน้ำตกหนานต้นไทร และรับประทานอาหารข้าวหลามพื้นบ้านกับเมนูเด็ดตามธรรมชาติ รุ่งเช้าเดินทางไปชมน้ำตกหนานแสนห้า(น้ำตกกระแนะ) ระหว่างทางเพลิดเพลินไปด้วยกลิ่นไอแบบธรรมชาติสองฝั่งคลองกับพันธุ์ไม้นานาชนิด พักค้างแรม 1 คืน กับอาหารพื้นบ้าน

* ปลายเดือนมีนาคม การทำบุญฉลองเจดีย์ทราย เป็นงานบุญที่ทุกคนในเขตตำบลเขาพระลืมไม่ได้ ลืมรสกับอาหารเลิศรสจากทั่วสารทิศที่นำมาด้วยปีนโต ซึ่งเป็นประเพณีที่สืบทอดมาเป็นเวลานาน หลังจากสำราญในงานทำบุญ ชมโรงงานเซรามิก และภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดสานในเขตพื้นที่หมู่บ้านจุฬารัตน์พัฒนา 2 บ่ายลง มุ่งตรงอ่างเก็บน้ำคลองดินแดง ชมอาหารฝีมือเลิศรสแบบชาวบ้านๆ

แผนงานต่อเนื่องและข้อตกลงร่วมกัน

ได้แผนการท่องเที่ยวที่เหมาะสม ตามฤดูกาลโดยให้แต่ละหมู่บ้านได้จัดกลุ่ม/องค์กร ดูแลจัดการท่องเที่ยวและช่วยกันพัฒนา และรูปแบบการบริหารจัดการกับกลุ่มองค์กรต่างๆ ในพื้นที่ ให้สามารถบริการกันได้ในอนาคต ตลอดจนการสร้างเครือข่ายระดับตำบล และการให้ความรู้แก่สมาชิกเรื่องการท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ

ความสนใจของผู้เข้าร่วมการมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ส่วนใหญ่อยู่ในระดับที่ดี ที่ให้ความสนใจและทุกคนได้มีโอกาสระดมความคิดและสร้างจิตสาธารณะร่วมกันในการอนุรักษ์ดูแลสมบัติอันล้ำค่าของตำบลเขาพระ

ความร่วมมือความขัดแย้งและข้อสรุป

ก่อให้เกิดความร่วมมือเป็นอย่างดี ข้อขัดแย้งยังไม่ปรากฏจะมีบางคนยังมองเรื่องต่าง ๆ ไม่ทะลุ แต่ไม่แสดงออก และได้ข้อสรุปในการวางแผนร่วมกันพัฒนาองค์กรต่อไป เพราะส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจ เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งแต่ละหมู่บ้านต้องพยายามคิดหารูปแบบต่าง ๆ และวิธีการที่ดีต่อไป

ความสามารถของผู้นำการพัฒนาศักยภาพของผู้นำ

ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนที่ทำงานด้านช่วยเหลือสังคมและเป็นผู้นำทางธรรมชาติอยู่แล้ว การนำเสนอข้อมูลต่าง ๆ เกิดประโยชน์นำไปสู่การพัฒนาาร่วมกัน

ปฏิบัติการทางสังคมและสำนึกร่วมกัน

จากการนำเอาข้อมูลแต่ละชุมชนที่มีทั้งประวัติศาสตร์และธรรมชาติ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้ผู้เข้าร่วมได้ตระหนักและเล็งเห็นคุณค่าของตำบลมากขึ้น จนกลายเป็นจุดร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน และมีภาคร่วมในแต่ละพื้นที่ต่าง ๆ รวมถึงการมองศักยภาพของ ผู้นำในพื้นที่ ในการนำเอาความคิดและวิธีการนำเสนอข้อมูลสู่ภายนอก เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นและเกิดความประทับใจ สำหรับผู้ที่มาเยือน รวมถึงความปลอดภัยในยามที่เข้ามาอยู่ในพื้นที่

บทที่ 9 การนำเสนอผลการดำเนินงาน

ความคาดหวังเป้าหมายและวัตถุประสงค์

การนำเสนอผลการดำเนินงาน เพื่อนำเสนอผลงานของการวิจัยที่ผ่านมา เพื่อนำเสนอผลงาน และข้อมูลที่ได้ระดมทรัพยากร บุคคลที่เป็นแกนนำของตำบลเขาพระ จัดแสดงต่อสาธารณชนซึ่งมีทั้งภาพถ่ายและนำเสนอผ่านด้วยโปรเจกเตอร์ ทั้งประวัติความเป็นมาของชุมชนทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเพณีวัฒนธรรม ในเขตพื้นที่ของตำบลเขาพระ เพื่อให้ผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมได้รับทราบ

สถานที่ ช่วงเวลา

จัดที่ลานองค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ ช่วงที่เชิญทุกคนเข้าร่วมงาน เป็นช่วงที่จัดงานส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ ซึ่งมีการแลกเปลี่ยนของขวัญและทำกิจกรรมร่วมกัน และการนำเสนอข้อมูลที่ได้มาจากศึกษา ถือว่าเป็นของขวัญชิ้นสำคัญเลยทีเดียว เพราะผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมจะได้รับภาพ พ่อท่านทอง จากทีมงานวิจัยอีกด้วย

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม กลุ่ม/บุคคล

ส่วนมากเป็นบุคคลในเขตของตำบลเขาพระ มีทั้งกลุ่มองค์กรต่าง ๆ เช่น ผู้ใหญ่บ้านนักเรียน นักศึกษา กศน. ผู้อาวุโสในพื้นที่ กลุ่มสตรี สมาชิก อปพร.ตำบลเขาพระ เป็นต้น

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

เริ่มต้นจากการติดต่อ เชิญตัวแทนของแต่ละหมู่บ้านและประสานงานกับเจ้าหน้าที่ในพื้นที่รวมติดต่อกับผู้ประสานงานของโครงการ เพื่อแจ้ง วัน และเวลา ในการจัดกิจกรรม โดยกำหนดเอาวันที่ 28 ธันวาคม 2550 และจัดพิมพ์กำหนดการเวลาสถานที่ แจ้งให้กลุ่มองค์กรต่าง ๆ ที่มีความประสงค์จะ

เข้าร่วมกิจกรรมได้รับทราบ ซึ่งมีการนำเอาภาพต่าง ๆ ที่เป็นสถานที่และจุดสำคัญในเขตพื้นที่ของตำบลเขาพระ เพื่อนำเสนอผลการดำเนินงานที่ผ่านมาให้ทุกคนได้รับทราบ

เครื่องมือและวิธีการนำมาใช้

นำเสนอด้วยภาพจัดทำเป็นบอร์ด และนำเอาภาพ และวีดีโอบางส่วนที่เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่และนำเอารูปถ่ายที่บันทึกในการสำรวจและค้นหาข้อมูลมาทำเป็น Power point ในการนำเสนอ เพื่อให้ผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมได้เกิดความสนใจ และมองภาพออก เกิดความสนใจกับข้อมูลที่นำเสนอ

เนื้อหาในการจัดกิจกรรมที่ นำเสนอ

ประวัติความเป็นมาของชุมชนแต่ละชุมชนจากอดีตมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งมีการรวบรวมเอกสารการบันทึกข้อมูลของส่วนราชการ จากวารสารต่าง ๆ จากบันทึกของผู้อาวุโส จากการ สัมภาษณ์บุคคลในพื้นที่ แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูล นำมาเรียบเรียงใหม่ จากอดีตมาจนถึงปัจจุบัน ว่ามีสถานที่สำคัญซึ่งแยกออกเป็น สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ตลอดจนถึงประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นที่สำคัญในชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งมีการสืบทอดจากอดีตมาจนถึงปัจจุบัน ตลอดจนได้รับรู้เรื่องของทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในพื้นที่ของตนเอง ซึ่งมีจุดเด่นและศักยภาพมากมาย สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ร่วมกัน ในเชิงอนุรักษ์แต่ยังขาดการดำเนินการ นำมาจัดการให้เป็นรูปเป็นร่างและเผยแพร่ให้ชุมชนได้รับรู้

บทสรุปของแผนงานต่อเนื่อง

เพื่อให้ประชาชนแต่ละพื้นที่ได้มีส่วนร่วม ในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวและมีการจัดตั้งเครือข่ายในระดับตำบลเพื่อเป็นแนวทาง ในการนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวในอนาคตต่อไป

ปัญหาและอุปสรรคจากการดำเนินกิจกรรม

ปัญหาและอุปสรรคจากการดำเนินกิจกรรม การนำเสนอข้อมูลมีเวลาจำกัด ขาดการประชาสัมพันธ์ บางกลุ่มที่เข้าร่วมกิจกรรมยังมองไม่เห็นถึงความสำคัญสักเท่าไร

บทเรียนจากการดำเนินการ

ความคาดหวังต่อวัตถุประสงค์และเป้าหมาย

บุคคลที่ทางทีมงานออกหนังสือเชิญ เข้าร่วมกิจกรรมเมื่อถึงเวลาที่กำหนดเขาก็เดินทางมาลงทะเบียน ส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านในเขตพื้นที่ของตำบลเขาพระ นักศึกษา กศน. เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ ผู้ประสานงานของ สกว. และผู้ที่มีความความสนใจในการจัดกิจกรรมที่จัดขึ้น

สถานที่ ช่วงเวลา

มีความเหมาะสม เพราะสถานที่เป็นลานจัดกิจกรรมเชิงภูเขาพระ สะดวกสบาย และเป็นช่วงเวลาตอนเย็น เหมาะสำหรับการจัดกิจกรรมและนำเสนอ

กลุ่มคนที่เข้าร่วมกิจกรรม

ส่วนมากเป็นกลุ่มผู้นำของชุมชน ในเขตพื้นที่ตำบลเขาพระ มี กศน. กลุ่มสตรี สมาชิก อปพร. ผู้ใหญ่บ้านและผู้อาวุโสในพื้นที่

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

มีความเหมาะสม เพราะตอนลงทะเบียนได้นำรูปของท่านทองแจ็กสำหรับทุกคนที่เข้าร่วมกิจกรรม นอกจากนี้ยังใช้เวทีนิลจัดบอร์ดให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ชม และนำเอาภาพมาบรรยายโดยโปรเจกเตอร์ประกอบ

เนื้อหาที่นำมาใช้

เหมาะสมดี ส่วนใหญ่เป็นข้อมูลที่ยังไม่เคยปรากฏมาก่อน และเป็นความต้องการของชุมชนที่ต้องการจะให้มีการเก็บรวบรวม มีความสำคัญต่อพื้นที่ของตำบลเขาพระ ซึ่งยังไม่มีใครเคยรวบรวมมาก่อน

เนื้อหาที่ได้จากการศึกษา

ทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้รับรู้ประวัติความเป็นมาของตำบลเขาพระ ซึ่งมีศักยภาพของตำบลมากมาย อาทิ ธรรมชาติในเขตอุทยานแห่งชาติ ซึ่งมีระบบนิเวศ ที่สวยงามทั้งพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์อย่างที่คุณคนไม่เคยคิดมาก่อนว่า พื้นที่ยังมีความสมบูรณ์และมีน้ำตกที่สวยงามหลายแห่ง เช่น น้ำตกหอนานต้นไทร น้ำตกห้วยสูงใต้ น้ำตกหอนานปลาตาย น้ำตกกระแนะ เป็นต้น และยังมีประเพณีวัฒนธรรมที่สำคัญ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนที่ไม่เหมือนใคร รวมถึงภูมิปัญญาของท้องถิ่นที่มีอยู่มากมายทำให้ผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมเกิดจิตสำนึกมองเห็นคุณค่า เกิดจิตสำนึกและตระหนักถึงคุณค่าที่จะต้องช่วยอนุรักษ์รักษาต่อไป

ความสนใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ส่วนใหญ่ให้ความสนใจ ในข้อมูลที่น่าสนใจไม่เคยมีมาก่อนในชุมชน บางกลุ่มต้องการข้อมูลที่จะไปเก็บและศึกษานำไปเผยแพร่ให้กับกลุ่มที่ตนเองทำกิจกรรมอยู่ได้รับรู้

ความร่วมมือ / ความขัดแย้ง

เกิดความร่วมมือเป็นอย่างดีผู้อาวุโสในชุมชนภาคภูมิใจที่ตนเองได้มีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลกับทีมงานวิจัยได้เก็บรวบรวมมาถ่ายทอดให้กับชุมชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาและ เกิดความหวงแหนสมบัติอันล้ำค่า ซึ่งเป็นมรดกของชุมชนที่จะต้องช่วยกันอนุรักษ์เอาไว้ให้ อยู่คู่กับชุมชนตลอดไป

ปัญหาและอุปสรรค

เวลาในการนำเสนอบนเวทีมีน้อยเกินไป ทำให้ผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมบางกลุ่มไม่เข้าใจเรื่องที่น่าสนใจ โดยเฉพาะกลุ่มผู้อาวุโส จะต้องใช้เวลาในการนำเสนอ

ผลที่คาดเอาไว้และแผนงานต่อไป

จากการที่ได้นำเอาข้อมูลทางประวัติศาสตร์ ประเพณีวัฒนธรรม ธรรมชาติที่มีอยู่ในพื้นที่ ทำให้ทุกคนได้ตระหนักและเล็งเห็นคุณค่ามากขึ้น ก่อให้เกิดความภูมิใจ นำไปสู่การพัฒนาในการจัดการ

ท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในอนาคต ตลอดจนถึงแสวงหาความร่วมมือ จากองค์กรภาคต่าง ๆ ได้เล็งเห็น
ความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในพื้นที่และสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นมานำมาใช้อย่างมีคุณค่า และ
อนุรักษ์ไว้ให้อยู่คู่กับพื้นที่ยาวนานที่สุด ซึ่งเป็นข้อมูลสำหรับการศึกษาของอนุชนรุ่นต่อไป ตลอดจน
นำมาวางแผน เพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจและรายได้ของชุมชนได้เป็นอย่างดี

บทที่ 5

การจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวของตำบลเขาพระ

5.1 การท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

เมื่อพิจารณาถึงศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวของตำบลเขาพระ อำเภอพิบูลย์ พบว่ามีศักยภาพสูงมากคือ มีทั้งทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านธรรมชาติ ทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์ และทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรม ทรัพยากรท่องเที่ยวด้านธรรมชาติ พื้นที่ด้านทิศเหนือและทิศตะวันออกของตำบลเขาพระ เป็นเขตป่าสงวนและอุทยานแห่งชาติคลองดินแดง ซึ่งเป็นเทือกเขาหลวงที่มีความอุดมสมบูรณ์มาก

บริเวณตะเข็บรอยต่อของเทือกเขาเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์และมีความหลากหลาย ทางชีวภาพทั้งพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่สำคัญ คือเป็นแหล่งต้นกำเนิดของแม่น้ำตาปี และลำธารอีกหลายสาย อาทิ คลองระแนง คลองห้วยคุณ คลองดินแดง คลองจันระ คลองคันเถน คลองผวน ฯลฯ บริเวณต้นน้ำลำธารแต่ละสายมีน้ำตกที่สวยงาม

ตำบลเขาพระ อำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช มีทรัพยากรท่องเที่ยวหลากหลาย จัดได้ว่าเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงในการพัฒนาในการดำเนินการวิจัย วัตถุประสงค์หลักมุ่งเน้นการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับชุมชนเป็นผู้ดำเนินการ และพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในชุมชน เพื่อรองรับการพัฒนาพื้นที่ของตำบลเขาพระให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมในการนี้มีการดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ ที่นำไปสู่การจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ทั้งทรัพยากรท่องเที่ยวด้านธรรมชาติ ทรัพยากรท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมและทรัพยากรท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์

ทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

ตำบลเขาพระ อำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช มีลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบสองฝั่งคลองดินแดง ซึ่งไหลผ่านตำบลจากด้านทิศเหนืออุทยานแห่งชาติเขาหลวงลงสู่ทางด้านทิศใต้ของตำบล ส่งผลให้พื้นที่ทางด้านทิศเหนือของตำบลเป็นที่ราบเชิงเขาที่มีความสมบูรณ์ ทางธรรมชาติ และเป็นแหล่งกำเนิดของต้นน้ำลำธารหลายสาย อาทิ คลองระแนง คลองดินแดง คลองห้วยคุณ คลองจันระ คลองคันเถน นอกจากนี้ยังมีอ่างเก็บน้ำคลองดินแดง บ่อน้ำร้อน น้ำตกแสนห้า เป็นต้น

บริเวณป่าต้นน้ำเป็นพื้นที่ซึ่งมีทรัพยากรตามธรรมชาติ ที่ยังเป็นป่าสมบูรณ์มีความสวยงาม มีความหลากหลายทางชีวภาพ ทั้งพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ มีสัตว์ป่า กกล้วยไม้ นานาชนิด

จุดท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่น่าสนใจ

น้ำตกหนานต้นไทร

อยู่ในพื้นที่หมู่ที่ 9 หมู่ที่ 8 ของตำบลเขาพระ ซึ่งมีพื้นที่ป่าที่ศึกษา เรื่องของธรรมชาติ มีความสมบูรณ์ของพรรณไม้ สองข้างลำคลอง มีสภาพแวดล้อมที่น่าสนใจ ห่างจากถนนรอบอ่างเก็บน้ำคลองดินแดง ประมาณ 2 กม. ช่วงที่เหมาะสมสำหรับเดินทางเข้าชมพื้นที่ ประมาณเดือน มกราคม - เดือน มิถุนายน

น้ำตกห้วยสูงใต้

อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติคลองดินแดง มีทั้งหมด 7 ชั้นด้วยกันบริเวณโดยรอบของน้ำตกมีสภาพป่าดงดิบชื้น และป่าดิบเขาที่มีความสมบูรณ์ ทางธรรมชาติมี พรรณไม้และสัตว์หายากอยู่มากมาย ช่วงที่เหมาะสมในการเดินทางเข้าไปประมาณเดือนมกราคม - มิถุนายน

น้ำตกแสนท่า (น้ำตกกระแนะ)

เป็นน้ำตกที่อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติ ซึ่งแหล่งต้นน้ำลำธารของคลองกระแนะ มีสภาพป่าที่สมบูรณ์ ทั้งพรรณไม้และพันธุ์สัตว์หลายชนิด ใช้เวลาเดินเท้าประมาณ 2 ชม.ระหว่างทางเต็มไปด้วยธรรมชาติสองฝั่งคลอง มีปลาที่อาศัยอยู่ตามธรรมชาติ และผีเสื้อหลายชนิด น้ำตกกระแนะมีความสูงประมาณ 70 - 80 เมตร การเดินทางเข้าชมพื้นที่เหมาะสมใน เดือนมกราคม - เดือนมิถุนายน

พื้นที่ใกล้เคียงที่มีการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

อุทยานแห่งชาติเขาหลวง

มีครอบคลุมพื้นที่ของอำเภอเมือง อำเภอพิปูน อำเภอพรหมคีรี อำเภอลานสกา อำเภอฉวาง กิ่งอำเภอช้างกลาง และกิ่งอำเภอนบพิตำ มีเนื้อที่ประมาณ 597 ตรกม. ได้ประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติเมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2517 ประกอบด้วยเทือกเขาที่สลับซับซ้อน มียอดเขาหลวงสูงสุด 1,835 เมตรจากระดับน้ำทะเล ซึ่งสูงที่สุดในภาคใต้เป็นแหล่งของต้นน้ำลำธารและคลองต่าง ๆ กว่า 15 สาย สภาพป่าเขาเป็นแบบป่าดงดิบชื้นและป่าดิบเขา ที่มีพรรณ ไม้และสัตว์ที่หายากอยู่มากมาย ความสวยงามและสมบูรณ์ของอุทยานแห่งชาติเขาหลวง ที่มีสภาพแวดล้อมที่น่าสนใจและชุมชนโดยรอบ ตลอดจนนักท่องเที่ยวเข้าใจความสำคัญของธรรมชาติและสามารถจัดระบบรองรับนักท่องเที่ยวที่ดี ทำให้อุทยานฯ แห่งนี้ได้รับรางวัลยอดเยี่ยม (ไทยแลนด์ ทัวริสซึม อวอร์ด)ประจำปี 2541 รางวัลยอดเยี่ยม ประเภทแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ มีกิจกรรมเดินป่าศึกษาธรรมชาติตามเส้นทางจากบ้านคีรีวง-ยอดเขาหลวง มีความสูง 1,835 เมตร ใช้เวลาในการเดินท่องเที่ยวศึกษา 3 วัน 2 คืน ติดต่อขออนุญาตการเดินทางผ่านอุทยานแห่งชาติเขาหลวง และ อบต.กำโลน โทร. (075) 309010 เพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทางและบริการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวนคณะครั้งละ 10 คน ช่วงเดือนที่เหมาะสมต่อการเดินป่ายอดเขาหลวง คือเดือนมกราคม - เดือนมิถุนายน

บ้านคีรีวง

เป็นชุมชนเก่าแก่ที่อยู่อาศัยอยู่เชิงเขาหลวง ตำบลกำโลน อันเป็นเส้นทางเดินขึ้นสู่ยอดเขาหลวง ชาวบ้านคีรีวงมีวิถีชีวิต ที่สงบสังคมแบบเครือญาติ อาชีพหลักทำสวนผลไม้ผสมเรียกว่า ‘สวนสมรม’ เช่น มังคุด เงาะทุเรียน สะตอ เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน 2531 ได้เกิดมหาอุทกภัยพิบัติ ภัย หมู่บ้านถูกน้ำพัดหายไปนับ 100 หลังซึ่งวัดและชาวคีรีวง ได้รักษาพระอุโบสถ และบ้านที่ประสบภัยไว้เป็นอนุสรณ์สถาน ชุมชนคีรีวงได้เป็นชุมชนต้นแบบในการจัดการธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้รับรางวัลยอดเยี่ยมอุตสาหกรรมท่องเที่ยว (ไทยแลนด์ ทัวริสซึม อวอร์ด) ประจำปี 2541 ประเภทเมืองและชุมชน

เนื่องจากเป็นชุมชนที่มีวิถีชีวิตแบบชาวสวนอยู่กับธรรมชาติ และได้พัฒนาบริการนักท่องเที่ยวขึ้นมา เป็นธุรกิจใหม่ของชุมชน ประกอบด้วย การนำทางเดินป่า ลูทาบ การจัดที่พักแบบโฮมสเตย์ โดยการจัดตั้งชมรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นองค์กรกลางของชาวชุมชนจัดแบ่งหน้าที่ไปยังกลุ่มต่าง ๆ ให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างทั่วถึง นอกจากนี้การเดินป่าขึ้นสู่ยอดเขาหลวงก็ต้องเริ่มต้นที่หมู่บ้านคีรีวงเช่นกัน การเดินทางไปบ้านคีรีวง สามารถขึ้นรถสองแถวจากตลาดยาว มีรถออก ตั้งแต่เวลา 07.00 -16.00 น. ราคา 17 บาท หรือโดยทางรถยนต์จากอำเภอเมือง-ลานสกา ประมาณ 26 กม. ป้ายชี้ทางเข้าหมู่บ้านคีรีวงอยู่ทางขวาที่กม.ที่ 20 ติดต่อ อบต. กำโลน โทร. (075) 309010

ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมในพื้นที่ดังกล่าว ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องถื่นและตัวแทนจากชุมชน เห็นพ้องกันว่าควรที่จะนำทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านต่าง ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น อาทิ ผืนป่า น้ำตกแสนห้า น้ำตกปลาตาย ผืนป่าคลองคันเถน บ่อน้ำร้อนหนองบัว อ่างเก็บน้ำคลองดินแดง ฯลฯ มาจัดการให้เป็นพื้นที่ด้านธรรมชาติ

การที่มีทรัพยากรท่องเที่ยวด้านธรรมชาติอยู่มาก เป็นผลมาจากการร่วมมือร่วมใจช่วยกันดูแลรักษา ประกอบกับพื้นที่ทางด้านทิศเหนือและทิศตะวันออกของตำบลเขาพระ อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติคลองดินแดง นอกจากนี้ทางด้านทิศเหนือบางส่วนยังเป็นป่าสงวนแห่งชาติ และเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าอีกด้วย และส่วนหนึ่งของเทือกเขาหลวง ยังเป็นเส้นแบ่งเขตของอำเภอพิปูน กับอำเภอนบพิตำ และอำเภอพรหมคีรีอีกด้วย

บริเวณเส้นแบ่งเขตของเทือกเขายังเป็นผืนป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์และมีความหลากหลายทางชีวภาพ ทั้งพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ อีกทั้งเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่สำคัญ คือเป็นแหล่งต้นกำเนิดของต้นน้ำตาปี และลำคลองอีกหลายสาย อาทิ คลองระแนะ คลองห้วยคุณ คลองดินแดง คลองผวนและลำห้วยต่าง ๆ อีกมากมาย โดยเฉพาะผืนป่าอันอุดมสมบูรณ์ ซึ่งเป็นต้นน้ำลำธารของคลองระแนะและปลายคลองดินแดงตลอดแนว สามารถพัฒนาเส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติ

สำหรับปัญหาเรื่องผลกระทบการท่องเที่ยว ความแตกต่างในด้านวัฒนธรรม สังคมเมืองกับสังคมชนบท มีความแตกต่างกันมากในเชิงปฏิบัติ ซึ่งสังคมเมืองส่วนมากจะรับเอาวัฒนธรรมจากทางตะวันตกมาโดยไม่รู้ตัว แต่ในส่วนวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นมีข้อห้าม ข้อจำกัดมากมายในเรื่อง

ความเชื่อมีข้อห้าม อาทิ ห้ามจับศีรษะผู้สูงอายุในท้องถิ่น ห้ามแต่งกายไม่สุภาพในที่สาธารณะชน โดยเฉพาะการนั่งกางเกงขาสั้นมาก เข้าวัดหรือศาสนสถานต่าง ๆ การนำสิ่งของเหลือใช้ไปทิ้งในต้นน้ำ ลำธารหรือที่ชาวบ้านเรียกว่า น้ำผุด หรือน้ำออกตา เชื่อว่าบริเวณดังกล่าวมีเจ้าที่เจ้าทางดูแลอยู่ ผู้คนที่ทำสกปรกจะถูกลงโทษ

ที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ การนำเอาพันธุ์ไม้ต่าง ๆ โดยเฉพาะกล้วยไม้ที่ขึ้นอยู่ตามธรรมชาติ ไปเป็นสมบัติส่วนตัว ทำให้กล้วยไม้ขึ้นอยู่ตามธรรมชาติลดน้อยลงอย่างมาก บางครั้งก็เสนอราคาสูงเพื่อเป็นสิ่งจูงใจให้คนในพื้นที่นำออกมาให้

ปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าว ถึงแม้ว่าเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติจะมีข้อห้าม และวางบทลงโทษเอาไว้สูงแต่ก็ยังมีบุคคลที่ลักลอบนำออกมาจนได้ จากปัญหาดังกล่าว ผู้นำในพื้นที่ร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ร่วมกันป้องกันและระดมรังค์ให้ทุกคนมีจิตสำนึก รักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีอยู่ในพื้นที่ของตนเองไว้ให้กับอนุชนรุ่นหลัง

5.1.2 แนวทางการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

กิจกรรมต่าง ๆ ในกระบวนการวิจัยในโครงการ “การศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมที่มีความเหมาะสมต่อพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ” ดำเนินการโดยสมาชิกขององค์การบริหารส่วนตำบลและผู้นำชุมชน ทำหน้าที่เป็นทั้งผู้วิจัยและผู้ถูกวิจัย กิจกรรมการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ขึ้นในท้องถิ่น มีการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในชุมชน รวมทั้งเตรียมความพร้อมของชุมชน เพื่อรองรับการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับบริบทชุมชน ทั้งในรูปของกิจกรรมการเดินป่าศึกษาธรรมชาติ กิจกรรมการประชุม นำเสนอผลการศึกษาและรับฟังความคิดเห็น ระดมความคิดของชาวบ้านในเรื่องการท่องเที่ยว รวมทั้งกิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในรูปของการปลูกป่ารักษาดินน้ำ

ในการทำรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมในตำบลเขาพระซึ่งมีชุมชนต่าง ๆ เช่น บ้านห้วยโก บ้านห้วยท้อน บ้านห้วยใหม่ บ้านใสเจือ บ้านหนองบัว บ้านทุ่งร้อน บ้านเหนือคลองระเนาะ ได้แสดงความคิดเห็นซึ่งคณะผู้วิจัย ได้สรุปเป็นฐานข้อมูลประกอบการตัดสินใจ กำหนดแนวทางจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมของตำบลเขาพระดังนี้

5.1.3 การอนุรักษ์ทรัพยากร

ดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวโดยไม่ก่อผลกระทบต่อธรรมชาติ เช่น ไม่ควรสร้างถนนเข้าไปยังป่าต้นน้ำเพราะจะส่งผลให้มีการเข้าไปตัดไม้ทำลายป่า ควรมีมัคคุเทศก์ท้องถิ่นเป็นผู้นำทาง ก่อให้เกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชน จัดทำเอกสารแผ่นพับหรือโปสเตอร์ ชี้แจงข้อควรปฏิบัติ - ข้อควรละเว้น ในการเข้าไปเดินป่า เช่น ควรใช้ใบตองห่ออาหารแทนพลาสติก ทิ้งขยะในหลุมให้สลายตามธรรมชาติเป็นปุ๋ยแก่ต้นไม้ นำขยะพลาสติกกลับออกมาไม่ควรทิ้งในป่า

5.2 การท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม

วัฒนธรรมคือ ผลผลิตของส่วนรวมที่มนุษย์ได้เรียนรู้มาจากคนแต่ก่อนสืบต่อเป็นประเพณีกันมาคือ ความรู้สึก ความคิดเห็น ความประพฤติ และกิริยาอาการหรือการกระทำใด ๆ ของมนุษย์ในส่วนรวมลงรูปเป็นพิมพ์เดียวกันและสำแดงออกมาให้ปรากฏเป็นภาษา ศิลปะ ความเชื่อถือ ระเบียบประเพณี เป็นต้น คือมรดกแห่งสังคม ซึ่งสังคมรับและรักษาไว้ให้เจริญงอกงามเป็นผลผลิตของส่วนรวมที่มนุษย์ได้เรียนรู้มาจากคนแต่ก่อนสืบต่อเป็นประเพณีกันมา

ประเภทของวัฒนธรรมออกเป็น

1) วัฒนธรรมทางวัตถุ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสุขกายเพื่อให้ได้อยู่ดีกินดีมีความสุขสบายในการครองชีพ ได้แก่ สิ่งความจำเป็นเบื้องต้นในชีวิต 4 อย่างและสิ่งอื่น ๆ เช่น เครื่องมือ เครื่องใช้ ยานพาหนะ ตลอดจนเครื่องอาวุธยุทโธปกรณ์เครื่องป้องกันตัว

2) วัฒนธรรมทางจิตใจ เป็นสิ่งที่ทำให้ปัญญาและจิตใจมีความเจริญงอกงาม ได้แก่ การศึกษา วิชาความรู้อันบำรุงความคิดทางปัญญา ศาสนา จรรยา ศิลปะ และวรรณคดี กฎหมายและระเบียบประเพณี ซึ่งส่งเสริมความรู้สึกทางจิตใจให้งอกงามหรือสบายใจ

ลักษณะความเจริญแห่งวัฒนธรรม

1) ต้องมีการสังสม และการสืบต่อดกทอดกันไปไม่ขาดตอนมีมรดกแห่งสังคมอันเกิดจากผลผลิตของสังคมที่สร้างสมไว้

2) ต้องมีแปลกมีใหม่มาเพิ่มเติมของเดิมให้เข้ากันได้

3) ต้องส่งเสริมเพื่อให้แพร่หลายไปในหมู่ของตนและตลอดไปถึงชนหมู่อื่นด้วย

4) ต้องปรับปรุงและแก้ไขให้เหมาะกับสภาพแวดล้อม และสภาพของเหตุการณ์

ลักษณะความเป็นไปแห่งวัฒนธรรม 3 ประการ คือ

1) วัฒนธรรมของฝ่ายแพ้จะต้องสูญไปถ้าฝ่ายแพ้ไม่มีวัฒนธรรมอันเป็นบุคลิกลักษณะของตนอยู่ในระดับสูง หรือเท่ากับฝ่ายชนะ เช่น ให้เลิกศึกษาภาษาของตน แต่ให้มาศึกษาของฝ่ายชนะ หรือไม่ฝ่ายชนะพยายามทำลายวัฒนธรรมของฝ่ายแพ้ให้หมดไปทันที

2) ถ้าทั้งสองฝ่าย คือ ทั้งแพ้และชนะมีวัฒนธรรมอยู่ในระดับทัดเทียมกัน วัฒนธรรมของฝ่ายแพ้ก็น่าจะต้านทานฝ่ายชนะไว้ได้ วัฒนธรรมของทั้งสองฝ่ายจะเข้าระคนปนกันทีละน้อย ๆ เมื่อเป็นเวลานานจะเกิดเป็นวัฒนธรรมใหม่มีอำนาจดีกว่าเดิม เพราะได้กำลังทั้งสองฝ่ายมารวมกัน

3) ถ้าฝ่ายแพ้มีวัฒนธรรมอยู่ในระดับสูงกว่าฝ่ายชนะก็จะสามารถดึงดูดเอาวัฒนธรรมของฝ่ายชนะเข้าประสานและอยู่ในกรอบงาของฝ่ายแพ้ ถ้าฝ่ายชนะมีจำนวนคนน้อยกว่าฝ่ายแพ้ การพ่ายแพ้ในทางวัฒนธรรมของฝ่ายชนะจะเร็วขึ้น

ชาติใดไม่กระตือรือร้นในการบำรุงและส่งเสริมวัฒนธรรมของตนให้มีความเจริญงอกงาม และแพร่หลายได้ทันทั่วทั้งที่ ชาตินั้นอาจเป็นผู้ถูกชาติอื่นรุกรานในทางวัฒนธรรม ดังนั้นเพื่อไม่ให้ถูกรุกรานหรือรุกรานก็ด้านอยู่ ก็จะต้องรู้จักปรับปรุงวัฒนธรรมของตนให้เจริญ สิ่งแปลกใหม่ไม่ใช่ว่าจะเป็นของ

ดีมีประโยชน์แก่ตนเสมอไป ถ้าสิ่งแปลกใหม่นั้นไม่เข้ากันได้ดีกับรากฐานแห่งวัฒนธรรมของตนการที่วัฒนธรรมจะเปลี่ยนแปลงไปได้นั้น มี 4 ระยะคือ

1) เปลี่ยนไปเล็กน้อย
2) เกิดจากค้นพบสิ่งใหม่ ๆ หรือประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ ขึ้น สภาพภาวะเปลี่ยนแปลงไปวัฒนธรรมจึงเปลี่ยนไป

3) มีคู่แข่งเช่น เกรียนไปไม่ได้รื้อไปได้

4) การยืมวัฒนธรรมอื่นเข้ามา

เหตุแห่งความเจริญทางวัฒนธรรม

1) การสะสม ต้องรับมรดกที่บรรพบุรุษมอบไว้ให้
2) การปรับปรุง ถ้าหมดสมัยแล้วก็ต้องเก็บไว้ในพิพิธภัณฑ์ สิ่งที่เป็นมาในอดีต (ทั้งฝ่ายนามธรรมด้วย) ที่ใช้ได้ก็ปรับปรุงให้เข้ากับสมัยปัจจุบัน

3) การถ่ายทอด ต้องสืบต่อให้คนรุ่นหลัง ต้องเผยแพร่สั่งสอนกัน การจะทำให้วัฒนธรรมเจริญยิ่งขึ้นนั้นเราต้องรักษาวัฒนธรรมมรดกตกทอดและปรับปรุงอดีตให้เหมาะสมกับปัจจุบัน

การสำรวจแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ในพื้นที่ตำบลเขาพระ อำเภอพิบูลย์ จังหัดนครศรีธรรมราช เป็นกิจกรรมแบบการศึกษาศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม ที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ เพื่อจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวและแหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยว ภายใต้แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนนอกจากนี้ยังมีทรัพยากรท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์บริเวณพื้นราบการทำเหมืองแร่ บ้านห้วยท้อนและบ้านห้วยตริต และยังมีโบราณสถานทางพุทธศาสนา ที่บริเวณภูเขาพระ ซึ่งเป็นศูนย์วัฒนธรรมของอำเภอพิบูลย์อีกด้วย คณะผู้วิจัยพบซากโบราณวัตถุ อันได้แก่ เขาพระที่พบเศียรพระและวัตถุโบราณที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ อยู่บริเวณพื้นที่ตำบลเขาพระ บ้านหน้าเขา หมู่ที่ 1 ของตำบลเขาพระ พบวัตถุโบราณที่มีคุณค่าในฐานะเป็นมรดกทางวัฒนธรรม แสดงเค้าโครงเดิมของศิลปะสถาปัตยกรรมเป็นหลักฐานเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ของอำเภอพิบูลย์โดยรวม และเป็นเครื่องยืนยันว่าพื้นที่ตำบลเขาพระแห่งนี้ เคยเป็นสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์มาก่อน อีกทั้งเป็นดินแดนที่มีความเจริญรุ่งเรืองในด้านพุทธศาสนา แต่โบราณกาลแน่นอน

การจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

บริเวณพื้นที่ของตำบลเขาพระมีสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ การเข้ามาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน การประกอบอาชีพหลายจุด ได้แก่

ชุมชนบ้านห้วยท้อน เมื่อก่อนเคยเป็นสถานที่รุ่งเรืองมาก่อน มีผู้คนมากมายมาอาศัยอยู่ร่วมกันในการทำเหมืองแร่ ในปัจจุบันหลังจาการปิดอ่างน้ำคลองดินแดง บริเวณดังกล่าว กลายมาเป็นที่อยู่อาศัยของชุมชน เกือบจะไม่เหลือร่องรอยในอดีตไว้เลย

ภูเขาพระซึ่งมีการพบเศียรพระพุทธรูปในสมัยโบราณ อยู่กระจุกกระจาย บงบอกถึงความเจริญรุ่งเรือง ของพุทธศาสนาในดินแดนแห่งนี้ แต่ขาดผู้ดูแลบำรุงรักษา บางเศียรชำรุดมาก บางเศียรก็เสื่อมสลายไปตามกาลเวลา เหลือเพียงแต่บางเศียรอยู่บริเวณลานวัฒนธรรม

นอกจากนี้ยังมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เป็นสถานที่สำคัญของชนชาวจีนเข้ามาประกอบอาชีพ ในปัจจุบันสถานที่ดังกล่าวชาวบ้านในแถบพื้นที่ใกล้เคียง ได้เข้าไปจับจองสร้างบ้านเรือนอาศัยอยู่เป็นชุมชน หลังจากมีการสร้างอ่างเก็บน้ำคลองดินแดง

ในการสำรวจภาคสนาม ผู้วิจัยออกสำรวจพร้อมกับผู้อาวุโสในชุมชนบริเวณภูเขาพระ บางถ้ำเคยมีพระพุทธรูปรูปเล็กรูปใหญ่ ตั้งอยู่เรียงรายมากมาย มีทั้งสีเงิน สีทอง แต่ในปัจจุบันพระพุทธรูปที่เคยพบในตอนนั้น บางส่วนชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียงพื้นที่เก็บไปเป็นสมบัติส่วนตัว ในปัจจุบันมีแต่เศียรของพระพุทธรูปที่ปั้นด้วยปูนซีเมนต์ อยู่บริเวณลานวัฒนธรรม นอกจากนี้ยังพบเครื่องปั้นดินเผาที่อยู่ในบริเวณภูเขาพระ อยู่ลึกจากพื้นผิวดินลงไปประมาณ 1.00 - 1.50 เมตร บางชิ้นมีสภาพที่สมบูรณ์ แต่ไม่สามารถระบุแน่ชัดได้ว่าเป็นยุคสมัยใดได้

บ้านหน้าเขา หมู่ที่ 1. ตำบลเขาพระ เชื่อว่าในสมัยก่อนนั้นเป็นสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ที่มีผู้คนเข้ามาอาศัยอยู่เป็นจุดแรก ๆ ของพื้นที่ ซึ่งแม่น้ำคลองดินแดงไหลผ่าน และต่อมาก็เป็นที่อยู่ของชุมชนมีความเจริญมาก ในบริเวณนี้ยังมีสถานที่สำคัญ คือ

- ภูเขาพระ บริเวณพื้นที่แห่งนี้เชื่อว่าเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ มีพ่อท่านตาชีฟ้าขาว หรือตาฟ้าขาวสถิตย์อยู่ เป็นที่เคารพบูชาของชาวบ้านในเขตพื้นที่ตำบลเขาพระและพื้นที่ใกล้เคียง

- วัดทองท่าหนู หรือวัดหน้าเขา เป็นวัดที่สร้างขึ้นมากใน กรุงรัตนโกสินทร์ ตอนต้น ๆ มีเจ้าอาวาสหลายองค์ แต่ที่ประชาชนในพื้นที่และเขตพื้นที่ใกล้เคียง ให้ความเคารพและเป็นที่รู้จักกันดี คือ พระครูสังฆรักษ์ ทอง ([ดูรายละเอียด ในภาคผนวก หน้า 125....](#))

- วัดห้วยโกบ้านห้วยตรีค หรือวัดห้วยโกเก่า หลังจากน้ำท่วมมีการสร้างอ่างเก็บน้ำคลองดินแดง ก็มาสร้างวัดใหม่อยู่ที่บ้านห้วยตรีค วัดห้วยโกในอดีตมีเจ้าอาวาสที่ ประชาชนในพื้นที่ให้ความเคารพ และนับมากก็คือ พ่อท่านพลอย อโนโม([ดูรายละเอียด ในภาคผนวก.หน้า 124](#))

ทรัพยากรท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์

บริเวณตำบลเขาพระในสมัยก่อนนั้นเคยเป็นเมืองแร่ที่มีความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจ และการอพยพเข้ามาอยู่อาศัยของชาวจีนในเขตตำบลเขาพระในสมัยนั้น ปัจจุบันพื้นที่ดังกล่าวกำลังจะถูกเปลี่ยนแปลงสภาพจากการเข้าไปสร้างบ้านเรือนอาศัย หลังจากการสร้างอ่างเก็บน้ำอีกสถานที่หนึ่งก็คือ บริเวณภูเขาพระ มีการพบเศษข้าวของเครื่องใช้และเศียรพระในสมัยอยุธยาต้น ๆ อีกด้วย

ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

ประชาชนในเขตตำบลเขาพระมีประเพณีและวัฒนธรรมที่เป็นจุดเด่นและสืบทอดมาเป็นเวลานานก็คือประเพณีทำบุญเชิงภูเขาพระ มีการฉลองเจดีย์ทราย และอีกประเพณีก็คือ การลากพระบกของอำเภอพิปูน ประเพณีนี้มีการประกอบกิจการมาเป็นเวลาช้านาน ในปัจจุบันยังมีความสำคัญมากสำหรับ

ประชาชนในเขตอำเภอพิบูลย์ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในเขตพื้นที่ตำบลเขาพระ มีประเพณี วัฒนธรรม ที่เป็นเอกลักษณ์และโดดเด่นเป็นของตนเองที่สืบทอดมาเป็นเวลาช้านานที่สำคัญมี

- การทำบุญบริเวณเชิงภูเขาพระ ในเดือน 4 แรม 15 ค่ำ โดยที่มีประชาชนในพื้นที่ตำบลเขาพระได้ร่วมกันทำบุญที่ยิ่งใหญ่ที่สุด มีการฉลองเจดีย์ทราย นับว่ามีคุณค่าทางด้านจิตใจ สำหรับบุคคลที่เข้าร่วมกันทำบุญในวันนั้น

- การชักลากพระบกเป็นประเพณีหนึ่ง ที่ทุกคนในเขตพื้นที่อำเภอพิบูลย์ จะรู้กันเมื่อถึงเดือน 5 แรม 15 ค่ำ ของทุกปี วัดในเขตอำเภอพิบูลย์จะต้องตกแต่งเรือ เพื่อนำเรือพระไปรวมกันที่ลานวัฒนธรรม บริเวณเชิงภูเขาพระ ซึ่งในปัจจุบันทางองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้ให้การสนับสนุน ด้านงบประมาณ ในการชักลากพระบก

- ปลายเดือนมีนาคม – กลางเดือนเมษายน งานลากพระบกจากทุกวัดในเขตอำเภอพิบูลย์ ไปรวมกันบริเวณภูเขาพระ แต่ละวัดจะมีการตกแต่งเรือพระอย่างสวยงามไปรวมกันในวันแรม 1 ค่ำเดือน 5 ของทุกปีซึ่งถือว่าเป็นประเพณีสำคัญของประชาชนอำเภอพิบูลย์ ชมการตกแต่งเรือพระของแต่ละวัด กราบพ่อตาปะขาว พระพุทธรูปหิ้งค์ เพื่อความเป็นมงคลแก่ตัวเอง ตอนสายจึงรถชมอ่างเก็บน้ำคลองดินแดง ชมทิวทัศน์และความเป็นอยู่ของชุมชนรอบอ่าง ตอนบ่ายไปน้ำตกหนานต้นไทร พักค้างคืนริมอ่างเก็บน้ำกับอาหารพื้นบ้านรสเด็ด รุ่งเช้าเดินทางไปชมอ่างเก็บน้ำตกหนานแสนห้า (น้ำตกกระแนะ) ระหว่างทางเพลิดเพลินธรรมชาติ สองฝั่งคลองกับพันธุ์ไม้นานา

ปลายเดือนมีนาคม - ต้นเดือนเมษายน ชมประเพณีการฉลองเจดีย์ทราย เดือน 4 แรม 15 ค่ำ เป็นงานบุญที่ทุกคนในเขตพื้นที่ตำบลเขาพระลืมไม่ได้ ลิ้มรสกับอาหารจากทั่วสารทิศที่นำมาด้วยปีนโต ซึ่งประเพณีที่สืบทอดมาเป็นเวลาช้านาน หลังจากนั้นไปชมโรงงานเซรามิค และภูมิปัญญาท้องถิ่นการจักสาน บ่ายลงไปชมธรรมชาติรอบอ่างเก็บน้ำคลองดินแดง

ในสภาพปัจจุบันถึงแม้ว่าทางอำเภอพิบูลย์ จะประกาศให้ภูเขาพระเป็นศูนย์วัฒนธรรม ของอำเภอพิบูลย์ แต่การอนุรักษ์และดูแลบำรุงรักษาพื้นที่ ยังไม่เป็นรูปธรรมอยู่ สถานที่ถูกทิ้งร้าง ไม่มีผู้รับผิดชอบ เมื่อถึงเวลางานประเพณีก็จะมีชาวบ้านที่อาศัยอยู่บริเวณใกล้เคียงช่วยกันทำความสะอาด เมื่อสิ้นสุดการจัดงาน สถานที่ที่ถูกทอดทิ้งไม่มีคนดูแลทำให้สิ่งของและพระพุทธรูปบริเวณลานวัฒนธรรมชำรุดทรุดโทรมไปเรื่อย ๆ

ข้อเสนอแนวทางการอนุรักษ์

การอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาในท้องถิ่น ควรมุ่งเน้นการพัฒนาเยาวชน ให้เรียนรู้วัฒนธรรมประเพณีเข้ามามีบทบาทในการอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมภูมิปัญญาของตำบลเขาพระ อาทิ นิทานพื้นบ้าน รำวงเวียนครก ประเพณีของท้องถิ่น พร้อมทั้งระวังในเรื่องผลกระทบด้านวัฒนธรรมที่มีต่อเยาวชน เนื่องจากนักท่องเที่ยวสตรีบางรายแต่งกายไม่สุภาพ นุ่งน้อยห่มน้อย

การเคารพในอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและวิถีของชุมชน

นักท่องเที่ยวนักเคารพแบบแผนวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น ละเว้นการจี้มอเตอร์ไซค์โดยไม่สนใจการพกฎจราจร ไม่ควรส่งเสียงดังลั่นบนถนนในยามวิกาลเพราะส่งผลกระทบต่อสุขภาพและสุขภาพจิตของคนในท้องถิ่น

คณะผู้วิจัยมีความเห็นว่าสิ่งของต่าง ๆ ล้วนเป็นหลักฐานสำคัญทางประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น ตำบลเขาพระ มีคุณค่าในฐานะเป็นมรดกทางวัฒนธรรม รวมทั้งเป็นหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นของอำเภอพิปูนและยังเป็นเครื่องยืนยันว่าพื้นที่แห่งนี้เป็นที่ที่มีความเจริญรุ่งเรือง ในพุทธศาสนามาแต่โบราณ ควรที่จะกำหนดแนวทางการอนุรักษ์สถานที่เพื่อใช้เป็นแนวบรรทัดฐานในการปฏิบัติ

ในการดำเนินการความพยายาม เพื่อสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์พื้นที่ดังกล่าว และพัฒนาขึ้นมาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของตำบลเขาพระและอำเภอพิปูน คณะผู้วิจัย มีความเห็นว่าควรกำหนดแนวทางการอนุรักษ์เพื่อใช้เป็นแนวบรรทัดฐานในการปฏิบัติดังนี้

- 1) กำหนดแหล่งโบราณสถานให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น
- 2) พัฒนาเส้นทางเดินเท้าขึ้นไปยังสถานที่สำคัญบนยอดภูเขาพระ และร่วมมือกันกำจัดวัชพืชที่ขึ้นปกคลุม
- 3) ปรับปรุงภูมิทัศน์โดยรอบภูเขาพระ เพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์ที่สำคัญของอำเภอพิปูน
- 4) เผยแพร่ข้อมูลและสภาพปัจจุบันของสถานที่ให้สาธารณชนได้รับรู้
- 5) กระตุ้นให้เกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ ตระหนักถึงคุณค่าของสถานที่ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งทางด้านประวัติศาสตร์สังคมและการตั้งถิ่นฐาน
- 6) ร่วมมือร่วมใจกันปกป้องคุ้มครองและอนุรักษ์สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ แนวทางการอนุรักษ์โบราณสถานทั้ง 6 ประการดังกล่าว มุ่งให้ชุมชนท้องถิ่นเกิดการตื่นตัวร่วมมือร่วมใจกันอนุรักษ์สถานที่สำคัญ และพัฒนาสถานที่สำคัญ ให้เป็นทรัพยากรท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์อันเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมโดยชุมชนและเป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวในกรอบของแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

5.3 บทบาท อบต. เขาพระ กับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตำบลเขาพระ อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช มีพื้นที่ ประมาณ 171 กว่าตารางกิโลเมตร ครอบคลุม เขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ เขตป่าสงวนแห่งชาติ และเขตอุทยานแห่งชาติเขาหลวง พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูง มีภูเขาสลับซับซ้อน มีทรัพยากรตามธรรมชาติอยู่มากมาย อาทิเช่น บ่อน้ำร้อนภูเขาพระ น้ำตกแสนห้า เป็นต้น ประกอบกับมีอ่างเก็บน้ำคลองดินแดง และโรงงานเซรามิก ที่ตั้งอยู่หมู่บ้านจุฬารักษ์ พัฒนา 2 สิ่งต่างๆ เหล่านี้เป็นทรัพยากรที่มีค่าของชุมชน

จากการที่พื้นที่ของตำบลเขาพระ มีทรัพยากรที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยว ในช่วงปีที่ผ่านมามีบุคคลต่างพื้นที่ และนักท่องเที่ยว เป็นจำนวนมาก ที่เดินทางเข้ามาพักผ่อน ตามสถานที่ต่างๆ เป็นจำนวนมาก ส่งผลให้เกิดผลกระทบที่ตามมามากมาย เนื่องจากทางชุมชนยังไม่มีมาตรการรูปแบบ ในการจัดการดูแลการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในพื้นที่

จากสภาพปัญหาดังกล่าว องค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ ซึ่งมีภารกิจหน้าที่ที่ต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน มีส่วนร่วมในการสงวน บำรุง รักษา และใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ การรักษาสีงแวดล้อม การพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม

จากสภาพปัญหาที่เป็นจริง และสภาพที่ชุมชนประสบอยู่ ทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ ได้คิดจัดทำโครงการศึกษาด้านงานวิจัย ที่มีความเหมาะสมต่อสภาพพื้นที่ในการจัดการดูแลทรัพยากร ของตำบลเขาพระ สู่การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยการเชิญผู้นำในเขตพื้นที่ของตำบลเขาพระมาร่วมประชุมปรึกษาหารือ ถึงแนวทางในการนำทรัพยากรที่มีอยู่ตามธรรมชาติ มาใช้ประโยชน์ในเชิงอนุรักษ์ร่วมกัน

องค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ จึงได้ตั้งทีมงานนักวิจัยที่เป็นสมาชิกขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ ร่วมกับผู้นำท้องถิ่นและตัวแทนจากชุมชน เพื่อทำการศึกษา สู่กระบวนการวิจัยโดยมีสำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย เป็นผู้สนับสนุนด้านทุน

ในปีงบประมาณ 2549 องค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ ได้ตั้งงบประมาณจำนวน 200,000 บาท เพื่อที่จะให้ผู้นำในเขตพื้นที่ของตำบลเขาพระทุกระดับ เดินทางไปศึกษาดูงานในเขตพื้นที่ของภาคเหนือ และภาคกลางที่มีประเพณีและวัฒนธรรม ที่ใกล้เคียงกับพื้นที่ตำบลเขาพระ และมีการจัดการท่องเที่ยว เพื่อให้ทุกคน ได้มีการเรียนรู้ร่วมโดยนำข้อดีข้อเสีย มาช่วยกันวิเคราะห์ เพื่อให้ทุกคนมีความเข้าใจเหมือนกัน เมื่อกลับมาสามารถปรับมาใช้ในพื้นที่ของตนเองได้

หลังจากเดินทางไปศึกษาดูงาน ทางองค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ ได้ดำเนินกิจกรรมต่อ โดยให้ความสำคัญ ในการอนุรักษ์ทรัพยากรที่มีอยู่ตามธรรมชาติ ร่วมกับองค์กรต่างๆและชุมชนในเขตพื้นที่ โดยการปลูกป่าต้นน้ำลำธาร และจัดกิจกรรมที่น้ำตกหอนานต้นไทร เพื่อให้ทุกที่เข้าร่วม ได้ตระหนักและเกิดความรักความหวงแหน ทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อให้อยู่คู่กับพื้นที่ยาวนานที่สุด

ส่วนในด้านการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมที่อยู่ในพื้นที่ ทางองค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระก็ได้ให้การสนับสนุน ทางด้านงบประมาณในการจัดกิจกรรม อาทิเช่น งานทำบุญบริเวณเชิงภูเขาพระงานชักลากพระบก ที่บริเวณเชิงภูเขาพระ ซึ่งมีประชาชนในพื้นที่ของตำบลเขาพระและต่างพื้นที่เข้ามา ร่วมกันอย่างมาก จนกลายมาเป็นศูนย์วัฒนธรรมของอำเภอพิปูน ปัจจุบันในการจัดงานทางองค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระมีการประชาสัมพันธ์ ผ่านทางสื่อต่างๆ เพื่อให้ทุกได้รับทราบ ถึงข้อมูลต่างๆ ให้ได้รับทราบโดยทั่วถึงกัน

จากการที่องค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ ได้ดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องทั้งทางด้าน การประชาสัมพันธ์ข้อมูลเอกสาร ผ่านสื่อต่างๆอย่างต่อเนื่อง ทำให้มีบุคคลจากต่างพื้นที่เข้ามาในเขตพื้นที่

ของตำบลเขาพระ เพิ่มมากขึ้นสถานที่ท่องเที่ยว ที่มีอยู่ตามธรรมชาติ อาทิเช่น น้ำตกห้วยใต้ น้ำตกหนานต้นไทร น้ำตกแสนห้า การเดินป่าเพื่อชมความงดงามของธรรมชาติ งานประเพณีที่สำคัญของตำบลเขาพระ ก็เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย นักเรียนนักศึกษาในเขตพื้นที่ของตำบลเขาพระ เดินทางมาที่องค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ เพื่อศึกษาและขอข้อมูลไปศึกษาเพื่อการเรียนรู้

ส่วนในระดับของอำเภอพิปูน มีเจ้าหน้าที่ หัวหน้าส่วนร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ สมาชิก อปพร. ผู้นำในพื้นที่ได้มีจัดกิจกรรมร่วมกันในการสำรวจสถานที่สำคัญ เพื่อที่จะได้ทราบข้อมูลและสภาพความเป็นจริงมากขึ้น ในรอบปีที่ผ่านมาทางองค์การบริหารตำบล ได้เชิญท่านนายอำเภอพิปูน และหัวหน้าส่วน เดินทางไปท่องเที่ยวสถานที่สำคัญ ในเขตพื้นที่ของตำบลเขาพระ โดยมีชาวบ้านไปช่วยหุงหาอาหาร ใช้วิธีการดำรงชีพแบบในป่าอนุรักษ์ปัญหาท้องถิ่น ของชุมชนที่มีอยู่มาใช้ในการเดินทางป่า ก่อให้เกิดความประทับใจ มีการกล่าวขานกันไปกันทั่ว หลังจากการจัดกิจกรรม

สิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นหลังจากที่มีการสำรวจและทำกิจกรรม ทางองค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ ซึ่งมีสื่อการประชาสัมพันธ์ในหลายๆด้าน และมีงบประมาณเพื่อเติมความสมบูรณ์ ให้เกิดขึ้นได้ตามความต้องการของชุมชน จากการร่วมมือกันทำกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็นการจัดการแข่งขันวิ่ง FUN RUN และวิ่งมินิมาราธอน รอบอ่างเก็บน้ำคลองดินแดงโดยใช้งบประมาณร่วมกับ องค์การบริหารส่วนจังหวัด นครศรีธรรมราช และชุมชนบ้านห้วยโกเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ให้ผู้คนต่างพื้นที่ได้เดินทางเข้ามาในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นการสร้างความเชื่อมั่นในเรื่องความปลอดภัยให้แก่ผู้ที่มาเยือน โดยการให้ชุมชนในพื้นที่เป็นเจ้าภาพให้การต้อนรับผู้ที่มาเยือน เป็นการสร้างความสัมพันธ์ในระบบภาคี ซึ่งมีทุกภาคส่วนมาร่วมกันดำเนินการ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการท่องเที่ยว ที่ยั่งยืนในอนาคตต่อไป

บทที่ 6

อภิปรายผล สรุป และข้อเสนอแนะ

6.1 อภิปรายผล

การดำเนินกิจกรรมในโครงการวิจัย การศึกษาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมที่มีความเหมาะสมต่อพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ภายใต้กรอบแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม (Ecological and Cultural Tourism Management) อันเป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) มีการนำทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีอยู่ในท้องถิ่น ทั้งในด้านธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมมาเป็นปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยว รวมทั้งพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในชุมชนให้มีความรู้ - ความสามารถ รู้เท่าทันกระแสพัฒนาการด้านการท่องเที่ยว และเป็นผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินการโดยตรง

ในการนี้มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่นำเอาทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติ วัฒนธรรม สถานที่ทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตความเป็นอยู่และวิถีการผลิตมาใช้เป็นปัจจัยในการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม โดยคำนึงถึงฐานทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวที่ชุมชนมีเป็นสำคัญ

ตำบลเขาพระ เป็นพื้นที่ราบลุ่มสองฝั่งคลองดินแดง ที่มีทรัพยากรท่องเที่ยวในด้านธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เอื้อต่อการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว ประชากรมีอัตลักษณ์ด้านวัฒนธรรมโดดเด่น มีขนบจารีตประเพณีหลากหลาย มีประวัติศาสตร์ท้องถิ่นน่าสนใจ รวมทั้งมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ และวิถีการผลิตที่สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

กระบวนการวิจัยที่ดำเนินเป็นระยะเวลา 18 เดือน แสดงให้ประจักษ์ถึงการทุ่มเทแรงกายแรงใจของนักวิจัยและชาวบ้าน ที่ร่วมมือร่วมใจกัน ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของท้องถิ่นโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม สามารถตอบสนองความต้องการของชาวบ้านและชุมชนในตำบลเขาพระ ที่ให้ความสำคัญอันดับต้นในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมประเพณีและการรื้อฟื้นภูมิปัญญาท้องถิ่น มุ่งส่งเสริมให้ประชากรในชุมชนมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น มีจิตสำนึกในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งผืนป่าต้นน้ำคลองดินแดง ผืนป่าต้นน้ำคลองระเนาะ ผืนป่าต้นน้ำคลองพวน และผืนป่าต้นน้ำห้วยคุณ ซึ่งล้วนเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่สำคัญ ช่วยให้ชาวบ้าน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรมีรายได้ที่มั่นคง ในเชิงเศรษฐกิจ ด้วยการเพาะปลูกพืชหลัก อันได้แก่ ยางพารา เงาะ ทุเรียน มังคุด ลองกอง ข้าวเจ้า เป็นต้น

งานวิจัยชิ้นนี้ดำเนินไปบนฐานแห่งความต้องการที่แท้จริงของชาวบ้านส่วนใหญ่ ที่ต้องการให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม นำไปสู่การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจของชุมชน และการรักษาไว้ซึ่งอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม เป็นสำคัญ

ที่สำคัญ ชาวบ้านไม่ต้องการให้นำฐานทรัพยากรหลักของชุมชนที่มีอยู่ คือ ป่าต้นน้ำคลองดินแดง มาพัฒนาเป็นสถานที่ท่องเที่ยวอย่างเต็มรูปแบบ หากแต่มุ่งรักษาผืนป่าต้นน้ำเอาไว้ เพื่อให้ประชาชนใน

ชุมชนได้รับประโยชน์จากการนี้ มีน้ำทำนาและผืนป่าไม่ถูกทำลาย ยังคงความหลากหลายทางชีวภาพและ
 คุณภาพของระบบนิเวศไว้ได้สมบูรณ์ดังเดิม

6.1.1 การมีส่วนร่วมของชุมชน

การดำเนินการวิจัยตั้งอยู่บนฐานคิดที่ว่า ชาวบ้านทุกชุมชนในตำบลเขาพระ เป็นเจ้าของทรัพยากร
 และเป็นผู้มีส่วนได้เสียจากกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมโดยตรง สามารถนำทรัพยากร
 ท่องเที่ยวที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิด ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และนำไปสู่การอนุรักษ์
 ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการจัดการทรัพยากรดังกล่าวในแนวคิดการท่องเที่ยวเชิง
 นิเวศและวัฒนธรรม โดยมีองค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ องค์กรต่าง ๆ ในเขตพื้นที่ตำบลเขาพระ
 ชาวบ้านในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการโดยตรง ตั้งแต่คิดวางแผนดำเนินการ โครงการวิจัยด้าน
 การท่องเที่ยว การตัดสินใจดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ การประเมินผลโครงการ และการรับผลประโยชน์

คณะนักวิจัยประกอบด้วยตัวแทนชาวบ้านจากชุมชนบ้านห้วยโก บ้านห้วยตรีด บ้านหนองบัว
 บ้านห้วยทอน โดยมีตัวแทนจากองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นหลัก ร่วมกับตัวแทนจากท้องที่ มีนาย
 เสน่ห์ จรเปลี่ยว เป็นหัวหน้าโครงการ

ก่อนดำเนินการโครงการ ผู้วิจัยได้ประชุมประสานงานกับองค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ
 ซึ่งแจ้งวัตถุประสงค์หลักในการศึกษาวิจัยว่า กระบวนการวิจัยให้ความสำคัญในการพัฒนาศักยภาพ
 บุคลากรในชุมชน มีการเตรียมความพร้อมของชุมชน ด้วยการกระตุ้นจิตสำนึกในการอนุรักษ์
 ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวทั้งธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และ
 วัฒนธรรม โดยคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติ เพื่อพัฒนาไปสู่กระบวนการจัดการ
 ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

6.1.2 การพัฒนาศักยภาพบุคลากรในชุมชน

คณะผู้วิจัยได้จัดเวทีศึกษาเรียนรู้ร่วมกันด้านการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และสรุป
 ปัญหาผลกระทบจากการท่องเที่ยว พร้อมทั้งเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนด้วยการพัฒนาศักยภาพ
 และขีดความสามารถของบุคลากร การเรียนรู้เรื่องวัฒนธรรม ภูมิปัญญาดั้งเดิม ระบบนิเวศย่อยของพื้นที่
 และคุณภาพของระบบนิเวศ

ในการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม ชาวบ้าน ตัวแทนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม
 โดยตรงตลอดโครงการวิจัย ก่อให้เกิดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการวิจัยทั้งในด้านการอนุรักษ์
 ทรัพยากรธรรมชาติ การอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น โบราณสถานทางประวัติศาสตร์ และภูมิ
 ปัญญาดั้งเดิม

ในอนาคตกลุ่มตัวแทนเหล่านี้จะเติบโตพัฒนาขึ้นมา มีบทบาทในชุมชนท้องถิ่นของตน
 โดยเฉพาะการบริหารและกระบวนการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม ที่มีความเหมาะสม
 สอดคล้องกับบริบทของชุมชน สามารถนำทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีอยู่มาจัดการให้เกิดประโยชน์ต่อ

ท้องถิ่น โดยยึดความต้องการของชุมชนเป็นสำคัญ พร้อมทั้งคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของ
 ธรรมชาติ และที่สำคัญก่อให้เกิดความรักและความสามัคคีในชุมชน

6.1.3 การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างชุมชน

กิจกรรมการวิจัยเชิงปฏิบัติอย่างมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการถ่ายโอน
 ความรู้ของคนในชุมชน การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างชุมชน ผ่านกระบวนการวิจัยมุ่งเน้นให้เกิด
 กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน

ในการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างชุมชนหรือหมู่บ้านต่าง ๆ ในพื้นที่วิจัย มีการศึกษาถึงฐาน
 ทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ในพื้นที่ อันได้แก่ ฝืนป่าต้นน้ำคลองพวน และ
 น้ำตกหนานต้นไทร ฝืนป่าคลองระเนะ น้ำตกแสนห้า ในเขตอุทยานแห่งชาติเขาลวง ซึ่งยังคงความ
 เป็นป่าเบญจพรรณที่สมบูรณ์ มีความหลากหลายทางชีวภาพสูงมาก มีพืชพรรณสมุนไพรหลากหลาย
 ชนิด และประชุมระดมความคิดเพื่อกำหนดแนวทางนำฐานทรัพยากรดังกล่าว มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อ
 ท้องถิ่นอย่างเหมาะสมและมีความยั่งยืน มีการประสานการพัฒนาในเชิงเศรษฐกิจเข้ากับการพัฒนาด้าน
 สังคม และการคุ้มครองอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ทั้งนี้คณะผู้วิจัยได้ยึดเอาความต้องการของชุมชนเป็นสำคัญ พร้อมทั้งคำนึงถึงความสามารถใน
 การรองรับของธรรมชาติ ความสามารถในการรองรับทางสังคม และความสามารถในการรองรับทาง
 วัฒนธรรม อันเป็นทางเลือกใหม่ของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่สนองความต้องการของชุมชน
 อย่างแท้จริง

6.1.4 การจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม

เมื่อพิจารณาศักยภาพการท่องเที่ยวของหมู่บ้านต่าง ๆ คณะผู้วิจัยพบว่า พื้นที่ตำบลเขาพระ มี
 ศักยภาพในการพัฒนาสูงมาก คือ มีทั้งทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม
 เอื้อต่อการพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมโดยชุมชนมุ่งประสานการพัฒนาการท่องเที่ยว
 เข้ากับการพัฒนาสังคม และการคุ้มครองด้านสิ่งแวดล้อม อันเป็นการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ในการนำฐานทรัพยากรที่ชุมชนมีอยู่มาใช้ คณะผู้วิจัยได้จัดประชุมระดมความคิดเห็นแลกเปลี่ยน
 ทักษะและประสบการณ์ ช่วยกันค้นหาข้อดี - ข้อเสีย และผลกระทบจากการท่องเที่ยว รวมทั้งค้นหา
 ศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว พร้อมกันนี้ มีการแสวงหาทางเลือกในการจัดการ
 ท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม ที่สอดคล้องเหมาะสมกับบริบทต่อพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล
 เขาพระ มีการถ่ายโอนความรู้และภูมิปัญญาของชุมชน ด้วยการจัดกิจกรรมเดินสำรวจป่าต้นน้ำคลอง
 พวน โดยมีผู้อาวุโสในชุมชน เป็นวิทยากรให้ความรู้ในเรื่องพืชพรรณสมุนไพร

การที่องค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการโดยตรง ช่วยให้มีการ
 กระจายอำนาจการจัดการทรัพยากร และมีการนำทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีอยู่มาใช้ได้อย่างเหมาะสม เกิด
 ประโยชน์ต่อท้องถิ่น โดยยึดความต้องการของชุมชนเป็นสำคัญ พร้อมทั้งคำนึงถึงความสามารถในการ
 รองรับของธรรมชาติ

กรณีตัวอย่างที่แสดงให้เห็นประจักษ์ถึงการมุ่งมั่นในการปกป้องรักษาและคุ้มครองสิ่งแวดล้อม คือ การทำประชามร่วมกันเพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาการบุกรุกป่าสงวนและเขตอุทยานแห่งชาติ ในเขตพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ โดยใช้งบประมาณในการสำรวจพื้นที่หนึ่งแสนบาท

6.1.5 การเตรียมความพร้อมของชุมชนพื้นที่ท่องเที่ยว

ในการเตรียมความพร้อมของชุมชน มีการประชุมระดมความคิดเกี่ยวกับข้อดีและข้อเสียของการท่องเที่ยว รวมทั้งผลกระทบด้านบวกและด้านลบ โดยใช้ข้อมูลที่มาจากรวบรวมและช่วยกันวิเคราะห์ เพื่อให้สมาชิกในชุมชนได้รับรู้ปัญหาาร่วมกัน และช่วยกันค้นหาแนวทางป้องกันตั้งแต่ต้น ทั้งนี้เพื่อปรับแนวทางการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสม สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ อันจะช่วยให้การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเกิดผลกระทบน้อยที่สุด

ในเชิงปฏิบัติ ชาวบ้านตำบลเขาพระ อำเภอพิปูน ได้ร่วมกันดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม อันเป็นการเตรียมความพร้อมของชุมชนในขั้นต้น ดังนี้

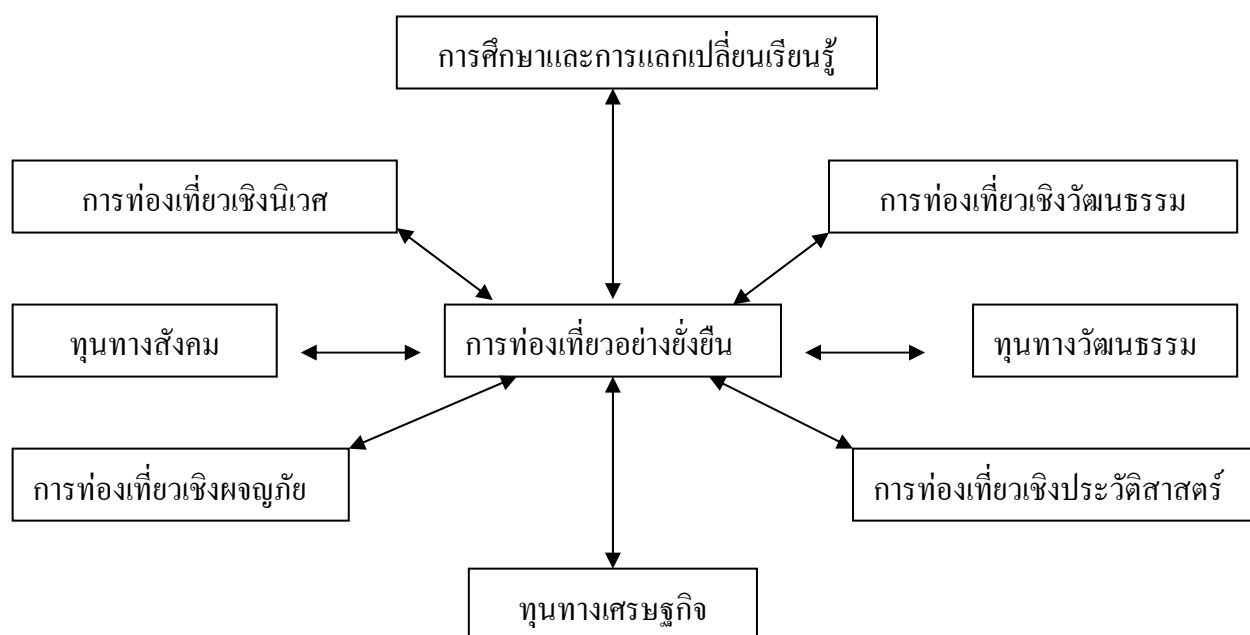
1) พัฒนาบุคลากรในพื้นที่วิจัยให้มีความรู้และความสามารถ เข้าใจสภาพภูมิศาสตร์ ภูมินิเวศของท้องถิ่น ปัญหาผลกระทบจากการท่องเที่ยว คุณภาพของระบบนิเวศ แนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาดั้งเดิม เพื่อให้เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมในอนาคต

2) จัดตั้งศูนย์ข้อมูลท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมของตำบลเขาพระ ขึ้นที่ศูนย์ อปพร.อบต.เขาพระ เพื่อประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลระบบนิเวศป่าต้นน้ำคลองคินแดงและป่าต้นน้ำคลองระเนาะ ความหลากหลายทางชีวภาพ พืชพรรณไม้และสมุนไพร “ข้อควรปฏิบัติ - ข้อควรละเว้น” ในการเดินป่า

3) การสืบทอดภูมิปัญญา องค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ และกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ร่วมกับชาวบ้านในชุมชนร่วมมือร่วมใจกันดำเนินการ เพื่อรื้อฟื้นภูมิปัญญาดั้งเดิมและสืบทอดวัฒนธรรมชุมชน

4) วัดและชาวบ้านช่วยกันอนุรักษ์โบราณสถานทางพุทธศาสนา ให้เป็นมรดกทางประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น

แผนภูมิที่ 1 : การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

1. การพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นการผสมผสานการพัฒนาด้านเศรษฐกิจเข้ากับการพัฒนาด้านสังคม และการคุ้มครองด้านสิ่งแวดล้อม

2. การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป็นกุญแจไปสู่คุณภาพของระบบนิเวศในท้องถิ่น ภายใต้อุปสรรคของความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน (เจ้าของทรัพยากร) ผู้มาเยือนและสิ่งแวดล้อม / วัฒนธรรมชุมชน

3. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในดินแดนที่แปลกใหม่ โดยชุมชนมีบทบาทสำคัญในการจัดการ เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมภูมิปัญญาให้มีความยั่งยืน โดยคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติ

- ทุนทางสังคม ในเขตพื้นที่ตำบลเขาพระ มีทรัพยากรทางธรรมชาติมากมาย อาทิเช่น น้ำตก แสนห้า น้ำตกห้วยสูงใต้ น้ำตกหนานต้นไทร บ่อน้ำร้อนบ้านหนองบัว อ่างเก็บน้ำคลองดินแดง ประกอบกับพื้นที่ บางส่วน ของตำบลเขาพระ ยังเป็นพื้นที่ป่าที่อุดมสมบูรณ์กล่าวคือป่าสงวนแห่งชาติ เขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า และอุทยานแห่งชาติคลองดินแดง

- ทุนทางวัฒนธรรม ประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลเขาพระมีประเพณีที่ดั้งเดิม และสืบทอดมาจาก บรรพบุรุษมาอย่างช้านาน ก็คือ การทำบุญบริเวณเชิงภูเขาพระ เดือน 4 แรม 15 ค่ำ หรือที่เรียกว่าการทำบุญวันดับเดือนสิ้น โดยที่มีได้นัดหมายกัน และอีกประเพณีหนึ่งก็คือการชักลากพระบงของทุกวัดในเขตอำเภอพิปูน มารวมกันบริเวณเชิงภูเขาพระ ในเดือน 5 แรม 15 ค่ำ ของทุกปี

- ทุนทางเศรษฐกิจ สภาพพื้นที่โดยทั่วไป ของตำบลเขาพระเป็นพื้นที่ที่ เหมาะแก่การ เกษตรกรรม ประชาชน ส่วนใหญ่ มีอาชีพการทำสวนยาง สวนผลไม้ รายได้เฉลี่ยต่อประชากร อยู่ใน ชั้นสูง ในปัจจุบันประชากรในพื้นที่มีความเป็นอยู่ที่ดี

- การศึกษาและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในเขตพื้นที่ตำบลเขาพระ ประชาชนในแต่ละเขตพื้นที่ ตลอดจนการประกอบอาชีพ ก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ทั้งในด้านความชำนาญ กลายมาเป็นภูมิ ปัญญาของท้องถิ่น ซึ่งมาจากประสบการณ์บ้าง มาจากการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ จากการประกอบอาชีพ ที่กระทำต่อเนื่อง การจัดกิจกรรมร่วมกันก่อให้เกิดการถ่ายทอด และเรียนรู้ร่วมกันเป็นอย่างดี

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง กิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบ ภายใต้การ จัดการของชุมชนเพื่อให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ของคนต่างวัฒนธรรม นำเอาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะป่าเขา ท้องทะเล แม่น้ำลำธาร รวมทั้งวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และวัฒนธรรมประเพณีของผู้คน ในท้องถิ่นมาเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวที่สำคัญโดยคำนึงถึงความยั่งยืนของระบบนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พื้นที่ของตำบลเขาพระ มีพื้นที่ทรัพยากรธรรมชาติที่ยังเป็นผืนป่าสมบูรณ์มีความ สวยงามมีความความหลากหลายชีวภาพ มีทั้งพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ มีสัตว์ป่า กล้วยไม้ นานาชนิด ที่เหมาะ แก่การนำมาจัดการร่วมกันในท้องถิ่น เพื่อให้เกิดผลประโยชน์ร่วมกัน ในการจัดระบบและดูแลเพื่อให้อยู่ คู่กับพื้นที่ตลอดไป

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง กิจกรรมการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ศิลปกรรม โบราณวัตถุ โบราณสถาน วิถีชีวิต วิถีการผลิตของผู้คนในท้องถิ่น โดยผู้รู้และชุมชนท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ

- การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในเขตพื้นที่ตำบลเขาพระมีประเพณีวัฒนธรรม ที่เป็นเอกลักษณ์ และโดดเด่นเป็นของตนเองที่สืบทอดมาเป็นเวลาช้านานที่สำคัญมี

- การทำบุญบริเวณเชิงภูเขาพระ ในเดือน 4 แรม 15 ค่ำ โดยที่มีประชาชนในพื้นที่ตำบลเขา พระได้ร่วมกันทำบุญที่ยิ่งใหญ่ที่สุด มีการฉลองเจดีย์ทราย นับว่ามีคุณค่าทางด้านจิตใจ สำหรับบุคคลที่ เข้าร่วมกันทำบุญในวันนั้น

- การชักลากพระบกเป็นประเพณีหนึ่ง ที่ทุกคนในเขตพื้นที่อำเภอพิปูน จะรู้กันเมื่อถึงเดือน 5 แรม 15 ค่ำ ทุกวัดในเขตอำเภอพิปูนจะต้องตกแต่งเรือ เพื่อนำเรือพระไปรวมกันที่ลานวัฒนธรรม บริเวณเชิงภูเขาพระ ซึ่งในปัจจุบันทางองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้ให้การสนับสนุน ด้านงบประมาณ ในการชักลากพระบกทุกปี

- การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ บริเวณพื้นที่ของตำบลเขาพระมีสถานที่ สำคัญทาง ประวัติศาสตร์ การเข้ามาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน การประกอบอาชีพหลายจุด อาทิ เช่น ชุมชนบ้านห้วยท่อน เมื่อก่อนเคยเป็นสถานที่รุ่งเรืองมาก่อน มีผู้คนมากมายมาอาศัยอยู่ร่วมกัน ในการทำเหมืองแร่ ในปัจจุบัน หลังจากการปิดอ่างน้ำคลองดินแดง บริเวณดังกล่าว กลายเป็น ที่อยู่อาศัยของชุมชน เกือบจะไม่เหลือ ร่องรอยในอดีตไว้เลย

อีกจุดหนึ่งคือ บริเวณภูเขาพระซึ่งมีการพบเศียรพระพุทธรูปในสมัยโบราณ อยู่กระจุกกระจาย บ่งบอกถึงความเจริญรุ่งเรือง ของพุทธศาสนาในดินแดนแห่งนี้ แต่ขาดผู้ดูแลบำรุงรักษา บางเศียรชำรุดมาก บางเศียรก็เสื่อมสลายไปตามกาลเวลา เหลือเพียงแต่บางเศียรอยู่บริเวณลานวัฒนธรรม

- การท่องเที่ยวเชิงผจญภัย ในเขตพื้นที่ตำบลเขาพระบางส่วนที่เป็นเขตอุทยานแห่งชาติ และเขตป่าสงวนแห่งชาติ บางพื้นที่ยังเป็นผืนป่าที่ยังมีความอุดมสมบูรณ์อยู่ ในสมัยก่อนเคยเป็นฐานที่มั่นของพรรคคอมมิวนิสต์ ไม่มีผู้ใดกล้าเข้าไป ในปัจจุบันหลังจากการเกิดอุทกภัยครั้งใหญ่ ทางเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติเข้มงวดมากในการป้องกันและรักษาป่าแถบนี้ เส้นทางดังกล่าวสามารถเดินทางผ่านป่าดงดิบ ที่ยังมีความสมบูรณ์มีพันธุ์ไม้นานาชนิด และสัตว์ต่างๆ อย่างมากมาย อาทิเช่น หมี เสือ ช้างป่า ลิง ค่าง เป็นต้น ที่อยู่ตามธรรมชาติ เส้นทางสายนี้เมื่อก่อนเคยเป็นเส้นทางเดินเท้าของ พรรคคอมมิวนิสต์จากเขตอำเภอพิปูนสู่พื้นที่อำเภอนบพิตำ

- การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป็นการจัดการท่องเที่ยวในเขตท้องถิ่นร่วมกัน ซึ่งในเขตพื้นที่ของตำบลเขาพระ และพื้นที่ใกล้เคียง ซึ่งมีทรัพยากรตามธรรมชาติมากมาย อาทิเช่น ชุมชนบ้านเหนือฟ้า ตำบลพิปูน อ่างเก็บน้ำคลองกะทูน ตำบลกะทูน หากนำความสัมพันธ์ของชุมชนเข้าผสมผสาน จัดการร่วมกันทั้งในด้านสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมของชุมชน จะเกิดเป็นภาคีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน

6.2 บทสรุป

6.2.1 การเรียนรู้ร่วมกัน

เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน และมีการสร้างเครือข่ายขึ้นในหมู่บ้านต่าง ๆ โดยมีนักวิจัยที่เป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ เป็นแกนหลัก มีการวางแผนทางหลักในการดำเนินโครงการวิจัย ดังนี้

1) ให้สมาชิกชุมชนจากทุกสถานภาพ อาทิ ชาวบ้านหมู่ที่ 11, หมู่ที่ 5, หมู่ที่ 10. ผู้นำชุมชน กลุ่มสตรีตำบลเขาพระ เยาวชนหมู่ที่ 5 และรอบอ่างเก็บน้ำคลองดินแดง ครูในเขตตำบลเขาพระ รวมทั้งสมาชิก อปพร.ตำบลเขาพระ เข้ามามีส่วนร่วมโดยตรง

2) ให้ความสำคัญต่อการรวมกลุ่มและการทำงานเป็นทีม ใช้กระบวนการกลุ่มโดยทั้งนักวิจัย และผู้รู้ในชุมชนร่วมทำงานกันอย่างใกล้ชิด ในฐานะเพื่อนร่วมงานที่มีสถานภาพเท่าเทียมกัน ทุกคนเป็นทั้งผู้วิจัยและผู้ถูกวิจัย

3) ให้มีผู้ส่วนได้ส่วนเสียด้านธุรกิจท่องเที่ยวของอำเภอพิปูน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมการวิจัย

ภาคประชาชน ได้แก่ ชาวบ้านในหมู่บ้านต่าง ๆ ของตำบลเขาพระ ซึ่งปัจจุบันส่วนหนึ่งมีรายได้จากการท่องเที่ยว ด้วยการจัดทำร้านอาหาร พร้อมกันนี้ชาวบ้านส่วนหนึ่งมีรายได้เสริมจากการท่องเที่ยว อาทิ ขายผลิตภัณฑ์การเกษตร อาหารและเครื่องดื่ม และงานหัตถกรรมเครื่องจักรสาน

ภาครัฐ ได้แก่ หน่วยงานรัฐในอำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช รวมไปถึงการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย อำเภออื่น ๆ ในจังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดใกล้เคียง

เพื่อให้บรรลุซึ่งวัตถุประสงค์ดังกล่าว ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางดำเนินการเชิงยุทธศาสตร์ และแปรแนวคิดไปสู่การปฏิบัติ ด้วยการประชุมชาวบ้านและผู้มีส่วนได้เสีย คือผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวในอำเภอพิปูน สรุปข้อมูลความรู้ที่ได้จากการเดินป่าศึกษาธรรมชาติ แล้วนำเสนอผลการศึกษาภาคสนามต่อชาวบ้านในตำบลเขาพระ ผู้เป็นเจ้าของทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ รวมทั้งรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาผลกระทบจากการท่องเที่ยว ทั้งด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

พร้อมกันนี้ คณะผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลความต้องการที่แท้จริงของชาวบ้าน แล้วนำมาวางแผนดำเนินกิจกรรมในชุมชนพื้นที่วิจัย วางแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยว โดยคำนึงถึงความต้องการของชาวบ้านเป็นหลัก พร้อมทั้งคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติ

การดำเนินกิจกรรมดังกล่าวก่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพบุคลากรในชุมชน มีการพัฒนาคุณภาพชีวิต มีการกระจายรายได้ในชุมชน ลดการผูกขาดโดยภาคธุรกิจลง และที่สำคัญเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เอื้ออำนวยให้คนในชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม ในการพัฒนาและการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยตรง สามารถนำทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนอย่างแท้จริง

6.2.2 การคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติและสังคม

การวิจัยนอกจากจะให้ความสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในท้องถิ่นแล้ว ยังให้ความสำคัญด้านความสามารถในการรองรับของธรรมชาติ และความสามารถในการรองรับของสังคม นำเอาทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และทรัพยากรท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ มาใช้เป็นฐานทรัพยากรในการจัดการท่องเที่ยว ภายใต้กรอบแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน อันเป็นการผสมผสานการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเข้ากับการพัฒนาด้านสังคม และการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม

ฐานทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ ได้แก่ ป่าต้นน้ำคลองดินแดง น้ำตกห้วยสูงใต้ และแม่น้ำคลองดินแดง ป่าต้นน้ำคลองระแนง น้ำตกแสนท่า สิ่งมีชีวิตทั้งพืชและสัตว์ที่หายากและใกล้สูญพันธุ์ รวมทั้งทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อันได้แก่ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น วิถีชีวิตความเป็นอยู่ วิธีการผลิต เป็นต้น ฐานทรัพยากรเหล่านี้สามารถนำมาใช้เป็นปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม โดยคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติ

ในการดำเนินการวิจัย มีการดำเนินกิจกรรมเพื่อรองรับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมขึ้นในชุมชนหลายประการด้วยกัน อาทิ การเดินป่าศึกษาธรรมชาติของป่าต้นน้ำคลองดินแดงและต้นน้ำคลองระแนง การร่วมมือร่วมใจกันค้าหาทรัพยากรท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรม และด้านประวัติศาสตร์ที่มีอยู่ในชุมชน แล้วนำทรัพยากรดังกล่าวมานำเสนอต่อที่ประชุม ชาวบ้านในรูปของ

โปสเตอร์ภาพ เพื่อให้ประชากรในชุมชนร่วมกันคิดและตัดสินใจว่าจะนำทรัพยากรการท่องเที่ยวดังกล่าวมาจัดกระบวนการท่องเที่ยวขึ้นในชุมชนได้อย่างไร

ผลสรุปของการประชุมชาวบ้านหน้าเขา บ้านห้วยโก และบ้านห้วยใหม่ ต้องการให้ชาวบ้านมีจิตสำนึกในการรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น ไม่ต้องการให้มีการพัฒนาเส้นทางเข้าไปยังน้ำตกซึ่งเป็นที่ป่าต้นน้ำเนื่องจากเกรงว่าการพัฒนาเส้นทางคมนาคมเข้าไปยังน้ำตกจะส่งผลให้มีคนเข้าไปบุกรุกทำลายผืนป่าต้นน้ำ

ส่วนชาวบ้านเหนือคลองระเนะ บ้านห้วยท้อน ต้องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความหลากหลายทางชีวภาพ และระบบนิเวศของผืนป่าเอาไว้ อีกทั้งหวั่นเกรงผลกระทบ หากมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปมากจะยากแก่การควบคุมดูแล ส่งผลให้น้ำในคลองเกิดความสกปรก และมีการนำพืชพรรณสมุนไพรออกไปจากป่า

ชาวบ้านไม่ต้องการนำทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีอยู่ในพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผืนป่าต้นน้ำคลองดินแดงมาพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว หากแต่มุ่งรักษาผืนป่าต้นน้ำผืนนี้ไว้ให้เป็นฐานทรัพยากรหลักของชุมชน ชาวบ้านเห็นพ้องต้องกันว่า ผืนป่าดังกล่าวเป็นแหล่งต้นน้ำสำคัญหล่อเลี้ยงชีวิตของชาวบ้าน ซึ่งส่วนใหญ่ยังชีพด้วยการเกษตรกรรม คือ หากป่าผืนนี้ถูกทำลายสายน้ำจะเหือดแห้งและเป็นปัญหาต่อการเกษตรกรรมโดยตรง

ในกระบวนการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม มีการประชุมระดมความคิดเห็นและประเมินความต้องการที่แท้จริงของชาวบ้าน คณะผู้วิจัยได้ประเมินผลการดำเนินงานเป็นช่วง ชุมชนเห็นว่า การท่องเที่ยวไม่ควรนำมาซึ่งปัญหาผลกระทบด้านลบในเรื่องหนึ่งเรื่องใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โบราณสถานทางประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น ในการนี้ได้มีการนำประเด็นดังกล่าวมานำเสนอในประชุม เพื่อระดมความคิดเห็นหาแนวทางแก้ไขหรือหาวิธีการป้องกันมิให้เกิดผลกระทบ

ในการร่วมกันกำหนดรูปแบบหรือกระบวนการจัดการที่ชัดเจน มีการวางกฎเกณฑ์ในการควบคุมดูแลการใช้ทรัพยากรท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างเหมาะสม โดยคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติเป็นสำคัญ เช่น กรณีชาวบ้านเห็นว่าการบุกรุกพื้นที่ป่าต้นน้ำของหมู่บ้านเพื่อเพิ่มพื้นที่การเกษตร หากไม่ป้องกันแต่เนิ่นๆ ปัญหาดังกล่าวอาจทวีความรุนแรงเกินกว่าจะแก้ไขได้ จึงควรรหามาตรการป้องกันที่เหมาะสม และรักษาฐานทรัพยากรในพื้นที่เอาไว้ ที่ประชุมชาวบ้านเห็นพ้องต้องกันว่าควรจัดกิจกรรมปลูกป่าขึ้น

6.2.3 การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นและแก้ไขปัญหาท้องถิ่น

โครงการวิจัย “การศึกษาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมที่มีความเหมาะสมต่อพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ” เป็นหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระเพื่อมุ่งสร้างพลังอำนาจให้แก่ประชาชน โดยมีนักวิจัยจากหมู่บ้านต่าง ๆ เป็นทั้งผู้วิจัยและผู้ถูกวิจัย และใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ที่เน้นคนเป็นศูนย์กลาง อันเป็นกระบวนการวิจัยเพื่อ

การพัฒนาซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพของบุคคลและสังคม ผ่านกิจกรรมรวมกลุ่ม ซึ่งเป็นการร่วมมือร่วมใจกันทำงานเพื่อชุมชน และนำมาซึ่งความสมัครสมานสามัคคีของคนในชุมชนด้วยวิธีการ ดังนี้:

- 1) เปิดโอกาสให้สมาชิกชุมชนทุกสถานภาพความต่างทางเศรษฐกิจและสังคม ใช้ศักยภาพของตนในการพัฒนา ร่วมกันศึกษาปัญหาของท้องถิ่น และร่วมกันแก้ไขปัญหา
- 2) จัดกลุ่มวิจัยทำหน้าที่เป็นทั้งผู้วิจัยและผู้ถูกวิจัย ให้ความสำคัญในการรวมกลุ่มและการทำงานเป็นทีม ในฐานะเพื่อนร่วมงานที่มีสถานภาพเท่าเทียมกัน
- 3) ใช้กระบวนการกลุ่มดำเนินการสำรวจ เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยประชาชนในชุมชน คือ นักวิจัยมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยโดยตรง
- 4) อภิปราย วิเคราะห์แบบไม่ชี้นำ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและสมบูรณ์ และสรุปผล
- 5) นำข้อสรุปที่ได้ไปใช้กำหนดเป็นแนวทางการปฏิบัติ เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพัฒนาในด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่นซึ่งเป็นพื้นที่วิจัย

การดำเนินกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีบทบาท และมีส่วนร่วมอย่างสำคัญในกระบวนการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม ได้นำไปสู่การพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนทัศนคติความคิดเห็น และเกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกันระหว่างคนในชุมชน รวมทั้งเกิดความชื่นชมซึ่งกันและกัน และร่วมมือร่วมใจกันแก้ไขปัญหาของชุมชน

ตัวอย่างหนึ่งของการจัดกิจกรรมซึ่งเป็นการร่วมมือร่วมใจกันแก้ไขปัญหาของชุมชน คือการปลูกป่าในบริเวณพื้นที่ด้านหลังของหมู่บ้านบ้านห้วยใหม่ รวมทั้งป่าชุมชนโดยมีการร่วมมือจากหลายฝ่าย อาทิ กศน. สมาชิก อบพร. เจ้าหน้าที่จากหน่วยอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า ชาวบ้าน

6.2.4 การจัดการท่องเที่ยวแบบบูรณาการในมิติด้านสิ่งแวดล้อม

การดำเนินการวิจัยภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.ภาค) เป็นกิจกรรมเป็นการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ซึ่งเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่สามารถตอบสนอง และพัฒนาสู่กระบวนการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน บนฐานของการพึ่งพาตนเองในชุมชน การวิจัยดังกล่าวเป็นการจัดการท่องเที่ยวอย่างบูรณาการ ดำเนินไปภายใต้การประสานมิติด้านสิ่งแวดล้อม มิติด้านการเมือง มิติด้านสังคมและวัฒนธรรม และมิติด้านเศรษฐกิจเข้าด้วยกัน อันเป็นการประสานการพัฒนาในด้านต่าง ๆ อย่างเป็นองค์รวม การจัดการกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน เป็นการกระตุ้นเยาวชนและก่อให้เกิดประชากรในชุมชนให้ตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์และการคุ้มครองด้านสิ่งแวดล้อม การเรียนรู้และร่วมมือในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ระบุปัญหาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยว เพื่อจำกัดการพัฒนาและดำเนินการจัดการท่องเที่ยวให้เกิดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมให้น้อยที่สุด โดยมีการดำเนินกิจกรรมหลักดังนี้

- 1) การเดินป่าศึกษาธรรมชาติของคณะนักวิจัย ในพื้นที่ป่าต้นน้ำคลองดินแดง ต้นน้ำคลองระเนาะ ซึ่งเป็นแม่น้ำสาขาของแม่น้ำตาปี เปรียบเสมือนเป็นสายโลหิตหลักหล่อเลี้ยงชีวิตชาวบ้าน ใน

เขตพื้นที่ตำบลเขาพระ และพื้นที่ตำบลใกล้เคียง ของอำเภอพิบูล จังหวัดนครศรีธรรมราช มีการศึกษาถึงความหลากหลายทางชีวภาพ และพบว่าผืนป่าต้นน้ำแห่งนี้มีความหลากหลายทางชีวภาพสูงมาก

ที่สำคัญนอกจากจะสำรวจพบพืชพรรณสมุนไพรจำนวนมาก แล้วยังพบว่าในผืนป่าแห่งนี้มีสัตว์หายากที่ใกล้สูญพันธุ์อยู่หลายชนิด เช่น สมเสร็จ ผึ้งช้างป่า นกเงือก เป็นต้น

พร้อมกันนี้ คณะนักวิจัยยังพบสัตว์น้ำอีกหลายชนิดที่ดำรงชีวิตอยู่ในบริเวณน้ำตก หรือลำธารใสเย็นสะอาดบนเทือกเขาสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสัตว์น้ำซึ่งมีทั้ง กุ้ง หอย ปู ปลา และแมลงที่อาศัยอยู่ในน้ำ มีการพบปลาที่อยู่ในน้ำตกหลายชนิด อาทิ ปลาโทง ปลาหมูเกาะ ปลาหูด ปลาแฮก เป็นต้น

2) การเดินป่าศึกษาพืชพันธุ์สมุนไพรในป่า มีผู้เชี่ยวชาญในด้านพืชสมุนไพร ซึ่งเป็นบุคคลในพื้นที่ ที่อยู่กับพื้นป่ามาช้านาน และได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น มาจากบรรพบุรุษ และยังพบว่าในผืนป่าต้นน้ำแห่งนี้ มีความหลากหลายทางชีวภาพสูงมาก มีพืชพรรณไม้ทั้งที่มีคุณค่าเป็นยาสมุนไพรและมิใช่สมุนไพรที่มีอยู่มากมาย เป็นต้นว่า มะไฟป่า ม้ากระทืบโรง หัวร้อยรู สมุนไพรเถื่อน ออบแอบ โด่ไม่รู้ล้ม กำลั้งความถี่ เป็นต้น

3) การสำรวจสภาพป่าอนุรักษ์ต้นน้ำคลองดินแดง ป่าต้นน้ำคลองระแนง ตระหนักถึงความสำคัญของผืนป่าต้นน้ำตาปี ที่เปรียบเสมือนสายโลหิตหล่อเลี้ยงชีวิตของทุกคนในหมู่บ้าน เนื่องจากป่าแห่งนี้เป็นที่ป่าต้นน้ำตาปีที่ไหลผ่านหมู่บ้าน อุดมด้วยพืชพรรณสมุนไพรและมีความหลากหลายทางชีวภาพสูงมาก และเป็นแม่น้ำสายหลักที่ใช้ในการเกษตรกรรม บรรดาชาวบ้านเห็นพ้องต้องกันว่าควรจะช่วยกันอนุรักษ์และปกป้องผืนป่าไว้ให้คงสภาพทางธรรมชาติให้มากที่สุด ไม่ให้ใครเข้าไปบุกรุกทำลายจนเสียความสมดุลย์

4) การลดผลกระทบจากการท่องเที่ยว ชาวบ้านไม่ต้องการให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปท่องเที่ยวที่ป่าต้นน้ำแม่น้ำตาปี และน้ำตกแสนท่า ตามลำพัง ต้องการรักษาสภาพผืนป่าอันอุดมด้วยความหลากหลายทางชีวภาพและคุณภาพของระบบนิเวศเอาไว้ และมีความเห็นร่วมกันว่า หากนักท่องเที่ยวสนใจเข้าไปเดินป่าในเส้นทางดังกล่าว ต้องมีชาวบ้านในหมู่บ้านทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์นำทาง กิจกรรมต่าง ๆ ที่ชาวบ้านร่วมกันดำเนินการนี้ ส่งผลให้ผืนป่าต้นน้ำฟื้นคืนสู่สภาพของความสมบูรณ์ และมีความหลากหลายทางชีวภาพ

6.2.6 การจัดการท่องเที่ยวแบบบูรณาการในมิติด้านการเมือง

ชุมชนทั้ง 7 หมู่บ้านในตำบลเขาพระ อันได้แก่ บ้านหน้าเขา บ้านหนองบัว บ้านห้วยโก บ้านห้วยท่อน บ้านเหนือคลองระแนง บ้านห้วยใหม่ และบ้านใสเจือ มีทรัพยากรท่องเที่ยวอยู่หลากหลาย อาทิ น้ำตกแสนท่าคลองระแนง ซึ่งเป็นต้นน้ำของแม่น้ำตาปี และเป็นหนึ่งในสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของตำบลเขาพระ น้ำตกหนานต้นไทรและน้ำตกอื่น ๆ อีกสองแห่งในผืนป่าต้นน้ำ รวมทั้งบ่อน้ำร้อนบ้านหนองบัว นอกจากนี้ยังมีวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ทรัพยากรท่องเที่ยวเหล่านี้สามารถนำมาใช้เป็นปัจจัย ในกระบวนการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และวัฒนธรรมของตำบลเขาพระ โดยคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติและกรรมมีส่วน

ร่วมในการจัดการชุมชน เพื่อให้ชุมชนได้รับประโยชน์จากการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาดั้งเดิมของตน รวมทั้งวัฒนธรรมการผลิต ซึ่งมีระบบเหมืองฝายที่นอกจากจะก่อให้เกิดประโยชน์ในการกระจายทรัพยากรน้ำอย่างทั่วถึงแล้ว ยังนำไปสู่การบริหารจัดการทรัพยากรในชุมชนอย่างเป็นธรรม

การวิจัย “การศึกษาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ อำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นกิจกรรมที่มีส่วนอย่างสำคัญในการณรงค์การมีส่วนร่วมของ อบต. กับองค์กรต่าง ๆ โดยสร้างกระบวนการวางแผนและการตัดสินใจในการจัดการท่องเที่ยว มีการถ่ายโอนความรู้ระหว่างชุมชน ดังเช่น กิจกรรมการปลูกป่าต้นน้ำ

ที่สำคัญ การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยอาศัยองค์ความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่น นำไปสู่เวทีการพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนความรู้และเรียนรู้ซึ่งร่วมกัน เกิดความชื่นชมซึ่งกันและกัน และร่วมกันแก้ไขปัญหา เป็นกระบวนการพัฒนาชุมชนที่คนในชุมชนร่วมมือร่วมใจกันดำเนินการ เป็นการพัฒนาที่มีความต่อเนื่อง และเป็นเวทีเชื่อมประสานความเข้าใจระหว่างคนต่างพื้นที่ต่างวัฒนธรรม

6.2.7 การจัดการท่องเที่ยวแบบบูรณาการในมิติด้านสังคมและวัฒนธรรม

การวิจัยมุ่งใช้กิจกรรมต่าง ๆ รองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างสร้างสรรค์ ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของคนต่างวัฒนธรรม เพื่อเพิ่มความเข้าใจและตระหนักในคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมทั้งการรู้เท่าทันต่อวัฒนธรรมแบบเมืองใหญ่ และวัฒนธรรมแบบตะวันตก ที่ขยายตัวแผ่เข้ามาในชุมชนชนบทของอำเภอพิบูลย์ในปัจจุบัน โดยมีการดำเนินกิจกรรมหลายประการด้วยกัน อาทิ การเดินป่าศึกษาธรรมชาติป่าต้นน้ำคลองดินแดง การเดินป่าศึกษาธรรมชาติป่าต้นน้ำคลองระแนะ การสำรวจความหลากหลายของพืชพรรณสมุนไพรในป่าต้นน้ำคลองระแนะ

การตั้งศูนย์ประชาสัมพันธ์ข้อมูลการท่องเที่ยวด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมเผยแพร่ข้อมูลคุณภาพของระบบนิเวศ และจุดเด่นด้านความหลากหลายทางชีวภาพในผืนป่าต้นน้ำคลองดินแดง และป่าต้นน้ำคลองระแนะ รวมทั้งคำแนะนำข้อควรปฏิบัติในการเดินท่องเที่ยวเข้าไปยังป่าต้นน้ำ และช่วงพำนักอยู่ในตำบลเขาพระ โดยไม่ก่อให้เกิดปัญหาผลกระทบด้านสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

6.2.8 การจัดการท่องเที่ยวแบบบูรณาการในมิติด้านเศรษฐกิจ

การกระจายรายได้ได้อย่างยุติธรรมเป็นแนวคิดหลักประการหนึ่ง กระบวนการวิจัยในช่วง 18 เดือน เป็นการเตรียมความพร้อมด้านทรัพยากรในพื้นที่ การเตรียมความพร้อมชุมชนและการพัฒนาบุคลากรรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม ยังไม่มีผลในเชิงธุรกิจหรือบังเกิดผลในเชิงรายได้

ในเชิงปฏิบัติ กระบวนการวิจัยเป็นกระบวนการศึกษาเรียนรู้ พัฒนาศักยภาพของบุคลากรในชุมชน ปลูกสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และมุ่งรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่นตำบลเขาพระ เป็นสำคัญ

ตลอดช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา การท่องเที่ยวเข้ามาซึ่งรายได้เข้าประเทศจำนวนมาก โดยทำรายได้เข้าประเทศมากเป็นอันดับหนึ่ง แต่ว่าเมื่อมองลึกลงไปรายละเอียดยังจะเห็นว่าไม่มีการกระจายรายได้สู่ชุมชนเท่าที่ควร รายได้ส่วนใหญ่เกือบทั้งหมดกระจุกตัวอยู่เฉพาะในวงจรทางธุรกิจของผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวเป็นหลัก ประชาชนผู้เป็นเจ้าของทรัพยากรได้รับส่วนแบ่งรายได้ดังกล่าวเพียงน้อยนิด

ในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อให้มีระบบการดำเนินการที่เหมาะสม และเป็นธรรมแก่สมาชิกในชุมชนแต่ละครัวเรือน ควรมีการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวอย่างทั่วถึงและยุติธรรม มุ่งให้กิจกรรมการท่องเที่ยวนำไปสู่การกระจายรายได้ และผลกำไรที่เกิดจากการท่องเที่ยวเกิดกับชุมชนอย่างแท้จริง ประชาชนในพื้นที่จะเป็นปัจจัยหลักในการพัฒนา และควบคุมการเติบโตของการท่องเที่ยวในพื้นที่ของตนเอง ภายใต้มิติที่ไม่ขัดแย้งกับการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งไม่ควรให้มีการใช้ทรัพยากรท่องเที่ยวในพื้นที่โดยชุมชนไม่ได้รับประโยชน์ หรือชุมชนไม่ได้มีส่วนร่วม เพราะจะเป็นการถ่ายช่องว่างระหว่างคนมีโอกาสด้านคนด้อยโอกาส คนรวยกับคนจน และเป็นการสร้างความแตกแยกขึ้นในชุมชน

6.2.9 รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม

การที่คณะนักวิจัยและชาวบ้านในชุมชนร่วมกันดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดช่วงระยะเวลาหลายเดือน ก่อให้เกิดกระแสการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมขึ้นในชุมชน นำไปสู่ความเข้าใจในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม และได้ค้นพบรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมที่เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของชุมชนตำบลเขาพระ สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวให้บังเกิดผลเป็นจริงในเชิงปฏิบัติ ดังนี้

1) การพัฒนาศักยภาพบุคลากรในท้องถิ่น

ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีการพัฒนาขีดความสามารถและเพิ่มศักยภาพของบุคลากรในชุมชน มีการถ่ายโอนความรู้และภูมิปัญญาของท้องถิ่นจากผู้อาวุโสสู่เยาวชนรุ่นใหม่ในชุมชน รวมทั้งมีการเชื่อมโยงเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างชุมชน ระหว่างชุมชนตำบลเขาพระ กับตำบลละหาน เพื่อร่วมกันจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม

การพัฒนาศักยภาพบุคลากรในตำบลเขาพระ เป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการฝึกอบรมนักวิจัยในชุมชนต่าง ๆ ของตำบลเขาพระ ให้ร่วมมือกันทำวิจัยเชิงปฏิบัติการซึ่งเป็นประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นทั้งในทางตรงและทางอ้อม ในอนาคตจะเติบโตพัฒนาขึ้นมา มีบทบาทในชุมชนท้องถิ่นของตนเอง

2) การศึกษาธรรมชาติและภูมินิเวศย่อย

การศึกษานิเวศธรรมชาติและภูมินิเวศย่อยในพื้นที่ตำบลเขาพระ เป็นการส่งเสริมให้เยาวชนในชุมชนเข้าถึงฐานทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีอยู่ในพื้นที่ ได้เรียนรู้แนวทางการจัดการทรัพยากร

ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และมีการจัดการองค์ความรู้และภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชน ผ่านกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม อันเป็นทางเลือกใหม่ของการวิจัยเพื่อการพัฒนา ที่จะนำไปสู่การพึ่งพาตนเองและการจัดการทรัพยากรโดยชุมชน บนรากฐานสภาพความเป็นจริงของชุมชนหรือบริบทของสังคม

พร้อมกันนี้มีการจัดทำโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ให้ข้อมูลด้านความหลากหลายทางชีวภาพของผืนป่าต้นน้ำคลองดินแดง และต้นน้ำคลองระเนน๊ะ รวมทั้ง “ข้อควรปฏิบัติ-ข้อควรละเว้น” ในการเดินป่าเข้าไปเที่ยวยังป่าต้นน้ำทั้งสองแห่ง เพื่อหลีกเลี่ยงการก่อผลกระทบต่อธรรมชาติแวดล้อมและระบบนิเวศของผืนป่า

3) การศึกษาศักยภาพในการพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยว

ตำบลเขาพระมีพื้นที่การเกษตรที่อุดมสมบูรณ์ มีการจัดการน้ำในระบบเหมืองฝายสำหรับการเกษตรกรรมในทุกหมู่บ้าน พื้นที่ไร่นาส่วนหนึ่งอยู่ในพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำ มีพืชเศรษฐกิจที่เป็นรายได้หลักของชุมชนหลากหลายชนิด อันได้แก่ สวนผลไม้ รวมทั้งมีการเลี้ยงสัตว์ประเภทวัว – ควาย

6.2.10 ทิศทางการพัฒนา

1. มุ่งรักษาธรรมชาติสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมประเพณี และฟื้นฟูภูมิปัญญา
2. เปิดให้นักท่องเที่ยวใช้พื้นที่ป่าละ 4 เดือน
3. ไม่พัฒนาถนนเข้าสู่ป่าต้นน้ำ, น้ำตก
4. ก่อตั้งพิพิธภัณฑสถานชุมชน
5. ก่อตั้งศูนย์ศึกษาสมุนไพรร

6.3 ข้อเสนอแนะ

6.3.1 กระบวนการจัดการกิจกรรม/วิจัย และการจัดการท่องเที่ยว

การวิจัย เป็นเรื่องที่ชาวบ้านในชุมชนยังไม่เข้าใจและยังไม่มองเห็นความสำคัญ ดูเหมือนจะไม่มีประโยชน์สักเท่าไรและเหมือนกับว่างานวิจัยเป็นของนักวิชาการชั้นสูง ประกอบกับยังไม่เคยได้ยินได้เห็นมาก่อน ซึ่งเป็นครั้งแรกที่ได้สัมผัสกับคำว่างานวิจัยของชุมชน จึงเป็นการยากลำบากในการทำงาน

บทบาทหน้าที่ของ อบต. ซึ่งมีการกิจและหน้าที่ต้องดูแลทรัพยากรธรรมชาติ และอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมที่ดีงาม ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ที่ ให้อยู่คู่กับชุมชนตลอดไป และยั่งยืน แต่หน้าที่ของ อบต. มีมากมาย บางครั้งไม่สามารถที่จะกำหนดเวลาได้ตามแผนที่วางเอาไว้ เลยทำให้การดำเนินกิจกรรมต้องขยายเวลาออกไป

ในช่วงการจัดกิจกรรม บางหมู่บ้านมีผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมน้อย เนื่องจากติดภารกิจส่วนตัว ในการสอบถามข้อมูล ต้องใช้วิธีการจับเข่าคุยกันเพราะส่วนใหญ่ยังไม่ค่อยกล้าแสดงความคิดเห็นออกมา

ในการเก็บข้อมูลยังขาดอุปกรณ์ในการเก็บข้อมูล ซึ่งบางครั้งต้องเสียเวลาย้อนกลับไปเก็บข้อมูลใหม่ ซึ่งเป็นอุปสรรคที่สำคัญทำให้งานเก็บข้อมูลไม่สมบูรณ์ บางครั้งเจออุปสรรคจากธรรมชาติ เพราะพื้นที่ตำบลเขาพระมีฝนตกบ่อย การเดินทางไปเก็บข้อมูล จึงต้องเปลี่ยนเวลาและกำหนดการไปตามสภาพของดินฟ้าอากาศ

การศึกษาดูงานมีเวลาน้อย บางจุดที่สำคัญไม่ได้เก็บข้อมูล เพื่อนำมาวิเคราะห์และปรับปรุงและยังขาดอุปกรณ์ในการจัดเก็บข้อมูล เมื่อมาวิเคราะห์ข้อมูล บางครั้งนี่ภาพไม่ออก เวลาในการนำเสนอข้อมูลบนเวทีมีเวลาน้อย ทำให้ผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมบางครั้งไม่เข้าใจก่อให้เกิดความเบื่อหน่าย ไม่สนใจ ในการติดตาม ประกอบกับบางกลุ่มเข้าร่วมกิจกรรมเพราะเกรงใจ ไม่ให้ความสำคัญสักเท่าไร

อุปสรรคที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ เรื่องการประสานงานของนักวิจัยกับผู้ประสานงานของสกว. ซึ่งมีผลต่อการดำเนินกิจกรรมเป็นอย่างมาก เนื่องจากนักวิจัยไม่มีประสบการณ์ในการรวบรวมข้อมูลและเรียบเรียงเอกสาร ถ้าหากผู้ประสานงานไม่ค่อยเข้าไปสัมผัส ติดตาม ให้คำปรึกษา ปัญหาอุปสรรคของงานวิจัยจะเกิดขึ้นอย่างมากมาย เช่น การเรียบเรียงเอกสารต่าง ๆ ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์นั้นถือเป็นเรื่องสำคัญ เพราะทีมงานวิจัยไม่มีผู้ชำนาญเรื่องเอกสารเลย ทำให้งานล่าช้าออกไปอย่างไม่มีกำหนด ปัญหาดังกล่าว ทำให้การรวบรวมเอกสารต้องขอขยายเวลาออกไปเรื่อย ๆ

กระบวนการวิจัยของชุมชน ก่อให้เกิดผลต่อคณะนักวิจัยอย่างมากมาย ไม่ว่าจะนำไปใช้ในการทำงานของตนเอง หรือการทำงานเป็นกลุ่ม ซึ่งก่อให้เกิดทิศทางของการทำงานที่เป็นระบบ แต่กลุ่มคนส่วนใหญ่ มองไม่เห็นความสำคัญและยังเข้าถึงคำว่า “วิจัย” ซึ่งต้องมีเวลาและเสียสละในการทำงาน บางกลุ่มกลับมองว่าเสียเวลาไปโดยเปล่าประโยชน์ จึงต้องทำความเข้าใจและให้หน่วยงานกลุ่มองค์กรต่าง ๆ มีความเข้าใจและนางานวิจัยมาเป็นเครื่องมือในการทำงาน เพื่อพัฒนาศักยภาพในการทำงานในอนาคตต่อไป

การรักษาฐานทรัพยากรเพื่อการเกษตรกรรม

ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม ชาวบ้านในชุมชนบ้านห้วยใหม่ บ้านใสเขือ บ้านห้วยท้อน บ้านห้วยห้วยโกและบ้านเหนือคลอง เห็นควรร่วมกันรักษาฐานทรัพยากรที่มีอยู่ไว้รองรับการเกษตรกรรมเป็นอันดับต้น การรักษาฐานทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ต้นน้ำมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อวิถีการผลิตของชุมชน เพื่อให้การปกป้องคุ้มครองมีผลในเชิงปฏิบัติอย่างแท้จริง ควรมีมาตรการในการอนุรักษ์ทรัพยากรที่ชัดเจน

ในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติเป็นปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และวัฒนธรรม ควรมุ่งเน้นให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการดำเนินการทุกขั้นตอน และสามารถปฏิบัติได้จริงที่ผ่านมากการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวในอำเภอพิปูน รายได้ส่วนใหญ่แทบทั้งหมดกระจุกตัวอยู่เฉพาะในกลุ่มธุรกิจหรือกลุ่มผู้ประกอบการเท่านั้น ยังไม่มีการกระจายรายได้ลงสู่ชุมชนพื้นที่ท่องเที่ยวเท่าที่ควรทั้งที่ตำบลเขาพระมีฐานทรัพยากรท่องเที่ยวหลากหลายอาทิ บ่อน้ำร้อนบ้านหนองบัว น้ำตกแสนห้า อ่างเก็บน้ำคลองดินแดงที่มีทัศนียภาพที่สวยงาม

6.3.3 การอนุรักษ์โบราณวัตถุ

ซากโบราณวัตถุของบริเวณภูเขาพระเป็นมรดกล้ำค่าทางพุทธศาสนาแล้วยังมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และศิลปะสถาปัตยกรรมแสดงให้เห็นประจักษ์ถึงความเจริญรุ่งเรืองของพุทธศาสนาในดินแดนแห่งนี้ บ่งบอกการมีศรัทธาในพุทธศาสนาของบรรพชนชาวตำบลเขาพระมาเป็นระยะเวลายาวนานหลายศตวรรษควรอย่างยิ่งที่จะมีการดำเนินโครงการอนุรักษ์โบราณสถานของศูนย์วัฒนธรรมโดยเร่งด่วน

6.3.4 การปรับเปลี่ยนนโยบายการท่องเที่ยวจากยึดเศรษฐกิจเป็นศูนย์กลางสู่การยึดนิเวศเป็นศูนย์กลาง

นโยบายการท่องเที่ยวของรัฐตลอดช่วงที่ผ่านมาอยู่ในกรอบแนวคิดเศรษฐกิจศาสตร์ที่ยึดเศรษฐกิจเป็นศูนย์กลาง กำหนดให้การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมภาคการบริการ มุ่งเล็งผลเลิศด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญ คือ ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้ามามากที่สุด แล้วหาพื้นที่ท่องเที่ยวมาเป็นจุดขายรองรับ เพื่อนำเงินตราเข้าประเทศให้มากที่สุด มุ่งสร้างรายได้จากการส่งเสริมการท่องเที่ยวและการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศ หากแหล่งท่องเที่ยวใดเสื่อมสภาพก็หันไปบุกเบิกแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ อันเป็นการท่องเที่ยวที่เลื่อนลอย

การดำเนินนโยบายดังกล่าว นำไปสู่การจัดงานเทศกาลท่องเที่ยวและการจัดกิจกรรมเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว มิได้คำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมเท่าที่ควร ในทางตรงกันข้ามมีการนำเอาทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่นรวมทั้งประวัติศาสตร์โบราณวัตถุและโบราณสถานมาเป็นต้นทุนหรือเป็นจุดขาย โดยไม่ได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาด้านสังคม การคุ้มครองสิ่งแวดล้อม และการรักษาคุณภาพของระบบนิเวศ

การท่องเที่ยวที่พัฒนาภายใต้ทิศทางแนวนโยบายดังกล่าว ในเชิงปฏิบัติจึงเป็นการทำลายคุณภาพของระบบนิเวศ นำไปสู่การใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือย ควรที่จะหันมาให้ความสำคัญในการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม คำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติ เพื่อที่จะมีการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในทุกพื้นที่ ทุกภูมิภาคของประเทศ

แผนการท่องเที่ยว

เดือนมกราคม – เดือนกุมภาพันธ์ เป็นช่วงปลายฝนต้นหนาว มีการปั่นจักรยานรอบอ่างเก็บคลองดินแดงในตอนเช้า ชมวิถีชีวิตการเป็นอยู่ของชุมชน ตามชุมชนต่างๆ และธรรมชาติบริเวณรอบอ่างเก็บน้ำ ซึ่งมีลำคลองต่างๆ ที่ไหลมาสู่อ่างเก็บน้ำคลองดินแดง ชมหมู่บ้านห้วยท่อนซึ่งเคยเป็นสถานที่ผลิตแร่ดีบุกขนาดใหญ่ของ อำเภอพิปูนผ่านบ่อน้ำร้อนตามธรรมชาติ ศูนย์วัฒนธรรมบริเวณภูเขาพระกราบพ่อตาปะขาว พระพุทธสิหิงค์มิ่งมงคล ชมทิวทัศน์ของตำบลเขาพระจากยอดภูเขาพระ จากนั้นไปชมโรงงานเซรามิก ของหมู่บ้านจุฬารักษ์ ๑พัฒนา 2.

- เดือนกุมภาพันธ์- เดือนมีนาคม เดินชมธรรมชาติบนภูเขาหลวงบริเวณปลายคลองจันระคลองคันเธร คลองดินแดง ชมกล้วยไม้ ป่านานาชนิด ชมน้ำตกหนานต้นไทร น้ำตกถ้ำลอด น้ำตกหนานปลาตาย เขาเจดีย์ หนานห้วยสูงใต้ ค้างคินบนยอดภูเขา ชมทิวทัศน์เมืองพิปูนในยามค่ำคืน

โอกาสดีอาจได้พบกับโหลงซ้างป่า ซึ่งหากินลงบริเวณปลายคลองจันระทุกปี ซึ่งเป็นวงจรของซ้างป่า ในการดำรงชีวิต

--ปลายเดือนมีนาคม – กลางเดือนเมษายน งานลากพระบกจากทุกวัดในเขตอำเภอพิบูลย์ ไปรวมกันบริเวณภูเขาพระ แต่ละวัดจะมีการตกแต่งเรือพระอย่างสวยงามไปรวมกันในวันแรม 1 ค่ำเดือน 5 ของทุกปีซึ่งถือว่าเป็นประเพณีสำคัญของประชาชนอำเภอพิบูลย์ ชมการตกแต่งเรือพระของแต่ละวัด กราบพ่อตาปะขาว พระพุทธรูปหิ้งค์ เพื่อความเป็นมงคลแก่ตัวเอง ตอนสายจึงรถชมอ่างเก็บน้ำคลองดินแดง ชมทิวทัศน์และความเป็นอยู่ของชุมชนรอบอ่าง ตอนบ่ายไปน้ำตกหนานต้นไทร พักค้างคืนริมอ่างเก็บน้ำกับอาหารพื้นบ้านรสเด็ด รุ่งเช้าเดินทางไปชมอ่างเก็บน้ำตกหนานแสนห้า (น้ำตกกระแนะ) ระหว่างทางเพลิดเพลินธรรมชาติ สองฝั่งคลองกับพรรณไม้นานาชนิด

-- ปลายเดือนมีนาคม -- ต้นเดือนเมษายน ชมประเพณีการฉลองเจดีย์ทราย เดือน 4 แรม 15 ค่ำ เป็นงานบุญที่ทุกคนในเขตพื้นที่ตำบลเขาพระล้อมไม้ได้ ล้อมสกับอาหารจากทั่วสารทิศที่นำมาด้วย ปิ่นโต ซึ่งประเพณีที่สืบทอดมาเป็นเวลาช้านาน หลังจากนั้นไปชมโรงงานเซรามิค และภูมิปัญญาท้องถิ่น การจักสาน บ่ายลงไปชมธรรมชาติรอบอ่างเก็บน้ำคลองดินแดง

ภาคผนวก

พระพุทธรูปหิรัญมณฑล

พระพุทธรูปหิรัญมณฑลที่ประดิษฐานอยู่บนยอดสูงสุดของภูเขาพระนั้น เกิดจากความคิดของผู้นำท้องถิ่นและท้องถิ่นของตำบลเขาพระ ในสมัยที่นายราช คำสमान เป็นนายอำเภอพิบูล ซึ่งท่านได้นำบทสวดพาหุง มาสวดในวันประชุมประจำเดือนของผู้ใหญ่บ้าน ของอำเภอพิบูลประกอบกับในสมัยนั้นมีการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น จากสภาตำบลยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลในสมัยแรก โดยมีกำนันในพื้นที่เป็นประธานบริหารส่วนตำบล นายจำรูญ ละม้าย เป็นประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งมีสมาชิกที่ได้รับการคัดเลือกจากหมู่บ้าน ๆ ละ 2 ท่าน คุณพเยาว์ เพชรประพันธ์ สมาชิกจากหมู่ที่ 7 บ้านโนไร่ ในสมัยนั้นเป็นผู้เสนอเรื่องการสร้างพระบนภูเขาและก็ได้รับถวายเห็นชอบจากสมาชิกได้มีการปรึกษาหารือ และนำเรื่องเสนอไปยังนายอำเภอพิบูล โดยผ่าน นายราช คำสमान นายอำเภอพิบูล ในสมัยนั้นก็ได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี และเห็นด้วยเป็นอย่างยิ่ง นายราช คำสमान ได้รายงานไปยังจังหวัดนครศรีธรรมราช และได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี จากท่านรองผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช ในขณะนั้นคือ นายสงวน จันทร์อักษร ในการที่จะช่วยเหลือจัดหาทุนในการก่อสร้างซึ่งไม่มีงบประมาณจากทางราชการ ทางอำเภอได้ร่วมกับทางจังหวัด และร่วมกับผู้มีจิตศรัทธาได้ร่วมกัน

ทอดผ้าป่าได้เงินประมาณ 500,000. บาท เมื่อทุกเรื่องพร้อมก็ได้มีการประชุมกันเพื่อกำหนดวางศิลาฤกษ์ ในวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2541 ในระหว่างที่ดำเนินการกำหนดจุดพิกัด และตำแหน่งในการวางศิลาฤกษ์ นั้นก็ได้มีการขุดจอกเพื่อเป็นจุดวางศิลาฤกษ์เหมือนกันถึงเวลาที่บางสิ่งบางอย่างจะปรากฏประจักษ์แก่สายตาของผู้ที่ขึ้นไปร่วมกันในวันนั้น จุดที่ทุกคนกำหนดว่าเป็นจุดสูงสุดนั้นซึ่งมีก่อไม้ไผ่อยู่แต่ที่ทุกคนต้องประจักษ์แก่สายตาก็คือ เมื่อขุดลงไปพบเศียรพระ 2 เศียร ซึ่งมีแต่เศียรส่วนลำตัวนั้นไม่มี เป็นความภูมิใจของทุกคนที่อยู่ เศียรพระ 2 เศียรที่พบบนยอดภูเขาพระนั้น ในเวลาต่อมาทางองค์การบริหารส่วนตำบลได้มอบให้กับพิพิธภัณฑสถานจังหวัดนครศรีธรรมราช จากการพิสูจน์หลักฐานของกรมศิลปากรยืนยันว่าเศียรพระทั้ง 2 องค์นั้น เป็นเศียรสมัยอยุธยา เมื่อถึงวันที่กำหนดเอาไว้ก็ได้มีพ่อค้าประชาชนและส่วนราชการประมาณ 500 – 600 คน วัสดุจะเป็นปูน ทราย หิน ก็ได้รับการสนับสนุนจากบริษัทที่มาสร้างอ่างเก็บน้ำคลองดินแดง โดยคนมาขึ้นเรียงแถวตั้งแต่ปากทางขึ้น ส่งกันเป็นทอด ๆ จนถึงที่สร้างฐานพระแบบแปลนฐานรากเขียนโดย นายช่างนรินทร์ สันติกุล โดยมีนายไวทย์ ปรีชา เป็นช่างรับเหมาก่อสร้างสำหรับฐาน มีเนื้อที่ 225 ตารางเมตร การก่อสร้างเป็นไปอย่างยากลำบากเพราะการนำเอาวัสดุอุปกรณ์ขึ้นไปบนยอดภูเขาหาใช้เรื่องธรรมดาไม่ การก่อสร้างฐานนั้นเป็นไปอย่างยากลำบาก เพราะการนำอุปกรณ์ขึ้นไปบนยอดภูเขานั้นลำบาก ต่อมานายไวทย์ ปรีชา ได้ปรึกษา นายจร บ้าง ผู้มีประสบการณ์ในงานก่อสร้าง มาช่วยสร้างลิฟท์ขนวัสดุซึ่งใช้ลวดสลิง จากยอดเขาลงมาด้านล่าง ทางด้านทิศตะวันออกของภูเขา ซึ่งอยู่ติดกับถนน เพื่อความมั่นใจของลิฟท์ขนวัสดุจึงเชิญช่างวิศวกรอ่างเก็บน้ำคลองดินแดงมาช่วยดูแล ชื่อ นายช่างชัยยุทธ เมื่อตรวจแล้วก็ปรับปรุงฐานยึดลวดสลิงเพื่อความแข็งแรง เสร็จเรียบร้อยแล้วก็สามารถขนวัสดุได้ประมาณ 150 กิโลกรัม เมื่อเทคนาโครงสร้างเสร็จเรียบร้อยก็นำแผ่นพื้นสำเร็จขนาดความยาว 3 เมตร กว้าง 30 เซนติเมตร จำนวน 250 แผ่น ขึ้นบนยอดเขาใช้เวลา 3 วัน เสร็จสิ้นภารกิจของรากฐาน เมื่อวันที่ 20 กันยายน 2542

ส่วนช่างทำองค์พระ ต้องไปว่าจ้างช่างทำพระจากวัดไร่โรงวัวที่จังหวัดสุพรรณบุรีซึ่งนายใหญ่เริ่มก่อฐานชุกชี เมื่อวันที่ 10 ตุลาคม 2542 โดยถอดแบบจากพระพุทธรูปหินซึ่งมีหน้าตักกว้าง 9.09 เมตร ความสูง 13.09 เมตร ตามรายละเอียดดังนี้ คือ เกศสูง 0.50 เมตร ขอบผมถึงมวยผมสูง 1.00 เมตร ใบหน้าสูง 2.50 เมตร ใบหน้ากว้าง 2.00 เมตร ลำคอใหญ่ 1.50 เมตร หัวไหล่ 5.00 เมตร ราวนม 4.00 เมตร ต้นแขน 1.05 เมตร ข้อมือ 0.50 เมตร หน้าขา 1.50 เมตร ข้อมือ 0.55 เมตร หน้าตาสูง 0.25 เมตร เกศกว้าง 0.75 เมตร ด้านข้างหู 0.45 เมตร จมูก 0.75 เมตร ดายาว 0.55 เมตร ตาคำ 0.25 เมตร ใบหู 1.70 เมตร ระหว่างนม 2.00 เมตร การก่อสร้างพระพุทธรูปหินดำเนินการไปอย่างยากลำบากแต่ด้วยความศรัทธาของชาวบ้าน ก็ได้แข็งไปยั้งลูกหลานที่อยู่ต่างพื้นที่ ได้ทำการทอดผ้าป่าขึ้นอีกครั้ง ในวันที่เสาร์ที่ 25 ธันวาคม 2542 รวบรวมเป็นเงินทั้งสิ้น 3 แสนกว่าบาท จนกระทั่งนายราช คำสมาน ได้เกษียณอายุราชการไปนายอำเภอคนใหม่ คือ นายสุุดใจ ป้อมพิมพ์ ได้สานงานต่อ ในการสร้างพระพุทธรูปรวมปูนซีเมนต์ที่ใช้ทั้งหมด 1,100 กระสอบ กว่าจะเป็นองค์พระที่เห็นโดดเด่นอยู่ทุกวันนี้ เมื่อรวบรวมรายจ่ายทั้งหมดแล้วเป็นล้านกว่าบาท

อ่างเก็บน้ำคลองดินแดง

อ่างเก็บน้ำคลองดินแดง เป็นอ่างเก็บน้ำที่สร้างขึ้นตามโครงการพระราชดำริ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว หลังจากเกิดอุทกภัย เมื่อปลายเดือนพฤศจิกายน 2531 ทำให้ราษฎรในเขตพื้นที่ตำบลเขาพระต้องเสียชีวิต ได้รับบาดเจ็บ ล้มป่วยอีกทั้งทรัพย์สินเสียหาย เช่น บ้านเรือน และพื้นที่เพาะปลูกของราษฎร หลายหมู่บ้านได้รับความเสียหายอย่างหนัก หน่วยงานราชการต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้ระดมกำลังเข้าช่วยเหลืออย่างเร่งด่วน และวางแผนแก้ไขปัญหามหาอุทกภัยลักษณะดังกล่าว มิให้เกิดขึ้นอีกในอนาคต

จากสภาพพื้นที่ ที่เคยอุดมสมบูรณ์ มีภูเขาอยู่ทางด้านทิศเหนือ และทิศตะวันออก เปรียบเหมือนเป็นกำแพงขนาดใหญ่ที่เป็นเขตแดนกั้นระหว่างอำเภอหนองพิดำ อำเภอพรหมคีรี พื้นที่บริเวณดังกล่าวนี้มีความอุดมสมบูรณ์ และเป็นที่ตั้งถิ่นฐาน บ้านเรือน ของผู้คนมาหลายชั่วอายุคน โดยเฉพาะบริเวณริมสองฝั่งของคลองดินแดง เปรียบเสมือนเส้นโลหิตเส้นใหญ่ในร่างกาย ซึ่งมีต้นกำเนิดมาจากเทือกเขาหลวงอยู่ในเขตพื้นที่ของตำบลเขาพระ กลายมาเป็นที่สร้างบ้านเรือนของหลายๆชุมชน ชุมชนบ้านห้วยโกก็เป็นอีกชุมชนหนึ่งที่มีความเจริญประกอบด้วย โรงเรียน และวัดรวมอยู่ด้วย สภาพความเป็นอยู่ของชุมชนบ้านห้วยโกในสมัยก่อนมีความเจริญมาก ผู้คนมีความรักและสามัคคี และพร้อมที่จะนำความเจริญมาสู่ชุมชน โดยมีพระอาจารย์พลอย อโนโม เป็นที่พึ่งพาทางด้านจิตใจ ในบริเวณวัดห้วยโกได้มีการสร้างศาสนสถานมากมายหลายอย่าง

ในส่วนของโรงเรียน ก็พัฒนาจนกลายเป็นจตุรรมของชุมชนในแถบนี้ ซึ่งประกอบด้วย พื้นที่หมู่ที่ 8 บ้านไสเขือ หมู่ที่ 9 บ้านห้วยใหม่ หมู่ที่ 10 บ้านห้วยท้อน และพื้นที่หลัก ก็คือ หมู่ที่ 5 บ้านห้วยโก ในสมัยก่อนนั้น ประชาชนค่อนข้างจะมีฐานะเป็นอยู่ที่ดี แต่ความสงบสุขของชุมชน ก็ดำเนินมาจนถึง เดือน

พฤศจิกายน 2531 ก็ได้มีเหตุการณ์ที่ผู้คนไม่เคยคิดมาก่อนเกิดขึ้นก็คือ ในเดือนพฤศจิกายน เป็นเดือนที่มีมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือพัดผ่านมหาสมุทรแปซิฟิก และทะเลจีนใต้ ในปีพ.ศ.2531 ได้มีพายุโซนร้อนเองเจล่า พัดเข้ามาสู่ในเขตพื้นที่ของจังหวัดนครศรีธรรมราช ในเดือนพฤศจิกายน ซึ่งทำให้เกิดฝนตกหนัก เป็นระยะเวลาติดต่อกันหลายวัน ชนิดที่ไม่เปิดโอกาส ให้พื้นที่ในเขตตำบลเขาพระได้พบกับแสงตะวันเลย และแล้วปริมาณน้ำฝน ที่สะสมอยู่ตามป่าตามเขาประกอบกับในพื้นที่เขตตำบลเขาพระ ได้มีปริษัมปะทอนป่าไม้ ได้นำเครื่องจักรกลเข้ามาตัดถนนหนทางเพื่อขนไม้ซุงที่ตัดจากภูเขา เพื่อลำเลียงลงสู่พื้นล่างอีกทั้งสภาพพื้นที่เป็นภูเขาลาดชัน เมื่อถึงจุดเต็มพิกัด ที่สภาพพื้นดินจะรับได้ ในวันที่ 21 – 22 พฤศจิกายน 2531 นั้นเอง น้ำฝนจากส่วนต่างๆ จากเทือกเขาหลวง ก็รวมเป็นพลังสายธารขนาดใหญ่ มีเสียงดังเหมือนกับเรือเดินสมุทรเข้าสู่พื้นที่ ซึ่งมีทั้งน้ำ โคลนตม หินขนาดใหญ่ ไม้ซุง รวมตัวกันเป็นเกลียวสายธารขนาดใหญ่ที่พร้อมจะทำลายทุกสิ่งทุกอย่างที่ขวางหน้า

จากภูเขาของสู่พื้นที่ราบลุ่ม ที่เป็นบ้านเรือน ทำให้พืชสวนไร่นาของราษฎรในพื้นที่ราบเหมือนหน้ากลอง ชนิดหาซากไม่พบ ศาสนสถาน บ้านเรือน โรงเรียน หายลับไปกับตา ราษฎรบางครัวเรือนต้องอาศัยท่อนซุง ที่ลอยมากับน้ำเป็นที่พึ่ง เสียงชีวิตไปตายเอาดาบหน้า อย่างไม่มีความหวัง ญาติพี่น้อง ก็ถูกกระแสน้ำพัดพาลอยไปตามยถากรรมไม่มีใครที่จะสามารถช่วยกัน ได้ ขนาดเห็นอยู่ตรงหน้า และลอยผ่านไปอย่างน่าใจหาย เพราะมันไม่ใช่ น้ำท่วมธรรมดา แต่นี้คืออุทกธรณีพิบัติภัย เวลาผ่านไปประมาณสองคืน สภาพสายฝนก็เปิดโอกาสให้สายตาได้มองทิวทัศน์ได้บ้าง แทบไม่น่าเชื่อในสายตาเพราะทุกสิ่งทุกอย่างได้สูญหายไป มีแต่พื้นน้ำ พื้นทรายกับเศษสิ่งต่างๆ ที่มากับน้ำ สภาพของราษฎรในพื้นที่มีแต่น้ำตาบางคนเสื้อผ้าไม่มีติดตัว บางคนไม่รู้ตัวตัวเองลอยไปติดอยู่ที่ไหน ไม่อาหารที่จะรับประทาน ตัดขาดจากโลกภายนอก ญาติพี่น้องเป็นตายร้ายคืออย่างไร ไม่ทราบสภาพจิตใจสุดที่จะพรรณา คนที่มีบ้านเรือนอยู่ที่ราบสูง ที่พ้นจากสายน้ำหฤโหด ก็พอที่จะช่วยเหลือเจือจุน ผู้ที่ได้รับภัยในครั้งนี้ได้ บางส่วน จุดที่สำคัญที่สุดก็คือ โรงเรียนพิบูลสังฆมรค์ประชาอุทิศ ผู้คนที่หนีน้ำจากจุดต่างๆ ได้อพยพมาอาศัยอยู่ที่แหล่งน้ำ เป็นจุดสำคัญ นอกจากนี้ยังเป็นจุดลำเลียงผู้บาดเจ็บมารอการลำเลียงโดยเครื่องบินของกองทัพภาคที่ 4 เพื่อส่งไปรักษาตัวที่โรงพยาบาลมหาราช หน่วยงานราชการก็พยายามค้นหาผู้ที่รอดชีวิตที่อาศัยอยู่ตามจุดต่าง ๆ และนำอาหารมาช่วยเหลือเป็นลำดับแรก ซึ่งลำเลียงโดยเครื่องบิน ในเวลาต่อมาก็บุกเบิกเส้นทางรถยนต์เข้ามาช่วยเหลือ นอกจากนั้นก็ยังมิน้ำใจจากคนไทยทั่วทุกภาคก็หลั่งไหลมาสู่พื้นที่ พร้อมกับการค้นหาผู้ที่สูญหายไป บางคนก็พบ บางคนก็สูญหายไป จากเหตุอุทกธรณีพิบัติภัย ครั้งใหญ่นี้ ทำให้ราษฎรในพื้นที่ตำบลเขาพระสูญหายไป ประ 80 กว่าคน สภาพพื้นที่ทั่วไปกลายเป็นที่ราบโล่ง มีแต่พื้นทราย และซากปลักหักพัง บางคนจำพื้นที่ของตัวเองไม่ได้ เนื่องจากไม่มีอะไรที่พอจะจำได้เลย จากเหตุการณ์ ดังกล่าว ทำให้โรงเรียนวัดห้วยโกเหลือแต่ชื่อ ทางราชการต้องนำเงินไปสร้างโรงเรียนชั่วคราว พื้นที่หมู่ที่ 10 และสร้างบ้านสังกะสีชั่วคราวในบริเวณที่นาของนายเย็น ยันส่วนพื้นที่ ที่ถูกน้ำท่วมพื้นที่ดังกล่าวได้รับความเสียหายเพราะทราย กรวดและก้อนหินที่ทับถมนั้นมีความหนามาก จนยากที่จะฟื้นฟูพื้นที่ให้กลับสภาพเดิมหรือตั้งถิ่นฐานอย่างปลอดภัย ต่อไปได้ราษฎร

บางส่วนก็ได้อพยพไปอยู่ต่างพื้นที่ โดยการช่วยเหลือตามโครงการของสถาบันวิจัยจุฬาภรณ์ ซึ่งเป็นโครงการช่วยเหลือผู้ประสบภัยครั้งใหญ่ของสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์อัครราชกุมารี ในปี พ.ศ. 2531 ประชาชน บางส่วนก็ได้แยกย้ายไปอยู่ ตามสถานที่ต่าง ๆ เช่น

- กิ่งอำเภอลำทับ จังหวัดกระบี่
- นิคมสร้างตนเอง พัฒนาภาคใต้ อำเภอควนกาหลง จังหวัด สตูล
- ที่ดินป่าสงวนกรุงหยัน ตำบลกุแหราะ อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช
- ที่ดินทุ่งนาเมืองชัย ตำบลท่ายาง อำเภอทุ่งใหญ่
- หมู่บ้านจุฬาภรณ์พัฒนา 2 บ้านห้วยตริค
- หมู่บ้านสันติสุข บริเวณเชิงภูเขาพระ หมู่ที่ 1

บางกลุ่มก็ไปหาซื้อที่ดินต่างจังหวัดที่มีญาติพี่น้องอาศัยอยู่ก็มีเป็นจำนวนมากส่วนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ก็ เลือกร้างพื้นที่ราบสูง และอาศัยอยู่ด้วยกันเป็นชุมชน จากสภาพปัญหาดังกล่าว

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงห่วงใยต่อปัญหาและความเสียหาย เนื่องจากอุทกภัยที่เกิดขึ้นครั้งนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงพระราชทาน พระราชดำริเกี่ยวกับวิธีการบรรเทาอุทกภัยและฟื้นฟูพื้นที่ ซึ่งได้รับความเสียหายแก่เจ้าหน้าที่กรมชลประทานและสำนักงาน กปร. เมื่อวันที่ 24 ธันวาคม 2531 ณ อาคารชัยพัฒนาในส่วนจิตรลดา เพื่อเป็นแนวทาง สำหรับทางราชการในการเข้าไปฟื้นฟูสภาพพื้นที่และแก้ไขป้องกันมิให้พื้นที่เหล่านั้นและบริเวณ

ข้างเคียงต้องได้รับความเสียหายอีกต่อไป โดยโครงการตามแนวพระราชดำริ ที่พระทานในเขตพื้นที่อำเภอพิปูนประกอบด้วย

1. โครงการอ่างเก็บน้ำคลองกะทูน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ
2. โครงการอ่างเก็บน้ำคลองดินแดง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

กรมชลประทาน ได้ศึกษารายละเอียด จัดทำรายงานเบื้องต้นและเสนอแผนงาน และแก้ไขปัญหามลพิษในภาคใต้ ซึ่งได้รับความเห็นชอบ จากคณะกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษในภาคใต้ โดยท่านนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน เมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2532 และอนุมัติโดยคณะรัฐมนตรีวันที่ 4 มีนาคม 2532 ให้กรมชลประทาน ดำเนินงาน

ลักษณะโครงการ

โครงการอ่างเก็บน้ำคลองดินแดงเป็นโครงการพัฒนาแหล่งน้ำ เพื่อประโยชน์ในการบรรเทาอุทกภัยพื้นที่สองฝั่งคลองดินแดง และแม่น้ำตาปีทางตอนล่าง ซึ่งเมื่อคราวเกิดอุทกภัยที่ผ่านมาบ้านเรือนราษฎร และพื้นที่เพาะปลูกจำนวนมากสองฝั่งคลองดินแดงและสองฝั่งแม่น้ำตาปีทางตอนล่างได้รับความเสียหายเพราะน้ำท่วมเป็นหลัก และนอกจากนั้น น้ำจากอ่างเก็บน้ำก็สามารถนำไปใช้เพื่อการเพาะปลูก ทั้งการทำนาและสวนผลไม้สำหรับพื้นที่สองฝั่งคลองดินแดง และสองฝั่งแม่น้ำตาปีดังกล่าวอีกด้วย มีรายละเอียดโครงการโดยสรุปดังนี้

เขื่อนเก็บกักน้ำ

- ทำเลที่ตั้งสร้างเขื่อนดิน ในแผนที่มาตราส่วน ๑:๕๐,๐๐๐ แผ่นระวาง ๔๕๒๖ !!! พิกัด ๔๗P NK ๖๖๐-๕๐๒ อำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

- พื้นที่รับน้ำฝนเหนือเขื่อน ๑๒๒ ตร.กม.
- ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยทั้งปีในบริเวณพื้นที่รับน้ำฝนเหนือเขื่อน ๑,๕๐๐ มม.
- ปริมาณน้ำเฉลี่ยทั้งปีที่ไหลลงอ่างเก็บน้ำประมาณ ๘๗ ล้าน ลบ.ม.
- เขื่อนดินสูง ๒๔.๐๐ ม.
- เขื่อนดินยาว ๒,๒๖๐ ม.

อาคารประกอบระดับสันเขื่อน + ๘๒,๐๐๐ ม. (รทก.)

ระดับน้ำสูงสุดในอ่างเก็บน้ำ + ๗๕.๕๒๔ ม. (รทก.)

ระดับน้ำเก็บกักในอ่างเก็บน้ำ + ๗๕.๐๐ ม. (รทก.)

ความจุอ่างเก็บน้ำที่ระดับเก็บกักน้ำ ๖๐ ล้าน ลบ.ม.

พื้นที่ผิวน้ำที่ระดับน้ำสูงสุด ๔,๐๐๐ ไร่

- อาคารระบายน้ำล้น จำนวน 1 แห่ง
- ท่อส่งน้ำลงลำน้ำท้ายเขื่อนและเพื่อการชลประทาน จำนวน 1 แห่ง

ประโยชน์

1) ช่วยบรรเทาอุทกภัยพื้นที่เพาะปลูกและบ้านเรือนราษฎรสองฝั่งคลองดินแดง ด้านท้ายอ่างเก็บน้ำและร่วมกับอ่างเก็บน้ำคลองกะทูน ช่วยบรรเทาอุทกภัยสองฝั่งแม่น้ำตาปีด้านท้ายอ่างเก็บน้ำในเขตหลายอำเภอได้อย่างสมบูรณ์

2) น้ำในอ่างเก็บน้ำสามารถนำไปใช้ในการเพาะปลูกสำหรับพื้นที่สองฝั่งคลองดินแดงและแม่น้ำตาปีได้พื้นที่ไม่น้อยกว่า ๒๐,๐๐๐ ไร่

3) เป็นแหล่งเพาะเลี้ยงปลาน้ำจืดขนาดใหญ่

4) บริเวณอ่างเก็บน้ำจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของประชาชนอีกทางหนึ่ง

บ่อน้ำร้อนบ้านหนองบัว

บ่อน้ำร้อนบ้านหนองบัว เป็นบ่อน้ำร้อนที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ หมู่ที่ 2 ตำบลเขาพระ อำเภอฟิปูน บ่อน้ำร้อนหมู่ที่ 2 บ้านหนองบัว เป็นบ่อน้ำที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ เมื่อประมาณหนึ่งร้อยปีเศษ ๆ ได้มี นายเตียม ศรีมุกข์ นายท่อม ละม้าย นายแก้ว คีรีทอง นายยิ่ง ละม้าย และนายคู่ย์ วุฒิพงศ์ ทั้ง 5 ท่าน เป็นเพื่อนสนิทและรักกันมาก ได้ไปแคว่ถางป่าเพื่อที่จะจับจองที่ คนละหนึ่งแปลงโดยทางทิศเหนือสุดเป็นพื้นที่ของนายแก้ว คีรีทอง ถัดลงมาเป็นที่ของ นายคู่ย์ วุฒิพงศ์ ส่วนพื้นที่ทางด้านทิศตะวันตก เป็นพื้นที่ของนายเตียม ศรีมุกข์ และนายท่อม ละม้าย ส่วนพื้นที่ทางด้านทิศใต้ เป็นของ นายยิ่ง ละม้าย

เมื่อถึงเวลาพักรับประทานอาหารกลางวันก็ได้ขุดบ่อในบริเวณที่แคว่ถางป่านั้น ปรากฏว่าน้ำที่ขุดนั้นไม่สามารถดื่มได้ เพราะน้ำร้อนและมีกลิ่นกำมะถัน ทั้ง 5 ท่านช่วยกันขุดน้ำอีกหลายบ่อกว่าจะดื่มได้ บ่อน้ำร้อนแห่งนี้มีลักษณะเป็นป่าพรุ มีน้ำซับ ทั้ง 5 ท่านได้เว้นพื้นที่ป่าพรุซึ่งเป็นบริเวณบ่อน้ำร้อนไว้ ประมาณ 20 เศษ บริเวณป่าพรุบ่อน้ำร้อนแห่งนี้เป็นที่อยู่อาศัยของ กุ้ง หอย ปู ปลา นก สัตว์ป่านานาชนิด นอกจากนี้ยังมีอุดมสมบูรณ์ไปด้วย พืชผัก ไม้نانาชนิด ทางด้านทิศตะวันออกของบ่อน้ำร้อนแห่งนี้มีพื้นที่ประมาณ 20 ไร่ มีไม้نانาชนิด อาทิ เช่น ไม้ยาง ไม้อินทนิล ไม้ไทร ไม้ประดู่ ไม้ตะแบก ไม้หว่า เป็นต้น บริเวณบ่อน้ำร้อนแห่งนี้ยังมีคลองน้ำ ไหลผ่านอีกสายหนึ่งจากหนองห้วยแห้ง (ห้วยแห้งอยู่ในบริเวณพื้นที่ หมู่ที่ 9 ตำบลเขาพระ ในปัจจุบัน) ไหลต่อลงไปบรรจบกับคลองห้วยหมาก แล้วไหลออกคลองดินแดงที่บริเวณห้วยสะพานคลองดินแดงระหว่างหมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 2

ในสมัยนั้นชาวบ้านในบริเวณใกล้เคียงบริเวณทุ่งน้ำร้อนแห่งนี้ นิยมเลี้ยง วัว ควาย กันมาก เพราะพื้นที่ในบริเวณนี้มีบริเวณกว้างมาก หลังจากฤดูเก็บเกี่ยวแล้วชาวบ้านก็ปล่อย วัว ควาย และรวมตัวกันเป็นฝูงใหญ่ แล้วมากินน้ำในบริเวณทุ่งน้ำร้อนแห่งนี้ จนชาวบ้านแถบนี้เรียกทุ่งน้ำร้อนแห่งนี้ชื่อหนึ่งว่า **ทุ่งน้ำชาวัว**

เมื่อประมาณ ปี พ.ศ. 2501 จึงเริ่มได้มีการสงวนขึ้นโดยทางหมู่บ้าน ได้ออกกฎหมายห้ามทำลายป่าในบริเวณทุ่งน้ำร้อนแห่งนี้ และปลูกไม้เพิ่มในบริเวณทุ่งแห่งนี้

ต่อมาได้มีพระรุดงค์องค์หนึ่งชื่อแก้ว ไม่ทราบฉายาได้มาปักกรดในบริเวณปากทางทิศตะวันออกของบ่อน้ำร้อน ชาวบ้านในบริเวณนั้น ทราบข่าวว่ามีพระรุดงค์มาปักกรดก็ได้ดีใจ และชักชวนกันมาราบนมัสการ และได้นิมนต์ให้ท่านได้อยู่บริเวณนั้นนาน ๆ โดยชาวบ้านได้นำอาหารไปถวายทุกวัน ชาวบ้านได้เล่าว่าบริเวณที่แห่งนี้มีบ่อน้ำร้อนอยู่ ท่านก็ได้ชักชวนชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในบริเวณนั้น มาช่วยกันปรับปรุงบริเวณบ่อน้ำร้อนแห่งนี้ให้ดีขึ้น โดยมีพระอีก 2 องค์ คือ พ่อท่านแดง พ่อท่านปั้น ร่วมกับชาวบ้านในการปรับปรุง เรื่อยมาตลอดจนกระทั่ง ท่านแก้ว ได้จากไป โดยไม่มีใครรู้ว่าท่านจากไปไหนในเวลาต่อมามี นายกตัญญู วุฒิพงศ์ นายโกศล คีรีทอง นายนิพนธ์ ศรีมุข (ขณะนี้ได้ถึงแก่กรรมแล้ว) นายเคลียว ศรีมุข นายถ้าย บ้าง (ขณะนี้ได้ถึงแก่กรรมไปแล้ว) นายสมพงษ์ โอยสวัสดิ์ (ขณะนี้ได้ถึงแก่กรรมไปแล้ว) ได้มีการจัดหาทุนเรียไรชาวบ้านบ้าง และขอจากบุคคลที่มีอันจะพอกินในยุคนั้น จัดสร้างศาลามีขนาดความกว้าง 5 เมตร ยาว 6 เมตร สูง 3 เมตร และได้สร้างพระพุทธรูปขนาดกว้าง 1.5 ศอก สูง 2 ศอก หนึ่งองค์ ไว้ที่ศาลาและสร้างกุฏิ 1 หลัง แต่ขาดการดูแลมาเป็นระยะเวลายาวนาน ทำให้ศาลาและพื้นที่ดังกล่าว ซ้ำรุดทรุดโทรมเป็นอย่างมาก

ในปี พ.ศ.2529 อดต.เขาพระ ได้อนุมัติเงินจำนวน 10,000. บาท เข้าไปปรับปรุงบ่อน้ำร้อนเพิ่มขึ้นมาอีกบ่อหนึ่ง และต่อท่อซีเมนต์ ขนาด 80 + 100 จำนวน 4 ท่อน ซึ่งลึกลงไปประมาณ 1.5 เมตร และสร้างศาลาอยู่ทางทิศเหนือของบ่อน้ำร้อนขนาดความกว้าง 3 เมตร สูง 2.5 เมตร เป็นที่น่าสังเกตว่าน้ำร้อน 2 บ่อ มีความร้อนไม่เท่ากัน ทั้ง ๆ ที่มีระยะห่างกันเพียงเล็กน้อย

ในปี พ.ศ.2534 ทางสถานีอนามัย ตำบลเขาพระ ได้ของบประมาณของกระทรวงสาธารณสุขมาสร้างที่เก็บกักน้ำฝนจำนวน 9 ถัง ความสูง 3 เมตร และสร้างอาคารขนาดความกว้าง 5 เมตร ยาว 10 เมตร สูง 3.5 เมตร ขึ้นในพื้นที่ดังกล่าวและให้มีการปรับปรุงและซ่อมแซมศาลาใหม่ โดยใช้โครงเหล็กและมุงกระเบื้อง

ในปี พ.ศ. 2539 ทางอดต.เขาพระได้อนุมัติงบประมาณจำนวนหนึ่งเพื่อเข้าไปปรับปรุงบริเวณดังกล่าวอีกครั้งหนึ่ง

หมายเหตุ นายคู่ย์ วุฒิพงศ์ คือ หมั่นพงศ์เพียงกิจ

หมั่นพงศ์เพียงกิจเป็นนามพระราชทานของสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ตอนที่เสด็จประพาสที่ชุมทางเขาชุมทอง อำเภอรัตนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยที่นายคู่ย์ วุฒิพงศ์ ได้ประดิษฐ์ช้อนซ่อม ซึ่งทำมาจากงาช้างไปถวาย

ประวัติวัดห้วยโก

- วัดห้วยโกเกิดขึ้นเพราะความต้องการของชาวบ้านในชุมชน ที่มีความศรัทธาอย่างแรงกล้า ที่จะมียัด อยู่ใกล้กับบริเวณโรงเรียน ชาวบ้านได้ปรึกษา และพากันไปวัดหน้าเขา ซึ่งมีพระครูสังฆรักษ์ (ทอง) เป็นเจ้าอาวาส เมื่อทราบความประสงค์ของชาวบ้าน ท่านก็ยินดีท่านบอกว่าพระมียัด 3 รูป คือ

- พระภิกษุหยั่ง
- พระภิกษุผัน
- พระภิกษุพลอย

ชาวบ้านพร้อมใจกันเลือกเอาพระภิกษุพลอย มาอยู่ที่วัดห้วยโก ชาวบ้านก็เริ่มสร้างกุฏิที่พักสงฆ์ ขึ้นทันที 1 หลัง เมื่อ 2487 เสร็จ 2488 ก็ได้นิมนต์หลวงพ่พลอย ไปประจำอยู่อย่างเป็นทางการ การพัฒนาวัดก็เริ่มขึ้น โดยหลวงพ่พลอย ส่วนมากท่านจะไปตั้งทัพ (ที่พักชั่วคราว) อยู่ในป่า เพื่อหาไม้มาสร้างวัด โดยมีชาวบ้านข้างเคียง ผลัดเปลี่ยนกันเข้าไป ช่วยเหลือท่านจนวัดห้วยโก มีความเจริญรุ่งเรือง ขึ้นตามลำดับ เช่น

พ.ศ.2427 สร้างกุฏิไม้ กว้าง 5 เมตร ยาว 10 เมตร

พ.ศ.2489 สร้างโรงครัวไม้ 1 หลัง กว้าง 8 เมตร ยาว 10 เมตร

พ.ศ.2492 สร้างโรงยาวไม้ 1 หลัง กว้าง 4.5 เมตร ยาว 16 เมตร

พ.ศ.2490 สร้างโรงธรรมไม้ 1 หลัง กว้าง 11 เมตร ยาว 16 เมตร

พ.ศ.2498 สร้างกุฏิไม้ 1 หลัง กว้าง 5 เมตร ยาว 12 เมตร

พ.ศ.2498 สร้างโรงหุงต้มไม้ 1 หลัง กว้าง 5 เมตร ยาว 9 เมตร

พ.ศ.2498 สร้างศาลาไม้ 1 หลัง กว้าง 2.5 เมตร ยาว 3 เมตร

พ.ศ.2501 สร้างกุฏิไม้ 3 ชั้น 1 หลัง กว้าง 18 เมตร ยาว 22 เมตร

พ.ศ.2507 สร้างโรงครัวไม้ 1 หลัง กว้าง 16 เมตร ยาว 45 เมตร

พ.ศ.2507 สร้างอุโบสถชั่วคราว 1 หลัง กว้าง 5 เมตร ยาว 16 เมตร

พ.ศ.2522 สร้างเมรุหรือศาลาสุโข ถาวร 1 หลัง กว้าง 10 เมตร ยาว 20 เมตร
งบประมาณ 1 ล้านบาท

สาธารณะสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ บางส่วนถูกทำลายจากการเกิดอุทกภัยพิบัติ เมื่อ 2531 เหลือ
แต่เมรุถาวร 1 หลัง และโรงครัวไม้ 1 หลัง กว้าง 16 เมตร ยาว 45 เมตร

ปัจจุบันพื้นที่ดังกล่าวอยู่ในบริเวณอ่างเก็บน้ำคลองดินแดง ชุมชนที่ยังอาศัยอยู่ในพื้นที่ดังกล่าวก็
ได้อพยพไปอยู่ที่อื่นบ้าง ส่วนที่เหลือจะสร้างบ้านเรือนอยู่ทางทิศตะวันออกติดกับถนนลาดยางรอบอ่าง
นอกจากนี้พื้นที่

ประวัติพ่อท่านทอง

พ่อท่านทองเป็นบุตรของนายพลับ – นางหม้อ จรจรัส เป็นบุตรคนที่ 5 ในจำนวนพี่น้อง 8 คน คือ

1. นายคุ้ม จรจรัส
2. นายไผ่ จรจรัส
3. นายทับ จรจรัส
4. นางจู้ง จรจรัส
5. พระทอง (พระครูสังฆรักษ์ทอง)
6. นายหืด จรจรัส
7. นางถั่ว จรจรัส

8. นายแฉะ จรจรัส

บวชเป็นสามเณรเมื่ออายุประมาณ 16 ปี ที่วัดหน้าเขา โดยมีพระคล้ายเป็นผู้ดูแลวัดในขณะนั้น เมื่ออายุพอสมควร ที่จะขึ้นผ้าจากสามเณร เป็นพระภิกษุสงฆ์ ต้องเดินทางไปวัดหาดสูงที่ทานพอ โดยมีพ่อท่านกลาย เป็นพระอุปัชฌาย์ พ่อท่านบัว และพ่อท่านปลอด เป็นพระคู่สวด ในการอุปสมบทครั้งนั้น ได้มีพระอุปสมบทพร้อมด้วยกัน 4 รูป คือ

- พระทอง (พระครูสังฆรักษ์ทอง วัดหน้าเขา)
- พระคล้าย (พ่อท่านคล้าย วาจาสิทธิ์ วัดสวนขัน)
- พระแดง (พ่อท่านแดง วัดภูเขาหลัก)
- พระสงฆ์ (พ่อท่านสงฆ์ ทานพอ)

เมื่อพระทอง อุปสมบทเสร็จ พระอุปัชฌาย์กลาย ก็แต่งตั้งให้เป็นเจ้าอาวาสมาจากวัดหาดสูงเลย การพัฒนาพื้นที่ในสมัยนั้น เป็นไปด้วยความยากลำบากวัดในพื้นที่ก็มีน้อย แต่ด้วยจิตศรัทธาของชาวบ้าน และชุมชนในสมัยนั้น พระทองก็ได้สร้างวัดถึง 5 แห่งด้วยกันคือ

1. วัดท้ายสำเภา หรือวัดมงคลาราม โดยมีนายเกล้า เป็นผู้อุทิศที่ดิน ประมาณ 3 ไร่ ให้ตั้งวัด และมีพ่อท่านเดช จากวัดหน้าเขา ไปอยู่ที่วัดในครั้งแรกและเรียกชื่อกันตามที่ผู้อุทิศที่ดินในครั้งแรกเป็นวัดเกล้าอุทิศ และต่อมาก็ย้ายไปตั้งวัดอยู่ที่บ้านท้ายสำเภาตามความเหมาะสม และเปลี่ยนชื่อมาเป็นวัดท้ายสำเภา หรือวัดมงคลาราม จนถึงปัจจุบัน

2. วัดย่านอม หรือวัดสุวรรณาราม โดยมีนายแก้ว ศรีสว่าง เป็นคนมีถิ่นฐานอยู่บ้านท้ายสำเภา เป็นผู้อุทิศที่ดินให้กับพ่อท่านทองเป็นผู้สร้างวัด ปัจจุบันวัดนี้อยู่เขตพื้นที่ในตำบลห้วยปรือ อำเภอลำปาง จังหวัดนครศรีธรรมราช

3. วัดกะทูน หรือวัดศรีมาราม เมื่อก่อนชื่อวัดพิกุลทอง เมื่อตอนสร้างวัด มีต้นพิกุลขนาดใหญ่ โดยมีพระทองเป็นผู้ริเริ่มและชักชวนชาวบ้าน มาร่วมกันสร้างวัด เมื่อสร้างเสร็จแล้วชาวบ้านก็เรียกชื่อวัดพิกุลทอง คือมาจากต้นพิกุลขนาดใหญ่ในวัด และพ่อท่านทองที่เป็นผู้ริเริ่ม ต่อมาเมื่อท่านเจ้าคุณศรี ซึ่งเป็นเจ้าคณะจังหวัดมาเยี่ยมเยียนจึงเปลี่ยนชื่อเป็น วัดศรีมาราม มาจนถึงปัจจุบัน

4. วัดห้วยโก ในอดีตอยู่ในบริเวณพื้นที่หมู่ที่ 5 ต.เขาพระ โดยชาวบ้านที่สร้างบ้านเรือนอยู่ในบริเวณบ้านห้วยโกและบริเวณใกล้เคียงได้ไปปรึกษากับพ่อท่านทอง เรื่องอยากจะได้วัดสักหนึ่งแห่ง เมื่อถึงเวลาทำบุญชาวบ้านจะได้ไม่ต้องเดินทางไกล เมื่อปรึกษาเรียบร้อยแล้วก็ได้มีชาวบ้านได้ร่วมมือกันสร้างวัด และได้นิมนต์พระพลอย อโนโม มาเป็นเจ้าอาวาส

5. วัดบ้านโนไร่ หรือ วัดมัชฌิมาวาส เป็นวัดที่สร้างพร้อมๆ กันวัดห้วยโก หลังจากสร้างวัดห้วยโกไม่นานสักเท่าใด โดยมีนายดับ (ไม่ทราบนามสกุล) เป็นผู้อุทิศที่ดินให้สร้างวัด โดยชาวบ้านมาปรึกษากับพ่อท่านทอง (พระครูสังฆรักษ์) และได้ร่วมกันสร้างจนเสร็จสิ้น เป็นวัดสุดท้ายของพ่อท่านทอง

การพัฒนาเส้นทางที่สำคัญสมัยพ่อท่านทอง(พระครูสังฆรักษ์)

ในสมัยก่อนเส้นทางที่สำคัญ และเป็นหัวใจของการเดินทางก็คือทางน้ำโดยใช้เรือ ในพื้นที่หน้าเขาเมื่อก่อน มีบ้านคนอาศัยอยู่น้อยมาก พอมีการสร้างวัดและโรงเรียน มาอยู่ในบริเวณเดียวกันก็ทำให้เกิดเป็นชุมชนขึ้นตามมาทันที และสิ่งที่สำคัญบริเวณบ้านหน้าเขานี้ มีท่าเรือที่สำคัญโดยชาวบ้านทั่วไปมักเรียกว่า “หน้าท่าวัด” นำเอาสิ่งของ สัตว์เลี้ยงไปขาย ที่ตลาดทานพอ ในยุคนั้น ถือว่าตลาดทานพอเป็นพื้นที่เจริญที่สุด และเป็นสถานีรถไฟสถานีเดียวที่ใกล้ที่สุด สำหรับคนในเขตอำเภอพิบูลย์ ชาวบ้านในเขตของบ้านหน้าเขา มีอาชีพอีกอาชีพหนึ่งก็คือ การขุดเรือขาย การขุดเรือมีกรรมวิธีหลายอย่าง ด้วยกันตั้งแต่เลือกไม้มาขุดเรือ ความกว้าง ความยาว โดยเฉพาะความยาวต้องมีเศษ เช่น 4 วา 2 สอก 1 คืบ ถือว่าเป็นเคล็ดลับของความยาว วัดหน้าเขา ในสมัยของพ่อท่านทอง นับว่าเป็นจุดที่สำคัญของพื้นที่ในการเป็นติดต่อกับโลกภายนอก โดยนำเรือไปขายที่ตลาดทานพอ อ่าวบ้านคอน และบางท่านนำเรือที่ขุด ในเขตตำบลเขาพระ ล่องไปสู่อำเภอปากพนังโดยเลียบชายฝั่งทะเล พร้อมกับนำเสบียงอาหารลงเรือไปด้วย

การพัฒนาทางเดินเท้าในสมัยพ่อท่านทอง(พระครูสังฆรักษ์)

ในสมัยก่อนการเดินทางจะมุ่งสู่ทางเรือเสียเป็นส่วนมาก และจุดที่มีความเจริญสูงสุดก็เห็นจะไม่พ้น ท่าเรือ สถานีรถไฟ สถานีรถไฟห้วยปรืออีกสถานีหนึ่งในสมัยนั้นเป็นสถานีรถไฟที่อยู่ใกล้พื้นที่บ้านหน้าเขามากที่สุด แต่การเดินทางเท่านั้นยากลำบาก พ่อท่านทองก็เลยร่วมกับชาวบ้าน ตัดเส้นทางจากสถานีรถไฟห้วยปรือเข้ามายังพื้นที่ โดยจุดแรกเริ่มของการตัดทางเดินเท้าคือ

เส้นทางจากสถานีรถไฟห้วยปรือมายังบ้านกะทูน ในสมัยก่อนนั้นการตัดเส้นทางเดินเท้าไม่มีเครื่องมือเหมือนสมัยใหม่ ต้องนำเอาภูมิปัญญาในท้องถิ่นนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยนำกลอง ไปวางตามจุดต่าง ๆ ที่คิดว่าเส้นทางที่ตัดมานั้นผ่าน แล้วให้คนตีกลองเรื่อย ๆ คนที่ร่วมกันตัดเส้นทางก็จะตัดต้นไม้เล็ก ๆ เพื่อเป็นแนวทางไปก่อนจนถึงที่กลองแขวนอยู่ จากนั้นก็ร่วมกันตัดต้นไม้ขนาดใหญ่ที่มีความจำเป็นออก โดยมีพ่อท่านทองเป็นแกนนำ

เส้นทางจากกะทูนมายังบ้านหน้าเขา

เส้นทางจากบ้านหน้าเขาไปบ้านห้วยท่อน

เส้นทางจากบ้านห้วยท่อน ไปบ้านนบพิดา และสร้างศาลาไว้สำหรับที่พักสงฆ์ 1 หลัง ที่บ้านของนายคว้น ในปัจจุบัน

เส้นทางจากบ้านป่ากระแนะ ผ่านชงขลิง ช่องม่า วังเลา บ้านอ้ายเจียวถึงพรหมคีรี ซึ่งเป็นเส้นทางที่สำคัญไปสู่จังหวัดนครศรีธรรมราช

คำว่า ช่องม่า ในสมัยก่อนมีผู้เฒ่าผู้แก่ในพื้นที่เล่าให้ฟังว่า เขตพื้นที่ของอำเภอพิบูลย์ในสมัยก่อนนั้น เคยมีพวกพม่าเข้ามาและเดินทางไปบริเวณเหนือคลองกระแนะ เพื่อตัดต้นไม้มาทำเรือสำเภารายใหญ่ ในสมัยก่อนนั้นแม่น้ำลำคลองลึกมาก พม่าได้ขึ้นไปตัดต้นไม้บริเวณช่องม่าซึ่งเป็นป่าดงดิบมีต้นไม้ขนาดใหญ่เหมาะแก่การนำไปทำเรือ แต่ที่บริเวณช่องม่านั้นเส้นทางแคบไม่สะดวกในการลากไม้ พวกพม่าขุดก็ช่วยกันขุดดินออก ใช้เป็นเส้นทางในการชักลากไม้ เพื่อนำไม้ไปทำเรือสำเภา จากคำบอก

เล่าของผู้เล่าผู้แก่ในพื้นที่เล่าให้ฟังว่าพม่าได้นำส่วนที่เป็นหัวไปตามลำน้ำ ส่วนท้ายของเรือนั้นอยู่ที่ บริเวณบ้านท้ายสำเภาในปัจจุบัน

เรื่องราวปฏิหารย์ของพระครูสังฆรักษ์ (ทอง)

เรื่องราวปฏิหารย์ในสมัยของพ่อท่านทองมีมากมายหลายเรื่อง เป็นเรื่องที่ประจักษ์แก่สายตาของ ผู้อาวุโสในพื้นที่อาทิเช่น

มีฝรั่งมาทำเหมืองแร่อยู่ที่เหมืองกะทูน ได้เดินทางมาที่วัดหน้าเขาแต่ฝรั่งได้นำปืนสั้นพกติดตัว มาด้วย เมื่อเข้ามาหาพ่อท่านทอง พ่อท่านทองถามว่าเป็นที่นำติดตัวมาด้วยมีอนุภาพแค่ไหนฝรั่งตอบว่ามี อนุภาพร้ายแรงมาก สามารถทำให้ช้างล้มได้ พ่อท่านทองนำเอาผ้าขาวซึ่งห่ออะไรไว้ข้างในไม่มีใคร ทราบ ไปวางบนก้อนหินใกล้ ๆ กับอุโบสถเก่า แล้วให้ฝรั่งยิง ปรากฏว่ากระสุนปืนไปตกลงบนห่อผ้านั้น

พอดี ทำให้ฝรั่งโกรธมากยิงปืนไปที่ต้นมะพร้าว ซึ่งอยู่บริเวณหน้ากุฏิพ่อท่านทองเป็นรูใหญ่โต แต่เมื่อยิงห่อผ้าที่พ่อท่านทองวางเอาไว้ไม่สามารถทำอะไรได้ ต้นมะพร้าวในปัจจุบันโค่นเสียแล้ว

- เสือช้อย เสือเจือ เสือคลี่ มาปล้นของภายในวัดหน้าเขา เมื่อทั้ง 3 คน ได้มาพบกับพ่อท่าน ทอง เมื่อมองหน้าพ่อท่านทองที่ใด จะเห็นรูปร่างของท่านโตขึ้นทุกที แต่ทั้ง 3 ก็ไม่ละความพยายามได้ ขโมยเอาของมีค่าตามที่ต้องการ เมื่อได้ของตามที่ต้องการแล้ว ก็ออกไปแต่ไม่ทันพื้นบริเวณวัด ก็มอง บริเวณโดยรอบ เหมือนเป็นพื้นน้ำเสียทั้งหมด โจรทั้ง 3 คน ก็ว่ายน้ำไป แต่แท้ที่จริงเป็นพื้นทราย ธรรมดา โจรทั้ง 3 คนว่ายน้ำจนเหนื่อย หน้าอกก็ถลอกไปหมด เมื่อพ่อท่านทองเห็นว่าโจรทั้ง 3 คน เหน็ดเหนื่อยจนหมดเรี่ยวแรงแล้ว ท่านก็ถามว่าพอแล้วหรือยัง โจรทั้ง 3 คน ก็รู้สึกตัวและสำนึกผิด กราบลา และสัญญาว่าจะไม่เข้ามายุ่งเกี่ยวในบริเวณแถบนี้อีก

- พ่อท่านทองกับไอ้พร-ไอ้ชัย

- มีผู้เล่าผู้แก่ในพื้นที่เล่าว่า ในสมัยก่อนนั้นในวัดหน้าเขามี ไอ้พร-ไอ้ชัย คอยปกป้องรักษาและ ดูแลซึ่งไม่มีใครเคยเห็นตัวจริง แต่จะปรากฏให้พบเห็นเป็นรูปเป็นร่างต่าง ๆ เล่ากันว่า ไอ้พร-ไอ้ชัย จะ ฟังคำสั่งของพ่อท่านทอง เท่านั้นและสถิตย์อยู่ด้วยกัน 3 ที่ คือ

- วัดหน้าเขา

- วัดห้วยโก

- บ้านของนายพร้อม สมทรัพย์

ครั้งหนึ่งมีคนเอาส่วมาจอกกุฏิ เพื่อที่จะขโมยเอาของมีค่าจากภายในวัด แต่พอเดินออกพ้น นอกบริเวณวัด ถูกตีจนร่างกายเจ็บไปหมดจนถึงกับล้ม เมื่อกลับไปถึงบ้าน มีอาการป่วยกินยาก็ไม่หาย จนต้องเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นให้พ่อท่านทองฟัง และรับสารภาพว่าต่อไปจะไม่ประพฤติตัวอีก เมื่อ สารภาพและยอมรับว่าเป็นขโมย ต่อหน้าพ่อท่านทองอาการต่าง ๆ ก็หายไปหมดในสมัยก่อนนั้นมีคน เล่าว่า พ่อท่านทอง ท่านมีความสัมพันธ์กับภูเขาพระมากมายเหลือเกินซึ่งของมีค่ามากมายที่อยู่ภายในถ้ำ ของภูเขาพระนั้น มีแต่พ่อท่านทองเท่านั้น ที่สามารถเข้าไปสัมผัสได้ ท่านเคยเล่าให้ฟังว่า มีคนบรรทุกเอา ข้าวปลาอาหารมาถวาย ในตอนแรกท่านนึกว่าเป็นลูกสาวของชาวบ้าน ในบริเวณแถบนั้น แต่เมื่อ

ต้องการเอาปิ่นโตสายไหมในวัดมาเปลี่ยนให้ หญิงสาวคนนั้นก็หายไป และในบางครั้ง มีผู้คนที่เดินทางผ่านพื้นที่บริเวณเชิงภูเขาพระและแฉะพักผ่อน เมื่อตื่นขึ้นมาก็มีข้าวปลาอาหารมาวางอยู่ใกล้ตัว ซึ่งทำให้ชาวบ้านทั่วไปเชื่อว่าบริเวณภูเขาพระเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์และมีของมีค่าอยู่มากมาย แต่ไม่สามารถเอาออกมาเป็นของตัวเองได้ ท่านอาจารย์สันทัด จจรฐิธ เล่าให้ฟังว่าท่านพระครูสังฆรักษ์ทอง ได้นำพระพรหมสี่หน้า รูปประมาณขนาดเท่าหัวแม่มือ ฝากเอาไว้กับท่านเพื่อเอาไว้ให้เจ้าอาวาสวัดหน้าเขา ที่ดูแลว่าเหมาะสมแต่ท่านบอกว่าพระพรหมองค์ดังกล่าวได้หายไปเมื่อน้ำท่วมซึ่งบางถ้ำของภูเขาพระทางเข้าไปข้างในแคบ แต่พอผ่านเข้าไปได้ข้างในมีขนาดกว้างขวางบรรจุคนได้ประมาณ 30 กว่า คน และภายในถ้ำยังมีพระพุทธรูปมากมายหลายองค์ ด้วยสาเหตุใดไม่มีใครทราบบางถ้ำของท่านทอง ท่านนำระเบิดมาระเบิดหินเพื่อปิดปากถ้ำ และนำปูนซีเมนต์มาเทปิดปากถ้ำ ซึ่งมีความหนา

การลากพระบก

เมื่อประมาณปี พ.ศ.2436 ซึ่งตรงกับในช่วงเวลาการขึ้นครองราชย์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) ของกรุงรัตนโกสินทร์ มีประชาชนในท้องที่ หมู่ที่ 5 บ้านยางค้อมของตำบลพิปูนในสมัยนั้น ได้พร้อมใจกันจัดสร้างที่พักสำนักสงฆ์บ้านยางค้อม และได้นิมนต์พระภิกษุเพชร มาอยู่จำพรรษา เพื่อราษฎร ได้ประกอบกิจการกุศล พระภิกษุเพชร จำพรรษาอยู่ได้ถึง พ.ศ.2439 ก็ได้ละจากไป

ต่อมาในปลายปีนั้น มีพระภิกษุช มาอยู่จำพรรษาแทนได้ประกอบกิจกรรม ตามหลักของพระพุทธศาสนา เป็นปกติตลอดมา พอถึงปี พ.ศ.2450 ตอนต้นปี พระภิกษุชก็จากไปโดยไม่ทราบสาเหตุ แต่ในด้านกาพัฒนา สำนักสงฆ์นั้นก็เจริญเติบโตขึ้นเรื่อยๆ ประกอบกับมีประชาชน พลเมืองเพิ่มมากขึ้น ชาวบ้านยางค้อมจึงได้นิมนต์พระสมุห์จอน ถาวโร มาเป็นเจ้าสำนักสงฆ์

ครั้นพอถึงหน้าแล้ง เดือน 5 แรม 1 ค่ำ ของปี พ.ศ.2450 พระสมุห์จอน ถาวโร พร้อมด้วยอุบาสก อุบาสิกา และประชาชนในท้องถิ่นบ้านยางค้อม ได้ร่วมกันจัดพิธีลากพระบวชนั้น ที่เรียกขานกันว่า “ลากพระบวคยาค้อม” และปฏิบัติกันมาทุกปี โดยประชาชนกับวัด มีความสามัคคีกลมเกลียวกันเป็นมาตลอด

จนถึงปี พ.ศ.2474 พระครูรังสรรค์ อธิมุตติ ได้มาเป็นเจ้าอาวาส มีพระมหากลั่น ชาวปัญญา เป็นรองเจ้าอาวาส ก็ได้สืบทอดการลากพระบวคยาค้อม เดือน 5 แรม 1 ค่ำ นับทางจันทรคติแบบไทยๆ จนกระทั่ง ปี พ.ศ. 2494 พระครูรังสรรค์ อธิมุตติ ได้ไปเป็นเจ้าพรรษาอยู่ที่วัดหาดสูง บ้านทานพอ ต.ไม้เรียง อ.ฉวาง จ.นครศรีธรรมราช

พระมหากลั่น ชาวปัญญา ได้รับเป็นเจ้าอาวาสแทน พอถึง เดือน 5 แรม 1 ค่ำ ก็มีการลากพระบวคยาค้อม ตามเดิม อยู่มาประมาณปี พ.ศ.2496 มีสาเหตุใดไม่ทราบ ได้งดการลากพระบวคยาค้อม อาจจะเป็นเพราะหัวเรือหัวแรงในทางฆราวาสไม่มี ก็เป็นไปได้ พอเดือน 5 สิ้น เริ่มเดือน 6 ฝนก็เริ่มตก อยู่มาคืนหนึ่ง มีเสือใหญ่เข้ามาเดินท่องภายในวัด ชาวบ้านได้พบเห็นรอยในวันรุ่งขึ้น และมีรอยเสือดือติดอยู่ที่ชั้นบันไดกุฏิเจ้าอาวาสชั้นที่ 3 ชาวบ้านสันนิษฐานกันว่า อาจจะเป็นเพราะทางวัดหยุดทำการลากพระบวคยาค้อมในเดือน 5 ที่ผ่านมาก็เป็นไปได้ จึงทำให้มีสัตว์ร้าย (เสือ) เข้ามาในวัด และในวันเดียวกันนั้นชาวบ้าน ได้พบตัวเสืออยู่ที่เกาะกลางของคลอง ซึ่งอยู่ไม่ไกลกับบ้านของท่านขุนพิบูล ชาวบ้านคนที่ใจกล้าหลายคน จึงช่วยกัน ร่ายล้อมเกาะกลางนั้น ด้วยความกลัวก็กลัว แต่ก็เป็นเรื่องจำเป็น กลัวเสือจะไปกัดกินสัตว์เลี้ยง เช่น วัว ควาย หมู หรือกัดคนก็เป็นไปได้ ชาวบ้านจึงได้ยิงเสือด่วนนั้นตาย และนำเนื้อมาประกอบอาหารกินกัน

ครั้นพอขึ้นปีใหม่ ในช่วงเดือน 5 แรม 1 ค่ำ ทางวัดและชาวบ้านในบริเวณใกล้เคียง ได้จัดให้มีการลากพระบวคยาค้อมขึ้นอีก เพราะมีความเชื่อว่าหากไม่ได้ลากพระบวคยาค้อมแล้วเสือจะเข้าในวัดอีก

พ่อท่านตาขาว

รูปปั้นพ่อท่านชีผ้าขาว ที่ประดิษฐานอยู่ที่บริเวณเชิงภูเขาพระ ปันจันในสมัยท่านนายอำเภอ สมพงศ์ ศรียะพันธ์ เมื่อ พ.ศ.2520 ซึ่งคุณศักดา ไชยวรรณ พัฒนาการจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นผู้ปั้นรูปท่านตาชีผ้าขาว โดยการประสานงานของท่านอาจารย์เจริญ ไชยรัตน์ ได้เชิญดวงวิญญาณของท่านตาชีผ้าขาวเข้าทรง โดยจัดดอกไม้ ธูปเทียน ผ้าขาว 2 ผืน ใส่น้ำแล้วทำการอาราธนาให้ดวงวิญญาณท่านตาชีผ้าขาวเข้าทรง นายจวน ชาญ เป็นผู้ที่ถูกเลือกเป็นร่างทรง ในขณะที่พ่อท่านตาชีผ้าขาวเข้าทรง คุณศักดา ไชยวรรณ ได้ปฏิบัติดังนี้ คือ

1. ขออนุญาตปั้นรูป
2. ขอคูรูปร่างและใบหน้า
3. ขอทราบที่ประดิษฐานรูปและวางรูปหันหน้าไปทางทิศใด

ค่าแรงงานปั้น และค่าวัสดุ ในสมัยนั้นรวมเป็นเงินทั้งสิ้น 5,000 บาท เงินค่าใช้จ่ายในการปั้น ชาวบ้านในเขตศรีมโกลีเคียงช่วยกันบริจาค ในวันทำบุญเชิงภูเขาพระรวบรวมได้เป็นเงินทั้งสิ้น 6,000 บาทเศษ ส่วนที่เหลือได้มอบให้ไว้ใช้จ่ายในการพัฒนาเชิงภูเขาพระต่อไป

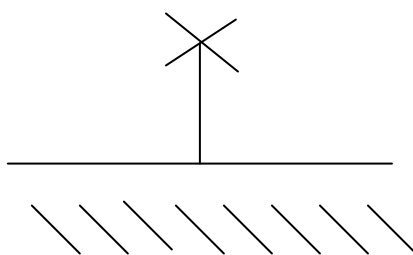
จากคำบอกเล่าของผู้เฒ่า ผู้แก่แล้ว ในสมัยที่พระครูสังฆรักษ์ (พระทองสิริรัตน) เจ้าอาวาสวัดหน้าเขาซึ่งตั้งอยู่ทางทิศเหนือของภูเขาพระ ในฤดูแล้งหลังจากเก็บข้าวในนาเสร็จแล้วจะมีโรคระบาดสัตว์วัว ควาย เกือบทุกปี พระครูสังฆรักษ์จะสั่งให้นายเอียด ศรีมุข ราษฎรบ้านห้วยหมาก หมู่ที่ 9 ตำบลกะทูน อำเภอฉวาง (ในสมัยนั้น) มาที่วัดในตอนหัวค่ำเวลาประมาณ 19.00 – 20.00 น. เพื่อให้พ่อท่านตาชีผ้าขาวเข้าทรงเกือบทุกปี ทั้งนี้เพื่อสอบถามว่าโรคระบาดของสัตว์ที่ระบาดมาถึงไหนแล้ว เพื่อให้เจ้าของสัตว์เลี้ยงโดยเฉพาะเจ้าของวัว ควาย นำสัตว์เลี้ยงอพยพออกจากสถานที่ไปอยู่ในบริเวณที่ราบเชิงเขาอาทิ เช่น ที่บึงวังด้อ ที่ราบคลองคันเถน ที่ราบคลองจันราก คลองดินแดง เพื่อหนีโรคระบาดบางรายจะด้อนสัตว์เลี้ยง วัว ควาย ไปไว้ในกรุงชิง เมื่อโรคระบาดสงบลงจึงนำสัตว์เลี้ยงกลับบ้าน

ยิ่งไปกว่านั้นชาวบ้านหน้าเขาบางรายที่ทรัพย์สินสูญหาย เช่น สัตว์เลี้ยง สร้อยคอ สร้อยข้อมือ รวมถึงของมีค่าอื่น ๆ จะออกชื่อท่านตาชีผ้าขาวให้พบของ หรือให้ได้ของคืนมา หากพบของแล้วจะแก้บนด้วยการถวายสิ่งของต่างๆ เชื่อกันว่าพ่อท่านตาชีผ้าขาว พอกพอใจและชอบได้แก่

1. ชกมวยไทย
2. เทียนทา
3. หนังสือ
4. มโนราห์
5. ข้าวต้ม
6. ปลาหนึ่ง
7. ขนมโค
8. น้ำพริกปลา

กล่าวกันว่าท่านชอบมวยไทยมาก แต่จะต้องผลัดกันล้ม คือ ผลัดกันแพ้ผลัดกันชนะ

เทียนทา ใช้ไม้ไผ่ขนาดเท่าหัวแม่มือยาวประมาณ 70 – 80 เซนติเมตร ตัดปลายข้างหนึ่งให้แหลมสำหรับปักลงในดิน ปลายอีกข้างหนึ่งผ่า 2 ครั้ง สลับกันเป็นเครื่องหมายวอกลีกราวประมาณฝ่ามือ สำหรับเอาไม้ไผ่ท่อนสั้นขนาดเล็กเสี้ยนผ่าศูนย์กลางประมาณครึ่งเซนติเมตร ยาวประมาณ 4 นิ้ว ใส่น้ำมันในปลายไม้ไผ่ข้างที่ผ่าไว้สำหรับติดเทียน 5 เล่ม ดังรูป

โรงงานเซรามิก

โครงการเซรามิก ตั้งอยู่หมู่ที่ 11 บ้านจุฬารักษ์พัฒนาฯ 2 ตำบลเขาพระอำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินใน ศ.ดร. สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี องค์ประธานสถาบันวิจัยจุฬาภรณ์ โดยมีพระราชดำรัสรับสั่งแก่คณะผู้ติดตามเสด็จเมื่อปี พ.ศ. 2534 เนื่องมาจากบริเวณพื้นที่หมู่บ้านจุฬารักษ์พัฒนาฯ 2 มีปัญหาหลัก

คือ พื้นที่ที่ตั้งของหมู่บ้านเป็นดินทราย อันเกิดมาจากการทำเหมืองแร่มาก่อนทำให้ไม่สามารถปลูกพืชขึ้นได้ อีกทั้งราษฎร แต่ละครอบครัวได้รับพื้นที่ เฉพาะปลูกบ้าน ครอบครัวยละ 100 ตารางวา จึงไม่มีพื้นที่ทำกินในโครงการ และจากการสำรวจพบว่าในบริเวณใกล้เคียงพื้นที่โครงการ มีแหล่งวัตถุดิบที่สามารถใช้ทำเซรามิกได้ จึงมีพระราชดำริให้จัดตั้งโครงการโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะทำให้ราษฎรที่อยู่ในโครงการฯ ได้พัฒนาตนเอง ให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีอาชีพ มีสภาพสิ่งแวดล้อมที่สมบูรณ์ และเป็นการเสริมให้ราษฎรในพื้นที่ และท้องถิ่นใกล้เคียง ให้มีรายได้เสริมจากอาชีพหลักที่เคย ทำไร่ ทำสวน อาชีพเกษตรกรรม ซึ่งได้รับความเสียหายจากภัยธรรมชาติ ให้กลับมามีความเจริญความสุข และเป็นโครงการนำร่อง ในรูปแบบของการพัฒนาอุตสาหกรรม ในจังหวัดทางภาคใต้ ตลอดจนเป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ประวัติชุมชนห้วยตรีด

ชุมชนห้วยตรีดตั้งอยู่ในพื้นที่บริเวณเหมืองแร่เก่าและบางส่วนอยู่ในเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ระหว่างคลองห้วยหมากกับเขาห้วยตรีด เนื้อที่ประมาณ 268 ไร่ พื้นที่เหมืองแร่เก่าบางส่วนอยู่ในเขตพื้นที่สัมปทานบัตรของบริษัทเอกชน ซึ่งเจ้าของผู้รับอนุญาตสัมปทานบัตร ได้ถวายพื้นที่บริเวณนี้ให้กับองค์ประธานสถาบันวิจัยพวกรณ์ เพื่อก่อสร้างบ้านอยู่อาศัยให้กับราษฎรผู้ประสบอุทกภัย จำนวน 265 ห้อง พร้อมสถานีอนามัยและโรงเรียน เพื่อทดแทนสถานีอนามัยตำบลเขาพระและโรงเรียนวัดห้วยโก ซึ่งเสียหายทั้งหมดจากการเกิดอุทกภัยในครั้งปี พ.ศ. 2531

ชุมชนแห่งนี้ได้ดำเนินการปรับปรุงพื้นที่ และจัดรูปแบบการก่อสร้างตั้งแต่ต้นปี พ.ศ.2532 โดยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการต่าง ๆ เช่น กรมโยธาธิการ สำนักงาน รพช. เจ้าหน้าที่ทหารในพื้นที่กองทัพภาคที่ 4 ข้าราชการทุกหน่วยงานของอำเภอพิปูนและทรงจังหวัดนครศรีธรรมราช และ

เจ้าหน้าที่ของสถาบันวิจัยจุฬาภรณ์ ตลอดจนพระองค์ท่านเสด็จมางานในพื้นที่เป็นประจำ สามารถช่วยเหลือที่ผู้เดือดร้อนเข้าอยู่อาศัยได้อย่างเป็นทางการ เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2533

ชุมชนห้วยตริคได้พระราชทานชื่อเป็นหมู่บ้านจุฬาภรณ์พัฒนา 2 ซึ่งเป็นพระประสงค์ของพระองค์ท่าน ซึ่งได้พระราชทานมา

คำว่า “จุฬาภรณ์” เป็นพระนามของพระองค์ท่าน ซึ่งเป็นผู้ก่อตั้งและเป็นประธานของสถาบันวิจัยจุฬาภรณ์

คำว่า “พัฒนา 2” เป็นชุมชนที่ได้รับการจัดตั้งขึ้นเพื่อฟื้นฟูสภาพแวดล้อมและชีวิตความเป็นอยู่ของราษฎรผู้ประสบอุทกภัย ปี 2531 เป็นโครงการลำดับที่ 2 ในจำนวนทั้งหมดของภาคใต้

ชุมชนแห่งนี้จัดให้เป็นที่อยู่อาศัยของผู้ประสบอุทกภัย เมื่อวันที่ 21-22 พฤศจิกายน 2531 ซึ่งบ้านเรือนเสียหายทั้งหมด แต่ยังเหลือพื้นที่สามารถประกอบอาชีพได้ในพื้นที่ใกล้เคียง และไม่ประสงค์จะอพยพไปอยู่ที่อื่น (อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช, อำเภอกวนกาหลง จังหวัดสตูล) ซึ่งสภาพตำบลเขาพระ ในขณะนั้นเป็นผู้รับผิดชอบในการพิจารณาบุคคลเข้าอยู่อาศัย

ชุมชนแห่งนี้ จัดเป็นหมู่บ้านสหกรณ์แบบคิฟูบุดต์ ของประเทศอิสราเอล โดยจะจัดพื้นที่เกษตรกรรม ประมง และปศุสัตว์ให้เป็นส่วนรวม โดยมอบหมายให้กองทัพภาคที่ 4 โดยกองพลทหารราบที่ 5 เป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงานวางแผนอำนวยการ ประสานงานกับสถาบันวิจัยจุฬาภรณ์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนกำกับดูแลและติดตามประเมินผลความก้าวหน้าของโครงการ โดยกำหนดระยะเวลาดำเนินการเป็นเวลา 8 ปี (พ.ศ.2532 – 2540)ตลอดระยะเวลา 8 ปี การดำเนินงานของโครงการได้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมาย และแผนงานที่สถาบันวิจัยจุฬาภรณ์มอบหมายให้ จึงได้มอบโครงการหมู่บ้านจุฬาภรณ์พัฒนา 2 ให้อยู่ในความรับผิดชอบของจังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อปี 2540

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ดาราศาสตร์ชาวบ้าน

วิธีการสังเกตข้างขึ้น และข้างแรมโดยดูจากดวงจันทร์ถ้าพระจันทร์มีเสี้ยวทางด้านทิศตะวันออก จะเป็นข้างขึ้นในปฏิทิน เริ่มจากมีเสี้ยวเล็กน้อย ก็จะเป็น 1 ค่ำ จนถึงครึ่งดวง ถ้าเป็นครึ่งดวง ก็จะเป็น 8 ค่ำ และในทางตรงกันข้าม ถ้าพระจันทร์เสี้ยวจากทางด้านตะวันตก ก็จะเริ่มจากแรม 1 ค่ำ ไป

จนถึง 15 คำเหมือนกัน ส่วนลมบกจะมีตอนกลางคืน ลมทะเลจะมีตอนกลางวัน ลมบกจะพัดจากบกลงทะเล ลมทะเลจะพัดจากทะเลขึ้นบก

* **หมายเหตุ** ลมบก คือ ลมที่พัดจากพื้นดินลงสู่ทะเล

รักษาบาดแผลสัตว์ด้วยคาถา ของคุณสุริยา ถวาย

สัตว์ที่มีบาดแผล แล้วเกิดเป็นหนอง ในปัจจุบันสามารถรักษาได้ตามกรรมวิธีแบบทันสมัย โดยใช้ยาฆ่าเชื้อโรคและรักษาบาดแผลด้วยยาแผนปัจจุบัน แต่ในสมัยก่อนนั้น การแพทย์ยังไม่เจริญต้องอาศัยความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษเป็นยาสมุนไพรบ้าง ด้วยคาถาบ้าง บาดแผลที่เกิดขึ้นในตัวสัตว์ที่เป็นตัวหนองนั้น ให้ใช้นิ้วกลางชี้ไปที่บาดแผลแล้วกลั่นใจท่องคาถาว่า “นะโม ตัสสะ ณะคะวะโต อะระหะโต สัมมา สัมพุทธ ตัสสะ” 3 จบ ตามด้วย “แมงวันหัวเขียว ตัวเรียวเหมือนเข็มยอกินสัตว์เป็น ให้กินสัตว์ตาย กอ ขอ คอง อ” จากนั้นก็บ้วนน้ำลายลงดิน 3 ครั้ง

* **หมายเหตุ** คุณสุริยา ถวาย ได้รับการถ่ายทอดมาจากนายดวง ปราบราย

รักษาตาเป็นกุ้งยิง

โดย คุณสุริยา ถวาย

กุ้งยิงที่เกิดขึ้นบริเวณหนังตาสร้างความเจ็บปวดให้กับผู้ที่เป็นพอสมควร ในสมัยก่อนไม่สามารถเดินทางไปรักษาที่โรงพยาบาลได้ แต่ใช้วิธีการรักษาแบบแผนโบราณตามความเชื่อในชุมชนคือ ให้ผู้ป่วยเด็ดใบพลูที่ใช้กินกับหมาก และหาหนาม ที่มีความยาวพอสมควร ซึ่งสามารถเย็บได้นำไปให้หมอ ซึ่งจะต้องเอาหนามไปฆ่าเชื้อโรคด้วยการเผาไฟที่ปลายแหลม จากนั้นก็เอาหนามไปเสียบที่หัวก้านของใบพลู พร้อมกับว่าคาถาพร้อมกับหมุนหนามที่เสียบอยู่ที่หัวก้านพลู 3 รอบ โดยกลั่นหายใจ จนกว่าภาวนาคาถาจนจบ แล้วถอดหนามออก นำใบพลูโดยนำใบพลูด้านที่รับแสงอาทิตย์ ไปลูบที่ด้านหลังของผู้ที่เป็นกุ้งยิง จากบริเวณบ่า ไปจนถึงบริเวณสะเอว จุดใดบนด้านหลัง มีจุดคล้ายๆ หัวสิว ให้ใช้หนามเขี่ยออก บางจุดเป็นตัวอ่อนๆ ถ้าตัวแก่ๆ จะคล้ายเส้นด้าย เขี่ยอยู่ประมาณ 3 – 4 ครั้ง กุ้งยิงบริเวณหนังตาจะแห้งลงแล้วก็จะหายไปเป็นที่สุด

การรักษาโรค ด้วยยากลางบ้าน

การรักษาโรคด้วยสมุนไพร ซึ่งมีตำราเกี่ยวกับการใช้ยาประกอบสมุนไพรเพื่อป้องกัน และรักษาโรคภัยไข้เจ็บจำนวนมากใช้บำบัดโรค บำรุงร่างกาย โดยอาศัยความรู้จากการที่ได้เรียนรู้สืบทอดกันมา ซึ่งตัวยามีที่มา 3 แห่ง คือ

1 พืช ได้แก่ พรรณไม้หญ้า เครื่องเถา อาจเป็นส่วนของเถา ผล เมล็ด เปลือก ยาง แก่น ใบ ราก เนื้อไม้ เป็นต้น

2 สัตว์ ได้แก่ อวัยวะของสัตว์ หรือที่เกิดจากสัตว์ เช่น ขน หนัง เขา กระดูก ดี ขี้ เขี้ยว เป็นต้น

3 ธาตุ ได้แก่ แร่ต่างๆ เช่น การบูร ดินประสิว กำมะถัน จุนซี เป็นต้น

ยากกลางบ้าน แบ่งเป็นประเภทตามกรรมวิธี และนำไปใช้ที่ต่างกันมี

- 1) ยาลูกกลอน คือ ยาที่บด หรือตำเป็นผงผสมด้วยน้ำเชื่อม หรือน้ำผึ้งแล้วปั้นเป็นคิ่งเป็นก้อนสำหรับกลืนกิน
- 2) ยาผง คือยาที่บด หรือตำละเอียดใช้ละลายน้ำกระสายกิน ทา ป้าย โรย นวด
- 3) ยาต้ม คือ ยาที่นำเครื่องยามาต้มเป็นท่อน หรือเป็นชิ้น ใส่ภาชนะต้มโดยมากจะต้มในภาชนะดินเผา หรือปิบ ใส่ น้ำให้ท่วมตัวยาคือตามต้องการ มักอุ่นให้ร้อนก่อนกิน
- 4) ยาซอง คือยาที่ใช้เครื่องยาแห้งด้วยน้ำสุรา หรือน้ำข่า คองไว้ตามกำหนด รินเฉพาะส่วนที่เป็นน้ำกิน
- 5) ยาตั้ง คือยาที่ทำเป็นแท่ง ใช้วางทาบบาดแผล เพื่ออุดพิษร้าย
- 6) ยาเหน็บ คือยาที่ทำเป็นก้อนหรือเป็นแท่ง ใช้เหน็บรักษาบาดแผลในช่องทวาร มักรักษาโรคริดสีดวงทวาร เพื่อให้ยุบตัว
- 7) ยาอม คือ ยาที่ทำเป็นเม็ด เมื่ออมค่อยละลาย มักเป็นยารสหวาน
- 8) ยาขง คือ ยาที่ต้องขงด้วยน้ำร้อน ส่วนมากเป็นยาบำรุง
- 9) ยาทา คือ ยาน้ำหรือยาผงที่ใช้ทาภายนอก
- 10) ยาถม คือ ยาที่มีกลิ่นระเหย อาจใช้ผ้าห่อ หรือปล่อยให้ระเหยแล้วดมกลิ่น
- 11) ยาอาบ คือ ยาที่ใช้ในอาบ
- 12) ยาแช่ คือ ยาที่ผสมด้วยน้ำแล้วลงแช่
- 13) ยามวน คือ ยาที่ทำเป็นมวน ใช้สูบเอาควัน
- 14) ยาบัววน คือ ยาน้ำที่ใช้ออมแล้วบัววนทิ้ง
- 15) ยาประคบ คือ ยาที่ทำเป็นลูกประคบหรือตำใส่ผ้าห่มประคบ
- 16) ยาสกัด คือ ยาที่ต้มที่เคี่ยวเอาน้ำ จนน้ำยางงวดเป็นแท่ง

การใช้ยากกลางบ้านผู้ไข้จะต้องรู้จักลักษณะของยา รู้วิธีใช้ยา รู้คุณประโยชน์ ในทางแก้โรค รู้สรรพคุณและรสยา รู้ฤทธิ์และปฏิกิริยาของยารัฐขนาดที่ต้องใช้ให้เหมาะแก่วัย และอาการผู้ป่วย รัฐขนาดที่ทำให้เกิดอันตรายถึงตาย

ยากกลางบ้านก่อนที่จะนำไปต้ม หรือประกอบการใช้ยา จะต้องมีการใช้เวทมนต์คาถาเพื่อระลึกถึงครูบาอาจารย์ เพื่อให้เกิดผลทางด้านจิตวิทยา เป็นกำลังใจแก่ผู้ป่วย ซึ่งทำให้รู้สึกว่ายานั้น มีความขลังเก็บไว้เป็นที่ เมื่อหายจากอาการเจ็บป่วยก็ต้องนำสิ่งของ ไปไหว้ครูตามหมอยาบอก เพื่อให้ตัดขาดจากอาการป่วย ต้องทำบุญให้กับครูอาจารย์ที่เสียชีวิตไปแล้ว

ตัวอย่างยาประจำบ้านจากพืช

- เคราแมว หรือหญ้าดอกขาว หรือหญ้าควาญช้าง ใช้ต้นต้มผสมสุรากลั่นน้ำดื่ม ส่วนกากใช้พอกปากแผล แก้พิษงูเห่า และทั้งงูกะปะ ใบตำกับปูนขาว ทาแก้โรคผิวหนัง ส่วนทั้งห้าผสมกับยาอื่นต้มกิน แก้โรคกระเพาะ

- **ชะพลู หรือข้าพลู** ใช้ใบแกงกะทิกับกุ้ง ปลาและหอย มีคุณค่าทั้งทางอาหารและยา เป็นยาบำรุงธาตุ คุมเสมหะ ให้เป็นปกติ แก้ปวดท้องจุกเสียด ใช้ผสมกับเปลือกหอยแครงที่เผาไฟ บดตำกินแก้ปวดผสมกับอาหารประเภทเนื้อ หรือปลาที่ข่อยยากเพื่อช่วยให้ย่อยง่ายรากใช้ตำพองน้ำ ใช้จิ้มหรืออุดตามซอกฟันแก้ปวดฟัน หรือแก้เหงือกปวดบวม ใบใช้เคี้ยวแล้วอมแก้เสมหะ

- **ชะมวง หรือส้มวง** นิยมนำใบอ่อนมาใช้ตำส้ม สำหรับทำอาหารประเภทต้มส้ม เช่น ต้มส้มปลา ต้มเครื่องใน ในทางสมุนไพรใช้ผสมยาอื่น ตำกินขับเลือดเสีย ใช้ใบและผลกินเป็นยาระบาย กัดฟอกเสมหะ แก้ธาตุพิการ รากใช้ผสมเป็นยาแก้ไข

- **เทียน หรือ สะเดา** ใบใหญ่หรือ สะเดาข้าง นิยมใช้ใบอ่อนหรือดอกตากแล้วจมน้ำพริก ในทางสมุนไพรใช้เฉพาะก้านต้ม แก้ไข้ทับระดู ใช้จับสั้น และคั้นชาน เปลือกผสมยาอื่น เป็นยาแก้บิด แก้ท้องร่วง และเป็นยาสมาณแผล ใบใช้ ผสมยาอื่นเป็นยาขับลมในลำไส้แก้ท้องอืด ท้องเฟ้อ คุมธาตุ ใบนำไปหมักผสมกับยาเส้นยังสามารถนำไปฉีดป้องกันแมลงได้อีก

- **สบู่ดำ** นำเอายางที่ล่าต้น หรือที่ก้านใบช่วยเป็นยาสมาณแผล

- **บวบ** ผลบวบเผาตบเป็นผง ผสมเหล้ากินแก้โรคริดสีดวงทวาร โรคนิ่ว บดผสมน้ำทาแก้โรคคางทูม และแผลปวด คั้นเอาน้ำจากผลทาแผลเรื้อรัง ใช้เมล็ดคั่วบดผสม เหล้ากิน แก้ปวดสะเอว ขับนิ่ว ใช้รากแช่น้ำในภาชนะกระเบื้อง คั้นน้ำที่แช่แก้เจ็บคอ ใช้รากเคี้ยวเอาน้ำล้างชะแผลฝีหนอง ใบคั่วจนเป็นถ่านบดผสมเหล้า ให้สตรีกินแก้ตกเลือด ดอกใช้ผสมน้ำผึ้งตำกินแก้ไอ หอบ ของเด็กเนื่องจากเสมหะ รังบวบเผาตบเป็นผลกินแก้บิด ถ่ายเป็นเลือด เมล็ดตำผสมน้ำ กินให้อาเจียน เพื่อแก้พิษ หรืออาการผิคล้ำแดง ใช้ทุกส่วนตำกินบำรุงโลหิตและดี

หมอฟันบ้าน

หมอรักษาโรคเกี่ยวกับกระดูก เอ็น กล้ามเนื้อ โรคกระดูก เอ็น กล้ามเนื้อ ปัจจุบันมีผู้ป่วยเพิ่มมากขึ้น แต่มีผู้ที่ชำนาญใช้วิชาการรักษาแผนโบราณมีน้อยมาก ซึ่งต้องอาศัยความชำนาญวิธีการรักษาโรคกระดูก ในเบื้องต้น ต้องตรวจดูว่ากระดูกแตกบริเวณไหน บางครั้งเพื่อให้เกิดความมั่นใจ ให้ผู้ป่วยไปโรงพยาบาลแล้วทำการเอ็กซเรย์ แล้วนำแผ่นฟิล์มมารักษา เพื่อช่วยในการวินิจฉัยการบาดเจ็บผู้ป่วย และช่วยให้รักษาเป็นไปอย่างถูกต้อง ถ้าเกิดกระดูกแตกหลายชิ้นต้องมีการดัดกระดูกให้เข้าสัดส่วนของกระดูกที่อยู่ในร่างกายเสียก่อน หรือต่อกระดูกบริเวณที่หักเสียก่อนแล้วจึงมีการเข้าเฝือก แต่เดิมใช้ไม้ไผ่ ปัจจุบันเปลี่ยนมาเป็นพลาสติก พีวีซี เพราะสามารถใช้ความร้อน คัดโค้งได้รูปทรงเข้าตำแหน่งของสรีระที่บาดเจ็บ โดยมีน้ำมันมะพร้าวที่หมอมือผสมกับขี้ผึ้งต่าง ๆ และผ่านการปลุกเสกคาถา เสียก่อนก็อาจจะใช้รักษาได้ ขบวนการต่างๆ ที่ร้องขอต่ออำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของครุหมอมอ ในโลกแห่งจิตวิญญาณที่มาช่วยเหลือลดบันดาล ให้ยาที่ปรุงมีประสิทธิภาพ ขบวนการเหล่านี้ เป็นขบวนการที่ผู้อื่นไม่สามารถกระทำได้ แม้ว่าจะรู้สูตรยาก็ตาม ถ้าเป็นเกี่ยวกับเส้นเอ็น ข้อเคล็ดขัดยอก ถ้าเกิดขึ้นแล้วไปหาหมอทันทีการรักษาก็จะง่าย ไม่ต้องใช้เวลารักษานานๆ บางรายเพียง 2 – 3 นาที ก็หายแล้ว

การเด็ดพิษงู

ทุกคนที่ถูกงูกัดเมื่อรักษาหายแล้วไม่ว่าจะเป็นวิธีการแพทย์แผนปัจจุบัน หรือใช้สมุนไพรแบบโบราณถ้ายังไม่เด็ดพิษ โอกาสที่จะเกิดพิษกลับมาทำให้มีสูง เมื่อสัตว์ที่มีพิษกัด หรือ ต่อย จะทำให้พิษที่ตกค้างอยู่ในร่างกายมีสูงมาก คนที่ถูกแมลง สัตว์ กัด ต่อย เมื่อรักษาครบตามกำหนดแล้วยังไม่หาย แสดงว่าพิษที่ตกค้างในร่างกายกำเริบต้องทำการเด็ดพิษ โดยนำน้ำเปล่ามา 1 ขัน พร้อมกับนำหางจาก ซึ่งเป็นวัสดุที่ชาวบ้านในชนบทใช้มุงหลังคาบ้าน โดยนำหางจาก จากขนน้า หรือกระท่อมสักประมาณ 3 – 4 หาง แล้วตั้งจิตอธิษฐาน ตั้งนะโม 3 จบบริบทด้วยคาถา พร้อมกับนำหางจาก วนในขันน้ำจนคาถาจบ แล้วนำหางจากไปพาดเหนือบริเวณที่ร่างกายเกิดบวมแล้วลากหางจากไปสุดปลายมือ หรือปลายเท้าจนสุด พร้อมกับท่องคาถาแล้วสะบัด เมื่อสุดปลายมือหรือปลายเท้า ทำประมาณ 3 – 4 ครั้ง หลังจากนั้นประมาณ 24 ชม. ถ้าเป็นพิษงูอาการบวมก็จะแห้งลง

แกะ : เครื่องมือเก็บข้าวของชาวพื้นเมือง

แกะ คือ เครื่องมือสำหรับเก็บรวงข้าวของชาวภาคใต้ มาเป็นเวลาช้านานแกะเป็นเครื่องมือที่ประดิษฐ์แบบเรียบง่าย คางแกะหรือคมแกะทำด้วยเหล็กกล้า ปัจจุบันพัฒนามาใช้ใบมีด ส่วนกระดานแกะทำด้วยไม้ซึ่งเนื้อไม้จะต้องไม่อ่อนจนเกินไปและไม่แข็งจนเกินไป โดยมีด้ามแกะหรือลูกเหรีญ ทำด้วยไม้ไผ่ขนาดประมาณนิ้วก้อยยาวประมาณ 4 นิ้ว หากจุดศูนย์กลางแล้ว ตัดเป็นร่องลงครึ่งหนึ่ง ความหนาเท่ากับความหนาของกระดานแกะแล้วเอากระดานวางลงในร่องไม้ไผ่ แล้วใช้ไม้แหลมสอดทางด้านข้างของไม้ไผ่ด้านใดด้านหนึ่งเพื่ออัดให้ด้านแกะกับกระดานแน่น แกะเก็บข้าวจะเอาแกะใส่เข้าไประหว่างนิ้วกลางกับนิ้วนาง ใช้นิ้วชี้กับหัวแม่มือจับรวงข้าว มาทาบกับคมแกะจะได้รวงข้าวตามที่ต้องการ

กระดิ่ง

กระดิ่งหรือดิ่ง เป็นภาชนะจักสานลักษณะแบน มีหลายชนิด ตามประเภทที่จะใช้งาน เช่น กระดิ่งร้อน กระดิ่งมอน วัสดุที่ใช้ทำกระดิ่งได้แก่หวาย และไม้ไผ่

กระดิ่งฝัด มีลักษณะเป็นรูปรีปลายแหลม ใช้ฝัดเพื่อแยกข้าวเปลือกระหว่างเมล็ดดี กับ เมล็ดลีบ โดยใช้แรงลม ตามธรรมชาติเข้ามาช่วย

กระดิ่งร้อน มีลักษณะเป็นตาข่าย ใช้ร่อนข้าวเปลือก แยกออกจากฟางข้าว

กระดิ่งมอน มีลักษณะเป็นรูปวงรี ขนาดใหญ่มีเส้นผ่าศูนย์กลาง ประมาณ 150 ซม. ใช้เป็นภาชนะสำหรับตากเมล็ดข้าวเปลือก

ครกบด เป็นเครื่องสำหรับโม่แป้ง ทำด้วยปูนทราย มีหลายขนาดครกบด ประกอบด้วย 2 ส่วน คือตัวครกกับฝาครอบ ตัวครกมีลักษณะกลมฐานเรียบมีขอบที่ฐานเป็นช่องไว้สำหรับทำเป็นปากให้แป้งไหลลงสู่ภาชนะ ตัวฝาครอบจะมีช่องสำหรับใส่ข้าวที่บดซึ่งอยู่ระหว่างจุดศูนย์กลางกับขอบริมบนคล้ายปากกรวยส่วนด้านที่ประกบกับตัวครก จะมีร่องคล้ายก้างปลา ผิวหยาบ จุดศูนย์กลาง จะใช้ไม้เนื้อแข็งทำเป็นแกนกลางโผล่ ขึ้นมาเพื่อไว้รับฝาครอบด้านบน

ครกถีบ

ครกถีบหรือครกเหยียบเป็นเครื่องมือตำข้าวชนิดหนึ่งที่ชาวบ้านนิยมใช้กันทั่วไปในอดีตเพราะเป็นเครื่องทุ่นแรงที่ใช้ได้ดีกว่าการตำข้าวด้วยตะลุมพุกและครกทิมข้าว ครกถีบประกอบด้วย ตัวครก ซึ่งทำด้วยไม้เนื้อแข็งโดยนำข้าวกลิ้งหรือ ข้าวเปลือกที่ตากแดดแล้วใส่ลงในครกถีบ ใช้เท้าข้างที่ถนัดเหยียบลงบน โคนคันโคกถีบ แล้วยกเท้าออก เติดยกถีบที่ปลายจะลงกระทบข้าวเปลือกที่อยู่ในครก ทำอย่างนี้จนได้ข้าวสารตามที่ต้องการ

ครกทิมข้าว

ครกทิมข้าว เป็นเครื่องมือทำข้าวเปลือกให้เป็นข้าวสาร โดยทั่วไปจะเป็นรูปทรงกลม ขนาดเล็กกว่าครกถีบและหลุมพุก วิธีใช้ วางครกบนพื้นราบ เอาข้าวเปลือก ที่ตากแดดแล้วใส่ลงไป ใช้สากจ้วงตำ จนเห็นเมล็ดข้าวขัดรำออก เห็นเมล็ดข้าวขาว พอสมควรจึงหยุดตำ จากนั้นก็ค่อยใส่กระดิ่งนำไปฝัดต่อ ในปัจจุบันใช้ทิมข้าวเหนียวที่ยังแฉ่ำเพื่อทำเป็นข้าวเม่า

หมาดักน้ำ

หมาดักน้ำ เป็นภาชนะดักน้ำ อย่างหนึ่งของภาคใต้ทำด้วยกาบหมากหรือใบของพืชตระกูลปาล์มที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น โดยนำกาบที่ยังสด และโตพอสมควร ซึ่งสามารถนำไปทำรูปทรง ได้ตามที่ต้องการโดยใช้สตั๊กไม้ไผ่และหวายนามาศูกเป็นรูปทรง

แผงหรือนาง

แผง หรือนาง , นาง เป็นเครื่องมือจับสัตว์น้ำในการประมงใช้ดักกุ้งและปลา ตามลำห้วย ลำคลอง หนอง บึง ที่มีน้ำไม่ลึกมีลักษณะปากกว้าง ก้นลึก มีขอบกรองด้วยไม้ไผ่เล็ก ๆ หรือคูลุ่ม ส่วนปลายสานรวมซึ่งเป็นลายสองที่ขอบทั้ง 2 ข้าง กระหนาบ ด้วยไม้ไผ่ หรือหวายซึ่งโคพอเหมาะที่จะจับมือวิธีใช้จับที่ขอบทั้ง 2 มือ แล้วช้อนกุ้งหรือปลา ในปัจจุบันยังนิยมดักลูกปลาในนาข้าว ตอนน้ำหลากในเดือน 11 – 12

หวิน – ล้อ

หวิน หรือ หวัง , ล้อ คือเชือกร้อยจมูกวัว ควาย ทำด้วยหวาย หรือเชือก ขนาดโตเท่านิ้วมือ ยาวประมาณ 2 ฟุต เหล่าให้หวายออกแล้ว พันหวาย ทั้ง 3 แฉก ตีเกลียวเข้าด้วยกันเสร็จแล้วผูกช่วงโคนรอยบาก เรียกว่าบาศให้เป็นปม ใช้ไม้แผ่นหรือวัสดุอื่น มาเกล่าเป็นเม็ดกลมรี เจาะรูตรงกลางขนาดเท่าเกลียวนำมาร้อย เรียกว่า ลูกล้อ ในปัจจุบันนิยมใช้เชือกไนลอนแทน

เหลาะหรือเกราะ

เหลาะ เป็นเครื่องสัญญาณบอก ความเคลื่อนไหว น้คนแยะ ตลอดจนใช้บอกเหตุร้าย เหลาะแบ่งตามลักษณะการใช้สอยเป็น 2 ประเภท คือสำหรับใช้แขวนคอสัตว์ เช่นเหลาะไม้ไผ่ ซึ่งทำมาจากไม้ไผ่โดยใช้ไม้เนื้อแข็ง เป็นลูกตีหรือลูกเหลาะแนบข้าง ใช้แขวนคอวัว ควาย เวลาสัตว์เดิน ลูกเหลาะที่อยู่ด้านนอกจะกระทบกับไม้ไผ่ เกิดเสียงดังเป็นสัญญาณว่าสัตว์ยังอยู่ หรือหากินอยู่บริเวณใด

ส่วนเหลาะที่ใช้ตีบอกสัญญาณ มี 2 ชนิด คือรูปทรงไม้เดียวคล้ายกลองแขก ทำด้วยไม้ขนุน ขุดเนื้อไม้ตรงกลางออกให้เป็นโพรงใช้ตีนัดแยะการประชุม และแจ้งเหตุร้าย ส่วนการตีบอกเหตุร้ายตีด้วยจังหวะเร่งเร็ว ติดต่อกันเป็นเวลานาน และผู้ที่ได้ยินก็จะตีรับกัน ส่วนการประชุมจะตีเว้นจังหวะ

ตรอมไก่อหรือรังไก่อ

ตรอมไก่อหรือรังไก่อ เป็นเครื่องจักรสานอย่างง่าย ๆ ที่ใช้รองรับให้แม่ไก่อวางไข่และฟักไข่ ลักษณะลำไม้ไผ่ผ่าปลายข้างหนึ่งแล้วทำเป็นซี่ๆ สานด้วยเถาวัลย์หวาย ตอกไม้ไผ่หรือเชือกให้รูปปากบานคล้ายส้อมนำไปวางในหึ่งหงายขึ้นในที่ร่มหรือโรงเรือนใช้ฟางข้าวหรือตะไคร้รองกันรัง จนเต็มตรอมเพื่อสร้างความอบอุ่นให้แม่ไก่อ ตรอมไก่อสูงจากพื้นพอสมควรเพื่อป้องกันสัตว์ที่จะขโมยกินไข่ไก่อ

จากสาคุ, จากทั้ง, จากจำ

จากสาคุ, จากทั้ง, จากจำ (เป็นภาษาถิ่นภาคใต้บางพื้นที่) เป็นเครื่องมือสำหรับคลุมกันฝน กันแดด ทำมาจากใบแก่ๆ ของใบไม้ที่เอามาทำจาก จากสาคุจะใช้ไม้หมากหรือไผ่ดงทำเป็นก้านจากเย็บด้วยหวายหรือตอกคูลุ่ม

จากทั้ง ใช้ไม้ไผ่ผ่าๆ ทำเป็นก้านหรือด้าม โดยหนึ่งด้ามแบ่งออกเป็นสามซี่โดยนำใบทั้งมาฉีกออกเป็นส่วนๆ ตามความเหมาะสมซ้อนเข้าไปในด้ามจากโดยสลับซี่ของไม้ไผ่ ขัดใบทั้งไปเรื่อยๆ จนหมดด้าม

จากจำ เป็นจากที่ทำมาจากกาบของหวายโดยนำเอาส่วนก้านที่ติดใบที่ขึ้นเป็นกอๆ ตามภูเขาโดยเลือกเอาใบแก่ๆ มาพับ เอาใบที่เป็นก้างปลา อยู่ตามก้านซ้อนกัน โดยนำเอาสองก้านมาทับซ้อนกันเป็น 1 ด้าม เพื่อให้มีความหนา

เหล็กไฟตบ

เหล็กไฟตบ เป็นเครื่องมือสำหรับให้กำเนิดไฟชนิดหนึ่งของชาวภาคใต้ เหล็กไฟตบนี้ชาวภาคใต้ประดิษฐ์ขึ้นมาใช้นานแล้ว โดยทำจากเขาควายหรืองาช้าง จอกเป็นรู มีแกนกลางส่วนแกนจะมีร่องเล็กๆ หนึ่งร่องเพื่อใช้ด้ายดิบพัน มีจี๋ฝึ้งผสมในด้ายเพื่อทำให้เกิดแรงเสียดสี วิธีใช้ เอาปุ๋ยเต่าร้างใส่ในรูแกนที่ผสมกับเต่าร้าง ก่อนที่จะใช้ นำแกนกลางจัดเข้าไป โดยใช้ฝ่ามือตบท้ายเข้าไปแล้วดึงก้านกลับออกมาอย่างรวดเร็ว ไฟก็จะติดปุ๋ยเต่าร้างออกมา

ครกตี

ครกตี เป็นเครื่องมือสำหรับหมูนบข้าวเปลือก ให้เปลือกแตกเป็นข้าวกล้องที่ใช้ประโยชน์ ตัวครกทำด้วยไม้หมากหรือไม้ไผ่ที่ผ่าออกเป็นซี่ พร้อมด้วยขุงไม้เนื้อแข็งขนาดพอสมควร แยกออกเป็นสองส่วน คล้ายครกบดวางซ้อนกันในแนวตั้ง โดยให้ส่วนบนสวมเข้ากับเดือยของส่วนล่างและให้ส่วนบนหมูนบ นำข้าวเปลือกตากแห้งเทใส่ส่วนบน เพื่อหมูนบไปเรื่อยๆ ข้าวเปลือกจะไหลไปตามร่องฟัน และจะถูกร่องฟันบดให้เปลือกแตกจนได้ข้าวสารตามต้องการ

ส้อม

เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการจับปลา ทำด้วยไม้ไผ่ผ่าเป็นซี่เล็กๆ สานด้วยเถาวัลย์ หรือเชือกเล็กๆ โดยทำปากให้บานกันเรียว กันส้อมจะทำด้วยไม้จอกฐู ให้มือสามารถสอดเข้าไปในส้อมได้ เมื่อเวลาส้อมปลาจะจับปลาได้ง่าย

เหล็กไซ

เหล็กไซ เป็นเครื่องมือสำหรับเจาะอย่างหนึ่ง ทำด้วยเหล็กเหนียวแข็งเป็นพิเศษ เช่นเหล็กก้านลื้อรถจักรยาน เหล็กโครมรม เอาเหล็กดัดกล่าวมาตัดให้มีควมยาวประมาณ 3 – 4 นิ้ว ฝนปลายให้แหลม ชาวบ้านนิยมใช้เป็นเครื่องเจาะของเล็กๆ น้อยๆ เช่น เจาะกระดานของเด็ก ในปัจจุบัน กำลังจะสูญหายแล้ว

เบ็ดตกตะพานน้ำ

เบ็ดตกตะพานน้ำ เป็นเครื่องมือจับตะพานน้ำโดยนำเอาถ่านที่เป็นเหล็กกล้านำมาพดเป็นตาเบ็ด แล้วนำสายในล่อน ในสายพานรถที่หมดอายุการใช้งานแล้ว ซึ่งสายในล่อนจะมีความเหนียวเป็นพิเศษ ความยาวประมาณ 8 – 9 นิ้ว โดยด้านหนึ่ง ผูกติดกับเบ็ดอีกด้านผูกติดกับยางในรถมอเตอร์ไซค์หรือยางชั้นในของรถจักรยาน ที่ไม่สามารถนำไปใช้กับรถได้แล้ว นำมาตัดมาความยาวและกว้างพอสมควร

วิธีใช้ นำอาหารที่เป็นเหยื่อ คิดว่าตะพานน้ำชอบมากที่สุด เกี่ยวเบ็ดที่ผูกด้วยในล่อนและยาง นำเบ็ดส่วนที่ผูกเหยื่อปล่อยลงไปใต้น้ำ ที่คิดว่าตะพานน้ำอาศัยอยู่ แล้วนำยางในไปผูกกับรากต้นไม้หรือสิ่งใดก็ได้ที่ไม่สามารถเคลื่อนตัวได้ เมื่อตะพานน้ำได้กลิ่นเหยื่อ ก็จะออกมากิน แล้วจะนำเหยื่อ ไปตามซอกหิน หรือมุดลงใต้พื้นทราย โดยดึงสายในล่อนและยาง แต่เมื่อตะพานน้ำหมดแรงจะถูกเส้นยางดึงกลับจุดเดิม ทำให้ตะพานน้ำหมดแรงและถูกจับได้ง่าย

ลูกทอย ไปตัดครึ่งฝั่ง

การที่จะตัดครึ่งฝั่งหลวง บางที่ต้นไม้มีขนาดใหญ่ สูง การปีนต้นไม้ลำบากและอันตราย เลยต้องใช้ลูกทอย การทอยต้นไม้ใหญ่ๆ และมีความสูง ต้องนำไม้ไผ่ตง ลำต้นแก่ๆ มาตัดออกเป็นท่อน ท่อนละประมาณ 6 – 8 นิ้ว แล้วผ่าออกเป็นซี่ๆ ปลายด้านหนึ่งเสียบให้แหลมเพื่อที่จะตอกยึดเข้าไปในต้นไม้เป็นช่วงๆ โดยลำไม้ไผ่ทอดยาวไปตามลูกทอย ผูกด้วยหวายหรือเชือก ทอดไปตามต้นไม้ตามความต้องการ

ช่างตีเหล็ก

ช่างตีเหล็ก มีคู่อยู่กับชุมชนมาอย่างช้านาน ซึ่งนำเหล็กมาแปรสภาพ ทำเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ตามที่ต้องการซึ่งเป็นการถ่ายทอดวิชาจากบรรพบุรุษ โรงตีเหล็กแต่ละพื้นที่ต้องมีการไหว้ครู เรียกว่าครูหมอเหล็ก ซึ่งต้องทำพิธีไหว้ครูทุกๆ ปี

กรรมวิธี ในการตีเหล็กนำเหล็กไปเผาในเตาถ่านให้สุกออกสีแดงโดยใช้ไม้เถียนนอนไพร ซึ่งเป็นไม้ที่ให้ความร้อนสูงและไม่มีเขม่ามาก เตาเผาจะมีช่องอากาศสำหรับเพิ่มอากาศเข้าไป โดยใช้ไม้กระดานทำเป็นปล่องสี่เหลี่ยม มีแกนกลางเป็นไม้เนื้อแข็ง ทำเป็นซุข คล้ายสุบรรณเพื่อดันอากาศเข้าไปในเตาเผาเหล็ก เพื่อเพิ่มความร้อน เมื่อเหล็กที่เผาสุกตามที่ต้องการ จะนำออกไปแปรรูป ให้ได้รูปทรง และความหนาบาง ตามที่ต้องการแล้ว ขั้นตอนที่สำคัญก็คือการชุบเหล็ก ซึ่งต้องมีความชำนาญเป็นพิเศษ จึงจะมีความคมและทำให้เหล็กมีความเหนียว

หลุมดักปลา

หลุมดักปลา เป็นวิธีการดักปลาของชาวบ้านที่เกิดจากความคิดที่เรียนรู้มาจากธรรมชาติ ของปลา วิธีการ นำไม้ขนาดแขนเสียบปลายให้แหลม หาทำเลที่ปลาวายน้ำผ่านไปมาใกล้บริเวณดังกล่าวมี

ลักษณะเป็นดินแฉะ นำเอาไม้ไปปักให้ลึกพอสมควรโยกไม้ให้หลุม ลักษณะคล้ายปากกรวย แล้วเซาะร่องน้ำเล็กๆ ให้น้ำไหลผ่านข้างขอบหลุม โดยนำเอา โคน ตม ในน้ำที่ปลาว่ายน้ำผ่านไปมาผสมกับน้ำที่เซาะร่องผ่านข้างหลุม เพื่อให้ปลาเกิดความเคยชินกับโคลน ตม ในน้ำที่ว่ายไปมา คิดว่าเป็นร่องน้ำใหม่ เพื่อปลาผ่านบริเวณดังกล่าว จะทำให้ปลาตกหลุม ด้านส่วนหัวของปลา จะตกลงบริเวณก้นหลุมที่มีลักษณะคล้ายปากกรวย ซึ่งปลาที่ตกลงไปไม่มีโอกาสเคลื่อนตัวได้เลย

กาวดักนก

กาวดักนก เป็นกาวที่นิยมใช้เพื่อดักนก ซึ่งนำเอาขี้ผึ้งชนิดหนึ่งชื่อว่า ไม้้ออก ใบมีลักษณะเป็นแถบ มียางคล้ายยางพาราแต่มีความเข้มข้นน้อยกว่ายางพารา เป็นไม้ยืนต้นขึ้นอยู่บริเวณภูเขา กรีดด้วยมีดกรีดขวาง นำเอาน้ำยางจากต้นออกมาผสมกับยางพารา แล้วใส่ภาชนะ เคี่ยวบนเตาไฟจนเกิดความเหนียวเป็นกาว นำกาวไปพาดบนกิ่งไม้เล็กๆ เหมือนกาวดักแมลงวัน ใช้คนที่มิเสียงร้องคึก เป็นนกต่อ เมื่อนกมาจับกิ่งไม้ที่พาดยางไม่สามารถที่จะบินหนีได้

ภูมิปัญญาท้องถิ่นการถนอมอาหาร

แกงเคยปลา

แกงเคยปลาหรือแกงน้ำเคย เครื่องแกงเหมือนแกงกะทิต่างกันที่ใช้พริกไทยและตะไคร้มากกว่าแกงกะทิ เพราะต้องการให้รสชาติเข้มข้น ชวนรับประทาน และนิยมใช้พริกขี้หนูผสมพริกแห้ง สำหรับกะปิจะใช้กะปิปลา หรือ เคยปลา

วิธีปรุง เอาน้ำสะอาดใส่หม้อแกงให้พอเหมาะกับปริมาณเคยปลา เมื่อเนื้อเคยปลาถูกน้ำร้อนจะนิ่มและละลาย ใช้ช้อนเน้นที่ก้อนเคยปลาเบาๆ เนื้อจะหลุดออกจากก้างปลาหมดแล้ว จึงค่อยๆ เทน้ำเคยปลาที่ได้ออกจากถ้วยเคยปลา กรองน้ำเคยปลาใส่ลงในหม้อแกงนำเครื่องแกงที่เตรียมไว้ใส่ลงไป ใช้ช้อนคนให้เครื่องแกงละลาย ใส่ปลาอย่างซึ่งฉีกเป็นชิ้นๆ รอน้ำแกงเดือด ชิมและปรุงรสตามต้องการ อาจใส่ผัก เช่น มะเขือ ยอดชะอม บวบ หรืออย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้

การรับประทานให้อร่อยต้องมีผักเหนาะ (ผักหนอก) เช่น สะตอ สะตอเบา (ต่อแต กระถิน) ดอกคำพูน หน่อเหียง ลูกเนียง เป็นต้น

แกงเลียงเคย

แกงเลียงเคย เป็นอาหารคาวชนิดหนึ่ง เครื่องปรุงที่สำคัญได้แก่ เคย(กะปิ) กับผักสดซึ่งนิยมใช้ตามท้องถิ่น มักเป็นผักต้มให้รสหวานโดยธรรมชาติ เช่น ผักหวาน ผักตำลึง มะละกอดิบ ยอดผักทอง ยอดหมากหมก เป็นต้น

วิธีปรุง เทน้ำใส่หม้อกะพอประมาณ ต้มน้ำจนเดือด ใส่เคยกุ้ง(กะปิกุ้ง) จำนวนพอประมาณ กับน้ำและผักที่จะใส่ตามตอนหลัง ละลายเคยในน้ำเดือดจนเปื่อยยุ่ยเป็นน้ำเดียวกับน้ำ รอน้ำเดือดจึงใส่ผักที่เตรียมไว้ลงไป เมื่อเดือดอีกครั้งก็ยกลงจากไฟ รับประทานร้อนๆ เป็นกับข้าว

บางท้องถิ่นอาจทูปหัวหอมแดงใส่ลงไปขณะต้ม และใส่กุ้งแห้งหรือปลาแห้งลงไปในแกงเลียงเพื่อเพิ่มรสชาติ ส่วนการปรุงให้หวานหรือเค็มอย่างไรขึ้นอยู่กับคุณภาพของเค็มเป็นหลัก ถ้าเค็มที่ใช้มีคุณภาพดี คือไม่เค็มจัด ส่วนผสมของกุ้งมาก ก็อาจไม่ต้องเติมน้ำตาลทรายเลย

4. แกงพุงปลา

แกงพุงปลาหรือแกงไตปลา เป็นแกงเผ็ดที่มีน้ำมากกว่าเนื้อ รสค่อนข้างไปทางเค็ม สีสคล้ำอมเหลือง ส่วนประกอบที่สำคัญคือ ไตปลาหรือพุงปลา ปลาอย่าง ส่วนประกอบอื่นๆ ได้แก่ ผัก เช่น หน่อไม้ มันเทศ

วิธีปรุง ใช้ไตปลาหมักผสมน้ำ เคี่ยวไฟอ่อน ใส่ตะไคร้ทุบ ข่าทุบ ใบมะกรูดฉีก เคี่ยวพอขึ้นเล็กน้อยแล้วกรองกากทิ้ง โขลกเครื่องน้ำพริกแกงเผ็ดให้ละเอียดผสมลงในหม้อพอน้ำเดือดใส่ปลาอย่าง และผักที่ต้องการลงไปพอผักนุ่มโรยใบมะกรูด แล้วเหยาะน้ำมะนาวหรือส้มแขกเพื่อลดความเค็ม นำมารับประทานเป็นกับข้าว ถ้าจะให้มีรสหอมจะใส่ใบชะม่ม (ใบพืชมักกินเหมือนแมงคานา) ช่วยก็ได้

5. แกงส้ม

แกงส้มหรือแกงเหลืองเป็นแกงที่มีรสเปรี้ยว ใช้เนื้อสัตว์ ผลไม้รสเปรี้ยว ยอดหรือใบอ่อนผลไม้รสเปรี้ยว และพืชผัก เกือบทุกชนิด มีส่วนประกอบที่สำคัญ คือ

1. ส้ม ใช้น้ำส้มโตนด หรือผลไม้รสเปรี้ยว เช่น มะขาม มะนาว มะม่วง มะปริง ละมุด ตะลิงปลิง (อาจต้มให้เปื่อยยุ่ยแล้วโขลกกรองเอาเฉพาะน้ำหรือหั่นเป็นชิ้นๆ พอกำ) ถาดัน (ใส่ทั้งลูก)
2. เครื่องแกง ประกอบด้วย พริกขี้หนู ขมิ้น เกลือ กระเทียม กะปิ (นำมาผสมกันตำให้ละเอียดใส่กะปิ ตำอีกครั้ง) หรือบางท้องถิ่นใส่ตะไคร้ด้วย
3. พืชผัก เช่น หยวกกล้วย แดง เปลือกแดงโม ถั่วฝักยาว มะเขือ ผักกาด หน่อไม้ ดอกแค ผักกระเฉด ผักหัว ผักกรีน เอื้องนา อ้อดิบ มันแกว สายบัว ผักสมรม

วิธีทำ ตั้งน้ำให้เดือดใส่เครื่องแกง เนื้อสัตว์ ตั้งไฟให้สุก ใส่น้ำส้ม หรือผลส้ม หรือยอดใบอ่อนของส้ม ใส่ผัก ปรุงรส

6. แกงจืด (จับปลากระดี) แกงจืด

มีวิธีปรุงคล้ายแกงพุงปลา ที่แตกต่าง คือแกงจืดจะต้องปรุงจากพุงปลากระดีล้วนๆ (จับเคหมายถึงพุงปลากระดี) วิธีแกงจืดคือ นำพุงปลากระดีที่หมักได้ที่แล้วจำนวนพอสมควร มาผสมกับเครื่องแกงเผ็ดซึ่งตำละเอียดแล้วจากนั้นจึงตั้งน้ำบนเตาไฟจนเดือด ใส่ส่วนผสมพุงปลากระดีลงไป เมื่อน้ำใกล้จะเดือดจึงใส่ผักสด ได้แก่ ถั่วพู เม็ดขุ่น เม็ดจำปาตะ ฯลฯ แล้วใส่ปลาขี้ก้าง เคี่ยวต่อไปจนน้ำแกงข้น

7. แกงหยวก

แกงหยวก “หยวก” คือต้นกล้วย ที่นำมาแกงคือหยวกกล้วยเถื่อนซึ่งอยู่ตามป่าเขาจะนิ่มและกินอร่อยกว่าหยวกกล้วยบ้าน โดยเลือกจากต้นที่ยังไม่ออกปลีหรือลูก นำมาปอกกาบแกลงทั้ง นำกาบอ่อนมาหั่นบางๆ เช่นน้ำเกลือเล็กน้อยเพื่อไม่ให้หยวกดำ ขยำขึ้นจากน้ำเกลือแล้วล้างน้ำอีกครั้ง

น้ำพริกเครื่องแกง ได้แก่ กระเทียม พริกแห้งดอกใหญ่และเมล็ดล้างน้ำ ตะไคร้หั่นฝอย ขมิ้น พริกไทย โขลกรวมกันให้ละเอียดแล้วใส่กะปิพอสมควร ชุมนะพริกขี้หนูน้ำกะทิ เอาหัวกะทิใส่ภาชนะตั้งไฟเคี่ยวให้แตกมัน ใส่น้ำพริกแกงผัดพอหอมใส่เกลือ น้ำตาลปีบ เนื้อวุ้น หรือเนื้อหมู แล้วเติมน้ำพอประมาณ ร่อนแกงเคี้ยวใส่หยวกและรอให้แกงเคี้ยวอีกครั้งจนหยวกสุกชิมรสตามใจชอบ

8. อ้อพุงปลา

อ้อพุงปลา เป็นอาหารคาวที่ใช้รับประทานเป็นกับข้าว ซึ่งมีพุงปลา(ไตปลา) เป็นส่วนประกอบสำคัญ

วิธีทำ นำหอม กระเทียม ขมิ้น ที่ปอกเปลือกแล้ว ตำให้ละเอียด ทูบตะไคร้พอแตก 2 ต้น ขมวดเป็นปม ต้มกับพุงปลาพอเดือดใส่ใบมะกรูด นำไปกรองเอาเฉพาะน้ำ ตั้งบนไฟพอเดือดใส่หัวกะทิ พริกไทย ตะไคร้หั่น พริกขี้หนู ปล่อยให้เดือดใส่ปลาอย่างซึ่งฉีกเป็นชิ้นๆ มะนาว ชิมดูรสชาติกลมกล่อม เติมน้ำเปรี้ยวเล็กน้อย หวานและมันด้วยหัวกะทิ ยกลงจากไฟ

วิธีปรุง อ้อพุงปลาที่สุกแล้วโรยด้วยหอมซอย ใบมะกรูดหั่นฝอย

9. หนางบนไฟ

วิธีทำ ล้างเนื้อหมูหรือเนื้อวัวให้สะอาด หั่นเป็นชิ้นขนาดโตตามความต้องการ ต้มน้ำพอเดือดใส่เนื้อลงต้มอย่าให้เนื้อเหนียวนัก แล้วทูล่า ตะไคร้ ใส่พร้อมกับเกลือ ใส่หยวกกล้วยหั่นฝอยที่ขยำน้ำเกลือล้างสะอาดแล้ว ต้มพอหยวกกล้วยสุก ใส่น้ำส้ม น้ำตาล ชิมพอสเปรี้ยว เติม หวาน

การรับประทาน ควรรับประทานตอนร้อนๆ โดยทูล่าพริกขี้หนูสดใส่ลงไปด้วย

10. หนาง

หนางเป็นอาหารคาวประเภทหมักดอง นิยมทำด้วยเนื้อหมูหรือเนื้อวัว หากทำด้วยเนื้อหมูเรียกว่าหนางหมู ทำด้วยเนื้อวัวเรียก หนางวัว

วิธีหมัก นำเนื้อหมูหรือเนื้อวัว นิยมส่วนเนื้อที่ติดกระดูกหรือเนื้อที่เลาะจากส่วนหัว ถ้าเป็นส่วนที่ติดหนังจะใช้ทั้งหนัง ทำความสะอาดให้เรียบร้อยแล้วหั่นเป็นชิ้นๆ ประมาณ 1 X 1.5 นิ้ว หั่นหยวกกล้วยอ่อน ซึ่งอาจเป็นกล้วยเถื่อนหรือกล้วยบ้านก็ได้ นำเนื้อและหยวกกล้วยคลุกเคล้าให้เข้ากันดี ใส่เกลือ น้ำตาลปีบ หมักไว้จนหยวกกล้วยอ่อนตัวแล้วจึงนำไปบรรจุในไหพะเนียง หรือขวดโหล ปิดฝาให้มิดอย่าให้อากาศเข้าได้ ถ้าเป็นหนางที่ทำด้วยเนื้อหมูให้ทิ้งไว้ประมาณ 5 – 7 วัน หนางเนื้อวัวทิ้งไว้ประมาณ 7 – 10 วัน จนมีกลิ่นหอมเปรี้ยว นำไปปรุงรับประทานได้

วิธีการปรุง นำหนางที่หมักแล้วไปปรุงโดยวิธีต้ม นึ่ง หรือต้มกะทิ

วิธีต้มหนาง ใช้หนางผสมด้วยน้ำพอสสมควรแล้วต้ม ปรุงรสด้วยตะไคร้ หอมหั้นฝอย พริกขี้หนู ส่วนทั้งเม็ด อาจเติมน้ำตาลอีกเล็กน้อยหากรสเปรี้ยวเกินไป ต้มไฟพอเดือดดีแล้วใช้รับประทานได้ หากต้องการต้มกะทีก็นำไปต้มด้วย ต้องการนึ่งก็นำหนางที่ใส่เครื่องปรุงรสแล้วนึ่ง

หนางที่หมักได้ที่แล้ว หากทิ้งไว้นานเกินไปจะมีรสเปรี้ยว และค่อยๆ จางลงจนหมด เรียกว่าหนางตรง(จืดจางลงจนไม่น่ากิน) ต้องทิ้ง ไม่สามารถนำมาปรุงรับประทานได้

11. ปลาต้ม

ปลาต้มเป็นอาหารประเภทหมักดอง ทำจากปลาน้ำจืดเกือบทุกชนิด ที่นิยมกันได้แก่ ปลาจิ้มหมู ปลาตะเพียน ปลากระดี่ นำมาขอดเกล็ด ผ่าท้องเอาไส้ออกล้างให้สะอาด นำไปหมักเกลือ 2 – 3 วัน โดยอัตราส่วนเกลือ 3 กิโลกรัม ต่อปลา 10 กิโลกรัม เมื่อหมักเกลือได้ที่แล้ว นำปลาล้างให้สะอาด ตากแดดให้สะเด็ดน้ำ เอาข้าวสาร 2 กิโลกรัม คั่วไฟพอเหลืองแล้วนำมาโม่หรือใส่ครกตำให้ละเอียด เอาน้ำตาลปีบ 1/2 กิโลกรัม เคี้ยวไฟพอละลาย เอาข้าวคั่วใส่พอเหลว ปล่อยให้เย็น นำปลาลงชุบ แล้วเรียงใส่กระปุก หรือไห อัดให้แน่นจนเต็มแล้วใช้ใบไม้แห้ง เช่นใบตาล ใบมะพร้าว หรือใบตอง ทำเป็นแผ่นปิดปากไห ใช้ไม้ไผ่ขัดให้แน่นอีกครั้งหนึ่ง จากนั้นใช้ถุง หรือพลาสติกปิดปากไห ใช้ยางรัดให้แน่นเพื่อกันแมลงวันตอม ทิ้งไว้ประมาณ 10 วัน เปิดใหญ่จะเห็นเนื้อปลาเป็นสีอมแดง มีรสเปรี้ยว นำออกทำอาหารรับประทานได้

วิธีการปรุง ปลาต้มใช้ทอดพอเกรียม หรือต้มกะทิลูกข้าวกินได้ การต้มกะทิเครื่องปรุงที่ใช้มี ตะไคร้ ใบมะกรูด หัวหอม พริกทุบพอแตก และกะทิสด เติมน้ำปลา น้ำตาลให้รสกลมกล่อมตามชอบ

12. ปลาใส่สุก

ปลาใส่สุก เป็นวิธีการถนอมอาหารประเภทหนึ่ง นิยมใช้แม่ปลา เช่น ปลาจิ้มหมู ปลาแก้มขี้ ปลาโสด

วิธีการทำ เลือกปลาที่ยังสด ขอดเกล็ด ผ่าท้องควักไส้ออก ล้างน้ำให้สะอาดใช้ข้าวสุกที่ทิ้งไว้จนเย็นสันทลากลือพอออกรสเค็ม ชักลงในท้องปลาให้แน่น นำไปใส่ไหหรือหม้อเคลือบ โดยวางสลับหัวสลับหาง หรือวางต่อหางวนรอบภาชนะนั้นๆ วางเรียงปลาได้ชั้นหนึ่งก็โรยข้าวคั่วกลืออบบางๆ เสียครั้งหนึ่ง ทำเช่นนี้จนปลาหมดหรือเต็มภาชนะ นำผ้าสะอาดหุ้มปากภาชนะไว้เพื่อกันแมลงวันแล้วใช้ฝาหรือวัตถุอื่นวางทับไว้อีกทีหนึ่งเก็บไว้ในที่มิดชิดประมาณ 4 – 5 วัน ปลาจะออกรสเปรี้ยว เนื้อปลาออกสีชมพู และอูมอิมสามารถนำไปปรุงอาหารได้

วิธีการปรุง มีหลายวิธี ที่นิยมกันมากคือ วิธี “วาง” โดยนำกระทะตั้งไฟ เอาใบตองอ่อนปูท้องกระทะ 2 – 3 ชั้น วางปลาใส่สุกเรียงกัน ใช้ผ้าหม้อครอบไว้ ตั้งไฟพอสุก น้ำในเนื้อปลาแห้งก็ยกลง บีบมะนาวและหั่นหอมใส่ เป็นกับข้าว

ปลาใส่สุกที่ออกรสเปรี้ยวแล้ว จะต้องนำมาทำอาหารภายในเวลาไม่เกิน 4 – 5 วัน ถ้านานกว่านี้ จะเสียรส

13. ปลาตุกร้า

ปลาตุกร้า คือปลาร้าที่ทำด้วยปลาตุกอุย เพราะเนื้อนุ่ม รสหอมหวาน มัน อร่อย ไม่มีรสคาว

วิธีทำ นำปลาตุกอุยที่เลือกได้ขนาดแล้วมาตัดส่วนหัวทิ้งโดยตัดให้ชิดเงี่ยงมากที่สุด ควักเอาเครื่องในออกทั้งหมดนำไปล้างจนสะอาด ใช้เกลือเม็ดอัดเข้าไปจนเต็มช่องท้อง ใช้เกลือป่นละเอียดทารอบตัวปลาบางๆ บรรจุลงในภาชนะดินเผาซึ่งเรียกว่าเนียงหรือหม้อเจียวโดยวางสลับหัวสลับหางเป็นชั้นๆ จนเกือบเต็ม ปิดฝาให้มิดกันแมลงวัน หมักทิ้งไว้ค้างคืน จนปลาขึ้นอืดเต็มที่ นำมาล้างน้ำแล้วตากแดดจัด 2 – 3 วัน คอยกลับตัวปลาให้ถูกแดดโดยทั่วแล้วนำออกตากน้ำค้างอีกประมาณ 1 – 2 คืน ต่อจากนั้นจะใช้ของหนักวางทับให้ตัวปลาแบนออก และน้ำในตัวปลากลับซึมไปด้วย ต่อไปใช้น้ำตาลโตนดที่เคี่ยวไว้ นำปลาลงชุบทีละตัวแล้วยกขึ้นปล่อยให้ น้ำตาลสะเด็ด นำปลาที่ชุบน้ำตาลแล้วไปวางบนเขี่ย นำไปตากให้แห้งสนิทคอยกลับให้ทั่วและไล่แมลงวัน นำมาทอดในน้ำมันร้อนๆ ยกลงหั่นกระเทียมพริกสด น้ำมะนาว หรือทอดน้ำมันรับประทานกับข้าวร้อนๆ

14. ขนมลา

ขนมลามิ 2 ชนิด คือ ลาเซ็ดกับลาลอยมัน มีวิธีปรุงและวิธีทอดต่างกันเล็กน้อย

ลาเซ็ด เป็นลาที่มีเส้นละเอียด เครื่องปรุงประกอบด้วยแป้งข้าวเจ้า น้ำตาลทราย และน้ำตาลจากที่เคี่ยวจนข้น (เรียกว่า น้ำผึ้งตาล)

วิธีทำ ใช้ข้าวสารเจ้าที่ซ้อมจนขาว (ใช้ซากที่มดตำเหลือแต่แกนเม็ดข้าว) ล้างให้สะอาดใส่กระสอบ กระชูดหมักทิ้งไว้ 2 คืน แล้วนำมาล้างให้หมดกลิ่น โม่ด้วยเครื่องโม่แป้งให้ละเอียด (อาจโม่ 2 หรือ 3 ครั้ง) นำไปกรองด้วยผ้ากรอง 2 ครั้ง แล้วนำแป้งที่ละเอียดนั้นไปบรรจุลงถุงผ้าบางๆ มัดปากถุงให้แน่น นำไปวางแขวนไว้ให้สะเด็ดน้ำจนแก่ตัว (มีเนื้อแป้งไม่มีน้ำผสม) ใช้ของหนักๆ วางทับไว้จนแห้งสนิท นำแป้งที่แห้งแล้วนั้นตำจนร่วนดีแล้วใช้น้ำตาลที่เคี่ยวข้นคลุกเคล้าจนเข้ากันดี อาจใช้น้ำสุกผสมเล็กน้อย เพื่อให้แป้งเหลวพอเหมาะที่จะโรยเป็นเส้นได้ไม่ขาดสาย

การโรยเรียกว่า ทอดลา ต้องใช้กระทะขนาดใหญ่ตั้งไฟอ่อนๆ เอน้ำมันมะพร้าวใหม่ (หรือน้ำมันอื่นๆ) ผสมด้วยไขแดงทาให้ทั่วกระทะ รอให้กระทะร้อนได้ที่ เอาแป้งซึ่งผสมได้ที่แล้วนั้นเทลงในเครื่องโรยเส้น ที่เรียกว่า พรกลา (กะลามะพร้าวเจาะรูถี่ ๆ ที่ก้นมีที่จับโรยเส้นลงในกระทะโดยโรยวนไปวนมาจนได้แผ่นลาเป็นรูปวงกลมและมีขนาดพองาม รอให้แป้งสุกดีแล้ว ใช้ไม้ไผ่ขนาดนิ้วมือยาวประมาณ 2 ฟุต ด้านหนึ่งเหลาแบนเป็นปากเบ็ด เรียกว่า ไม้ตีมัน คอยเขละลาปากกระทะไปรอบๆ จนลาลอกออกมาแล้วพับตั้งไว้ในถาดเป็นชุด ๆ

ลาลอยมัน

มีวิธีการทำแป้งเช่นเดียวกับลาเซ็ด แต่จะเจือยกว่าเล็กน้อย และใช้น้ำตาลโตนดผสม การโรยเส้นหรือทอดต่างกันตรงที่ ลาลอยมันต้องใส่น้ำมันจำนวนมาก (ครึ่งกระทะหรือมากกว่านั้น) และไม่ต้องใช้ผสม พรกลาลอยมันเจาะรูให้ขนาดโตกว่าพรกลาเซ็ดเล็กน้อยเมื่อแต่ละแผ่นสุกดีแล้ว จะใช้ไม้ไผ่

บางๆ สอดพับแผ่นเป็นรูปสามเหลี่ยมหน้าจั่วด้วยการพับผ้าเช็ดหน้า ลาดไขมันเมื่อสุกดีแล้วมีสีน้ำตาลอ่อน แต่ละแผ่นที่ทอดเสร็จนำไปวางซ้อนๆ กันในภาชนะแล้วทอดแผ่นใหม่ต่อไป

15. ขนมดีซำ

ขนมดีซำ บางถิ่นเรียกว่า เวซ่า บางถิ่นเรียกว่า ขนมเจาะหู หรือเจาะรู

วิธีทำ ล้างข้าวสารเจ้าให้สะอาดแช่น้ำทิ้งไว้ 1 คืน แล้วนำมาล้างให้หมดกลิ่นใส่กระสอบกระจุกที่เรียกว่า สอบนึ่ง ให้สะอาดแล้วนำไปตำ (เรียกว่า ทิ่มแป้ง) ด้วยครกตำข้าวโดยใช้สากปลายแหลมตำจนละเอียด ใช้ตะแกรงร่อนส่วนที่ยังไม่ละเอียดออก นำแป้งที่ได้ไปผึ่งแดดจนแห้งสนิท แล้วนำมาคลุกเคล้ากับน้ำตาลเคี้ยวให้แบนขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1 นิ้ว ใช้ปลายนิ้วกดตรงกลางให้เป็นรูปคล้ายแหวน แล้วนำไปทอดในกระทะโดยใช้น้ำมันมะพร้าวใหม่ อาจทอดพร้อมกันคราวละหลายๆ จี้น เมื่อขนมพองตัวและลอยขึ้นให้พลิกอีกด้านทอดให้สุกจนทั่ว แล้วตักขึ้นวางไว้ในตะแกรงให้สะเด็ดน้ำมัน ทอดชิ้นอื่นๆ ต่อไปจนหมด

น้ำตาลที่นำมาผสมแป้ง อาจใช้น้ำตาลทราย น้ำตาลจาก น้ำตาลโตนดก็ได้ ถ้าใช้น้ำตาลทรายขนมจะมีสีขาวสะอาด ใช้น้ำตาลโตนดขนมจะเป็นสีน้ำตาลอ่อน

16. ขนมพอง ขนมพอง หรือข้าวพอง ทำจากข้าวเหนียว

วิธีทำ นำข้าวสารเหนียวแช่น้ำทิ้งไว้ 1 คืน แล้วนำมาล้างให้สะอาดจนหมดกลิ่นนำไปนึ่งด้วยสวด (เครื่องปั้นดินเผาปากกว้าง ก้นเล็กเจาะรูหลายรูให้อากาศเข้าด้านล่างออกส่วนบน) จนสุก แล้วนำมาอัดลงในแบบพิมพ์เป็นรูปตามต้องการ (แบบพิมพ์มักทำด้วยไม้ไผ่แผ่นบางๆ เป็นขอบสูงประมาณ 1 เซนติเมตร) โดยมากทำเป็นรูปวงกลม รูปพระจันทร์ครึ่งซีก รูปสามเหลี่ยม รูปข้าวหลามตัด และรูปทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ เมื่อตักแต่งข้าวเหนียวเป็นรูปตามแบบพิมพ์แล้วจะถอดพิมพ์ออก นำไปใช้ทำอันอื่นๆ ทรายเรียงไว้บนกระด้งหรือภาชนะอื่นๆ แล้วนำไปตากแดดจนแห้ง นำไปทอดในกระทะที่น้ำมันกำลังร้อนจัด (ใช้น้ำมันมะพร้าวใหม่ หรือน้ำมันอื่นๆ) ข้าวเหนียวก็พองฟูขึ้นและคงรูปเดิม เมื่อสุกดีแล้วก็ตักใส่ตะแกรงให้สะเด็ดน้ำมัน

โดยปกติพองจะเป็นสีขาว แต่ถ้าต้องการให้เป็นสีอื่นก็ใช้สีที่ต้องการ ย้อมข้าวเหนียวตั้งแต่ตอนแช่น้ำ

17. ขนมบ้า

วิธีเตรียมแป้งเช่นเดียวกับขนมดีซำ ต่างกันที่ขนมบ้าทำด้วยข้าวเหนียว ส่วนขนมดีซำทำด้วยข้าวเจ้า

วิธีทำ เมื่อเตรียมแป้งเสร็จแล้ว ปั้นเป็นรูปกลมขนาดเท่ากับขนมดีซำ แต่บให้แบนและบางกว่าเล็กน้อย ไม่ต้องเจาะรูตรงกลาง ถ้าต้องการใส่ไส้ก็ใช้งาขาวงาคั่วที่คั่วสุกแล้วโรยทับทั้ง 2 ข้าง แล้วจึง

นำไปทอดในน้ำมันที่กำลังเดือดจนสุก ตักใส่ตะแกรงให้สะเด็ดน้ำมันเนื่องจากขนมบ้าทำจากข้าวเหนียว จึงยังคงมีน้ำมันเกาะเยิ้มอยู่ตลอดเวลา

18. ทิมม่า

ทิมม่า หมายถึงการทำข้าวเม้า ซึ่งเป็นอาหารชนิดหนึ่งที่ทำจากข้าวเหนียว บางท้องถิ่นเรียกว่า กั่วเม้า หรือ ทำเม้า

วิธีทำ ใช้ข้าวเหนียวที่ยังเป็นข้าวเปลือกซึ่งเก็บเกี่ยวและนวดฝัดมาใหม่ๆ ใส่ลงในกระทะที่ตั้งไฟที่ละก่ำมือ ใช้ไม้คน (ไม้กั่วทำด้วยทางหมากตัดเอาตรงโคนใบ ตรงที่มีส่วนโค้งงอโค้งใบออกให้หมด) จนเปลือกแตกเห็นข้าวสารขาว และมีเสียงเมล็ดข้าวปะทะ ก็รับยกขึ้นเทลงในครกตำ (ทิม) ทั้ง ๆ ที่ยังร้อนอยู่ จนเปลือกข้าวแตกละเอียดเป็นเนื้อข้าวแบนๆ ปนรำข้าว จากนั้นก็ตักข้าวเม้า ใส่กระด้งฝัดเอารำออกก็จะได้ข้าวเม้า

บางท้องถิ่น จะนำข้าวเม้าที่ยังไม่ได้ฝัดเอารำข้าวออก ใส่ลงในกระทะคั่วอีกครั้งหนึ่ง เรียกว่า กั่วลูกคั่ว ซึ่งเมื่อฝัดเอารำออกแล้ว จะได้ข้าวเม้าที่กรอบคล้ายข้าวพอง

การรับประทาน นำข้าวเม้าไปคลุกกับมะพร้าวสด ๆ เดิมเกลือป่นเล็กน้อย ต้องการให้หวานก็ใส่น้ำตาลทราย

19. ขนมด้วง

ด้วง เป็นขนมชนิดหนึ่ง ทำโดยนำข้าวสารเหนียวหรือค้ำมาล้างให้สะอาด แขน้ำกะดูว่าเมล็ดข้าวเหนียวพองได้ที่ นำไปโม่ให้ละเอียด แล้วใส่ถุงผ้าที่ทำให้สะเด็ดน้ำได้ ดูว่าแป้งสะเด็ดน้ำดีแล้ว นำไปนวดกับมะพร้าวที่ขูดเตรียมไว้ พร้อมด้วยเกลือพอมิรสเค็ม เมื่อนวดแป้งเสร็จ ปั้นแป้งให้เป็นตัวกลมรีแล้วนำไปทอดในน้ำมันที่ร้อนจัดจนตัวขนมภายนอกกรอบ เอน้ำใส่กระทะตั้งไฟพร้อมด้วยน้ำตาลทรายเกลือ เคี้ยวจนน้ำตาลเกือบแห้งเอาตัวขนมที่ทอดแล้วใส่ลงคลุกน้ำตาล คนจนน้ำตาลแห้งและเกาะตัวขนม ยกมารับประทานได้

20. ลูกเนียงต้ม

ลูกเนียงต้ม เป็นอาหารประเภทของหวาน หรืออาหารว่าง ที่ใช้ลูกเนียงซึ่งแก่จัดนำมาผ่าซีกต้มให้สุก นำมาคลุกหรือจิ้มกับมะพร้าวขูด ที่ผสมกับเกลือป่นและน้ำตาลทราย

ขั้นตอนในการทำลูกเนียงต้ม เริ่มจากการเลือกลูกเนียงที่แก่จัด นำมาปอกเปลือกนอกออกโดยไม่ต้องปอกเยื่อของเมล็ดแล้วผ่าเป็น 2 ซีก จากนั้นนำไปต้ม โดยใส่น้ำให้ท่วมลูกเนียง ต้มด้วยไฟแรงประมาณ 2 – 3 ครั้ง แล้วนำลูกเนียงออกมาแช่น้ำและรับประทานได้ ทั้งนี้อาจแช่น้ำเก็บไว้รับประทานได้นานถึง 15 วัน แต่ต้องเปลี่ยนน้ำที่แช่ทุกวัน

21. ลูกสะตอดอง

ลูกสะตอดอง ลูกสะตอ คือผลที่ได้จากฝักของต้นสะตอซึ่งเป็นไม้ยืนต้น ลูกสะตอสามารถกินเป็นผัก หรือปรุงเป็นอาหารก็ได้ โดยกินได้ทั้งสด ๆ หรือ นำมาทำให้สุกด้วยการต้ม เผา ปิ้ง หรืออบ เป็นต้น นอกจากนั้นสามารถนำมาดองได้อีกด้วย

ลูกสะตอดอง มีกรรมวิธีในการทำคือ นำฝักที่แก่จัด มาต้มน้ำให้เดือดประมาณ 15 นาที (ถ้านานเกินไปเม็ดจะเปื่อย) จากนั้นแช่ในน้ำเย็น แกะเม็ดออกจากฝักนำไปแช่ในน้ำเย็น และล้างให้สะอาดวันละ 2 – 3 ครั้ง ประมาณ 3 วัน (เพื่อให้หมดเมือกซึ่งเกิดจากเนื้อเยื่อที่หุ้มเม็ด) จึงนำไปบรรจุลงในภาชนะที่จะใช้ดอง นำน้ำเกลือที่ต้มสุกและทิ้งไว้เย็นแล้ว ใส่ลงในภาชนะให้ท่วมเม็ดสะตอแล้วใส่น้ำตาลทรายเล็กน้อย ปิดฝาให้สนิททิ้งไว้ 5 – 7 วัน ก็สามารถนำมารับประทานได้

22. ลูกประดอ

ลูกประดอ เป็นผลของต้นประดอซึ่งเป็นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่มีลักษณะคล้ายกับผลของยางพาราผลหนึ่ง ๆ มี 3 – 4 เม็ด เมื่อผลแก่จัดเปลือกจะแยกออกเม็ดจะร่วง การนำลูกประดอมากิน ต้องนำมาทำให้สุกเสียก่อน เช่น กะเทาะเปลือกออกแล้วนำเนื้อในเม็ดมาคั่ว หรือย่าง นำมาคั่วน้ำพริกแทนถั่วลิสง หรือกุ้งแห้ง อีกวิธีหนึ่งคือนำมาต้มใส่แกงต้มกะทิ หรือนำมาดอง

การทำลูกประดอ มีวิธีการทำคือ ต้มเม็ดลูกประดอ นานประมาณ 20 นาที (ถ้านานเกินไปจะเปื่อย) แล้วนำไปแช่น้ำเย็นทิ้งไว้ 1 คืน จากนั้นนำมาล้างให้สะอาด แล้วบรรจุดาราศาสตร์ชาวบ้าน

วิธีการสังเกตข้างขึ้น และข้างแรมโดยดูจากดวงจันทร์ถ้าพระจันทร์มีเสี้ยวทางด้านทิศตะวันออกจะเป็นข้างขึ้นในปฏิทิน เริ่มจากมีเสี้ยวเล็กน้อย ก็จะเป็น 1 ค่ำ จนถึงครึ่งดวง ถ้าเป็นครึ่งดวง ก็จะเป็น 8 ค่ำ และในทางตรงกันข้าม ถ้าพระจันทร์เสี้ยวจากทางด้านตะวันตก ก็จะเริ่มจากแรม 1 ค่ำ ไปจนถึง 15 ค่ำ เหมือนกัน ส่วนลมบกจะมีตอนกลางคืน ลมทะเลจะมีตอนกลางวัน ลมบกจะพัดจากบกลงทะเล ลมทะเลจะพัดจากทะเลขึ้นบก

* **หมายเหตุ** ลมบก คือ ลมที่พัดจากพื้นดินลงสู่ทะเล

รักษาบาดแผลสัตว์ด้วยคาถา ของคุณสุริยา ถวาย

สัตว์ที่มีบาดแผล แล้วเกิดเป็นหนอง ในปัจจุบันสามารถรักษาได้ตามกรรมวิธีแบบทันสมัย โดยใช้น้ำยาฆ่าเชื้อโรคและรักษาบาดแผลด้วยยาแผนปัจจุบัน แต่ในสมัยก่อนนั้น การแพทย์ยังไม่เจริญต้องอาศัยความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษเป็นยาสมุนไพรบ้าง ด้วยคาถาบ้าง บาดแผลที่เกิดขึ้นในตัวสัตว์ที่เป็นตัวหนองนั้น ให้ใช้น้ำกลางซึ่งในที่บาดแผลแล้วกลืนใจท่องคาถาว่า “นะ โม ตัสสะ ภาคะ วะโต อะระอะโต สัมมา สัมพุทฺธ ตัสสะ” 3 จบ ตามด้วย “แมงวันหัวเขียว ตัวเรียวเหมือนเข็มนอกปากิน สัตว์เป็น ให้กินสัตว์ตาย กอ ขอ คอ งอ” จากนั้นก็บ้วนน้ำลายลงดิน 3 ครั้ง

* **หมายเหตุ** คุณสุริยา ถวาย ได้รับการถ่ายทอดมาจากนายควง ปราบราย

รักษาตาเป็นกุ้งยิง

โดย คุณสุริยา ถวาย

กุ้งยิงที่เกิดขึ้นบริเวณหนังตาสร้างความเจ็บปวดให้กับผู้ที่เป็นพอสสมควร ในสมัยก่อนไม่สามารถเดินทางไปรักษาที่โรงพยาบาลได้ แต่ใช้วิธีการรักษาแบบแผนโบราณตามความเชื่อในชุมชนคือ ให้ผู้ป่วยเด็ดใบพลูที่ใช้กินกับหมาก และหาหนาม ที่มีความยาวพอสสมควร ซึ่งสามารถเขี่ยได้นำไปให้หมอ ซึ่งจะต้องเอาหนามไปฆ่าเชื้อโรคด้วยการเผาไฟที่ปลายแหลม จากนั้นก็เอาหนามไปเสียบที่หัวก้านของใบพลู พร้อมด้วยว่าคาถาพร้อมกับหมუნหนามที่เสียบอยู่ที่หัวก้านพลู 3 รอบ โดยกลั่นหายใจ จนกว่าภาวนาคาถาจนจบ แล้วถอดหนามออก นำใบพลูโดยนำใบพลูด้านที่รับแสงอาทิตย์ ไปลูบที่ด้านหลังของผู้ที่เป็นกุ้งยิง จากบริเวณบ่า ไปจนถึงบริเวณสะเอว จุดใดบนด้านหลัง มีจุดคล้ายๆ หัวสิว ให้ใช้หนามเขี่ยออก บางจุดเป็นตัวอ่อนๆ ถ้าตัวแก่ๆ จะคล้ายเส้นด้าย เขี่ยอยู่ประมาณ 3 – 4 ครั้ง กุ้งยิงบริเวณหนังตาจะแห้งลงแล้วก็จะหายไปที่สุดในที่สุด

การเด็ดพิษงู

ทุกคนที่ถูกงูกัดเมื่อรักษาหายแล้วไม่ว่าจะเป็นวิธีการแพทย์ แผนปัจจุบัน หรือใช้สมุนไพรแบบโบราณถ้ายังไม่เด็ดพิษ โอกาสที่จะเกิดพิษกลับมาทำให้มีสูง เมื่อสัตว์ที่มีพิษกัด หรือ ต่อย จะทำให้พิษที่ตกค้างอยู่ภายในร่างกายมีสูงมาก คนที่ถูกแมลง สัตว์ กัด ต่อย เมื่อรักษาครบตามกำหนดแล้วยังไม่หาย แสดงว่าพิษที่ตกค้างในร่างกายกำเริบต้องทำการเด็ดพิษ โดยนำน้ำเปล่ามา 1 ขัน พร้อมกับนำหางจาก ซึ่งเป็นวัสดุที่ชาวบ้านในชนบทใช้มุงหลังคาบ้าน โดยนำหางจาก จากขนำ หรือกระท่อมสักประมาณ 3 – 4 หาง แล้วตั้งจิตอธิษฐาน ตั้งนะโม 3 จบบริบทด้วยคาถา พร้อมกับนำหางจาก วนในขันน้ำจนคาถาจบ แล้วนำหางจากไปพาดเหนือบริเวณที่ร่างกายเกิดบวมแล้วลากหางจากไปสุดปลายมือ หรือปลายเท้าจนสุด พร้อมกับท่องคาถาแล้วสะบัด เมื่อสุดปลายมือหรือปลายเท้า ทำประมาณ 3 – 4 ครั้ง หลังจากนั้นประมาณ 24 ชม. ถ้าเป็นพิษงูอาการบวมก็จะแห้งลง

แกะ : เครื่องมือเก็บข้าวของชาวพื้นเมือง

แกะ คือ เครื่องมือสำหรับเก็บรวงข้าวของชาวภาคใต้ มาเป็นเวลาช้านานแกะเป็นเครื่องมือที่ประดิษฐ์แบบเรียบง่าย คางแกะหรือคมแกะทำด้วยเหล็กกล้า ปัจจุบันพัฒนามาใช้ใบมีด ส่วนกระดานแกะทำด้วยไม้ ซึ่งเนื้อไม้จะต้องไม่อ่อนจนเกินไปและไม่แข็งจนเกินไป โดยมีด้ามแกะหรือลูกเหรียญ ทำด้วยไม้ไผ่ขนาดประมาณนิ้วก้อยยาวประมาณ 4 นิ้ว หากจุดศูนย์กลางแล้ว ตัดเป็นร่องลงครึ่งหนึ่ง ความหนาเท่ากับความหนาของกระดานแกะแล้วเอากระดานวางลงไปบนร่องไม้ไผ่ แล้วใช้ไม้แหลมสอดทางด้านข้างของไม้ไผ่ด้านใดด้านหนึ่งเพื่ออัดให้ด้านแกะกับกระดานแน่น แกะเก็บข้าวจะเอาแกะใส่เข้าไประหว่างนิ้วกลางกับนิ้วนาง ใช้นิ้วชี้กับหัวแม่มือจับรวงข้าว มาทาบกับคมแกะจะได้รวงข้าวตามที่ต้องการ

กระด้าง

กระด้างหรือดั่ง เป็นภาชนะจักสานลักษณะแบน มีหลายชนิด ตามประเภทที่จะใช้งาน เช่น กระด้างร้อน กระด้างมอน วัสดุที่ใช้ทำกระด้างได้แก่หวาย และไม้ไผ่

กระด้างฝัด มีลักษณะเป็นรูปรีปลายแหลม ใช้ฝัดเพื่อแยกข้าวเปลือกระหว่างเมล็ดดี กับ เมล็ดลีบ โดยใช้แรงลม ตามธรรมชาติเข้ามาช่วย

กระด้างร้อน มีลักษณะเป็นตาข่าย ใช้ร่อนข้าวเปลือก แยกออกจากฟางข้าว

กระด้างมอน มีลักษณะเป็นรูปวงรี ขนาดใหญ่มีเส้นผ่าศูนย์กลาง ประมาณ 150 ซม. ใช้เป็นภาชนะสำหรับตากเมล็ดข้าวเปลือก

ครกบด เป็นเครื่องสำหรับโม่แป้ง ทำด้วยปูนทราย มีหลายขนาดครกบด ประกอบด้วย 2 ส่วน คือตัวครกกับฝาครอบ ตัวครกมีลักษณะกลมฐานเรียบมีขอบที่ฐานเป็นช่องไว้สำหรับทำเป็นปากให้แป้งไหลลงสู่ภาชนะ ตัวฝาครอบจะมีช่องสำหรับใส่ข้าวที่บดซึ่งอยู่ระหว่างจุดศูนย์กลางกับขอบริมบนคล้ายปากกรวยส่วนด้านที่ประกบกับตัวครก จะมีร่องคล้ายก้างปลา ผิวหยาบ จุดศูนย์กลาง จะใช้ไม้เนื้อแข็งทำเป็นแกนกลางโผล่ ขึ้นมาเพื่อไว้รับฝาครอบด้านบน

ครกถีบ

ครกถีบหรือครกเหยียบเป็นเครื่องมือตำข้าวชนิดหนึ่งที่ชาวบ้านนิยมใช้กันทั่วไปในอดีตเพราะเป็นเครื่องทุ่นแรงที่ใช้ได้ดีกว่าการตำข้าวด้วยตะลุมพุกและครกทิมข้าว ครกถีบประกอบด้วย ตัวครก ซึ่งทำด้วยไม้เนื้อแข็งโดยนำข้าวกล้องหรือ ข้าวเปลือกที่ตากแดดแล้วใส่ลงในครกถีบ ใช้เท้าข้างที่ถนัดเหยียบลงบน โคนคัน โคนถีบ แล้วยกเท้าออก เคียงนกลีบที่ปลายจะลงกระทบข้าวเปลือกที่อยู่ในครก ทำอย่างนี้จนได้ข้าวสารตามที่ต้องการ

ครกทิมข้าว

ครกทิมข้าว เป็นเครื่องมือทำข้าวเปลือกให้เป็นข้าวสารโดยทั่วไปจะเป็นรูปทรงกลม ขนาดเล็กกว่าครกถีบและหลุมพุก วิธีใช้ วางครกบนพื้นราบ เอาข้าวเปลือก ที่ตากแดดแล้วใส่ลงไปใช้สากจ้วงตำจนเห็นเมล็ดข้าวขีดราออก เห็นเมล็ดข้าวขาว พอสมควรจึงหยุดตำ จากนั้นก็ค่อยใส่กระด้างนำไปฝัดต่อ ในปัจจุบันใช้ทิมข้าวเหนียวที่ยังแกล้เพื่อทำเป็นข้าวเม่า

หมาตักน้ำ

หมาตักน้ำ เป็นภาชนะตักน้ำ อย่างหนึ่งของภาคใต้ทำด้วยกาบหมากหรือใบของพืชตระกูลปาล์ม ที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น โดยนำกาบที่ยังสด และโคพอสมควร ซึ่งสามารถนำไปทำรูปทรงได้ตามที่ต้องการโดยใช้สลักไม้ไผ่และหวายนามาคูเป็นรูปทรง

แผงหรือนาง

แผง หรือนาง , นาง เป็นเครื่องมือจับสัตว์น้ำในการประมงใช้ตักกุ้งและปลา ตามลำห้วย ลำคลอง หนอง บึง ที่มีน้ำไม่ลึกมีลักษณะปากกว้าง ก้นลึก มีขอบกรองด้วยไม้ไผ่เล็ก ๆ หรือคู้ม ส่วนปลายสานรวมซึ่งเป็นลายสองที่ขอบทั้ง 2 ข้าง กระหนาบ ด้วยไม้ไผ่ หรือหวายซึ่งโตพอเหมาะที่จะจับมือวิธีใช้จับที่ขอบทั้ง 2 มือ แล้วช้อนกุ้งหรือปลา ในปัจจุบันยังนิยมดักลูกปลาในนาข้าว ตอนน้ำหลากในเดือน 11 – 12

หวิน – ล่อ

หวิน หรือ หวัง , ล่อ คือเชือกร้อยจุกว้าว กววย ทำด้วยหวาย หรือเชือก ขนาดโตเท่านิ้วมือ ยาวประมาณ 2 ฟุต เหลาไส้หวายออกแล้ว ฟั่นหวาย ทั้ง 3 แฉก ตีเกลียวเข้าด้วยกันเสร็จแล้วผูกช่วงโคนรอบปาก เรียกว่าปากให้เป็นปม ใช้ไม้แผ่นหรือวัสดุอื่น มาเกลาเป็นเม็ดกลมรี เจาะรูตรงกลางขนาดเท่าเกลียวนำมาร้อย เรียกว่า ลูกล่อ ในปัจจุบันนิยมใช้เชือกไนลอนแทน

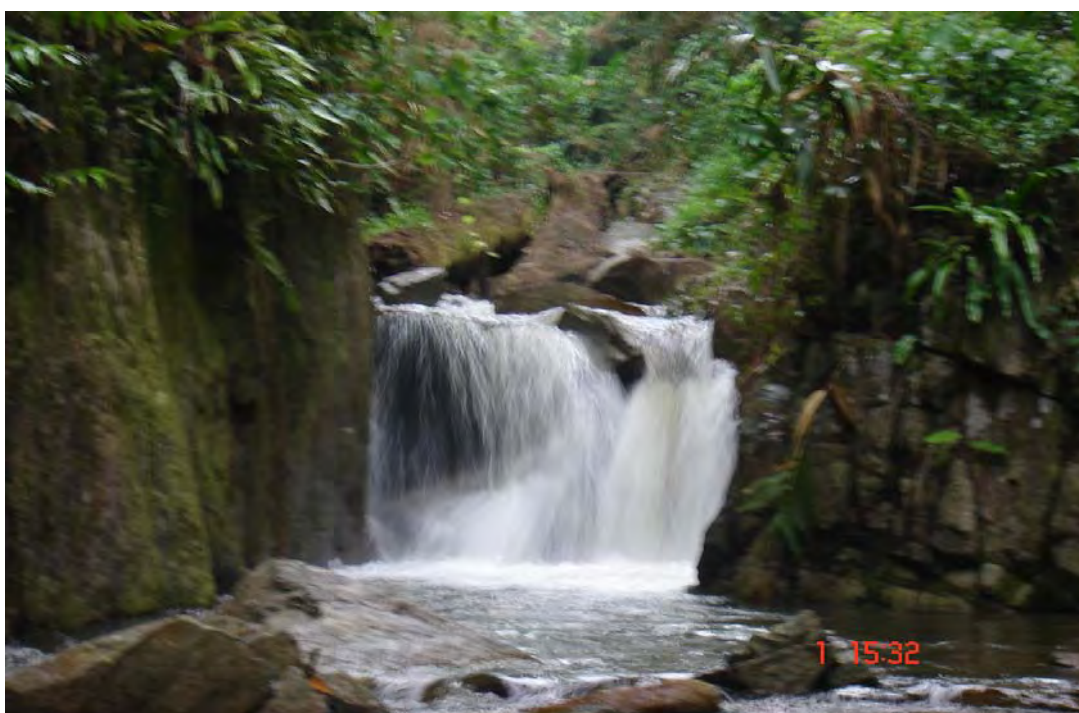
เหลาะหรือเกราะ

เหลาะ เป็นเครื่องสัญญาณบอก ความเคลื่อนไหว นัดแนะ ตลอดจนใช้บอกเหตุร้าย เหลาะแบ่งตามลักษณะการใช้สอยเป็น 2 ประเภท คือสำหรับใช้แขวนคอสัตว์ เช่นเหลาะไม้ไผ่ ซึ่งทำมาจากไม้ไผ่ โดยใช้ไม้เนื้อแข็ง เป็นลูกตีหรือลูกเหลาะแนบข้าง ใช้แขวนคอวัว กววย เวลาสัตว์เดิน ลูกเหลาะที่อยู่ด้านนอกจะกระทบกับไม้ไผ่ เกิดเสียงดังเป็นสัญญาณว่าสัตว์ยังอยู่ หรือหากินอยู่บริเวณใด

ส่วนเหลาะที่ใช้ตีบอกสัญญาณ มี 2 ชนิด คือรูปทรงไม้เคียวคล้ายกลองแขก ทำด้วยไม้ขนุน ขุดเนื้อไม้ตรงกลางออกให้เป็นโพรงใช้ตีนัดแนะการประชุม และแจ้งเหตุร้าย ส่วนการตีบอกเหตุร้ายตีด้วยจังหวะเร่งเร็ว ติดต่อกันเป็นเวลานาน และผู้ที่ได้ยินก็จะรีบกัน ส่วนการประชุมจะตีเว้นจังหวะ

น้ำตกหนานต้นไทร คลองผวน

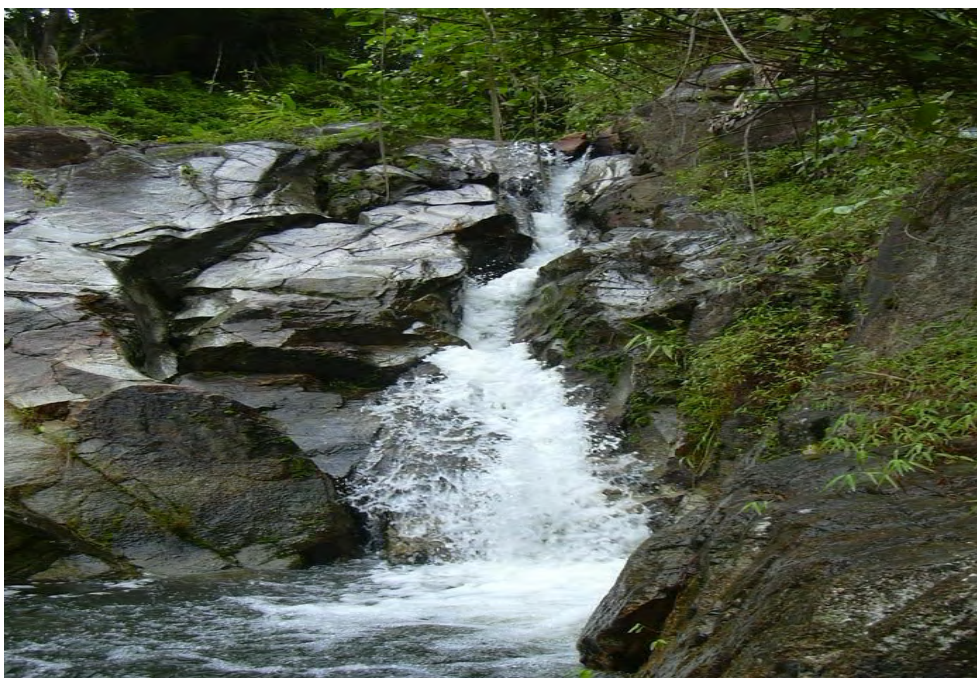
วังหินดาน คลองจันราก

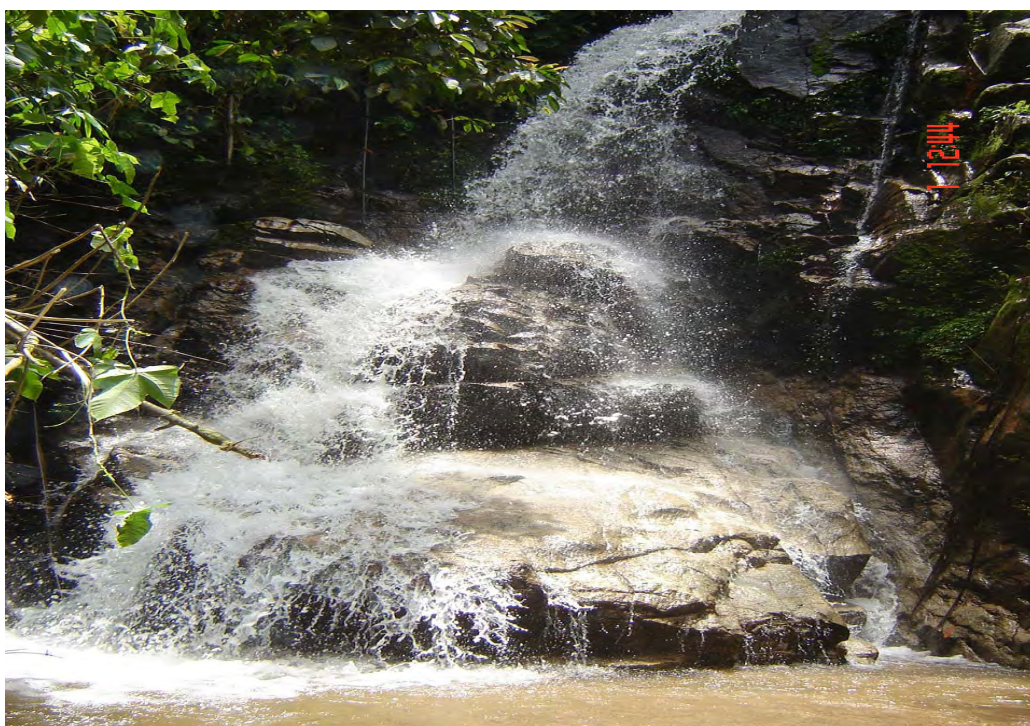
น้ำตกแสนห้า คลองระแนะ

อ่างเก็บน้ำคลองดินแดง

น้ำตกหนานนกงู หมู่ที่ 5

น้ำตกห้วยสูงใต้

บรรณานุกรม

- สารานุกรม วัฒนธรรมไทย เล่ม ที่ 11. หน้า 5433 -5436
- เอกสารเก่าเกี่ยวกับ เมืองนครศรีธรรมราช โครงการอาศรมวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกถัักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดนครศรีธรรมราช
กองก่อสร้างโครงการใหญ่ กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
ประวัติ อำเภอพิปูน โดย นายเจริญ ไชยรัตน์
- วารสาร - หนังสือ
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 2539
- สารนครศรีธรรมราช ปีที่ 24 ฉบับที่ 5 : 2537
- นิตยสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดย สุมาลี เทพสุวรรณ ปี 2544 : หน้า 39
- สำนักงานนโยบายและสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม 2544
- สัมภาษณ์
- นายประคอง เศรษฐพงศ์ อายุ 84 ปี บ้านห้วยใหม่ เลขที่ 50 หมู่ที่ 9 ตำบลเขาพระ อำเภอพิ
ปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช
- นายคลอด จรจัส อายุ 80 ปี บ้านห้อยตรีด เลขที่ 228/201 หมู่ที่ 11 ตำบลเขาพระ
อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช
- นายสุข เฮ่า อายุ 83 ปี บ้านห้อยปน เลขที่ 190 หมู่ที่ 7 ตำบลเขาพระ
อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช
- นายร่าน เพชรกรณ์ อายุ 78 ปี บ้านหนองบัว เลขที่ 228/85 หมู่ที่ 11. ตำบลเขาพระ
อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช
- นายอรุณ รียาพันธ์ อายุ 71ปี บ้านปลายร้อน เลขที่ 155 หมู่ที่ 12 ตำบลเขาพระ
อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช
- นายหัน ลั่วล่อง อายุ 81 ปี บ้านห้อยตรีด เลขที่ 228/267 หมู่ที่ 11 ตำบลเขาพระ
อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช
- นายเฟ็ด ล่องโลก อายุ 89 ปี บ้านห้วยแห้ง เลขที่ 98 หมู่ที่ 2 ตำบลเขาพระ
อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช
- นางคล้าย เพชรประพันธ์ อายุ 78 ปี บ้านห้อยตรีด เลขที่ 228/35 หมู่ที่ 11 ตำบลเขาพระ
อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช
- นายเริ่ม แดงรัตน์ อายุ 72 ปี บ้านห้วยใหม่ เลขที่ 195 หมู่ที่ 9 ตำบลเขาพระ อำเภอพิปูน
จังหวัดนครศรีธรรมราช
- นายวงศ์ ศรีษา อายุ 69 ปี บ้านห้อยตรีด เลขที่ 228/209 หมู่ที่ 11 ตำบลเขาพระ

อำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

นายเต็ม เพชรประพันธ์ อายุ 90 ปี บ้านห้อยท่อน เลขที่ 86 หมู่ที่ 10 ตำบลเขาพระ

อำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

นายจ่านงค์ ใจกล้า อายุ 70 ปี บ้านโนไร่ เลขที่ 40 หมู่ที่ 7 ตำบลเขาพระ

อำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

นายนิพล แซ่ลิ่ม อายุ 74 ปี บ้านห้อยท่อน เลขที่ 76 หมู่ที่ 10 ตำบลเขาพระ

อำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

นายจำเริญ คินทร อายุ 75 ปี บ้านหน้าเขา เลขที่ 153 หมู่ที่ 1 ตำบลเขาพระ อำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

นายพุ่ม สิทธิประการ อายุ 82 ปี บ้านหน้าเขา เลขที่ 53 หมู่ที่ 1 ตำบลเขาพระ

อำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

นายเจริญ ไชยรัตน์ อายุ 87 ปี อดีตครู และอดีต ส.จ. เขตอำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

นายสันทนต์ จรจรัส อายุ 87 ปี บ้านทุ่งร้อน เลขที่ 318 หมู่ที่ 3 ตำบลเขาพระ

อำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

นายสวิง องอาจ อายุ 60 ปี บ้านปลายร้อน เลขที่ 10 หมู่ที่ 12 ตำบลเขาพระ

อำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

นายฉาย วิทยาพันธ์ อายุ 77 ปี บ้านปลายร้อน เลขที่ 189 หมู่ที่ 12 ตำบลเขาพระ

อำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

นายสุริยา ถวาย อายุ 58 ปี บ้านปลาย เลขที่ 45 หมู่ที่ 12 ตำบลเขาพระ

อำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

นายบุญยืน หนูเพชร อายุ 71 ปี บ้านห้อยโก เลขที่ 187 หมู่ที่ 5 ตำบลเขาพระ

อำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

นายวินัย วิทยานุกต์ อายุ 63 ปี บ้านห้อยท่อน เลขที่ 68 หมู่ที่ 10 ตำบลเขาพระ

อำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

นายพะโยม ปรีชา อายุ 83 ปี บ้านห้วยโก เลขที่ 61 หมู่ที่ 5 ตำบลเขาพระ อำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

นายกตัญญู วุฒิพงษ์ อายุ 64 ปี บ้านบ่อน้ำร้อน เลขที่ 146 หมู่ที่ 2 ตำบลเขาพระ

อำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

นายเคลียว ศรีมุกข์ อายุ 81 ปี บ้านหนองบัว เลขที่ 81 เลขที่ 80 หมู่ที่ 2 ตำบลเขาพระ

อำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

นายไวทย์ ปรีชา อายุ 69 ปี บ้านปลายร้อน เลขที่ 101 หมู่ที่ 12 ตำบลเขาพระ

อำเภอพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

